

T. C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEMEL İSLÂM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

İSLAM MEZHEPLERİ TARİHİ BİLİM DALI

**KİTABU'L-AKDES'E GÖRE BAHÂİLİK VE KİTABU'L-AKDES'İN
BAHÂİ LİTERATÜRÜNDEKİ YERİ**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Muhammet Ali DİLMAÇ

BURSA - 2019

T. C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLÂM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
İSLAM MEZHEPLERİ TARİHİ BİLİM DALI

KİTABU'L-AKDES'E GÖRE BAHÂİLİK VE KİTABU'L-AKDES'İN
BAHÂİ LİTERATÜRÜNDEKİ YERİ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Muhammet Ali DİLMAÇ

Danışman:
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ÇELENK

BURSA - 2019

TEZ ONAY SAYFASI

T.C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalı, İslam Mezhepleri Tarihi Bilim Dalı'nda 701523083 numaralı Muhammet Ali DİLMAÇ'ın hazırladığı KİTABU'L-AKDES'E GÖRE BAHÂİLİK VE KİTABU'L-AKDES'İN BAHÂİ LİTERATÜRÜNDEKİ YERİ konulu Yüksel Lisans Tezi ile ilgili tez savunma sınavı, 25.09.19 günü 16:00 - 17:00 saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin/çalışmasının ...başarılı... (başarılı/başarısız) olduğunaoy birliği..... (oybirliği/oyçokluğu) ile karar verilmiştir.

Üye
(Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu
Başkanı)

Dr. Öğr. Üye. Mehmet ÇELENK
Bursa Uludağ Üniversitesi

Üye
(Akademik Ünvanı, Adı soyadı,
Üniversitesi)

Doç. Dr. Adem ARIKAN
İstanbul Üniversitesi

Üye
(Akademik Ünvanı, Adı Soyadı,
Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Şevket YILDIZ
Bursa Uludağ Üniversitesi

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “*Kitabu’l-Akdes’e Göre Bahâilik ve Kitabu’l-Akdes’in Bahâi Literatüründeki Yeri*” başlıklı çalışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntıların kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığına şerefim üzerine yemin ederim.

Tarih ve İmza

Adı Soyadı : Muhammet Ali DİLMAÇ
Öğrenci Nu : 701523083
Anabilim Dalı : Temel İslâm Bilimleri
Programı : İslam Mezhepleri Tarihi
Statüsü : Yüksek Lisans

YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI

ÖZGÜNLÜK RAPORU

ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ TEMEL İSLÂM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 02 / 09 / 2019

Tez Başlığı / Konusu: “Kitabu’l-Akdes’e Göre Bahâilik Ve Kitabu’l-Akdes’in Bahâi Literatüründeki Yeri”

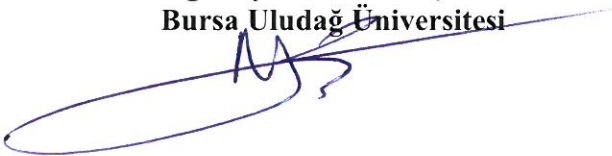
Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 115 sayfalık kısmına ilişkin, 02 / 09 / 2019 tarihinde şahsım tarafından “Turnitin” adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan özgünlük raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 5’dir.

Uygulanan filtrelemeler: 1. Kaynakça hariç, 2. Uygulanan alıntılar hariç / dâhil, 3. Beş kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç.

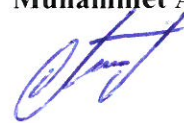
Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Özgünlük Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları’nı inceledim ve bu Uygulama Esasları’nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ÇELENK
Bursa Uludağ Üniversitesi

Tarih ve İmza
02.09.2019
Muhammet Ali DİLMAÇ

Adı Soyadı : Muhammet Ali DİLMAÇ
Öğrenci Nu : 701523083
Anabilim Dalı : Temel İslâm Bilimleri
Programı : İslam Mezhepleri Tarihi
Statüsü : Yüksek Lisans

ÖZET

Yazar	: Muhammet Ali DİLMAÇ
Üniversite	: Uludağ Üniversitesi
Enstitü	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	: Temel İslam Bilimleri
Bilim Dalı	: İslam Mezhepleri Tarihi
Tezin Niteliği	: Yüksek Lisans
Sayfa Sayısı	: xv+142
Mezuniyet Tarihi	:/ / 2019
Tez Danışmanı	: Dr. Öğr. Üye. Mehmet ÇELENK

KİTABU'L-AKDES'E GÖRE BAHÂİLİK VE KİTABU'L-AKDES'İN BAHÂİ LİTERATÜRÜNDEKİ YERİ

Bahâilik, kurucusu Bahâullah Mirza Hüseyin Ali El-Mazenderani En-Nûrî'ye (ö. 1309/1892) nispetle, 19. Yy. İran coğrafyasında, Şîî İmâmiyye Mezhebi'ne mensup, Şeyhiyye Tarikatının ikinci lideri Kâzım Er-Reşti'ye (ö. 1259/1843) kadar uzanan, “siyasi-karizmatik liderci” din söylemi üzerine ortaya çıkmış, aşırı fikirlere sahip bir mehdi hareketidir. Temelde Bâb ve Bahâullah'ın zuhuruyla, Hz. Muhammed (s.a.v.)'den sonra peygamberliğin, Beyân ve Akdes kitaplarının kaleme alınmasıyla, Kur'an-ı Kerim'den sonra vahiy sürecinin devam ettiğini iddia eden Bahâiler, yaklaşık bir buçuk asırlık zaman dilimi içerisinde, İslam inanç geleneğinden büyük oranda farklılaşmışlardır. Bugün gelinen noktada, Allah ile peygamberler arasında cereyan eden vahiy kapısının hiç bir dönem kapanmaması gerektiğini savunan Bahâiler, imamların yanılmaz bilgisine sahip Kâmil Şîî'nin varlığını vacip gören Şeyhilik'ten de ayrışarak, esasen doğrudan vahyin bilgisine erişen ve Peygamberlerin sıfatlarını taşıyan “Tanrı Mazharı” kişilerin, her çağda var olması gerektiği inancını geliştirmişlerdir. Böylelikle Bahâilerin kabul ettiği iki ayrı tanrı mazharı (mezâhir-i ilâhiyye) Bâb ve Bahâullah ile iki ayrı kutsal kitap Beyân ve Kitabı'l-Akdes ile şekillenen Bahâilik inancı, İslam'ın şer'i iki ana kaynağı Kur'an ve Sünnet'in, Bâb ve Bahâullah'ın zuhuruyla nesh edildiğini iddia etmektedirler.

Bugün, Kitabu'l-Akdes'e verilen değer ile inancın, İslam'dan ayrı ilahi dinler arasındaki konumunu, yeniden tayin etmek isteyen Bahâiler, günah işlemeyen, yanılmayan (el-ismetu'l-kübrâ) ve bu iki konuda hiçbir ortağı bulunmayan Bahâullah Mirza Hüseyin'in, bir "Peygamber" olduğu iddiası üzerinde durmaktadır. Ayrıca tüm dünya milletleri tarafından Bahâiliğin, ayrı bir din olarak kabul edilmesi gerektiğine inanmaktadırlar.

Anahtar Kelimeler: Bâb, Bâbilik, Bahâilik, Kitabu'l-Akdes, Bahâullah, Beyân, Kâmil Şiî, Mezâhir-i İlâhiyye.

ABSTRACT

Name / Surname : Muhammet Ali DİLMAÇ
University : Uludağ University
Institution : Institute of Social Sciences
Main Department : Basic İslamic Sciences
Department : History of Islamic Sects
Degree Awarded : Master
Page Number : xv+142
Degree Date : / / 2019
Supervisor : Dr. Mehmet ÇELENK

BAHÁ'ÍSM ACCORDING TO KİTÁB-I-AQDAS AND KİTÁB-I-AQDAS'S PLACE IN BAHÁ'Í LITERATURE

Bahá'ísm is a Mahdí movement that has extreme views, emerged on a political-charismatic leader-based discourse and goes back to Siyyid Kázim-i-Rashtí in the 19th century Iran who was the second leader of the Shaykhiyya Order of the Shi'ite-Imamiyye Sect (d. 1259/1843) with a connection to the movement's founder Bahá'u'lláh Mírzá Huseyin (d. 1309/1892). Bahá'ís who claim that the prophethood continued after Prophet Muhammad (pbuh) with the appearance of Báb and Bahá'u'lláh and the revelation process continued after the Qur'an with the books of Bayán and Aqdas, significantly diverged from the Islamic faith tradition in a century and a half. Bahá'ís who suggest that the door or revelation between Allah and prophets shall never be closed, differed from Shaykhiyya that see the existence of a Kámil Shia (that has the infallible knowledge of the Imams) and developed the belief that individuals who are the Manifestation of God, that directly reach the knowledge of the revelation and possess the attributes of the prophets, shall exist in every era. Therefore, the Bahá'í creed, that is shaped by two manifestations of God through Báb and Bahá'u'lláh and two holy books in Bayán and Kitab-i Aqdas, claim that the two legal sources of Islam, ie. Qur'an and Sunnah, are abrogated by the appearance of Báb and Bahá'u'lláh.

Today, Bahá'ís who want to re-establish the position of their creed differently than Islam through their emphasis on Kitáb-i Aqdas, claim that (Bahá'u'lláh Mírzá Huseyin) who never commits sins and has the most great infallibility is a "Prophet". Also, they believe that Bahá'ism should be accepted as a religion by all the nations of the World.

Keywords: Báb, Bábism, Bahá'ism, Kitáb-i-Aqdas, Bahá'u'lláh, Bayán, Manifestation of God.

ÖNSÖZ

Bahâilik inancı, Şîî-İmâmiyye mezhebi taraftarlarının yaygın olarak yaşadığı, XIX. yy. ortaları Kaçar Hanedanlığı dönemi İran'ın da, Şeyhiyye hareketi'nin bir devamı Bâbilik'le başlayan süreçle ortaya çıkmıştır. Özellikle Bâb Mirza Ali Muhammed'in tutuklu bulunduğu 1845-1850 yılları arasında, Kaçar Hanedanı Nasıruddin Şah ile Bâbiler arasında yaşanan dini-siyasi ayrılık ve iç çatışmalar, Bâbiliğin kurucusu Bâb Mirza Ali Muhammed'in infaz edilmesine kadar sürmüştür. Bâb Mirza Ali Muhammed'ten sonra Bâbiliğin yeni liderinin kim olacağı tartışması, Bâbilik hareketinin ikiye bölünmesine ve akabinde Bahâilik hareketinin en erken dönemleri sayılabilecek yeni bir sürecin başlamasına neden olmuştur.

Her ne kadar 1840'lı yılların sonu itibariyle müstakil bir hareket olarak Bahâilik inancından söz etmek pek mümkün değilse de, Bahâullah Mirza Hüseyin'in Bâb'ın halefi olduğu konusundaki iddialarıyla başlayan bu yeni süreç, İran'da sert tedbirler alan Nasıruddin Şah'ın da etkisiyle önce Bağdat'a taşınmış. Ardından Bahâullah Mirza Hüseyin'in de aralarında bulunduğu, bir grup Bâbi'nin, İran'dan Bağdat'ta sürgün edilmesi, Bâbiler arasında ileride yaşanacak liderlik tartışmasının, Osmanlı topraklarına uzanmasına neden olmuştur.

Osmanlı padişahları arasından, Abdülaziz ile II. Abdülhamit dönemleri arasını kapsayan Bâbilik'ten Bahâilik'e bu farklılaşma süreci; sırasıyla Bağdat, Edirne ve Akka şehirlerine sürgüne zorlanan ve ilk yıllarda Bâbiliğin önemli liderlerinden biri sayılan Bahâullah Mirza Hüseyin'in etkisiyle gerçekleşmiştir. Özellikle Bahâullah'ın, kaleme almış olduğu eserlerinin, Allah tarafından kendisine vahyedildiğini iddia etmesi, Bâbi taraftarlarının kısa süre içerisinde Osmanlı topraklarında ikiye ayrılmasına, ardından Bâbilik hareketinden ayrı fakat Bâbiliğin bir devamı, Bahâilik adı altında nüfuzunu artırarak genişlemesine neden olmuştur. Böylelikle mücadelesinin önemli bir bölümünü sünni-islam mezheplerine bağlı yöneticilerin idaresi altında sürdüren Bahâullah, Allah ile peygamberler arasında cereyan eden “vahiy kapısının hiçbir dönem kapanmayacağı” iddiasını savunarak, kendisine vahyedildiğini iddia ettiği “*Kitabu'l-Akdes*” ile birlikte ilan olunan Bahâi İnancının, tüm dünya milletleri tarafından kabul edilmesi gerektiğini öne sürmüştür.

Günümüzde ise kurucusu Bahâullah Mirza Hüseyin'in son sürgün yeri Filistin Akka'da, Bâb Mirza Ali Muhammed'in naaşının da bulunduğu Hayfa kentini, Bahâilerin merkezi ve kiblesi haline getiren Bahâullah. Kendisinden sonra yerine tayin ettiği, kişi ve kurullar eliyle, geçen yaklaşık bir asırlık zaman diliminde, dünyanın birçok ülkesinde varlık göstermeyi başarmış ve dünya genelindeki teşkilatlanmalarını tamamlamışlardır. Bu sebeple, her ne kadar Bahâilik için şîî-imami karaktere sahip mehdi fikirleri üzerinden ortaya çıkmış olduğunu söylemek mümkünse de, bugün gelinen noktada, İslam'ın şer'i iki ana kaynağı Kur'an ve Sünnetin, çağın "*Tanrı Mazharı*" Bahâullah'ın gelişiyle nesh edildiğini iddia ederek... Esasen Bahâiliğin, İslam coğrafyasından çıkmış evrensel yeni bir din olarak görülmesi gerektiğini savunmuşlardır. Özellikle bu konuda İslam inancının ortaya koymuş olduğu "*Son Peygamber*" ve "*Son İlahi Kitap*" konusuna dair reddiyeler içeren görüşleri, onların İslam'dan gittikçe uzaklaşmalarına ve dünya üzerinde bu iddialarla taraftar toplamalarına neden olmuştur.

Bugün, bu itikâdi görüşlerini özetle ifade etmek gerekirse, hiçbir dönem peygamberliğin ve vahyin son bulmayacağını ve her dinin tayin edilen belli bir zaman aralığında geçerli sayılacağını iddia eden Bahâiler. Kitabu'l-Akdes'e dayandırdıkları bu temel görüşleriyle, Bahâilik hareketinin giderek farklılaşmasına neden olmuş ve Bahâiliğin teşekkül sürecini, tezimizin konusu olan "*vahiy eksenli*" ele almayı gerekli kılmıştır.

Biz de "*Kitabu'l-Akdes'e Göre Bahâilik ve Kitabu'l-Akdes'in Bahâi Literatüründeki Yeri*" başlığı altında, Bahâilik tarihini kutsal kitap eksenli ele aldığımız bu tezimizde, konuyu iki ana bölüme ayırarak incelemeye çalıştık. Birinci bölüm de ele aldığımız Bâb, Bâbilik ve Bahâilik hareketlerinin oluşum safhalarını ve birbirlerinin fikirlerine etki eden şahsiyetleri, kendi bağlamı içerisinde ele almaya gayret etik. Ayrıca Bahâilik inancının tarihi kurumsallaşma sürecini "*vahiy eksenli*" ortaya koyarken, hareket içerisinde önemli görülen bazı dönemleri muhafaza ederek, dört ayrı safhada incelemeyi uygun gördük. Bölümü tamamlamadan önce de, her bir cümlesi ayet olarak kabul edilen Bahâullah Mirza Hüseyin'in eserleriyle, Bahâiliğe kaynaklık etmesi bakımından önemli gördüğümüz Bâb Mirza Ali Muhammed'in eserlerine genişçe yer vererek, fikirlerini ve fikirlerine kaynaklık eden hadiseleri yine "*Kutsal Kitap*" olarak adlandırılan bu eserlerin tanınmasını sağlayacak şekilde ortaya koymaya çalıştık.

Bahâilerin ana kutsal kitabı Kitabu'l-Akdes'in, Bahâi Literatüründeki yerine odaklandığımız tezimizin ikinci bölümünde ise Bahâiliğin kurumsal yapısını oluşturan Kitabu'l-Akdes'in, diğer kutsal kitap ve levihlerden farkını ortaya koymaya çalışırken, Bahâilerin kutsal kitaplara olan bakış açılarını öncelikle izah etmenin önemli olacağını düşündük. Ardından, daha sağlıklı bir Bahâi okumasının yapılabilmesi için, Bahâullah'ın eserleri arasından Kitabu'l-Akdes'in önemini, yine Bahâullah'tan sonra hareketin başına geçen, Yetkili Müfessirler Abdulbahâ ve Şevki Efendi'nin Kitabu'l-Akdes'te ki konumunu ve yetkisini doğrudan doğruya Kitabu'l-Akdes'den alan Umumî Adâlet Evi'nin Bahâiler için anlamını ortaya koyarak izah etmeye çalıştık. Ayrıca, Kitabu'l-Akdes'e göre Bahâi inancının temel öğretilerini, inanç ahlak ve ibadet esaslarını, ilahi kitap olarak Kitabu'l-Akdes'in, diğer dinlere ait kutsal kitaplardan ne yönlerden farklı görüldüğünü başlıklar halinde inceleyerek tezimizi tamamlamaya gayret ettik.

Son olarak ifade etmek isterim ki... Bu teşekkür metnini kaleme almayı üzerime bir borç bildiğim, Kayseri'de ki öğrencilik yıllarımda, İslam Mezhepleri Tarihi alanına ilgimi artıran, Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden hocam Prof. Dr. Muharrem AKOĞLU ve Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde eğitimim süresince, çalışmalarında yol gösteren, yardımlarını esirgemeyen danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ÇELENK başta olmak üzere, üzerimde emekleri bulunan tüm hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca eşime, muhterem annem ve babam başta olmak üzere tüm aileme şükranlarımı sunarım.

Muhammet Ali DİLMAÇ

Bursa, 2019

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI.....	ii
YEMİN METNİ	iii
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ÖZGÜNLÜK RAPORU	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ.....	ix
İÇİNDEKİLER	xii
KISALTMALAR	xv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

BAHÂİLİK'İN TEŞEKKÜL SÜRECİ

1. TARİHİ SÜREÇTE BÂB, BÂBİLİK VE BAHÂİLİK.....	7
1.1. Bâbilîğin Doğuşuna Etki Eden Kültürel - Dini İnanışlar.....	8
1.1.1. Şeyh Ahmed El-Ahsâi ve Şeyhiyye Tarikatı	8
1.1.2. Şeyhiyye Tarikatında Dördüncü Rükün Kamil Şîi (Bâb) İnanışı	10
1.1.3. Şeyhiyye Tarikatı'ndan Bâbilik Hareketi'ne Seyyid Kazım Reştî'nin Rolü	12
1.2. Bahâilik'in Birinci Dönemi (1844-1853): Bahai Dininin Müjdecisi Beklenen Mehdi Bâb Mirza Ali Muhammed ve Bâbilik	15
1.3. Bahâilik'in İkinci Dönemi (1853-1892):Allah'ın Ortaya Çıkaracağı Zat "Men Yûzhiruhullah" Mirza Hüseyin Ali El-Mazenderani En-Nûrî Ve Bahâilik	25
1.3.1. Bâbilik'in Manifestosu Bedeşt Toplantısı (1848).....	27
1.3.2. Bahâullah Mirza Hüseyin'in İlk Sürgün Yeri Bağdat (1853)	28
1.3.3. Emrin İlk Kez Açıklandığı Rızvan Bahçesi Toplantıları (1863)	31
1.3.4. Bâbilik - Bahâilik Ayrımı İkinci Sürgün Yeri Edirne (1863)	32
1.3.5. Bahâullah Mirza Hüseyin'in Son Sürgün Yeri Filistin/Akka (1868)	34
1.4. Bahâilik'in Üçüncü Dönemi (1892-1957): Kutsal Bahâi Yazılarının Yegâne Açıklayıcıları Abbas Efendi (Abdulahâ) Ve Şevki Efendi (Şevki Rabbani).....	37
1.4.1. Bahâi Yazılarının Yetkili Müfessiri Abdulahâ (Abbas Efendi).....	37
1.4.2. İlahi Emrin Velisi Şevki Efendi	44
1.5. Bahâilik'in Dördüncü Dönemi (1957- ...): Bahâi İnançının Kurumsallaşma Çağının Başlaması Uluslararası Bahâi Konseyi (Emrin Elleri) ve Umumî Adâlet Evi.....	47
1.5.1. Vasiyetle Bırakılan Bahâi İdaresi: "Uluslararası Bahâi Konseyi (Emrin Elleri)".....	47

1.5.2. Seçimle İş Başına Gelen Bahâi İdaresi: “Umumî Adâlet Evi” ve “Mahfiller”	48
---	----

İKİNCİ BÖLÜM BAHÂİLİK’İN KUTSAL METİNLERİ

1. BAHÂİLİK’TE KUTSAL KİTAP MESELESİ VE BAHÂİLİK’İN KUTSAL METİNLERİ	54
1.1. Bahâilik’e Kaynaklık Eden Bâb Mirza Ali Muhammed’in Eserleri.....	56
1.1.1. Yusuf Sûresinin Tefsiri	57
1.1.2. Beyân Kitabı	58
1.1.3. Delail-i Sabih (Yedi Delil)	60
1.1.4. Levh-i Hurufat (Harfler Levhi)	60
1.2. Bahâ Ehlinin Tanrı Mazharı Bahâullah Mirza Hüseyin Ali El-Mazenderani En-Nûrî’nin Eserleri	61
1.2.1. Bahâullah Mirza Hüseyin Ali’nin Bağdat’ta Kaleme Aldığı Eserleri	64
1.2.1.1. Kitab-ı İkan.....	64
1.2.1.2. Saklı Sözler (Kelimat-ı Mekkune).....	65
1.2.1.3. Yedi Vadi ve Dört Vadi.....	66
1.2.1.4. Bağdat’ta Kaleme Aldığı Diğer Önemli Eserler	67
1.2.2. Bahâullah Mirza Hüseyin Ali’nin İstanbul ve Edirne’de Kaleme Aldığı Eserleri	73
1.2.2.1. Eshab (Dostlar) Sûresi	73
1.2.2.2. Ahmed Levhi	74
1.2.2.3. Müluk (Krallar) Sûresi	74
1.2.2.4. Sultan Levhi.....	75
1.2.2.5. İstanbul ve Edirne’de Kaleme Aldığı Diğer Eserler.....	76
1.2.3. Bahâullah Mirza Hüseyin Ali’nin Filistin / Akka’da Kaleme Aldığı Eserleri	78
1.2.3.1. Hikmet (Filozoflar) Levhi	79
1.2.3.2. Burhan (Delil) Levhi	79
1.2.3.3. İşrakat (Parıltı) Levhi	79
1.2.3.4. Beşarat (Müjde) Levhi.....	80
1.2.3.5. Terazat (Süsler) Levhi	81
1.2.3.6. Kelimatı Firdevsiye (Cennet Sözleri).....	81
1.2.3.7. Levh-i Akdes (Hristiyanlara Levhi)	82
1.2.3.8. Dünya Levhi	82
1.2.3.9. Kermil Levhi	83
1.2.3.10. Kurdun Oğlu (İbni Zib) Risalesi.....	83
1.2.3.11. Kitabı’l-Akdes (Akdes Kitabı)	84

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
KİTABU'L-AKDES'İN BAHÂİ LİTARATÜRÜNDEKİ YERİ

1. BAHÂİLİK'İN ANA KUTSAL METNİ KİTABU'L-AKDES.....	87
1.1. Kitabı'l-Akdes'in Diğer Kutsal Kitap ve Levih'lere Göre Bahâi İnanıcındaki Yeri	89
1.2. Kitabı'l-Akdes'e Göre Yetkili Müfessirler Abdulbahâ ve Şevki Efendi'nin Yazı ve İçtihatlarının Bahâi İnanıcındaki Yeri	91
1.2.1. Abdulbahâ'nın Eserlerinin Değerlendirmesi.....	94
1.2.2. Şevki Efendi'nin Eserlerinin Değerlendirmesi	96
1.3. Kitabı'l-Akdes'e Göre Umûmi Adalet Evi İçtihat ve Kararlarının Bahâi İnanıcındaki Yeri	98
1.4. Bahâi İnanıcına Göre İbadetlerde Kitabı'l-Akdes'in Yeri.....	101
2. BAHÂİLİK'İN ANA KUTSAL METNİ KİTABU'L-AKDES'İN MAHİYETİ .	102
2.1. Kitabı'l-Akdes'e Göre Tanrı ve Tanrı Mazharı (Mezâhir-i İlâhiyye)	105
2.2. Kitabı'l-Akdes'e Göre Tanrı Mazharı'nın Halefi, Yetkili Müfessir Abdulbahâ.....	107
2.3. Kitabı'l-Akdes'e Göre Umûmi Adalet Evi Kurumu.....	109
2.3.1. Adalet Evi'nin Kurulması, Görevleri ve Gelirleri.....	109
2.4. Kitabı'l-Akdes'in Emrettiği Yasa, Hüküm ve Öğütler	111
2.4.1. Kitabı'l-Akdes'in Getirdiği Yeni Hüküm ve Yasalar	112
2.4.2. Kitabı'l-Akdes'in Kaldırdığı Eski Hüküm ve Yasalar	115
2.4.3. Kitabı'l-Akdes'te Emredilen Çeşitli İbadetler	116
2.4.4. Kitabı'l-Akdes'te Yer Alan Diğer Önemli Başlıklar	119
2.5. Kitabı'l-Akdes'le Ortaya Konan Bahâiliğin Ahlâkî ve İçtimaî Esasları	121
2.5.1. Kitabı'l-Akdes'te Farklı Dinden İnananlarla Dost Olmak (Bütün Dinlerin Birliği İnanıcı)	122
2.5.2. Kitabı'l-Akdes'te Bütün Dünya Bahâilerinin Kullanacağı Ortak Bir Lisan Belirlemenin Önemi (Milletlerarası Dilin Kullanılması İnanıcı)	125
2.5.3. Kitabı'l-Akdes'te Evrensel Ulus ve Evrensel İnanç Fikrinin İnşası (Dinî, İrkî, Millî, Vatanî, Siyasi vb. Her Türlü Taassubun Terk Edilmesi İnanıcı)	126
2.5.4. Kitabı'l-Akdes'te Yönetim Anlayışı (Anayasal Monarşiye Dayalı Bir Düzenin Kurulması İnanıcı)	127
2.6. Bahâilere Göre Kitabı'l-Akdes'in Diğer İlâhi Kitaplardan Farkı	130
SONUÇ.....	133
KAYNAKÇA	136
ÖZGEÇMİŞ.....	141

KISALTMALAR

a.g.e	: Adı geçen eser
bkz.	: Bakınız
BOA.	: Başbakanlık Osmanlı Arşivi
c.	: Cilt
çev.	: Çeviren
Haz.	: Hazırlayan
s.	: Sayfa
s.s.	: Sayfa sayısı aralığı
TDV.	: Türkiye Diyanet Vakfı
Trans.	: Translate

GİRİŞ

İslam Dini'nin "fırkalaşma" veya "zümreleşme" faaliyetlerinin gelişme seyrini ortaya koymayı amaç edinmiş Mezhepler Tarihi'nin¹ bir konusu olan ve kurucusu Bahâullah Mirza Hüseyin'e (ö. 1309/1892) nispetle, yaklaşık bir buçuk asırdır, inananlar tarafından yeni bir din olarak kabul edilen Bahâilik.² 19. Yy. İran coğrafyasında, Şîî İmâmiyye Mezhebi'ne mensup, Şeyhiyye Tarikatının ikinci lideri Kâzım Er-Reştî'ye (ö. 1259/1843 kadar uzanan, "siyasi-karizmatik liderci"³ din söylemi üzerine ortaya çıkmış bir mehdi hareketidir.⁴

Büyük oranda bâtını karaktere sahip olan Bahâilik, Bâbilik'in kurucusu Bâb Mirza Ali Muhammed'in (ö. 1266/1850) de görüşlerinden etkilendiği, kurucusu Şeyh Ahmed el-Ahsâî'ye (ö. 1241/1826) nispetle Şeyhiyye olarak adlandırılan, İmâmî-İsnâaşerî temelli, dinî-kelemlî ekole kadar uzanan bu tarihsel süreç incelendiğinde...⁵ Şeyhîlik'ten, Bâbilik'e, Bâb Mirza Ali Muhammed'ten, Bahâullah Mirza Hüseyin'e kadar, birbirlerinin fikirlerine etki eden farklı dini hareketlere mensup şahsiyetler üzerinden; Bahâiliğin İslam akidesinden gittikçe uzaklaşan ve nihayetinde yeni bir din iddiasında bulunan, aşırı fikirlere sahip bir mezhep görünümünü çizdiği görülmektedir.

Özellikle Şeyhiyye Tarikatı'nın "Kamil Şîî"⁶ inanışına göre imamların yanılmaz bilgisini, Kur'an-ı Kerim'i nesh ettiğini iddia ettiği Bâb Mirza Ali Muhammed'in Beyan Kitabı'na⁷ dair değerlendirmeleriyle, farklı bir noktaya taşıyan Bahâullah. Bâb Mirza Ali

¹ Sönmez Kutlu, Tarihsel Din Söylemleri Üzerine Zihniyet Çözümlemeleri, Otto Yayıncılık, Ankara 2016, s.362.

² Huşmand Fatheazam, Yeni Bahçe, çev. Mehmet Niyazi, Işık Yayınevi, Adana 1995, s.45.

³ Sönmez Kutlu, a.g.e., s.85.

⁴ Ethem Ruhi Fırlalı, Bâbilik ve Bahâilik, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1994, s.4; Mustafa Öz, Türkiye'de Misyonerlik Faaliyetleri, Ensar Neşriyat, İstanbul 2005, s.317; Ethem Ruhi Fırlalı, "Bahâilik", Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (İstanbul: TDV Yayınları 1991), c.2, s.466; Mehmet Demirci, "Ahsâî", Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (İstanbul: TDV Yayınları 1989), c.2, s.177.

⁵ Ethem Ruhi Fırlalı, Bâbilik ve Bahâilik, s.10; Mehmet Marufi, En Büyük Haber (Nebei Azim), İkinci Baskı, Işık Yayınları, Adana 2006, s. 168.

⁶ **Kamil Şîî**: Hz. Muhammed (s.a.v), kızı Hz. Fatıma ve on iki imamdan sonra, Hûrkalyâ'da bulunan imamla fizikî âlemdeki insanlar arasında manevi müşahede yoluyla aracılık yapan ve imamlara bahşedilen lütfâ mazhar olmuş kişi.

⁷ M. Zerrin Akgün, İslamiyet Bakımından Bâbilik ve Bahâilik, Kalite Matbaası, Ankara 1975, s.36. Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, çev. Suna Bozkır, Baha Yayınları, İstanbul 1995, s.3; Ethem Ruhi Fırlalı,

Muhammed'in vefatının ardından cereyan eden, uzunca bir mücadele döneminden sonra, Bâbileri kendi etrafında toplamayı başarmış. Hz. Muhammed'ten sonra peygamberliğin, Kur'an-ı Kerim'den sonra vahiy sürecinin Bâb ve Bahâullah'a indirilenlerle devam ettiğini iddia ederek, Bâbiliğin kutsal kitap eksenli Bahâilik hareketi olarak devam etmesine neden olmuştur. Bugün Bahâiler, Bâb'ın Beyân kitabı da dâhil olmak üzere, tüm eserlerinde vaat edilene (Bahâullah'a) işarette bulunduğu inanan Bahâiler, O'nun tanrı mazharı (mezâhir-i ilâhiyye) olarak geliş amacını, Mev'ud'un (Bahâullah'ın) insanlara müjdelenmesi olarak kabul etmişlerdir. Böylelikle "*Kamil Şii*" inancını barındıran Şeyhiyye Tarikatı'ndan neşet etmiş Bâbîlik ile neticelenen süreci, Bahâilik adı altında farklı bir noktaya taşıyan Bahâullah Mirza Hüseyin, Beyân'dan önce olduğu gibi Beyan'dan sonra da vahyin devam edeceğini iddia etmiştir.⁸

Bugün ise yaşadığımız çağın Tanrı Mazharı Bahâullah'a vahyedilen en son ilahi kitabın, Kitabı'l-Akdes olduğunu ileri süren Bahâiler, kutsal kitapların varlığı meselesini "*vahyin tekâmülü*" veya "*vahyin sürekliliği*" anlayışı içerisinde ele almış ve kendi inançlarını İslam'dan ayrı tutarak, yeni bir din olarak kabul edilmesi gerektiği iddiası geliştirmişlerdir.⁹ Bu açıdan bakıldığında, Bâb Mirza Ali Muhammed'in, zuhurunu beklediği mehdi ile alakalı ortaya atmış olduğu fikirler ve iddialar üzerinden, iki ayrı tanrı mazharı Bâb ve Bahâullah ile iki ayrı kutsal kitap Beyân ve Akdes Kitabı ile şekillenen Bahâilik tarihi, kutsal kitap eksenli incelenmeyi gerekli kılmış. Tezimizin kapsamı içerisinde yer alan ve her bir cümlesi ayet olarak kabul edilen Bâb ve Bahâullah'ın eserleri üzerinden Bahâilik tarihi ele alınmıştır.¹⁰

Özellikle son elli yıldır dünyanın çeşitli ülkelerinde hızlı bir oranda artarak faaliyetlerini yürütmekte olan Bahâiler,¹¹ insan var olduğu sürece, vahiy sürecinde devam edeceğini savunmakta ve peygamberlik müessesesinin yaşadığımız bu çağda Bahâullah ile devam ettiğini iddia etmektedirler. Böylelikle, Bahâilik'in bir din olarak

Ramazan Şimşek, "Bahâilik ve El-Kitabu'l-Akdes (Türkçe Çeviri)", e-makâlât Mezhep Araştırmaları, Cilt 3, Sayı 2, Güz 2010, s.138.

⁸ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsal Kitap, Türkiye Bahâileri Ruhani Mahfili, İstanbul 2003, s.201-202.

⁹ Akdes Kuçani, Aranan Gerçek, Bahâi Eserleri Basım Dağıtım, İstanbul 1999, s.35; Ethem Ruhi Fırlı, Bâbîlik ve Bahâilik, s. 33.

¹⁰ Mehmet Marufi, Makaleler, Kazancı Yayıncılık, İstanbul 2000, s.20.

¹¹ Yasin İpek, İran ve Osmanlı Coğrafyasında Gelişen Bir Dini Hareket Olarak Babîlik- Bahâilik ve Günümüz Türkiye'sindeki Faaliyetleri, Doktora Tezi, Kayseri, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018, s.193; Komisyon, Bahai Dini; Tarihi, Öğretileri ve Toplumsal Çalışmaları, Haz. Türkiye Bahai Toplumu Dış İlişkiler Temsilciliği, Bassaray Matbaası, İzmir 2016, s. 116; Neyir Özşuca, Bahai Tarihi Özeti, Özdemir Basımevi, İstanbul 1987, s. 126.

algılanmasında Kitabu'l-Akdes'in yerini ayrıca önemli kılan taraftarları, inancın şekillenmesinde, Bahâi kurumların oluşması ve teşekkül sürecinin ortaya konmasında, Kitabu'l-Akdes'in Bahâi literatüründeki yerinin tespitini önemli kılmaktadır.¹² Biz de çalışmamızın merkezine konumlandığımız bu problem sahasını hem araştırmak, hem de “*Kamil Şii*” inancına dayalı mehdi arayışıyla ortaya çıkan Bâbilik'ten, müstakil bir inanç halini alan Bahâilik'e evrilmesinin tarihi gelişme seyrini, Kitabu'l-Akdes'e dayandırarak ele almak istemekte ve bu konuyu “*kutsal kitap*” eksenli farklı bir perspektiften işlemeyi amaç edinmekteyiz. Çünkü Bahâi inancına göre Allah tarafından gönderilen ayetler ne Kur'an-ı Kerim ile son bulmuştur ne de ondan sonra gönderilen Kitabu'l-Akdes'le sınırlı kalacaktır. Ayrıca Bahâiler, Bâb'a indirildiğine inanılan Beyan Kitabı da dâhil olmak üzere Bâb ve Bahâullah'ın yazmış olduğu birçok eseri kutsal kitap olarak saymışlardır.¹³ Bu sebeple çalışmamızda, Bahâilik'e kaynaklık eden Bâb Mirza Ali Muhammed'in eserlerine de gereken önemi vererek, birinci bölümde ele alacağımız tüm bu süreci, Bâb ve Bahâullah'ın kaleme almış olduğu eserler ışığında inceleyeceğiz. Yaşadığımız çağın Tanrı Mazharı olarak kabul edilen Bahâullah'ın ortaya koymuş olduğu fikirler üzerinden, Kitabu'l-Akdes'e göre Bahâilik inancının kurumsallaşma sürecini izah etmeye çalışacağız.

Araştırmanın amacı ve önemi: 1817 yılında Tahran'da doğan Bahâullah Mirza Hüseyin, 1844 yılında yirmi yedi yaşındayken Bâbilik'in çağrısını ilk defa kabul etmiş, 1892 yılında yetmiş beş yaşındayken vefat ettiğinde ardında kendisini “Bahâullah” olarak anan ve kendilerini “Bahâi” olarak adlandıran adeta yeni bir dini-hareket bırakmıştır. Onun hayatını incelediğimizde, araştırmamızın amacı ve önemini de ortaya koyacak, Babilik'ten Bahâilik'e etki ettiği iki ayrı kırılma noktasını, hareketin tarihi seyri ve tezimizin konusu açısından çok önemli görmekteyiz. Bunlardan ilki Bedeşt toplantısı, ikincisi Rızvan Bahçesi veda toplantıları olarak anılan buluşmalardır. Çünkü Bahâullah Mirza Hüseyin, 1840'lı yıllarda henüz Bâbiler tarafından yeni yeni tanınan biri olmasına rağmen, büyük bir başarı göstererek Bedeşt'te, Bâbiler için çok önemli sayılan bir toplantının organize edilmesine ön ayak olmuş. Bu toplantıda alınan, Beyân Kitabı'nın

¹² Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s. 225; Abid Taherzadeh, Hz. Bahâullah'ın Zuhuru, c. 1, çev. Süreyya Güler, Kazancı Matbaacılık, İstanbul 1995, s. 333,334; Bahâullah Miza Hüseyin Ali, Kitabu'l-Akdes, Çev. Kad Pasez Bay, Bahai World Centre, Haifa 1995, s. 12,13; Komisyon, Bahai Dini; Tarihi, Öğretileri ve Toplumsal Çalışmaları, s. 24.

¹³ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s.171; Mehmet Marufi, Makaleler, s.22.

Allah tarafından Bâb Mirza Ali Muhammed'e gönderilen ilahi bir kitap olduğu kararıyla, adeta Bâbilik'in tarihi seyrine etki etmeyi başarmıştır. Böylelikle Bedeşt toplantısından sonra Bâbiliğin İslam'dan ayrı hatta onu nesh eden bir hareket olarak tanınmaya başlamasına şaşırtıcı derecede etki eden Bahâullah, Bâbiliğin müstakil bir hareket olarak tanınmasına neden olmuştur.¹⁴

Ardından Bağdat'a geçerek burada mücadelesini sürdürmek zorunda kalan Bahâullah, artık hiç bir şeyin eskisi gibi olmayacağını vurgulayarak, Bâbiler arasında çetin bir mücadele dönemini başlatmış ve ilk sürgün yeri Bağdat'ta tertip ettiği Rızvan Bahçesi toplantılarında da bu konuya işaret etmiştir. Çoğunlukla Bâbilerin katıldığı ve on iki gün devam eden bu toplantılarla, daha önce Bâbiliğin İslamiyet'ten kopuş sürecini hızlandıran Bahâullah, bu defa Bâbilik içerisinde yeni iddialarda bulunarak ayrı bir firkalaşma sürecini başlatmıştır. Özellikle, Bâb Mirza Ali Muhammed'in emrinin aksine, taraftarları arasında henüz gelmesi beklenmeyen Mev'ud'un, Allah'ın ortaya çıkaracağı zat (Men Yuzhiruhullah'ın) kendisi olduğunu iddia etmiş,¹⁵ bu yeni zuhuru Bâbilerden yine ona vahyedildiğini iddia ettiği eserler ışığında kabul etmelerini istemiştir.¹⁶ Böylelikle son peygamber Hz. Muhammed (s.a.v)'den sonra, Bâb'ın Beyân kitabına yüklenen anlamla, vahiy sürecini yeniden başlatan Bahâullah, ardından tebliğ ettiği inancı vahiy eksenli ortaya koymaya çalışmış, kendisine de "Bahâullah" denmesini isteyerek, ona inanan taraftarlarının "Bahâî" olarak anılmasına neden olmuştur.¹⁷

Böylelikle araştırmamızın amacı ve önemi kapsamında, ön plana çıkarmaya çalıştığımız bu tarihi süreç iyi incelendiğinde, görülmüştür ki Bahâullah Mirza Hüseyin, Hz. Muhammed (s.a.v)'den sonra Beyân kitabına yüklemiş olduğu anlam ile "vahiy" sürecini yeniden başlatmış ve ardından kendi kaleme aldığı Kitabu'l-Akdes ile bu fikirlerini olgunlaştırmayı başarmıştır. Bugün özellikle, Bahâî inanç esaslarının temelini oluşturan "Kitaplara iman" meselesine dair fikirleriyle, Bâbiliğin hem akidevî hem ibadî yorum ve uygulamalarına etki eden Bahâullah, Bâbiliğin ikiye bölünerek İslâm'dan

¹⁴ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s.154; Bahauallah, Kitab-ı Akdes: En Kutsal Kitap, s.44; Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s. 33-36; Muhammed Zerendi, Nebil Tarihi, Çev. Minu Derahşan Sabet, Baha Basım Dağıtım, İstanbul 2001, s. 198; Neyir Özşuca, Bahai Tarihi Özeti, s. 29-30; Mehmet Marufi, Tahire, Kazancı Yayıncılık, İstanbul 2000, s. 26,60.

¹⁵ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s.154.

¹⁶ Ethem Ruhi Fırlalı, Bâbilik ve Bahâîlik, s.53.

¹⁷ Ethem Ruhi Fırlalı, Bâbilik ve Bahâîlik, s.54,55.

uzaklaşmasına ve hatta farklılaşarak Bahâilik adı altında anılmasına neden olduğu anlaşılmıştır.

Sonuç itibariyle ön plana çıkardığımız bu tarihi süreç göz önünde tutulduğunda, Hz. Muhammed (s.a.v)’den sonra iki ayrı vahiy süreci kurguladığı görülen Bahâullah’ın, önce Bedest toplantısıyla İslam’dan ayrı, hatta O’nu nesh eden açıklamalarıyla, Bâbilik inancının tarihi seyrine etki ettiği, ardından Rızvan Bahçesi toplantılarıyla başlayan süreçle, zamanla Bâbiliği de geçersiz sayacak bir Bahâilik iddiası geliştirdiği görülmüştür. Böylelikle Bahâullah Mirza Hüseyin, her birinin vahiy olduğunu iddia ettiği eserleriyle, Bâbilik inancının zamanla zayıflamasına neden olmuş ve nihayetinde Kitabu’l-Akdes’in nüzülüyle, birkaç ayette belirtilen hükümlerin dışında, Bâb’ın Beyân Kitabı da dâhil olmak üzere tüm ilahi kitapların nesh edildiğini iddia etmiştir.¹⁸

Böylelikle Bahâullah’ın eserleri arasından ayrı öneme haiz, Kitabu’l-Akdes’in Bahâi literatüründeki yerini tespit edebilmek ve Bahâi inancının teşekkülünde “kutsal kitap tasavvurunun” etkisini araştırmak için bu çalışmayı kaleme almayı kararlaştırdık. Ayrıca kutsal kitap eksenli Bahâilik inancının teşekkül sürecine etki eden önemli isimleri ortaya koymaya çalışırken, mevcut siyasal durumun ve içinde buldukları içtimai hayatın, özellikle Bahâullah’ın sürgünde geçen yaşamının, Bahâi inancını nasıl şekillendirdiğini, tarihi süreç içerisinde takip ederek, itikâdi, ameli ve içtimai esasların yine Kitabu’l-Akdes’te nasıl yer aldığını ortaya koymaya çalıştık. Özellikle de dünya genelinde ciddi oranda taraftar kazanmasını sağlayan kişi ve kurumların inanç içerisinde ki konumunu ve Bahâullah sonrası düzen ile ilgili otorite kabul edilen, Kitabu’l-Akdes’e dayalı kurulların, Bahâi literatürün de ki yerini tespit etmeye gayret ettik.

Sonuç olarak, Kitabu’l-Akdes eksenli, Bahâilik’in tarihi teşekkül sürecini ön plana çıkarmaya çalıştığımız tezimizle; olguların daima kendi tarihsel bağlamı ve gelişmenin seyri içerisinde anlamlandırılması gerektiğine inanan, İslam Mezhepleri Tarihi’nin önemli yaklaşımlarından “tarihsel-sosyolojik yaklaşım”¹⁹ yöntemini tercih etmeyi ve “fikir-hadise”²⁰ irtibatı çerçevesinde Bahâilik inancının varlığını tespit etmeyi ilke olarak belirledik. Ayrıca Bahâi tarihini gerçeklerden uzak yanlı veya bilimsel

¹⁸ Ethem Ruhi Fıçlalı, Ramazan Şimşek, “Bahâilik ve El-Kitabu’l-Akdes (Türkçe Çeviri)”, e-makâlât Mezhep Araştırmaları, Cilt 3, Sayı 2, Güz 2010, s. 53,60,79,86,99.

¹⁹ Sönmez Kutlu, a.g.e., s.398.

²⁰ Sönmez Kutlu, a.g.e., s.406.

gerçekliğe aykırı tek yönlü ele alan kaynaklardan ziyade, bütün gerçekliğiyle yansıtan birincil kaynaklardan istifade etmeyi ve mümkün olduğunca ön yargılardan uzak kaleme almayı İslam Mezhepleri Tarihi yazıcılığına hizmet etmesi adına önemli gördük.

BİRİNCİ BÖLÜM

BAHÂİLİK'İN TEŞEKKÜL SÜRECİ

1. TARİHİ SÜREÇTE BÂB, BÂBİLİK VE BAHÂİLİK

On dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında, Bâb Mîrzâ Ali Muhammed Şîrâzî'nin (ö. 1266/1850) gelişini müjdelediği, Bahâullah Mirza Hüseyin Ali tarafından kurulan Bahâilik, “Bâtını yorumlarla karmaşık hale sokulmuş tasavvufun ve Şiiliğin ana esaslarından olan Mehdilik anlayışının ortaya çıkardığı”²¹ aşırı fikirlere sahip bir mehdi hareketidir. Temelde İsnâaşeriyye içinde teşekkül eden Şeyhiyye/Şeyhîlik adlı bir tarikattan neşet etmiş olan Bâbilik, sonraki dönemlerde Bahâilik adıyla yeni bir din iddiası geliştirerek, dünya üzerinde yüz seksenden fazla ülkede²² mensupları bulunan bir harekete dönüşmüştür. Bu sebeple bazı tarihçiler Bahâiliğin tarihini en erken, Şîî İmamiyye fırkası içinde kendisine yer bulan Şeyhiyye hareketinin bir neticesi Bâbilik'le başlatırken²³, Bahâiler tarihi köklerini çok daha eskilere dayandırarak, ilahi kelamın yaşadığımız çağdaki yansıması (zuhuru) olarak görmüşlerdir. Bahâiliğin tanımsal farklılığına da yansıyan bu durum, iki ilahi elçi olarak kabul ettikleri “Bâb ve Bahâullah'ın zuhuruyla başlayan ve ardından Abdulbahâ, Şevki Efendi ve Umumî Adâlet Evi tarafından yönetilen, Allah'ın Âdem peygamber ile başlattığı ilahi kelamın (İslam'dan sonra) günümüzdeki mevcut halî”²⁴ şeklinde inananlar tarafından tanımlanmaktadır.

Ortaya çıktığı dönem itibariyle, İran coğrafyasında hüküm süren Kaçar Hanedanlığı'na (1795- 1925) rastlayan Bâbilik hareketi, ortaya çıkmasından Bahâilik'in kurucusu Bahâullah Mirza Hüseyin Ali'nin fikirlerinin olgunlaşmasına kadar, dönemin ve coğrafyada hâkim inanç geleneğinin izlerini taşıdığı görülmektedir. Özellikle İran'ın mevcut sosyo-kültürel yapısından kaynaklı, o dönemlerde bütün dünyayı etkileyen siyasi

²¹ Ethem Ruhi Fıçlalı, Bâbilik ve Bahâilik, s. X.

²² Todd M. Johnson and Brian J. Grim, The World's Religions in Figures, Wiley-Blackwell, West Sussex 2013, s. 10; Carol S. Matthews, New Religions (Religions of the World), Chelsea House Publishers, Philadelphia 2005, s. 35.

²³ Mustafa Öz, Türkiye'de Misyonerlik Faaliyetleri, s.317.

²⁴ Komisyon, Bahai Dini; Tarihi, Öğretileri ve Toplumsal Çalışmaları, s.9-10.

istikrarsızlık karşısında bir çıkış olarak “kurtarıcı” fikrinin yeniden canlılık kazanması. Ayrıca mevcut siyasi kargaşanın da tetiklediği “Şîi Mehdi İnancı” etrafında dönen tartışmaların yanı sıra yakın bir zamanda zuhuru beklenen Mehdi’ye dair Şeyhlik tarikatının ortaya atmış olduğu fikirler. Bâb Mirza Ali Muhammed’in büyük oranda görüşlerinin şekillenmesine neden olduğu görülmektedir. Özellikle de Şeyhiyye Tarikatı’nın ikinci lideri Kâzım Er-Reşti tarafından kavramsallaştırılarak, itikâdi anlamda değer kazanan “*Kâmil Şîi*” inancının rolü, Bâbilik’ten Bahâilik’e oluşumun silsileler halinde büyümesi ve sistemleşmesinde etkisi büyük olmuştur.²⁵ Bu sebeple Bahâilik’i anlamak için Bâbilik hareketini ve onu etkisi altına alan Şeyh Ahmed el-Ahsâî’ye (ö. 1241/1826) nispetle Şeyhiyye hareketi ve dönemin koşullarını anlamak önem teşkil etmektedir.

Biz de bu başlık altında, Bahâilik hareketinin olgunlaşmasına neden olan bu tarihi süreci ortaya koymaya çalışırken, harekete etki eden Bâb Mirza Ali Muhammed’den, Bahâullah Mirza Hüseyin Ali’ye, Bahâullah’ın büyük oğlu Abdulbahâ’dan, torunu Şevki Efendi’ye kadar inancın farklılaşarak şekillenmesine etki etmiş isimler etrafından, Bahâiliğin tarihi teşekkül sürecini ele alacak. Günümüzde ise Umumî Adâlet Evi çatısı altında bütün dinlerin birliğini müşahhas hale getireceği iddia edilen kaynağı ilahi “Dünya Devleti” ile dünyayı tek bir ülke, Bahâileride tek bir millet olarak gören Bahâilerin evrensel inanç yönetim şeklinden bahsedeceğiz.²⁶

1.1. Bâbilîğin Doğuşuna Etki Eden Kültürel - Dini İnanışlar

1.1.1. Şeyh Ahmed El-Ahsâî ve Şeyhiyye Tarikatı

1745’de Basra Körfezi’nin güneyindeki küçük adaların birinde doğan Şeyh Ahmed el-Ahsâî (ö. 1241/1826), küçük yaştan itibaren zahidane bir hayat benimsemiş, hayatının tamamını İran’da geçirmiş, babasını küçük yaşta kaybettiği için dayısı tarafından büyütülüp yetiştirilmiştir. Gençliğinde Bûşehr’de bir müddet dayısının ticaretiyle ilgilenen Ahsâî, ticari hayatı beğenmeyerek gaybi ilimler ve hurufiliğe merak sarmış, öğrenimi için gittiği Irak, Ncef ve Kerbela’da İmamiyye Mezhebi’nin içine düştüğü buhran ve bölünmeler hakkındaki tartışmaları yakından takip etmiş, buradaki

²⁵ Muhammet Fatih Demirdağ, “Dini Hareketlerin Bir Çeşidi Bahailik”, Journal of Islamic Research, Volume 28, Number 3, December 2017, s.389.

²⁶ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s.176; Mehmet Marufi, Makaleler, s.138.

medreselerde eğitim görerek müçtehid pâyesini elde etmiştir. Özellikle Şîî İmamiyye Mezhebi'nin usûl açısından ayrı iki okulu Usûliyye ve Ahbariyye ekollerinin, ulemanın yetkisine dair tartışmalarda ele aldıkları konularla ilgilenen Ahsâî, Irak'ta her iki okulun mümessilleriyle temaslarda bulunmuş ve görüşlerini doğrudan öğrenme fırsatı elde etmiştir. 1806 yılında ise tekrar İran'a geçerek Yezd'e yerleşen Ahsâî, burada ilmi şöhretini daha da artırarak geniş talebe ve hayran kitlesinin oluşmasını sağlamış, Molla Sadra Şirazi, Muhsin Feyz Kaşani gibi felsefi sistemlerin tenkidine dair önemli eserler kaleme almıştır.²⁷

Bu dönem zarfında ortaya koyduğu birçok açıklamalarından dolayı eleştirilen Ahsâî, kendi kaleme aldığı "Siretü'ş-Şeyh Ahmet el Ahsai" adlı eserinde imamlardan Kur'an ve Hadisleri yorumlama yetkisi aldığını ve asıl bilgi kaynaklarının sezgi ve ilham (keşf) olduğunu iddia etmiş. Ahirette gerçekleşecek olan haşrin cismani boyutunu reddetme veya ilahi fiillerin imamlara tefviz edildiği iddiası gibi aykırı fikirler ileri sürmüştür.²⁸ Bu aşırı fikirlerinden dolayı İsnâaşeriyye'ye mensup âlimler tarafından küfürle itham edilen Şeyh Ahmed El-Ahsâî, özellikle çeherde-i masum olarak nitelendirdiği on dört masum kişi arasından imamlarla ilgili dile getirdiği aşırı fikirler onun bu suçlamalara maruz kalmasına neden olmuştur. Hatta Kazvin'de bulunduğu dönemde dile getirilen kâfirlik suçlaması, El-Ahsâî'yi derinden rahatsız etmiş, İran'dan ayrılarak tekrar Irak'a geçmesine neden olmuştur.²⁹ Ancak Irak'ta da benzer durumlarla karşılaşan Ahsâî, Mekke'ye gitmeye karar verse de oraya ulaşmadan 73 yaşında³⁰ 1825 veya 1826 senesinde Medine yakınlarında vefat ederek, Cennetü'l-Baki'ye defnedilmiştir.³¹

Özellikle XIX. yüzyıldan itibaren İran ve Irak'ta etkili bir grup haline gelmeyi başaran Şeyhiyye Hareketi, İmamiyye Mezhebi içinde görüşlerini açıklamaya gayret etmiş, kurucusunun ve sonraki liderlerinin dinden uzaklaşmış kişiler olarak suçlanması ve İsnâaşeriyye dışına itilmesi sebebiyle düşüncelerini her seferinde Usûliyye Şîasi'yla

²⁷ Ethem Ruhi Fığlalı, Bâbilik ve Bahâilik, s. 4-9.

²⁸ Yasin İpek, a.g.e., s.41.

²⁹ Ethem Ruhi Fığlalı, Bâbilik ve Bahâilik, s. 4-9; Abdülbaki Gölpınarlı, Tarih Boyunca İslam Mezhepleri ve Şiilik, Der Yayınevi, İstanbul 1979, s. 543; Ethem Ruhi Fığlalı, İmâmiyye Şîasi, Kent Basımevi, İstanbul 1984, s. 543; Muhammed Zerendi, a.g.e., s. 9; Neyir Özşuca, Bahai Tarihi Özeti, s. 11.

³⁰ Ethem Ruhi Fığlalı, Bâbilik ve Bahâilik, s.9

³¹ Mustafa Öz, "Şeyhiyye", Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (İstanbul: TDV Yayınları 2010), c.39, s.84.

uzlaştırma gayreti içerisinde olmuşlardır. Zaman içerisinde ise kendini ayrı bir fırkadan ziyade Şîa içerisinde tasavvufî bir düşünce ekolü olarak benimsetmeyi başaran Şeyhlik Tarikatı³² ömrü boyunca talebe yetiştirmeye gayret eden Ahsâî'nin ölümünden sonra talebeleri arasından, en önde gelen müridi Seyyid Kâzım Reştî (ö. 1259/1843) ile devam etmiş. O'nun döneminde ileride Bâbilik'in kurucusu olarak da anılacak Mirza Ali Muhammed, ilk defa Şeyhlik tarikatından haberdar olmuştur. Böylelikle Kâzım Reştî ile tanışma fırsatı yakalayan Mirza Ali Muhammed, özellikle Kâzım Reştî'nin “*beklenen mehdîye*” dair iddiaları ve “*Kamil Şîi*” inancıyla ilgili açıklamaları Mirza Ali Muhammed'in ilgisini çekmiştir.

Kâzım Er-Reştî, hocasının ortaya koymuş olduğu “*Kamil Şîi*” inancını savunurken, Kerbelâ'da on ikinci imamın kaybolmasından sonra başlayan gaybeti suğrâyı (260-329/873-941) takip eden gaybet-i kübrâ döneminde, imamların nurunu ve Hz. Muhammed'in hakikatini aksettirecek bir Kâmil Şîi'nin var olması gerektiğini ve “*Kâmil Şîi*” olarak bu nurun en mükemmel şekilde kendilerinde tecelli ettiğini her fırsatta dile getirmiş. Mehdî'nin pek yakında fakat kendisinin ölümünden sonra zuhur edeceğini, dolayısıyla onu mutlaka arayıp bulmaları gerektiğini taraftarlarına ilan etmiştir.³³

İleride bu durumu kendi lehine çevirecek olan Mirza Ali Muhammed, Kazım Er-Reştî'nin vefatının ardından, 23 Mayıs 1844 tarihinde önce kendisinin beklenen mehdîye açılan Bâb, hemen arkasından, aynı senenin sonbaharında hac için gittiği Mekke'de veya Maskat'ta sadece Bâb değil bizzat “*beklenen mehdî*” (el-mehdiyyü'l-muntazar) olduğunu ilân etmesini kolaylaştırmıştır. O'nun bu iddiasını ilk kabul edenler de yine Şeyhîler'den bilinen on sekiz kişi olmuştur.³⁴

1.1.2. Şeyhiyye Tarikatında Dördüncü Rükün Kamil Şîi (Bâb) İnanışı

Kamil Şîi³⁵ inancına göre Ahmed el-Ahsâî, imamlara yüklediği sorumlulukla, esasen Allah'ın hiçbir beşer tarafından idrak edilemeyeceğini ve hiçbir yaratılmış olan varlığın düşüncesine sığamayacağını bu sebeple insanların Allah'ın bir cevheri durumundaki imamların aracılığına ihtiyaç duyduğunu ve yaratıcının ancak bu şekilde

³² Mustafa Öz, “Şeyhiyye”, c. 39, s. 84.

³³ Ethem Ruhi Fıçlalı, “Bahâilik”, c. 4, s. 465.

³⁴ Ethem Ruhi Fıçlalı, “Bahâilik”, c. 4, s. 465.

³⁵ **Kamil Şîi:** Hz. Muhammed (s.a.v), kızı Hz. Fatıma ve on iki imamdan sonra, Hürkalyâ'da bulunan imamla fizikî âlemdeki insanlar arasında manevî müşahede yoluyla aracılık yapan ve imamlara bahşedilen lütfâ mazhar olmuş kişi.

anlaşılabileceği ön koşuluna inanmıştır. O'na göre Allah'ın aşkın ve içkinliği arasındaki köprü hakikat-ı Muhammediye'dir ki bu da ona göre on dört masumdan başkası değildir. On dört Mâsum (çeharde-i mâsum) Hz. Muhammed (s.a.v), kızı Fatıma ve on iki imamdır. Şeyhlik'e göre on dört masum aynı zamanda nûru'l-envar olarakta bilinir. Çünkü onlar ilahi iradenin mazharıdır ve Allah'ın iradesinin müfessirleri olarak yaratılışın mucip sebebidirler. Eğer onlar olmasalardı, Allah hiçbir şeyi yaratmayacaktı ve insanlar Allah'ı bilemeyeceklerdi. Bu sebeple Ahsâî, Allah'ın hakikatının sadece bu kişilerde tecelli edeceğini iddia etmekte ve bu bakımdan onları yaratılışın nihai gayesi olarak görmektedir.³⁶

Böylelikle imamlardan sonra da bu vazifenin devam etmesi gerektiğini düşünen Ahsâî, buna en layık olan kimsenin ise “Kamil Şî” olarak tarif ettiği, Hz. Muhammed (s.a.v), kızı Hz. Fatıma ve on iki imamdan sonra imamlarla insanlar arasında aracılık yapacak, ilahi yetkiyle donatılmış bir kişinin olması gerektiğini ifade etmiştir. Bu sebeple İmamiyye Şiası'nın benimsediği beş esastan oluşan usûlü'd-dîni (Tevhid, Nübüvvet, İmamet, Meâd ve Adl) adl tevhide, meâd da nübüvvet'e dâhil ederek üç esasa indiren (Tevhid, nübüvvet ve imâmet) Şeyhiler. Bu üç esasa, daha çok Kâzım Reştî ve Muhammed Kerîm Han Kirmânî zamanında rastladığımız dördüncü bir rükün (Rükni-Râbi') olarak “Kâmil Şî” inancını da ekleyerek, Şeyhlik hareketi içerisinde “Kamil Şî” inancını farklı bir noktaya taşımışlardır. Bu da Hûrkalyâ'da bulunan imamla fizikî âlemdeki insanlar arasında manevi müşahede yoluyla aracılık yapan, imamlara bahşedilen lütfâ mazhar olmuş bir Kâmil Şî'nin (Bâb) mevcut olduğu inancına dayanmaktadır. Dolayısıyla “Kamil Şî'nin dini bilgisi müçtehitlerin yanılabilir akıl yürütmelerinin sonucu değil, imamlarla kurduğu derin alakanın ihsanı olduğundan ve imamlar tarafından hidayet edildiğinden hatadan arınmıştır.”³⁷

Ahmed el-Ahsâî, her ne kadar bir makamın temsili olarak gördüğü Kamil Şî vasfına sahip kişinin, doğrudan doğruya kendisi olduğunu ifade etmemişse de, O'nun sahip olması gerektiğini düşündüğü sıfatlarına dair sözleriyle, talebeleri arasında “Allah, imamlarının sûretinden kaybolduktan sonra dördüncü rükün sayılan (Rükni-Râbi') Şeyh Ahmed'in şahsında, geri dönmüş ve en kuvvetli bir surette tecelli etmiştir.” inancının benimsenmesine neden olmuştur. Bu sebeple Şeyhiler “Kamil Şî” vasfını taşıyan kişiyi

³⁶ Ethem Ruhi Fırlalı, Bâbilik ve Bahâilik, s.7.

³⁷ Ethem Ruhi Fırlalı, Bâbilik ve Bahâilik, s.8.

bütün yaratılmışların başında, Allah'ın her şeyden münezze varlığının bilgisi ile donatılmış, mâlum olan şeylerin bilgisine açılan birer Bâb (hakikatin kapısı) hükmünde görmektedirler. Bu makama ise öncelikle Ahsâî'yi, ondan sonra ise yerine geçen en kıymet verdiği talebesi Kazım er-Reştî'yi yakıştırmakta ve onlara göre Kâmil Şîî olarak Şeyh Ahmed el-Ahsâî'deki tecellinin Allah'ın peygamberlerinde ve imamlarında görülen tecellisi gibi olduğunu dile getirmektedirler. Dolayısıyla onlara karşı işlenen günah, Allah'a karşı işlenen günah gibi sayılmakta ve bu bakımdan o ve ondan sonra geleceklerin hepsi için itaati şart kabul etmekte ve aynı varlığın birer ayrı tezahürleri olarak tanımaktadırlar.³⁸

Bu sebeple Babilik'in Şeyhlik ile olan bağıni özetle ifade etmek gerekirse; Şeyhlik hareketi aslında, "Şîilik ile Bâbilik arasında çok önemli bir köprü ve hatta Bâbilik, İmamiyye Şîâsı içinde teşekkül etmiş bulunan Şeyhlik hareketin bir mahsulüdür denebilir." Çünkü Şeyhlik, Şîî-İmâmiyye'nin on ikinci imamının kaybından sonra başlayan Gaybet-i Suğra döneminden sonraki Gaybet-i Kubra döneminde, Şîilerin Allah'ın hücceti olarak gördükleri imamların manevi nurunu yansıtmak veya onunla bağlantı kuracak ve ona açılacak kapı (bâb) anlamında bir Kâmil Şîî'nin varlığı esasına dayanmaktadır.³⁹

1.1.3. Şeyhiyye Tarikatı'ndan Bâbilik Hareketi'ne Seyyid Kazım Reştî'nin Rolü

Bahâîliğin teşekkülünde önemli rolü olan ve Bâbilîğin kurucusu Mirza Ali Muhammed'in büyük oranda görüşlerinden etkilendiği Şeyhiyye tarikatının ikinci lideri Seyyid Kâzım Er-Reştî (ö. 1259/1843), 1783 yılında Reşd'te doğmuş, yirmili yaşlarda tanıştığı hocası Şeyh Ahmed el-Ahsâî'den uzun yıllar ders almış ve talebesi olarak İran'da yanında eğitim görmüştür. İlmini ve şöhretini hocası Ahsâî'ye borçlu olan Kâzım Er-Reştî, onun en önde gelen müridlerinden biri olmayı başarmış, vefatının ardından vasiyetiyle yerine geçerek, özellikle hocası el-Ahsâî'nin temkinli ve örtülü ifadelerle ileri sürmüş olduğu Şeyhlik inancını açıkça dile getirmiştir.⁴⁰ Böylelikle Şeyhlik'i Şîilik içinde ayrı ve teşkilatlı bir düşünce ekolü haline getirmeyi başaran Reştî, muhtemelen İsmaili görüşlerden de etkilenererek Şeyhiliği iki ayrı Muhammedî çağın varlığı esasına

³⁸ Ethem Ruhi Fıçlalı, Bâbilik ve Bahâîlik, s.9.

³⁹ Ethem Ruhi Fıçlalı, Bâbilik ve Bahâîlik, s.4.

⁴⁰ Ethem Ruhi Fıçlalı, Bâbilik ve Bahâîlik, s. 9-10; Neyir Özşuca, Bahai Tarihi Özeti, s. 11.

dayandırmıştır. Bunlardan birincisi olan Muhammedî çağ, “zevahir dönemi ve şeriatın kemal devri” olarak tabir ettiği hicri on ikinci yüzyıla kadar devam eden ve şeriatın bu dönem içerisinde kemale erdiği zaman olarak düşünürken; ikinci Muhammedî çağı ise batınî hakikatlerin ortaya çıkacağı ve beklenen Mehdi'nin zuhurunun yaklaştığı zaman olarak müritlerine ilan etmiştir. Reştî'ye göre birinci Muhammedî çağ her ne kadar on ikinci hicri asrın bitimi ile sona ermiş ise de ikinci Muhammedî çağ Şeyh Ahmed el-Ahsâî ile başlamış ve devam etmektedir.⁴¹

Bu sebeple geniş ölçüde etrafa duyurulmayan fakat Reştî'nin yakın taraftarlarının iyi bildiği bu görüşler; Şeyhileri, zuhuru yaklaştığına inanılan Mehdi'yi beklemeye veya onun gelişini müjdeleyen Kâmil Şîî'nin varlığını aramaya sevk etmiştir. Nitekim Kazım Reştî, bu hususta; “Vaad edilen (Mehdi) şu topluluğun arasında yaşamaktadır. Zuhurunun vakti artık yaklaşmıştır. Ona yol açın. Ruhlarınızı temizleyin ki, onun cemalini görebilesiniz. Ama bu cemâl, ben bu âlemden ayrılmadıkça görülmeyecektir. Bulana kadar bir an bile boş durmayınız.” emrini bir vasiyet olarak bırakmış,⁴² Mehdi'nin kimliğini açıklamasa da, içinde buldukları toplumda kendileriyle birlikte yaşantısını sürdürdüğünü ve vaadedilen zuhurun çok kısa bir zamanda gerçekleşeceğini haber vermiştir.⁴³

Kazım Er-Reştî'nin, 1843 yılında Kerbela'da tarikatın başına geçecek kişiyi tayin etmeden vefat etmesi üzerine ise, Şeyhlik birkaç kola ayrılmış, böylelikle Kerbela'da bulunan Mirza Hasan Cevher, Tebriz'de bulunan Sikatul İslam Hacı Mirza Şefi ve Huccetul İslam Molla Muhammed Memekani ile Kirman'da bulunan Hacı Muhammed Kerim Han Kirmani gibi isimler Şeyhlik'in farklı üç kola ayrılmasına neden olmuştur. Bu kollardan ilk ikisi, liderlerinin vefatının ardından kısa sürede dağılmışsa da Şeyhilerin en büyük kolu ve Şia'nın Bâtını yönünü en iyi şekilde yaşatmaya devam eden Hacı Muhammed Kerim Han Kirmani'ye nispetle Kirmaniler beş yüz bine yakın nüfusları ile İran ve Irak'ta varlıklarını günümüze kadar sürdürmeyi başarmışlardır.⁴⁴

Kazım Er-Reştî'nin vefatıyla Şeyhilerin farklı fırkalara ayrıldıkları bu dönemde onlardan bir kısmı ise Kazım Er-Reştî'nin talebesi olan Molla Hüseyin'in ardına düşmüş

⁴¹ Ethem Ruhi Fıçlalı, Bâbîlik ve Bahâîlik, s. 10; Mehmet Marufi, En Büyük Haber (Nebei Azim), s. 168

⁴² Ethem Ruhi Fıçlalı, Bâbîlik ve Bahâîlik, s.10.

⁴³ Ethem Ruhi Fıçlalı, Bâbîlik ve Bahâîlik, s. 10; Mehmet Marufi, En Büyük Haber (Nebei Azim), s. 168.

⁴⁴ Yasin İpek, a.g.e., s.43.

ve hocaları Reştî'nin emrini yerine getirmek üzere vaadedileni aramaya koyulmuşlardır. Bu arayışla geçen seyahatlerin ardından, Molla Hüseyin ve ona tabi olanlar 1844 yılında Şiraz'a vardığında, daha önce Seyyid Kazım'ın talebeliğinde bulunmuş olan Mirza Ali Muhammed ile karşılaşmış ve bu karşılaşmalarında Mirza Ali Muhammed, Molla Hüseyin'e kendisinin hakikate açılan kapı anlamında "Bâb" olduğunu ilan etmiş ve kendisine beyat etmesini istemiştir.⁴⁵ Molla Hüseyin ise durumu değerlendirdikten sonra onun gerçekten vaadedilen kişi olduğuna kanaat getirmiş ve beyat ederek Mirza Ali Muhammed'e tabi olmuştur.⁴⁶

Molla Hüseyin'in tereddütsüz bu durumu kabul etmiş olmasında, her ne kadar Bâb Mirza Ali Muhammed'in ilmi ve takvası etkili olmuşsa da hocası Kazım Reştî ile Mirza Ali Muhammed'in daha önceki karşılaşmalarında tanık oldukları olaylarda etkili olmuştur. Bu hususta Kazım Reştî'nin Mirza Ali Muhammed ile yaşadığı anıyı talebeleri şu şekilde aktarır: "...bir gün Kâzım Reştî talebelerine ders anlatırken, Mirza Ali Muhammed içeri girer, bunun üzerine Şeyhlik'in lideri Kâzım Er-Reştî dersini keser ve öylece sükût eder. Bir talebesi neden dersi kestiğini sorunca. "Ne diyeyim, hakikat bu eteğe düşen güneş ziyasından daha parlak olarak ortadadır." diyerek Mirza Ali Muhammed'e dikkat çeker. Ardından Beklenen şahsın adını ise öldürülme korkusu ile açıklamak istemediğini söyler."⁴⁷

Mirza Ali Muhammed ise müjdelenenin kendisi olduğunu ilan etmekle asıl gelmesi beklenen Mehdi'nin zuhurunu öğretecek kişi yani ona açılan bir "Bâb" olduğunu, kendi görevinin bu ulu habercinin gelişini hazırlamaktan ibaret olduğunu bildirmiştir.⁴⁸ Kısa bir süre içerisinde ise Şeyhlik tarikatından on sekiz mürit, zuhurunu bekledikleri ve hakikati açıklayacak yegâne kişi olarak gördükleri Mirza Ali Muhammed'e inanarak davasına hizmet etmek için beyat etmişlerdir.

Böylelikle on ikinci İmam ile Müslümanlar arasındaki irtibatı sağlayacak Kâmil Şii'nin kısa bir zaman içerisinde ortaya çıkacağı iddiasında bulunan Kazım Reştî'den, vefatının ardından beklenen zuhurun kendisi olduğunu ifşa eden "Bâb" lakaplı Mirza Ali

⁴⁵ Ethem Ruhi Fırlalı, Bâbilik ve Bahâilik, s. 10-11; Mencehr Taef, 9 Kutsal Gün, Ön-Mat Öner Matbaacılık, Bursa, s. 78,79.

⁴⁶ Ethem Ruhi Fırlalı, Bâbilik ve Bahâilik, s.11.

⁴⁷ Muhammed Zerendi, a.g.e., s.14

⁴⁸ Gloria FAİZİ, Bahai Dini Hakkında Açıklamalar, Çev. Suna Bozkır, Bahai Eserleri Basım Dağıtım, İstanbul 1994, s.11

Muhammed'e, Şeyhilik tarikatı içerisinde, zamanla bir Bâbilik inancı vücut bulmuştur. Özellikle öğretilerinin, Şeyhiyye müridleri tarafından kabul görmesiyle birlikte, söylemlerini “*Kâmil Şîi*” vasfında çok ötesine taşıyan Bâb Mirza Ali Muhammed. Kendisinin bizzat “beklenen mehdî” olduğuna dair açıklamalarıyla harekete farklı bir yön tayin etmiş, Allah tarafından kendisine vahyedilen Beyân kitabının Kur'an-ı Kerim'i hükümsüz kıldığını dâhi gizliden gizliye iddia etmiştir.⁴⁹

Bu sebeple Şeyhilik içerisinde Kazım Reştî'nin kendisine biçtiği rol ne ise Bahâilik içerisinde de ulu haberciye müjdeleyen “Bâb” olarak kabul ettikleri Mirza Ali Muhammed'te o olmuştur. Her ikisi de “vadedilen kişi” veya “zuhuru beklenen Mehdi'yi” aramak ve anlatmakla meşgul olmuşlardır. Her ne kadar biri İsnâaşeriyye Mezhebi içerisinde hususi bir yer edinmiş olsa da, Bâbilik'in tarihi teşekkül seyri bu konuda farklılaşmaktadır. Çünkü Bâbilik, şîi-imami karaktere ve “*Kâmil Şîi*” bağlamında mehdi inanç silsilesi geleneğine sahip olmakla birlikte günümüzde Bahâilik adıyla apayrı bir teşkilatlanma hatta İslam'ın dışında, onu nesh eden bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu genel tablo bize Şeyhilik geleneğinin Bâbilik'in oluşmasında ve zemin bulup taraftar toplamasında temel teşkil etmiş olduğunu göstermektedir. Bunu yaparken, Şeyhilik'in temel “*Kamil Şîi*” inancını devam ettirdiği, insanların sosyal düzen açısından bir çıkmazda olduğu 19. Yy İran'ın da insanların kurtarıcı beklentisine nispetle “beklenen mehdi” inancına sarıldığı görülmektedir. Bu sebeple tarihi izlerini tespit etmeye gayret ettiğimiz Bâbiliği, her ne kadar Şeyhiyye tarikatının görüşlerinden itibaren ele alsak da bu tarihi bağların gittikçe zayıflayacağını ve hatta birbiriyle ilgisi kalmayacak derecede ayrı düşeceğini ifade etmekte yarar var.

1.2. Bahâilik'in Birinci Dönemi (1844-1853): Bahai Dininin Müjdecisi Beklenen Mehdi Bâb Mirza Ali Muhammed ve Bâbilik

Kâzım Reştî, talebelerine aramalarını arzu ettiği Mehdi'yi şöyle tarif ediyordu: “Zuhurunu beklediğiniz Mehdi aramızdadır. Gücümüzle kendisini görüyor, fakat tanıyamıyorsunuz. Hz. Muhammed'in evlatlarındandır. Gençtir. Özel bir bilgiye sahiptir. Bilgisi Şeyh Ahmet el-Ahsâi'nin öğrettiklerinden değildir. Benim bildiklerim onun

⁴⁹ Abdalbaki Gölpınarlı, a.g.e., s. 545.

yanında bir deniz karşısında damla kadar küçük ve siliktir. ”⁵⁰ “Size vasiyetimdir, ölümünden sonra evlerinizi terk ediniz, vaad edilen zuhuru aramak için şehir şehir dolaşınız, hiçbir şeyin sizi onu aramaktan alıkoymasına izin vermeyiniz ve kalplerinizi onu tanımak için hazırlayınız.”⁵¹

Kâzım Reşti'nin bir vasiyet olarak bıraktığı “Mehdiyi aramaları emri” her ne kadar bu iddia ile ortaya çıkan Şeyhiyye müridlerinin⁵² heyecanını kabartsa da, en yakın talebesi olarak bilinen Molla Hüseyin duruma kayıtsız kalmayacak ve ardına düşenlerle birlikte onu aramaya koyulacaktı. Bunun için birçok şehir gezen Molla Hüseyin, 1844 yılında Mehdi'yi aramak üzere Şiraz'a vardığında, burasının onun son durağı olduğundan ve Kazım Reşti'nin talebesi Mirza Ali Muhammed'in beklenenin kendisi olduğunu ilan edeceğinden habersizdi.

Şehit Mirza Ahmed Kazvini, Molla Hüseyin'in Şiraz'da Mirza Ali Muhammed ile karşılaşmasını kendi ağzından şöyle anlatır: “Şiraz'a vardığımda, şehrin dışında rastlaştığımız Mirza Ali Muhammed son derece sevgiyle beni karşıladı ve yolculuğun yorgunluğunu gidermem için beni evine davet etti. Onun kibarlığı, şefkatli davranışı ve güzel sesi beni daha o an kendine hayran bırakmıştı. Mirza Ali Muhammed'in evine geçtik. Önden girerek bana Kuranı Kerim'den şu ayeti okudu: “...müminlerin selamı ile içeri giriniz.” Kendi kendime acaba bu şehirde aradığımı bulabilecek miyim? Bekleyişim sona erecek mi? diye düşünüyordum ki bana “Seyyid Kazım Reşti'den sonra rehber olarak kimi kabul ediyorsunuz?” diye sordu. Seyyid Kazım Reşti, hayatının son zamanlarında, talebelerine etrafa dağılıp, beklenen Mehdi'yi aramalarını sık sık tembih ediyordu. Ben de “Hocamın vasiyeti üzerine İran'a geldim ve hala onu arıyorum.” dedim. Bana “Acaba hocanız beklediğiniz Mehdi'nin bazı özelliklerini belirtmiş miydi?” diye sordu. “Evet, Onun Hz. Resul'ün ailesinden, Hz. Fatıma'nın evlatlarından olacağını, zuhur edeceği zaman yaşı yirmiden az ve otuzdan çok olmayacağını, ilahi marifete sahip olacağını, orta boylu olup, tütün kullanmayacağını ve vücudunda herhangi bir noksanlık görülmeceğini söylüyordu.” dedim. Bunun üzerine ev sahibim biraz sustu ve heybetli

⁵⁰ Muhammed Zerendi, a.g.e., s.17

⁵¹ Muhammed Zerendi, a.g.e., s.19

⁵² Kazım Reşti 1259/1843 yılında 60 yaşında, kendi yerine bir halef tayin etmeden ölmesi, Şeyhileri üç fırkaya ayırmıştır. Bunlardan biri Mirza Ali Muhammed'in etrafına toplananlarca oluşturulan Bâbilik. İkincisi; Reşti'nin vefatından sonra Bâb'ın iddialarını reddederek Kâzım Reşti'nin işaret ettiği kişinin kendisi olduğunu iddia eden Hacı Kerim Han Kirmani'nin tesis ettiği Kirmaniyye kolu ve üçüncüsü ise yine Kâzım Reşti'nin müritlerinden Hacı Mirza Şefi'nin kurduğu Şefiyye koludur.

bir sesle: “Bana iyice bak, acaba bu anlattığın özellikleri bende görebiliyor musun?” diyerek anlattıklarımı teker teker karşılaştırdı. Ben ise Hz. Mehdi’yi aramaya kalkıştığım zaman, Mehdi’nin doğruluğunu benim için ispatlayacak olan iki miyâr düşünmüştüm, bunlar aynı zamanda Şeyh Ahmed el-Ahsâi ve Seyyid Kazım Reşti’nin açıklayamadığı iki meseleydi. Bu meseleleri çözüme kavuşturan ve Yusuf Sûresi’ni çok özel bir mana ile yorumlayabilen kimseyi kabul etmeye karar vermiştim. Çünkü daha önce Kazım Reşti’den Yusuf Sûresi’ni yorumlamasını istemiştim ve bana “Bu benim işim değildir. Benden sonra zuhur edecek olan Mehdi, kendi isteğiyle, kimse rica etmeden Yusuf Suresini tefsir edecektir. Bu onun büyüklük ve azametinin en büyük delili olacaktır.” demişti. Ben bu düşüncelere dalmışken, Mirza Ali Muhammed: “Dikkatle bana bakınız, Kazım Reşti’nin bahsetmiş olduğu Mehdi olabilmemde ne gibi bir mani olabilir?” diye sorusunu tekrarladı. Bu sözler karşısında açıklanmamış olan meselelere dair risaleyi önüne koydum ve buna bir göz atmasını rica ettim. Mirza Ali Muhammed risaleyi aldı ve birkaç dakika zarfında meselelerin çözümünü anlatarak gizli bulunan sırları açıklamaya başladı. Daha önce hiçbir hadiste rastlamadığım ve Şeyh Ahmed el-Ahsâi ile Kazım Reşti’nin kitaplarında bulamadığım malumatlar edinmiştim. Ardından “Bende en küçük şüphesi bulunanlar sonsuz zarar ve ziyana uğrayacaklardır. İşte şimdi Yusuf Sûresi’nin tefsiri zamanı gelmiştir dedi ve tefsirin ilk kısmını yazmaya başladı. Yazı bitinceye kadar hiç durmadan devam etti. Ben hareketsiz oturmuş onu seyrediyordum. Şaşkınlığımı gizleyememişken bana: “Gelecekte bu gece ve bu saatler en büyük bayramlardan sayılacaktır. Tanrıya şükret ki sen gönlünün istediğine kavuşup, saadete erişenlerdensin.” diye buyurdu. Ardından “Sen bana iman eden ilk kimse olacaksın. Ben Bâbullah’ım sen ise Babül’bab’sın. On sekiz kişinin daha beni arayıp bulması lazım. Bu süre sonunda Allah’ın emrini açıklayacağım.” diyerek Bâb’lığını ilan etmiş oldu. Bundan sonra Bâbullah lakabıyla anılacak olan Mirza Ali Muhammed’in, bu iddiasına karşılık veren Molla Hüseyin’in aracılığıyla sayı kısa bir sürede on sekize ulaştı ve bu ilk inananlara ebced hesabından hareketle “Huruf-u Hây” (ha=10, y=8, hay=18) lâkabı verildi.⁵³

Lugât anlamı "kapı" demek olan "Bâb" kelimesi, Arapçada pek çok muhtelif şekillerde ve mecazi manalarda kullanılmıştır.⁵⁴ Terim olarak, tasavvufta, girilen kapı ve

⁵³ Muhammed Zerendi, a.g.e., s.33-35

⁵⁴ Ethem Ruhi Fığlalı, Bâbilik ve Bahâilik, s. 5-9; Muhsin Abdülhamid, İslam’a Yönelen Yıkıcı Hareketler, çev. Saim Yeprem, Hasan Güleç, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 1973, s. 55-56

derûn ile münasebet sağlamaya yarayan vasıta, İsmaililik'te, mezhebin sırlarını öğreten asâs denilen ruhani, Nusayrilikte ise neşir ve irşada memur kişi⁵⁵ anlamı taşıyan bu kelime. Kendisini ilahi hakikati tanımaya ileten bir kapı olarak ilan etmiş olan Şirazlı Mirza Ali Muhammed tarafından özel bir mana kazanmasıyla meşhur olmuştur.⁵⁶

Seyyid Ali Muhammed, Bâb olduğunu ilan ettiği 1844'ten 1850 yılına değin, bu yeni hareketin müridlerine “Sizler, bu günde Yaratıcı'nın adını taşıyanlarsınız. Bedeninizin uzuvları bile amacınızın yüceliğine ve bağlılığınızın yüce niteliğine tanıklık etmelidir. Sizleri azametli bir günün doğuşuna hazırlıyorum. Bu ülkeye bir uçtan bir uca dağılın, sağlam ayaklar ve kutsanmış yüreklerle O'nun gelişine yol hazırlayın.”⁵⁷ şeklinde vaazlar ederek çağrısını yaymakla meşgul olmuş ve müridlerine gelmesi “beklenen âsıl yüce şahsiyeti” tarif etmekle geçirmişti. Böylelikle Şeyhiyye tarikatına mensup birçok müritten de biat alarak, ona inananlarla birlikte kendisini, asırlardır beklenen ve barışın hâkim olacağı, yeni bir çağa açılan bir bâb olarak benimsetmeyi başarmıştı.

Her ne kadar kendisini, beklenen imama açılan bir “Bâb” ya da “Mehdinin gelişini müjdeleyen kişi” olarak tanıtsa da, Seyyid Ali Muhammed'in “Bâb” sözünden, ne kastettiği çok da açık değildir. Örneğin nazil olduğuna inandıkları bir takım yazılarına ve ilahi hüküm niteliği taşıdığını düşündükleri sözlerine⁵⁸ apayrı bir önem atfeden taraftarlarının gözünde o, hep daha fazlası ve hatta Allah'ın vahyini taşıyan bağımsız bir elçi olarak dahi görülmesine sebep olmuştur.⁵⁹ Ancak bazı tarihçiler “Hz. Ali'nin ilmin şehri olan Peygamber'in kapısı oluşu gibi, ben de Gaib İmam'ın kapısıyım ve bundan dolayı da onun vekiliyim.” şeklindeki sözünden hareketle, onun sadece Beklenen Mehdi'ye açılan “Bâb” olduğunu naklederler. Fakat bilinmelidir ki, Mirza Ali Muhammed bu iddiadan hemen sonra, kendisinin bütün Peygamberlerin de haber verdiği, Mehdi'den başkası olmadığını da ileri sürmüştür.⁶⁰

⁵⁵ Clément Imbault Huart, “Bâb”, İslam Ansiklopedisi (İstanbul: Milli Eğitim Basımevi 1979), c.2, s.163.

⁵⁶ Metin Bozkuş, “Bahailiğin Arka Planı ve Söylemi Üzerine Bir Değerlendirme (Sivas Örneği)”, Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, cilt 4, sayı 2, Sivas 2002, s.143

⁵⁷ Gloria Faizi, a.g.e., s.11

⁵⁸ O Kur'ân-ı Kerim'in nesh edildiğini, dolayısıyla İslâm Şeriatının emir ve yasaklarının kaldırıldığını ve eseri el-Beyân ile yeni hükümlerin getirildiğini ileri sürmüştür. Bu noktadan hareketle el-Beyân'ın Kur'ân-ı Kerim'den üstün olduğunu ve hattâ insanoğlunun onun bir tek harfinin bile benzerini getirmeye muktedir olamayacağını söylemiştir.

⁵⁹ Komisyon, Bahai Dini; Tarihi, Öğretileri ve Toplumsal Çalışmaları, s.16.

⁶⁰ Ethem Ruhi Fırlalı, Bâbilik ve Bahâilik, s. 17.

Mirza Ali Muhammed'in özellikle Mehdi iddiasını kanıtlamak için Yahudilik ve Hıristiyanlıkta karşılaştığımız "bin yıl" inanişinin Müslümanlığa yansıyan şekline başvurduğu görülmektedir. Bu düşünceye göre Müslümanlar arasında hicretin onuncu yüzyılının geride kalmasıyla birlikte birinci binyılının tamamlanıp ikinci binyılının başladığı ve "Nebi kabrinde bin yıl kalmayacaktır." şeklindeki bir söze de dayanarak mehdi fikrinin canlandığı bir dönemden bahsedilir.⁶¹ Mirza Ali Muhammed ise iddiasını ispata bir delil olarak bin yılın başlangıcını Hz. Resulullah'ın hicretine değil de Şî İmamîyye'nin, Şeyhîlik takikatının da benimsediği on ikinci imam anlayışına dayandırmaktadır. Onun düşüncesine göre on ikinci imam 260/873 yılında kaybolmuştur. Gaybından sonra 328/940'a kadar Gaybet-i Suğra dönemi sürmüş ve kayıp imam sefirler vasıtasıyla insanlarla görüşmüştür. Ancak 328/940 yılında son sefirin ölümü ile Gaybet-i Kübra dönemi başlamış ve Mehdi'ye açılan kapı tamamen kapanmıştır. Bu düşünceye göre bu dönem on ikinci imamın kaybıyla başlayan hicri 260 yılından ancak bin yıl sonra, onun yeniden zuhur etmesiyle nihayete erebilir. Bu sebeple Mirza Ali Muhammed'in "Bâb" oluşunu ilan ettiği yıl olan hicri 1260 senesiyle yeni bir çağ açılmış ve beklenen zuhur yani mehdi ortaya çıkmıştır.⁶² Ayrıca Beyân adlı eserinde, Mehdi oluşu ile ilgili iddiasını şu ifadelerle de desteklemektedir: "...eğer İsa'nın vaadinin gerçekleşmesini bekleyen bütün insanlar, Allah'ın peygamberi olacağı bildirilmiş Ahmed'in (Hz. Muhammed (s.a.v) gelişine inanmış olsalardı, onlardan bir teki bile İsa'nın sözünden sapmamış olacaktı. Bâb'ın gelişi de aynı bunun gibidir. Eğer herkes Allah'ın Peygamberi (Hz. Muhammed) tarafından vaadedilmiş Mehdi'ye inanmış olsalardı, Kur'an'a inananlardan bir teki bile Allah'ın Peygamberi'nin sözünden sapmamış olacaktı." şeklinde değerlendirmeleriyle mehdi olduğuna dâir inancını ispatlamaya çalışmıştır.

Bâb Mirza Ali Muhammed bu iddiasını yaymak için İran'ın birçok şehri ve çeşitli bölgelerine talebelerini özel vazifelerle göndermiş, oralarda bulunan insanlara beklenen zuhurun gerçekleştiğini duyurmalarını istemiştir.⁶³ Özellikle Şîraz, Tahran, İsfahan, Tebrîz gibi şehirlerde, "Zamanın Sâhibi/Sâhibu'z-Zaman" veya "Mehdî" olarak da adlandırdıkları Gâib İmam'ın dönüşünü sabırsızlıkla bekleyenler arasında bu fikirlerin

⁶¹ "Bin yıl" inanişine dair İslam'ın öngördüğü görüşlerle ilgili geniş bilgi için bkz. Ethem Ruhi Fırlalı, Çağımızda İtikadi İslam Mezhepleri, İzmir İlahiyat Vakfı Yayınları, İzmir 2004, s.210.

⁶² Ethem Ruhi Fırlalı, Çağımızda İtikadi İslam Mezhepleri, İzmir İlahiyat Vakfı Yayınları, İzmir 2004, s. 287.

⁶³ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s.7

hızla yayılması zor olmamış ve neticesinde Bâb'ın iddialarını kabul edenler ve reddedenler arasında, müthiş bir karışıklık çıkmasına neden olmuştur. Kendisi de 10 Ekim 1844'de taraftarlarından çok önemli bir isim olan Kuddûs'le beraber, ilahi davetini bildirmek ve insanları bu yeni imana çağırarak için özel olarak Mekke'ye hacca gitmiştir.⁶⁴

Davetin birçok ilde açıktan yapılmaya başlanması, büyük halk kitleleri üzerinde olumsuz birçok karışıklıkların çıkmasını da beraberinde getirmiş⁶⁵ ve bu kargaşanın başat sorumlusu olarak görülen Mirza Ali Muhammed ise çok geçmeden 1845 yılında, hac için gittiği Mekke dönüşü tutuklanarak hapse atılmıştır. Onun hapse atılması müridlerini üzse de Mirza Ali Muhammed'e hizmetten geri durmayacaklarını ilan etmelerini ve bu yeni çağrıya olan sadakatlerini sürdürme konusundaki kararlılıklarını engelleyememiş ve bu durumdan rahatsız olan iktidarın onlara karşı saldırgan bir tutum içerisine girmesine sebebiyet vermiştir.

Yaklaşık bir yıl hapis hayatı yaşayan Bâb, 1846'da Şîraz'dan kaçma fırsatı yakalayıp Isfahan Valisi Mutemedu'd-Devle'ye sığınmış,⁶⁶ ardından 1847'de dostça davranan Isfahan Valisi öldüğünde, yerine geçen halefi Şah'a olan bağlılığını göstermek için, Bâb'ı silahlı bir muhafız birliği eşliğinde Tahran'a tekrar göndermiştir. Şah, Bâb'ın Tahran'a gelişinin bir karışıklığa sebebiyet verebileceği endişesi ile onun şehre girmesine izin vermeyerek, İran'ın en batı köşesine sürgüne göndermiş ve üç yıl süren bu tutukluluğu sırasında Bâb, vaktinin çoğunu kitap yazmakla geçirmiştir.⁶⁷ Ayrıca Bâbilik inancının Bâhailik'e evrilmesinde önemli bir köprü niteliği taşıyan ve daha sonra ayrıntılı bir şekilde bahsedeceğimiz; Subh-i Ezel lakabıyla anılan Mirza Yahya Nûri ile Bâhailik'in kurucusu Mirza Hüseyin Ali (Bâhaullah) adlı iki kardeşin Tahran'da bu yeni davete inanarak Bâbi saflarında yer alması yine bu tarihlerde gerçekleşmiştir.

Şah, Seyyid Ali Muhammed'e sürgün cezası vererek müritleriyle ayrı düşmesine neden olsa da, istediği sonucu elde etmekte yetersiz kalmıştır. Bunlardan en dikkat çeken örneği ise Hazar Denizi yakınlarındaki Mazanderan'da teşkilatlanan bazı aşırı Bâbi müridlerdir. Onlar halkı, Seyyid Ali Muhammed'i "Beklenen Mehdî'leri olarak kabul

⁶⁴ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s.8

⁶⁵ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s.9-10

⁶⁶ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s.12

⁶⁷ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s.14

etmeye davet etmekle birlikte, ülkenin hükümetini ele geçirmek ve sadece İran’da değil, bütün dünyada Bâbî rejimini kurabilmek amacıyla 300 kişilik silahlı bir Bâbî çetesi oluşturmayı hedeflemişlerdir. Bu amaçlarına ulaşmak için çıkan çatışmalarda ise pek çok kişinin ölümüne sebep olmuş ve hükümetin bir isyan hareketi olarak gördüğü bu çatışmaları Tahran’dan gönderdiği askerler ile bastırarak, aralarında hayatlarının bağışlanacağına dair öncesinde söz verilen kişiler dışında tamamı, Mayıs 1849’da Şah’ın askerleri tarafından öldürülmüştür. Bundan kısa bir süre sonra ise bu defa Zencan kentinde yine başarısızlıkla sonuçlanan başka bir Bâbî ayaklanması görülmüş ve bu iki olaydan sonra Tahran Hükümeti Bâbîlerin Tahran’da da olası bir isyan planlamalarından endişe ederek, Tahran’ın önde gelen Bâbîlerini tutuklatmıştır.⁶⁸

Her ne kadar Bâb, taraftarlarını dâvâsı için savaşmak konusunda tahrik ve teşvik etmemişse de, hanedanlığı karışıklığa iten ve Şah’ın tebaasından binlercesinin öldürüldüğü bu olaylar, sırf onun Mehdî olma iddiasından kaynaklanmıştır. Bâb Mirza Ali Muhammed’i doğal bir tehdit olarak gören Şah ise bunun bir sonucu olarak, Azerbaycan’daki âlimlerin Bâb Mirza Ali Muhammed’in küfrüne dair verdikleri fetvaya da uyarak 28 Şubat 1266 / 9 Temmuz 1850’de kurşuna dizilmek suretiyle öldürülmesine karar vermiştir.⁶⁹

Bâb Mirza Ali Muhammed’in vefatı, Bâbî taraftarlarını derinden üzmüş olsa da isyanları tam anlamıyla bastırmaya yetmemiş, Bâbiler yaşanan bu büyük kayıpların intikamını almak ve davanın önündeki en büyük engeli ortadan kaldırmak düşüncesiyle, Nasıruddin Şah’a başarısızlıkla sonuçlanan bir suikast planı hazırlamışlardır. 16 Ağustos 1952’de gerçekleşen ve Şah’ın yaralanması ile sonuçlanan bu suikast girişiminden sonra ise İran’ın her yerinde Bâbiler takibe alınarak, bir kısmı hapsedilmiş, çoğunluğu ise öldürülerek yok edilmiştir. Bâbîlik’ten Bâhailik’e hareketin şekillenmesinde köprü vazifesi görecek, birbirine düşman iki önemli Bâbî, Mirza Yahya Nûri ile Bahâullah Mirza Hüseyin Ali ise o dönem öldürülmeyip hapsedilenler arasındadır. Ancak daha sonra Rus ve İngiliz devletlerinin hükümete yaptıkları baskılar üzerine 15 Ekim 1852 tarihinde serbest bırakılarak Bağdat’a sürgün edilmişlerdir.

⁶⁸ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s.41-42.

⁶⁹ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s.4.

Görüldüğü üzere, Nasıruddin Şah'ın tüm engellemelerine rağmen Mirza Ali Muhammed, Bâb olduğunu ilk ilan ettiği 1844 yılından, Mehdilik iddiası ile yaşanan kargaşanın sorumlusu olarak idam edildiği 1850 yılına kadar sadece altı yıl geçmiş olmasına rağmen vefatının ardından kendisine inanıp bağlananlar tarafından “Nokta-i Ūlâ” veya “Hazret-i Alâ” ünvanlarıyla anılmaya devam etmiştir. Özellikle ileride detaylıca bahsedilecek olan 1848 yılı ortalarında Mâzenderân'da yapılan Bedeşt toplantısıyla Bâbilik, fiilen İslam ile olan bağlarını da koparmış, bu toplantıya katılan ve aralarında Bâhailik'in kurucusu olarak anılan Mirza Hüseyin Ali'nin de bulunduğu 81 önde gelen Bâbi, İslam hukukunun birçok hükmünü lağvetmişlerdir.⁷⁰ Özellikle Bâb Mirza Ali Muhammed'in kendisine ait mukaddes bir kitap olarak takdim ettiği el-Beyân adlı eserinde: “Allah, daha önceden Muhammed'i göndermiş olduğu gibi şimdi de beni göndermiştir.” şeklinde peygamber oluşuna dair işaretlerde bulunması, müridleri arasında Kur'ân-ı Kerîm'in nesh edildiği fikrinin yerleşmesine ve dolayısıyla İslâm Şeriatının emir ve yasaklarının kaldırılarak, eseri el-Beyân ile yeni hükümlerin getirildiğine inanılmasına neden olmuştur. O bu sebeple mehdilik iddiasının “*münzel*”⁷¹ olduğunu yani Allah tarafından indirildiğini ifade ederek adeta gizli bir peygamberlik söylemi geliştirmiş. Ancak bu iddiasını “*Allah'ın kapısı*” olduğu şeklindeki bir ifadenin arkasına gizlemeyi tercih etmiş ve böylelikle bir kısım Bâbilerce “Allah'ın yeni bir elçisi” sayılmasına gizliden gizliye yol açmıştır. Bu noktadan hareketle Bahâullah Mirza Hüseyin'in başını çektiği taraftarlarından bir kısmı Bâb Mirza Ali Muhammed'in eseri el-Beyân'ın, Kur'ân-ı Kerîm'den üstün olduğunu, hattâ insanoğlunun onun bir tek harfinin bile benzerini getirmeye muktedir olamayacağını kabul etmişlerdir.⁷²

Bâb Mirza Ali Muhammed ise kendisinden sonra Bâbilerin idaresine geçecek kişiyi belirlemekte titiz davranmış ve dokuz sene gibi kısa süren bu mücadele döneminde kendisinin yerine halef olarak tayin ettiği Mirza Yahya Nûri'yi (Subhî Ezel) ölmeden taraftarlarına vasiyet etmiştir. Fakat Mirza Yahya Nuri'nin üvey kardeşi Bahâullah Mirza Hüseyin Ali, Bâb'a vekalet meselesini tartışmaya açarak hak iddia etmiş ve hareketin ileriki yıllarda iki ayrı kola ayrılmasına sebebiyet vermiştir. Günümüzde Subhî Ezel'e nispetle Ezelililer'in küçük bir grup olarak kalmış olduklarını, Mirza Hüseyin Ali'yi vekil

⁷⁰ Ethem Ruhi Fıçlalı, Bâbilik ve Bahâilik, s. 21.

⁷¹ Ethem Ruhi Fıçlalı, Bâbilik ve Bahâilik, s. 29.

⁷² İzmirli İsmail Hakkı, Yeni İlmi Kelam, Umman Yayınları, Ankara 1981, s.176; Mehmet Zeki Pakalın, Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü (İstanbul: Milli Eğitim Basımevi 1971), c.1, s.133.

olarak kabul eden Bâhailer'in ise dünyanın dört bir tarafına yayılarak, özgün bir inanç formu oluşturmayı başardıklarını görmekteyiz.

Bu başlık altındaki yazımızda, Bâb Mirza Ali Muhammed'in çeşitli iddialarını ve iddiaları doğrultusunda da Bâbiliğin tarihi teşekkül sürecini ana hatlarıyla ele almaya çalıştık. Bahâiliğin birinci dönemini teşkil eden Bâb Mirza Ali Muhammed ile ilgili başlığı tamamlamadan önce, son olarak Bâbilik'in ortaya koymuş olduğu itikadî, ameli ve içtimai birtakım farklı görüşlerini de ele almak yerinde olacaktır. Özellikle "Bahâilik" için de bir basamak oluşturacağını düşündüğümüz, Bâbilerin Allah, Peygamber (Tanrı Zuhuru/Mazharı) ve ahiret inancına dair itikadî fikirleri süreci anlama konusunda aydınlatıcı olacaktır.

Bâb Mirza Ali Muhammed, tanrı anlayışlarını tarif ederken: "Allah'ın zatı ve O'nun ilahi birliği asla bilinemez ve tamamen insan idrakinin ötesindedir. Bilebileceğimiz tek şey O'nun Zuhurlarıdır." demekte ve daha çok onun bilinemezliğinden yola çıkarak, daha önce Şeyhiyye tarikatında da gördüğümüz bir aracıya, yani kâmil bir Şîi'ye ihtiyacı çağrıştıran izahatlar da bulunmaktadır. Fakat Mirza Ali Muhammed burada Şeyhiyye ile olan irtibatını da kopartacak derecede bir mevkiî tayin ettiği tanrının yeryüzünde ki bu zuhurlarından bahsederken, "Hurûf-i Hayy" olarak zikrettiği on sekiz hâs müridine işaret ederek, her birinin bu zuhurun birer parçası hükmünde olduklarını belirtmektedir.⁷³ Bu sebeple Bâbiler, Mirza Ali Muhammed'i de eklediklerinde, geçmiş dönemlere kıyasla birer peygamber veya imam sayılacak kadar özel bu on dokuz kişi ve 19 sayısına, tanrı zuhurunun bir parçası ve sayısı olarak yorumladıkları apayrı bir mana kazandırmışlardır. Örneğin zuhuru temsil eden ve ulûhiyeti paylaşan bu on dokuz kişinin ebced hesabıyla "vahid" e karşılık geldiğini belirtmeleri⁷⁴ de yine bize bu metotla (Hurufilik) söz konusu kişilerin Allah'ın bir oluşunu temsil ettiklerini ve sadece kendilerinin bilinmesiyle onun bilinebileceği, tanrının bir mazharı olduklarını ispata çalıştıklarını göstermektedir.

Bâbiler bu on dokuz kişiye nispetle 19 sayısına, sadece tanrı anlayışlarında değil, ibadetlerin uygulanmasında ve birtakım içtihatların düzenlenmesinde de sıklıkla yer verdiklerini görmekteyiz. Özellikle Hurufiliğin izlerine rastladığımız bu alan, bize

⁷³ Ethem Ruhi Fıçlalı, Bâbilik ve Bahâilik, s. 32-33.

⁷⁴ Ethem Ruhi Fıçlalı, Bâbilik ve Bahâilik, s. 31.

evrendeki her şeyin Bâbilik'te bir inanç haline gelmiş bu sayıya göre düzenlendiğine ve yine bu sayıya göre organize edildiğine inandıklarını göstermektedir. Örnek verecek olursak, onlara göre bir yıl 19 aydan, bir ay ise 19 günden oluşmakta; zekat on dokuz sayısına göre %19 oranında bir payın verilmesi şeklinde gerçekleşmekte ve ayrıca her Bâbi el-Beyan'dan her gün 19 sûre okuyarak ve her yıl mart ayında (2-21 Mart) 19 gün oruç tutarak ibadet etmektedir.⁷⁵

Mirza Ali Muhammed'in bu ve buna benzer görüşlerini öğrendiğimiz eserlerine ve özellikle de el-Beyan⁷⁶ kitabına dayanarak, Bâbiler için ikinci önemli bir başlık olan Ahiret inancına da değinmek gerekirse, en başta söylemek gerekir ki onlar cennet, cehennem gibi kavramlarla açıklanan, ölümden sonra başlayacak apayrı bir ahiret hayatının varlığına inanmazlar. Çünkü onlar, içerisinde yaşadığımız bu dünyayı ebedi bir ziyaretgâh ve içerisinde yaşayan insan soyunun ise ilelebet var olmaya devam edeceğini iddia etmekte⁷⁷ ve ahiret hayatının dünyada gerçekleşeceğini düşünmektedirler.⁷⁸ Böylelikle onlar İslam'ın ortaya koyduğu ahiret inancından ciddi oranda farklılaşarak esasen bu konuyla da paralellik arz eden ve Bâbilik için çok önemli bir konu olan vahyin ve peygamberliğin son bulması meselesine dâir de farklı bir izah getirmektedirler. Çünkü onlara göre ilelebet devam edecek olan insan soyu için ne vahiy son bulabilir,⁷⁹ ne de Allah peygamberlikle vazifelendirdiği kullarını göndermeyi bırakabilirdi. Bu sebeple ahiret hayatını evrensel bir kanun olarak gördükleri tekâmül ile açıkladıkları gibi bu tekâmül içerisinde vahyin ve peygamberliğin devam etmesi gerektiğini savunmuşlardır.⁸⁰ Buna bir delil olarak da Rahman Suresi'nin ilk dört ayetine dikkat çekerek, özellikle de dördüncü ayette geçen "Beyân" kelimesinden kendisine vahyedilen kitaba bir işaret olduğunu ve ayette geçen insandan kastın da Bâb Mirza Ali Muhammed'in kendisi olduğunu belirtmişlerdir. Böylelikle Bâbiler vahyin son bulmayacağı gibi Allah'da

⁷⁵ Ethem Ruhi Fırlalı, Bâbilik ve Bahâilik, s. 39.

⁷⁶ Mirza Ali Muhammed'in en önemli eseridir. El-Beyan 9 bölümden ve son bölüm hariç her bölüm de 9 babdan oluşmaktadır. Bu kitapta İslami ahkamların kaldırıldığı ve yerine yenilerinin konduğu açıklanmakta ve cennet, cehennem, ölüm, kıyamet, haşır, dönüş, ölçü ve ceza gibi ifadeler batını tarzda yorumlanarak farklı şekilde anlamlandırılmaktadır.

⁷⁷ Muhsin Abdülhamit, a.g.e., s.143.

⁷⁸ Mustafa Ünsal, Ali Muhammed Şirazi ve Bâbilik Hareketi, (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2003, s. 67

⁷⁹ Bahâilerin iddialarına göre Bâb Mirza Ali Muhammed'in küçükü büyüklü 158 ilahi kitap ve levhi olduğu bilinmektedir. Konu ile ilgili detaylı bilgi için bkn. Neyir Özşuca, Bahai Dini; Tarihi, Prensipleri ve Dini Hükümleri, Başnur Matbaası, Ankara 1967, s. 63.

⁸⁰ Ethem Ruhi Fırlalı, Bâbilik ve Bahâilik, s. 33

elçilerini göndermeye devam edecek görüşünü birçok açıdan delillendirmeye gayret etmişlerdir. Ayrıca Mirza Ali Muhammed “Musa’nın günlerinde Tevrat, İsa’nın zamanında İncil, Tanrı elçisi Muhammed’in devrinde Kuran, bugün de Beyan vardır.”⁸¹ sözleriyle İslam’ın benimsediği, kendisinden önce indirilen tüm ilahi kitapları inkar etmeden kabul etme yaklaşımını sürdürmüş ve nasıl ki bir ilahi kitabın gelişi kendinden öncekilerinin hükmünü ortadan kaldırmış ise Beyân’ın gelişiyle de Kur’an-ı Kerim’in hükmünün nesh olduğunu⁸² taraftarlarına ilan etmiştir. Bu durum daha sonraki bir başlıkta ele alacağımız Bâhailik için de geçerliliğini koruyacaktır.

Mirza Ali Muhammed ele aldığımız bu başlıklar dışında ibadet ve muamelat konularına dair de birçok farklı hüküm getirmiştir. Örneğin cemaatle namaz kılmayı terketmelerini⁸³ (cenaze namazı hariç), abdestin ibadet için zorunluluk olmaktan çıkarılmasını, vadeli olarak satılan bir mâl için faiz ödenmesini, Bâbiliğe ait olmayan bütün kitapların yakılmasını ve bu tür kitaplarla hiçbir şekilde ilgilenilmemesini taraftarlarından istemiştir.⁸⁴ Yine evlenme konusunda da farklılaşan Bâbilik, kız çocuklarına 11 yaşından sonra evlenme zorunluluğu getirerek, boşanma durumlarında erkeğin 90 gün, kadının ise 95 gün bekledikten sonra tekrar evlenmesini zorunlu tutmuştur. Hac yeri ise Bâb’ın doğduğu yer Şiraz ve onun doğduğu evdir.⁸⁵

1.3. Bahâilik’in İkinci Dönemi (1853-1892):⁸⁶Allah’ın Ortaya Çıkaracağı Zat “Men Yûzhiruhullah” Mirza Hüseyin Ali El-Mazenderani En-Nûrî ve Bahâilik

Bahâi inancına mensup taraftarları tarafından Cemal-i Mübarek⁸⁷ de denilen ve esasen kendisi için seçmiş olduğu “Bahâullah” lakabıyla şöhret bulan, tam adı Mirza Hüseyin Ali el-Mâzenderânî en-Nûrî, Bahâiliğin kurucusu olarak bilinmektedir. 12 Kasım 1817 (20 Muharrem 1233) tarihinde, Tahran’da dünyaya gelen Bahâullah, İran Şahi’nin sarayında, maliye işlerinden sorumlu önemli bir mevkiye sahip Mazenderan

⁸¹ Şevki Efendi, Bahauallah’ın Sesi (Gleanning From The Writings of Bahauallah), Çev. Mecdi İnan, Baha Basım Dağıtım, İstanbul 1987, s. 137.

⁸² M. Zerrin Akgün, İslamiyet Bakımından Bâbilik ve Bahâilik, Kalite Matbaası, Ankara 1975, s.36. Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s.3.

⁸³ Ethem Ruhi Fırlalı, Bâbilik ve Bahâilik, s. 38.

⁸⁴ Ethem Ruhi Fırlalı, Bâbilik ve Bahâilik, s. 39.

⁸⁵ Ethem Ruhi Fırlalı, Bâbilik ve Bahâilik, s. 40.

⁸⁶ 1853 yılı ilk sürgün yeri Bağdat’tan, Filistin/Akka’da vefat ettiği 1892 yılına kadar ki geçen süre Bahâiler tarafından, Bahâiliğin ikinci dönemi olarak kabul edilmektedir.

⁸⁷ Enver Behnan Şapolyo, Mezhepler ve Tarikatlar Tarihi, Elif Kitabevi, İstanbul 2004, s. 487.

vilayetinin Nur adlı kasabasından Mirza Abbas Büzürg'ün oğludur.⁸⁸ Toplamda on yedi kardeşi olan Mirza Hüseyin Ali, bu kardeşlerinden Sakine Hanım, Sarih Hanım, Mirza Musa, Mirza Muhammed Hasan, Mirza Muhammed Kuli Bahâullah'a inanmış ve onun yanında yer almışken; Mirza Yahya, Şah Sultan Hanım, Mirza Taki, Fatma Sultan ise ona karşı gelip onun ezeli düşmanları arasında yer almışlardır.⁸⁹ Hayatı boyunca üç farklı evlilik yapan Bahâullah Mirza Hüseyin, ilk kez 1835 yılında on sekiz yaşındayken Asiye Hanım (Nevvab) ile evlenmiş, bu evliliğinden yedi çocuk dünyaya gelmiştir. Fakat yedi çocuğundan sadece üçü Abbas Efendi (Abdulbâha), Behiye Hanım ve Mirza Mehdi hayatta kalabilmişlerdir.⁹⁰

Kitabu'l-Akdes'te ümmi olduğu ifade edilen⁹¹ Bahâullah Mirza Hüseyin'in her ne kadar eğitim hayatı hakkında yeterli bilgiye sahip olmasak da, çocukluk döneminin tamamını sarayda geçirmiş biri olarak, sarayın sağlamış olduğu birçok imkândan yararlanmış olabileceğini ve önemli bir saray çalışanı babasının, oğlu Mirza Hüseyin'e böyle bir ortamda iyi bir eğitim sunmuş olması gerektiğini düşünmekteyiz.⁹² Çünkü o babasının vefat ettiği yirmi iki yaşlarına kadar sarayda hayatını geçirmiş ve çok küçük sayılabilecek yaşlarda bile babasının yerine geçebilecek yetenekte biri olarak görülmüştür.⁹³

Babası Mirza Abbas Büzürg'ün ölümüyle sarayda kalması ve babasının görevini devralması teklif edilen Bahâullah Mirza Hüseyin, bu teklifi reddederek saraydan ayrılmış, beş sene kadar süren yoğun seyahatlerinde genellikle dini konularla ilgilenmiştir.⁹⁴ Yine O, bu seyahatlerin birinde Tahranda'yken, Bâb Mirza Ali Muhammed'in kıymet verdiği müridlerinden Molla Hüseyin ile karşılaşmış. Bâb Mirza Ali Muhammed'in görüşlerini ilk defa dinleyen Bahâullah, miladi 1844 yılında 27 yaşındayken Bâbilik'in kurucusu Mirza Ali Muhammed'i şahsen hiç görmemişse de,

⁸⁸ İrfan Arıbaş, Kutsal Aileler: Hz. Bab ve Hz. Bahaullahın Aileleri, Ankara 2009, s. 20; Ethem Ruhi Fırlalı, "Bahâilik", c. 2, s.466; Mehmet Marufi, En Büyük Haber (Nebei Azim), s. 174; Komisyon, Bahai Dini; Tarihi, Öğretileri ve Toplumsal Çalışmaları, s. 19; Neyir Özşuca, Bahai Dini; Tarihi, Prensipleri ve Dini Hükümleri, Başnur Matbaası, Ankara 1967, s. 8.

⁸⁹ İrfan Arıbaş, a.g.e., s. 21-22.

⁹⁰ İrfan Arıbaş, a.g.e., s. 23.

⁹¹ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsal Kitap, s.53

⁹² Ethem Ruhi Fırlalı, Bâbilik ve Bahâilik, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1994, s.47.

⁹³ Huşmand Fatheazam, a.g.e., s.45.

⁹⁴ Komisyon, Bahai Dini; Tarihi, Öğretileri ve Toplumsal Çalışmaları, s. 19.

onun hâs müridi Molla Hüseyin vasıtasıyla Bâbilerin çağrısını kabul etmiştir.⁹⁵ Ardından ilk iş olarak memleketi Mazenderan'a, oradan da Horasan'a geçerek Bâbilik'i yaymaya çalışmış ve bu tarihten sonra çevresindekiler tarafından Bâbilerin bir reisi olarak tanınmaya başlamıştır.⁹⁶ Mazenderan'da bulunduğu bir sırada ise Bâbilerin giriştikleri propagandaya karşı etkili bir mücadele içinde olan Molla Tahir Kazvinî'nin öldürülmesi birçok kimseyi töhmet altında bırakmış ve bu elim hadise sonucu Bahâullah Mirza Hüseyin, bir süre hapis hayatı yaşamak zorunda kalmıştır.⁹⁷

1.3.1. Bâbilik'in Manifestosu Bedeşt Toplantısı (1848)

Hapisten çıktığı 1848 yılında Bâbiler arasındaki şöhretini iyiden iyiye artıran Mirza Hüseyin Ali, Bâb Mirza Ali Muhammed'in Azerbaycan'da ki Çehrik Kalesi'nde hapiste olması sebebiyle, Bâbileri Mazenderan'ın Bedeşt köyünde toplantıya çağırması. O'nun çağrısına uyarak Bedeşt'e gelen Bâbilerle birlikte, geçmişe ait tüm inançların yeniden gözden geçirilmesi, Beyân'ın kutsal kitap olarak kabul edilmesi ve emir (Bâbilik) ile uyuşmayan inanç ve ibadet esaslarının terkedilmesi, Bâb Mirza Ali Muhammed'i hapisten kurtarmak için çözüm yolları bulunması gibi o güne kadar verilen mücadelenin çok ötesinde kararlar alınmış ve hatta ileride Bâbilik'in İslam'dan ayrı bir hareket olarak anılmasını da sağlayacak önemli kırılmalar yaşanmasının önü açılmıştır.⁹⁸ Bahâullah Mirza Hüseyin'in Bâbiler arasında bu denli etkili olmasını sağlayan kişi ise Kurretu'l-Ayn lâkaplı Zerrin Tâc Tahire'nin toplantıda alınan kararlarda Bahâullah Mirza Hüseyin Ali'ye desteğini açıktan hissettirmiş olmasıdır.⁹⁹ Özellikle toplantıda muhalif grubu temsil eden bu iki isim "İslam'ın şeriatını nesheden yeni bir şeriatın geldiğini iddia etmesi ve dolayısıyla dinde yeni bir dönemin başladığını belirtmesi" toplantıya katılan birçok Bâbi arasında huzursuzlukların başlamasına neden olmuş ve Bâbiler arasında derin fikir ayrılıkları yaşanmıştır.¹⁰⁰ Özellikle toplantının ardından, alınan kararların diğer vilayetlerde yaşayan Bâbilere ulaştırılması ve yeni şeriatın farklı beldelerde tebliğ

⁹⁵ Bahâullah, Kurdu Oğlu Risalesi, Çev. Necmettin İnan, İstanbul 1976, s.12. Süleyman Özkaya, Osmanlı Arşiv Belgeleri Işığında Bahailik Hareketi, Akademi Kitabevi, İzmir 2000, s.18; Abid Taherzadeh, Hz. Bahâullah'ın Zuhuru, c.1, s. 5.

⁹⁶ Ethem Ruhi Fığlalı, Bâbilik ve Bahâilik, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1994, s.47.

⁹⁷ Neyir Özşuca, Bahai Dini; Tarihi, Prensipleri ve Dini Hükümleri, s.44.

⁹⁸ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s.33; Ethem Ruhi Fığlalı, Bâbilik ve Bahâilik, s. 22; Neyir Özşuca, Bahai Tarihi Özeti, s. 29; Sufi A. Q. Niyaz, The Babi and Bahai Religion, Islam International Publications, Surrey 1960, s. 28.

⁹⁹ Neyir Özşuca, Bahai Dini; Tarihi, Prensipleri ve Dini Hükümleri, s.29.

¹⁰⁰ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s. 33-36; Muhammed Zerendi, a.g.e., s. 198

edilmesi için toplantıda bulunan Bâbiler; Tahran, Mazenderan ve Horosan gibi birçok farklı vilayete vazifeli olarak gönderilmiş. Ülke genelinde hissedilir hale gelen Babîlerin aykırı söylemleri, başta Şii âlimler olmak üzere İran halkı arasında huzursuzlukların en üst düzeye ulaşmasına neden olmuştur.¹⁰¹

Bedeşt'te düzenlenen toplantı sonrasında, tebliğ faaliyetlerinde bulunmak için Tahran'a dönen Bahâullah Mirza Hüseyin, burada bulunduğu dönemde Mazenderan Tahran, Neyriz ve Zencan'da Bâbi ayaklanmaları patlak vermiş. Olayların önünü alamayan Kaçar Hanı Nasıruddin Şah'ın sert tedbirleri neticesinde, 9 Temmuz 1850 tarihinde Bâb Mirza Ali Muhammed'in Tebriz'de kurşuna dizilerek öldürülmesi kararı verilmiştir. Bu önlenemez çatışma ortamının yarattığı olumsuz hava ve İran'ın genelinde oluşan baskılardan kendisini korumak isteyen Bahâullah Mirza Hüseyin ise Bâbilerin kısmen emniyet içinde oldukları Irak'a zorunlu olarak geçmiştir.¹⁰² Bahâullah Mirza Hüseyin aradan çok zaman geçmeden tekrar Tahran'a dönse de Bâb Mirza Ali Muhammed'in intikamını almak isteyen Bâbilerin, Kaçar Hanı Nasıruddin Şah'a karşı giriştikleri başarısız suikast teşebbüsünden sonra, ülke genelinde tüm Bâbiler cezalandırılmış ve büyük bir kısmı çıkan çatışmalarda öldürülmüştür. Bazı şanslı Bâbiler gibi Mirza Hüseyin Ali ise öldürülmeyip o dönemde tutuklanarak hapse atılanlar arasındadır. Fakat Rus ve İngiliz hükümetlerinin İran'a uyguladıkları yoğun baskı dolayısıyla Bahâullah Mirza Hüseyin'in hapis hayatı çok uzun sürmemiş ve İran hükümeti üzerindeki baskıyı azaltmak için tutuklular arasında bulunan Bahâullah'ı Bağdat'a sürgün etmek kaydıyla serbest bırakmak zorunda kalmıştır.¹⁰³ Bu karar sonucunda, 12 Ocak 1853 tarihinde¹⁰⁴ bir daha dönmek üzere ayrıldığı Tahran'dan, kendisiyle Bâbiler arasında anlaşmazlıkların ve kırılmalarında yaşanacağı Bağdat'a aynı yıl içerisinde ailesiyle birlikte yerleşmiştir.¹⁰⁵

1.3.2. Bahâullah Mirza Hüseyin'in İlk Sürgün Yeri Bağdat (1853)

Mirza Hüseyin Ali, meşakkatli bir kış yolculuğun ardından Bağdat'a ulaştığında, onun Bâbiler arasındaki şöhreti artık Bağdat ve diğer Irak şehirlerinde de hissedilir

¹⁰¹ Neyir Özşuca, Bahai Tarihi Özeti, s. 30

¹⁰² Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s. 54; Komisyon, Bahai Dini; Tarihi, Öğretileri ve Toplumsal Çalışmaları, s. 17; Mehmet Marufi, En Büyük Haber (Nebei Azim), s. 174.

¹⁰³ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s.107. Günay Tümer ve Abdurrahman Küçük, Dinler Tarihi, Ocak Yayınları, Ankara 1993, s.359.

¹⁰⁴ İrfan Arıbaş, a.g.e., s. 13; Ethem Ruhi Fırlı, Bâbilik ve Bahâilik, s.48.

¹⁰⁵ Birinci sürgün yeri: Tahran'dan (12 Ocak 1853), Bağdat'a (8 Nisan 1853).

olmuştu. Bu sebeple İran ve Irak'ın çeşitli yerlerinden gelen birçok Bâbi bu sürgüne zorlanan Bahâullah Mirza Hüseyin'in kapısına dayanıyor, Bâb Mirza Ali'nin ölümünden sonra, O'nun kılavuzluğuna duydukları ihtiyacı dile getiriyorlardı.¹⁰⁶

Bahâullah Mirza Hüseyin'in bu duruma karşılık vermesinin önündeki en büyük engel ise Bâb Mirza Ali Muhammed'in öldürülmeden kısa bir süre önce, kendisinden sonra gerçekleşecek olan zuhur ile ilgili yaptığı açıklamalar olmuştur. Çünkü Bâb Mirza Ali Muhammed, kendisinden ancak 2000 yıl sonra Allah'ın izhar edeceği kimse yani "el-müsteğas'ın" geleceğini taraftarlarına ilan etmiş ve o gelene kadar başka bir zuhur olmayacağı için halefi olarak yerine Mirza Hüseyin Ali'nin üvey kardeşi olan Mirza Yahya en-Nûri'yi¹⁰⁷ atadığını, gizli tutulmasını istediği bir vesikayla bildirmiştir.¹⁰⁸ Fakat yine de Bahâullah, yakınında bulunanlara kendisinin, Bâb'ın önceden haber verdiği "Allah'ın ortaya çıkaracağı zât (*Men Yûzhiruhullah*)" olduğunu ilan ederek, Bâbîleri kendisine uymaya çağırma cesaretini göstermiştir. Mirza Yahya Nuri ise bu durum karşısında, kardeşi Mirza Hüseyin'in iddialarını inkar etmiş, elinde ki Bâb Mirza Ali Muhammed'e ait gizli vesikayla durumu yalanlamıştır. Böylelikle Bağdat'a sürgün edilen Bâbilik hareketinin önemli iki temsilcisi üvey kardeşlerin arası açılmış ve Bâbilerin arasına huzursuzluk ve tefrika girmesine neden olmuştur.¹⁰⁹ Aralarında oluşan bu doğal rekabet, Bâbilerin gelmesini bekledikleri Allah'ın izhar edeceği kimse yani "el-müsteğas'a" dair birtakım anlayış farklılıklarının da ortaya çıkmasına neden olmuştur. Nitekim Bâbi taraftarlardan bir kısmı, üvey kardeşi Mirza Yahya Nuri'yi haklı bulup onu takip etse de, Bâbilerin büyük çoğunluğu Bahâullah Mirza Hüseyin Ali'ye biât ederek, ona inanmışlardır.¹¹⁰

Bahâiler, Bahâullah Mirza Hüseyin'in "Allah'ın izhar edeceği kimsenin" kendisi olduğuna dair açıklamalarına, üvey kardeşi Mirza Yahya Nuri'nin sert bir şekilde karşı çıkmasının sebebinin ise onun Mirza Hüseyin'e olan kıskançlığına ve kendisini Bâb Mirza

¹⁰⁶ Huşmand Fatheazam, a.g.e., s.47.

¹⁰⁷ Ali Acar, "Sosyolojik Açıdan Bahailik", Istanbul Journal of Sociological Studies, Sayı 21, İstanbul 1986, s.211.

¹⁰⁸ Abid Taherzadeh, Hz. Bahauallah'ın Zuhuru, c. 1, s. 260.

¹⁰⁹ Özsuca, Bahaî Tarihi Özeti, s.3; Hacı Çiçek, "Bahâilik, Bahâiliğin Görüşleri, İslâm Düşüncesindeki Yeri ve Ona Dair Bazı Yorumlar", Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, cilt 3, sayı 6, Kilis 2017, s.137.

¹¹⁰ Hacı, "Bahâilik, Bahâiliğin Görüşleri, İslâm Düşüncesindeki Yeri ve Ona Dair Bazı Yorumlar", Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt 3, Sayı 6, Kilis 2017, s.138; Saffet Sarıkaya, İslam Düşünce Tarihinde Mezhepler, Rağbet Yayıncılık, İstanbul 2009, s. 233.

Ali'nin vefatından sonra Bâbilerin yeni reisi olarak kabul ettirme arzusuna dayandırmaktadırlar. Hatta Mirza Yahya'nın bu emelinden dolayı aslı olmayan bir vesika tertip ederek birtakım hileli yollara başvurmuş olabileceğini düşünen Bahâiler,¹¹¹ Bahâullah Mirza Hüseyin'in üvey kardeşinin bu girişiminden rahatsızlık duyması sebebiyle Süleymaniye Dağlarında iki yıl süren bir inzivaya çekildiğine inanmaktadırlar.¹¹²

Mirza Hüseyin Ali, Süleymaniye Dağlarında geçen iki yıllık inzivadan 19 Mart 1856 tarihinde¹¹³ tekrar Bağdat'a döndüğünde ise Bâbileri büyük oranda ikiye bölünmüş bir vaziyette bulan Bahâullah, tüm bu yaşananların sorumlusu olarak Mirza Yahya Nuri'yi işaret etmiş. Bağdat'ta kaldığı günlerde kaleme aldığı Kelimat-ı Meknune (Saklı Sözler), Yedi Vadi ve Kitab-ı İkân gibi eserleriyle Bâbiler arasında ki otoritesini artırmıştır. Böylelikle Mirza Yahya Nuri'nin liderliğini gölgede bırakan Bahâullah Mirza Hüseyin,¹¹⁴ her geçen gün taraftar kazanmaya devam ederek Bağdat'ta kaldığı yaklaşık on bir yıl boyunca Bâbiler arasındaki otoritesini büyük oranda sağlamayı başarmıştır.¹¹⁵

Böylelikle Mirza Hüseyin Ali ve diğer Bâbiler on bir yıl kaldıkları Bağdat'ta, Bâb Mirza Ali Muhammed'in fikirlerine ve vasiyetine büyük oranda sadık kalmış ve Bâb'ın davasını yayma gayretinde olmuşlardır.¹¹⁶ Ancak Mirza Hüseyin Ali bundan daha fazlasını da talep ettiği taraftarlarından, ileride birtakım ayrılımlara da sebebiyet verecek farklı iddialarda bulunmuş ve böylelikle kendisini ön plana çıkararak Bâbileri etkisi altına almaya çalışmıştır. Özellikle Osmanlı hâkimiyeti içerisinde bulunan Bağdat'ta, Mirza Hüseyin Ali'nin giderek artan popülaritesi ve faaliyetlerinin etkisinin civar bölgelerde de hissedilmesi, Bâbilerin karşısında duran birçok âlim ve halkın şikâyetlerini üzerine çekmesine neden olmuş ve hatta İran'ın Bağdat'ta bulunan Bâbi varlığının kendisi için potansiyel bir tehdit oluşturmasından rahatsızlık duymasına ve Osmanlı'larla aralarında Mirza Hüseyin ve taraftarlarının siyasi bir mesele haline gelmesine neden olmuştur.¹¹⁷

¹¹¹ Huşmand Fatheazam, a.g.e., s.47.

¹¹² Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s.177; Bahâullah, İkan Kitabı, Çev. Mecdettin İnan, Kazancı Matbaacılık, İstanbul 1996, s.106,108; Ethem Ruhi Fığlalı, Bâbilik ve Bahâilik, s.49; Bahâullah, Kurdunoğlu Risalesi, Çev. Mecdettin İnan, İstanbul 1976, s.130.

¹¹³ İrfan Arıbaş, a.g.e., s. 13.

¹¹⁴ Muhammed Zerendi, a.g.e., s.231; Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s.130.

¹¹⁵ Bahâullah, Yedi Vadi ve Dört Vadi, Çev. Atilla Bahçuvan, Işık Yayınevi, Adana 1985, s.8-19; Ethem Ruhi Fığlalı, Bâbilik ve Bahâilik, s.53.

¹¹⁶ Muhsin Abdülhamid, a.g.e., s.182

¹¹⁷ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s.152; Mehmet Ali Ünal, Osmanlı Tarih Sözlüğü, Paradigma Yayıncılık, İstanbul 2011, s.78.

Bu nedenle İran, Osmanlı topraklarında bulunan Mirza Hüseyin Ali ve Bâbilerin öncelikle Osmanlı'dan geri iadelerini, bu mümkün değilse sürgün edilmelerini istemiş, ¹¹⁸ İran ve Osmanlı hükümetleri arasında varılan antlaşmaya da dayanarak Nisan 1863'te Bâbilerin Bursa ve Edirne gibi yerlerde ikamet ettirilmek üzere, ¹¹⁹ İstanbul'a sürgün edilmesi kararlaştırılmıştır. Bu yeni sürgün emri, Bâbiler için önemli bir kırılma noktası sayılan ve daha sonra Rızvan Bahçesi adını verecekleri yerde, veda toplantılarının da yapıldığı tarihtir. ¹²⁰

1.3.3. Emrin İlk Kez Açıklandığı Rızvan Bahçesi Toplantıları (1863)

Mirza Hüseyin Ali ve ona tabi olanların İstanbul'a gönderilmelerine ilişkin irade Bağdat valiliğine ulaştınca, kendisine bir miktarda tahsisat verilen Bahâullah, İstanbul'a gitmeye hazır olduğunu bildirmiş ve ona inananlarla son defa görüşmek ve emrini açıklamak üzere Bâbileri Rızvan Bahçesi adını verdikleri yere davet etmiştir. ¹²¹ 1863 yılı nisan ayının yirmi birinde başlayan bu toplantılar, Bahâilikte en büyük bayram olarak kutlanan iki Mayıs tarihine kadar devam etmiş ve bu toplantılarda Mirza Hüseyin Ali, Bâb'in halifesi olduğu iddiasını daha da ileri götürerek, bütün milletlere "*Vaadedilen şahsın (Mev'ud)*" kendisi olduğunu belirterek ilahi vazifesini ilan etmiştir. ¹²² O, böylelikle Bâb'in da haber verdiği "*Allah'ın ortaya çıkaracağı zat (Men Yuzhiruhullah'ın)*" kendisi olduğunu iddia etmiş, toplantılara katılan Bâbilerden kendisine beyât etmelerini istemiştir. Her ne kadar bir veda toplantısı havasında tertip edilse de Bahâiler'in Rızvan Bahçesi adını verdikleri bu yerde, çok önemli bir ahitleşmenin cereyan etmesinden dolayı hususi bir anlam kazanmış ve ileride Bahâilik olarak anılacak bu hareketin bir bayramı haline gelmiştir. ¹²³ Bahâullah, Akdes Kitabında bu gerçekleşen ahitleşmeyi "...bütün yaratıkların paklık denizine daldığı gün."¹²⁴ sözleriyle taltif etmektedir. ¹²⁵

¹¹⁸ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s.136; Süleyman Özkaya, a.g.e., s.46

¹¹⁹ BOA, Bâb-ı Âli Evrak Odası, Bağdat Giden Defteri, 257/106'da kayıtlı 29 Şaban 1279/19 Şubat 1863 tarihli tahrirat.

¹²⁰ Ethem Ruhi Fırlı, Bâbilik ve Bahâilik, s.53.

¹²¹ Süleyman Özkaya, a.g.e., s.50.

¹²² Ethem Ruhi Fırlı, Bâbilik ve Bahâilik, s.53.

¹²³ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s.154.

¹²⁴ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsal Kitap, s.44.

¹²⁵ Adib Taherzadeh, Hz. Bahâullah'ın Zuhuru, c. 1, s.124.

Bahâiler, Bayram olarak kutladıkları Bahâullah Mirza Hüseyin'in zuhurunu ilan ettiği bugünü; Allah'ın insanlığa olan vaaadinin gerçekleştiği Bahâi inancının temeli, çağın Tanrı Mazharı'nın ilan olduğu gün olarak kabul etmektedirler.¹²⁶

1.3.4. Bâbilik - Bahâilik Ayrımı İkinci Sürgün Yeri Edirne (1863)

İran ve Osmanlı hükümetleri arasında varılan antlaşmaya dayanarak alınan karar doğrultusunda 3 Mayıs 1863'te Bağdat'tan ayrılan ve üç ay süren yolculuktan sonra İstanbul'a ulaşan Mirza Hüseyin Ali, Mirza Yahya Nuri¹²⁷ ve yakınları¹²⁸ burada dört ay tutulduktan sonra topluca ikamet yerleri olarak belirlenen Edirne'ye kendi istekleri üzerine nakledilmelerine karar verilmiştir.¹²⁹ Bağdat'tan İstanbul'a yolculuklarında, Mirza Hüseyin Ali'nin gelmesini istemediği, kardeşi Mirza Yahya Nûri'nin kabileye sonradan ve gizli yollarla katıldığı rivayet edilmektedir.¹³⁰

12 Aralık 1863'te onlar Edirne'ye vardıklarında¹³¹ kardeşiyle olan husumetin daha da derinleştiği artık bilinen bir durum haline gelmiş ve hatta Edirne'de buldukları dönemde, zehirlenme teşebbüslerine varıncaya kadar birbirlerine olan düşmanlıklarını açıktan yürütmüşlerdir.¹³²

Edirne'de artık propagandalarını ayrı ayrı yürütecek olan bu iki üvey kardeşten Bahâullah Mirza Hüseyin, sürgünden hemen önce yakın Bâbi dostlarına açıkladığı, insanlığın kurtuluşuna vesile olacak "*Allah'ın ortaya çıkaracağı zatın*", kendisi olduğuna dair iddialarını yaymakla meşgul olurken... Mirza Yahya Nuri ise Bâbilerin meşru halefi olarak hareket etmeye devam etmiş ve kendisini veli bir zat olarak takdim eden yazılar kaleme almıştır. Böylelikle onlar, hem Bâbiler üzerindeki halef olma iddialarını sürdürmek istemiş, hem de bu yeni sürgün yerinde açıktan taraftar toplamaya ve insanları

¹²⁶ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s. 155.

¹²⁷ Bahâullah, üvey kardeşi Mirza Yahya Nuri'ye sürgün fermanında ismi yazmamasından dolayı Bağdat'ta kalmasını, İstanbul'a gelmemesini teklif etmiş, fakat üvey kardeşi, bu teklifi kabul etmeyerek Bâbilerle birlikte İstanbul'a gitmiştir. Mirza Hüseyin'in bu teklifiyle üvey kardeşini Bâbilerden uzak tutmayı ve aynı zamanda Bâbiler arasında yaşanması muhtemel çatışma ortamını engellemeyi düşünmüştür. Detaylı bilgi için; Bkn. Bahâullah, Kurdunoğlu Risalesi, s.130.

¹²⁸ Mirza Hüseyin Ali, en büyük oğlu Abdalbâha, iki erkek kardeşi, eşi ve yakın akrabalarından on iki bayan ve on iki çocuk, kardeşi Mirza Muhammed Kuli, Ağa Kelim ve dost çevresinden yirmi altı kişi. Bkn. Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s. 161-162.

¹²⁹ Ethem Ruhi Fırlı, Bâbilik ve Bahâilik, s.53.

¹³⁰ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s.170

¹³¹ Komisyon, Bahai Dini; Tarihi, Öğretileri ve Toplumsal Çalışmaları, s. 129.

¹³² Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s. 170; Abid Taherzadeh, Hz. Bahâullah'ın Zuhuru, c. 2, Çev. Süreyya Güler, Kazancı Matbaacılık, İstanbul 1998, s. 170.

inançlarına davet etmeye çabalamışlardır. Fakat çok geçmeden Mirza Hüseyin Ali, kardeşi Mirza Yahya Nuri ve taraftarları üzerinde ki baskısını artırarak, üvey kardeşini saf dışı bırakmayı başarmıştır.¹³³

Bu tarihten sonra kendisine “Bahâullah” denmesini isteyecek olan Mirza Hüseyin Ali, Edirne’de ki yoğun faaliyetleri neticesinde Bâbilerin çoğunluğu tarafından Bâb’ın halefi, ilahi emrin gerçek sahibi ve Bahâiliğin kurucusu olarak kabul edilmiştir. Mirza Hüseyin Ali’nin kendisine “Bahâullah” denmesini istemesindeki maksat şudur: “İmamiyye Şiîliğine göre İmam Ali er-Rıza, İmam Muhammed el-Bakır’dan Ramazan ayının seher vaktinde okunan bir dua rivayet etmiştir. Bu dua da “Allah’ın bahâsı” yani ululuğu, güzelliği, parlaklığı, azameti, nuru, rahmeti, lütuf ve benzeri yücelikleri zikredilmektedir.” İşte Mirza Hüseyin Ali’de kendisine “Bahâullah” adını vererek esasen ona inananlara şunu demek istemiştir: “Siz yıllardır dua ederek benim adıma yalvarıyordunuz.” Şimdi ise Allah, o kişiyi ortaya çıkarmıştır.¹³⁴

Böylelikle Bâbiler’den bir kısmı, Bahâullah Mirza Hüseyin Ali’ye inanan taraftarları, onun almış olduğu lakaba nispetle Bahâi olarak anılırken, Mirza Yahya Nuri’nin daha önce açıklamasını yapmış olduğumuz Subh-i Ezel lakabına nispetle de bir kısmı, “Ezeliler” olarak anılmaya başlamıştır.¹³⁵ Ezeliler Bâb Mirza Ali Muhammed’in görüşlerinin muhafazasını ve insanların ancak Bâb Mirza Ali’nin davasına davet edilmesi gerektiğini savunurken; Bahâiler, Mirza Hüseyin Ali’nin Bâb Mirza Ali Muhammed’den daha fazla yetkilere sahip olduğunu düşünüyor ve bu iddialarını civar ülkelerin liderlerine gönderdiği davet mektuplarıyla ilan ediyorlardı. Davet mektupları gönderdikleri liderler arasında o dönem yaşayan, İran Şahı Nasıruddin, Osmanlı Padişahı Abdülaziz, Fransız İmparatoru III. Napolyon, Alman İmparatoru I. William, Papa Dokuzuncu Pius, Rus Çarı II. Alexander, İngiliz Kraliçesi Victoria ve Avusturya İmparatoru Francis Joseph gibi çeşitli devlet ve hükümet adamları da bulunmaktaydı.¹³⁶

Bâbilerin Edirne’ye ilk geldikleri günden, henüz beş sene kadar bir zaman geçmiş olmasına rağmen,¹³⁷ Osmanlı toplum yapısının kabullerine aykırı iddialarla ortaya

¹³³ Süleyman Özkaya, a.g.e., s.53.

¹³⁴ Ethem Ruhi Fırlı, Bâbîlik ve Bahâîlik, s.54-55.

¹³⁵ CL. Huart, “Bâb”, c.2, s.180.

¹³⁶ Şevki Efendi, Bahâullah’ın Sesi (Gleaning From The Writings of Bahâullah), s.118,122; Huşmand Fatheazam, a.g.e., s.48.; Ethem Ruhi Fırlı, Bâbîlik ve Bahâîlik, s.55.

¹³⁷ Edirne’ye geldikleri tarih 12 Aralık 1863, Edirne’den sürgün edildikleri tarih 12 Ağustos 1868’dir.

çıkmaları, onlara gösterilen müsamahayı hem devlet hem de halk nezdinde erkenden kaybetmelerine neden olmuştur. Sünni halk nezdinde oluşan bu derin kaygı ve huzursuzluk ortamının baş müsebbibi olarak görülen Bâbiler, kamu düzenini bozmaya yönelik faaliyetler içerisinde olma ve devlette kargaşa yaratarak isyan çıkarma suçlamalarından yargılanmış ve mahkeme tarafından tespit edilen bu siyasi suçlara karşılık “kalebentlik” cezası verilmiştir.¹³⁸ Böylelikle Osmanlı Sultanı Abdülaziz’in fermanıyla yeniden sürgün edilmeleri kararlaştırılmış, Bahâullah Mirza Hüseyin ve Bahâiler günümüz Filistin sınırları içerisinde yer alan, adeta bir hapishane kenti Akka’ya, Mirza Yahya Nuri ve Ezeliler ise Kıbrıs’a sürgüne zorlanmıştır. (12 Ağustos 1868)

Ezeliler’in bu yeni sürgün yeri Kıbrıs’ta Magosa’da ikamete memur edilen liderleri Mirza Yahya Nûri, 1912 yılında öldüğünde, geride neredeyse onu takip edecek hiç taraftarı bulunmayan, adı unutulmuş biri olarak son günlerini geçirmekteydi. Fakat 12 Ağustos 1868 tarihinde Edirne’den ayrılarak aynı ayın son günü Akkâ’ya gelen ve Akka kalesine hapsedilen Mirza Hüseyin Ali ise Bâbileri “Bahâî” adı altında toplamayı ve gerek yazıları gerek görüşleriyle onların varlıklarını sürdürmelerine olanak sağlayacak ortamı oluşturmayı başarmıştı.¹³⁹

1.3.5. Bahâullah Mirza Hüseyin’in Son Sürgün Yeri Filistin/Akka (1868)

Edirne’de yaklaşık beş yıl ikamet ettikten sonra Bahâullah ve ailesi, Hasan Efendi komutasındaki bir grup askerin refakatinde, 12 Ağustos 1868’de Osmanlı Sultanı Abdülaziz’in fermanıyla Gelibolu’ya doğru yola çıkmış, buradan sırasıyla İzmir ve İskenderiye limanları üzerinden, 31 Ağustos 1868’de Bahâullah’ın hayatının son yirmi dört yılını geçireceği Akka’ya ulaşmıştır.¹⁴⁰

Günümüz Filistin toprakları civarında bulunan Akka kalesinde yaklaşık iki yıl kadar süren hapis ve ardından yedi yıl kadar süren kısmi tutukluluk halinden sonra, Bahâullah Mirza Hüseyin’in hapis olduğuna dair hüküm resmi olarak kaldırılmasa da¹⁴¹ Akka’ya yeni atanan Vali Ahmet Tevfik Bey’in ılımlı yaklaşımı, surların dışına çıkabilme izni almasını sağlamış. Ömrünün geri kalan kısmını geçireceği Akka’da ki Behce adlı

¹³⁸Süleyman Özkaya, a.g.e., s.60; BOA, İ. MM., 1475, 27 nolu lef. (26 Safer 1285/18 Haziran 1868 tarihli komisyon mazbatası)

¹³⁹ Ethem Ruhi Fırlı, Bâbilik ve Bahâilik, s.55,56.

¹⁴⁰ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s. 189; Abid Taherzadeh, Hz. Bahâullah’ın Zuhuru, c. 2, s. 433.

¹⁴¹ Gloria Faizi, a.g.e., s.18.

konağa yerleşmesine izin verilmiştir.¹⁴² Artık faaliyetlerini daha özgür bir ortamdan sürdürecektir. Bahâullah, büyük oğlu Abdulbahâ'ya verdiği çeşitli vazifelerle de Bahâî inancının ününü Akka sınırlarının ötesine taşımaya başaracaktır.¹⁴³

Mirza Hüseyin Ali'nin ölümüne yakın bir zamanda gerçekleşen ve Bahâilerce ilahi bir emir barındıran 1890 yılı Hayfa ziyareti de bu dönemde yaşanan olaylar itibariyle önemli görülmektedir. Çünkü yaratıcının emriyle gerçekleştiğini düşündükleri bu ziyarette Mirza Hüseyin Ali, bu bölgede bulunan Kermil Dağı'na çıkararak büyükçe bir çadır kurmuş ve bu dağın kutsal bir dağ, kurmuş olduğu çadırın ise bir peygamber otağı olduğunu taraftarlarına ilan etmiştir.¹⁴⁴

Ardından, Akka'daki Behçe adlı konakta, 29 Mayıs 1892 tarihinde vefat eden Mirza Hüseyin Ali, ölmeden kısa bir süre önce de yerine Abdulbahâ lakabıyla anılan büyük oğlu Abbas Efendi'yi atadığını taraftarlarına ilan etmiştir. Bahâullah, Abdulbahâ'yı görevlendirirken bu yeni zuhurun inananlarını mezheplere bölünmekten korumak ve Bahâilik inancının devamını sağlayabilmek için taraftarlarına şu ikazda bulunmuştur: “Abdülbahâ önderlik için kendisine yöneleceğiniz kimsedir, bana ait yazı ve vaazlarının tek yetkili yorumcusu O'dur.”¹⁴⁵

Özetle ifade etmek gerekirse, 1817 yılında Tahran'da doğan Mirza Hüseyin Ali, 1844 yılında yirmi yedi yaşındayken Bâbilik'in çağrısını ilk defa kabul etmiş, 1892 yılında yetmiş beş yaşındayken vefat ettiğinde ardında kendisini “Bahâullah” olarak anan ve kendilerini ise “Bahâî” olarak adlandıran adeta yeni bir inanç bırakmıştı. Onun hayatını incelediğimizde Babilik'ten Bahâilik'e etki ettiği iki ayrı kırılma noktasını, hareketin tarihi seyri açısından çok önemli görmekteyiz. Bunlardan ilki Bedeşt toplantısı, ikincisi ise Rızvan Bahçesi (Veda) toplantıları olarak anılan buluşmalardır. Çünkü Mirza Hüseyin henüz Bâbiler tarafından yeni yeni tanınan biri olmasına rağmen büyük bir başarı göstererek, Bedeşt'te Bâbiler için çok önemli sayılan bir toplantıyı organize edebilmiş ve bu toplantıda alınan kararlarla adeta Bâbilik'in tarihi seyrine etki etmeyi başarmıştır. Mirza Hüseyin Ali, bu toplantı sayesinde Babilik için de yeni sayılacak birçok karar alınmasını sağlamış ve İslam'dan ayrı hatta onu nesh eden bir hareket olarak tanınmaya

¹⁴² Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s. 198; Abid Taherzadeh, Hz. Bahâullah'ın Zuhuru, c. 3, çev. Süreyya Güler, Kazancı Matbaacılık, İstanbul 2001, s. 285.

¹⁴³ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s. 201.

¹⁴⁴ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s. 202.

¹⁴⁵ Gloria Faizi, a.g.e., s.19.

başlamasına şaşırtıcı derecede etkide bulunmuştur. Böylelikle hareketin içerisinde birtakım ayrılımlarında yaşandığı bu toplantıdan sonra Bâbilik, müstakil bir hareket olarak İslam'la olan bağını kesmiştir.

Bâbilik için ikinci önemli kırılma noktası sayılan Rızvan Bahçesi toplantıları ise Bahâilik için adeta bir başlangıç olarak adlandırılmış, ilk sürgün yeri Bağdat'tan yeni sürgün yeri Edirne'ye yola koyulmadan evvel Mirza Hüseyin Ali bu defa on iki gün devam eden bu toplantıları tertip etmiştir. O bu görüşmelerde Bâb Mirza Ali Muhammed'in emrinin aksine, henüz gelmesi beklenmeyen "Mevudun", yani Allah'ın ortaya çıkaracağı zatın kendisi olduğunu ilan etmiş, bu yeni zuhuru Bâbilerden kabul etmelerini istemiştir. Böylelikle Mirza Hüseyin Ali müjdelenenin kendisi olduğunu kabul edenlerden, kendisine "Bahâullah" denmesini istemiş, ona inanan taraftarları da bu sebeple "Bahâî" olarak anılmıştır. Artık bu yeni isimlendirme ile iki ayrı kola ayrılan Bâbilik etkisini giderek kaybetmiş, yeni zuhurun ilanına sarılan Bâbi taraftarların çabası ve Mirza Hüseyin Ali'nin kişisel başarısıyla "Bahâî İnanıcı" giderek etkisini artırmış, önce Edirne'de ardından son sürgün yeri Akka'da arkadan gelenler için kalıcı bir miras bırakmıştır.

Bugün ona inanan taraftarları, Mirza Hüseyin Ali'nin Akka'dayken kaleme aldığı ve Bahâiliğin en kutsal eseri olarak kabul edilen Akdes Kitabı'na da dayandırarak Bahâullah hakkında; Allah'ın Emri'nin doğuş yeri¹⁴⁶, geçmiş peygamberlerde dâhil olmak üzere daha önce hiçbir insana verilmemiş yüce makamın gerçek sahibi,¹⁴⁷ hiçbir aklın anlayamayacağı bir gizeme bürünmüş kişi,¹⁴⁸ kalemi âlâ,¹⁴⁹ ilahi vahyin başlangıcı,¹⁵⁰ âlemin maksudu olan kimse,¹⁵¹ sultanlara hükmeden kimse,¹⁵² bilginin nihai amacı olan kimse,¹⁵³ ismi azam¹⁵⁴ gibi yakıştırmalar yapmaktadırlar.

¹⁴⁶ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.19.

¹⁴⁷ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.66.

¹⁴⁸ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.65.

¹⁴⁹ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.20.

¹⁵⁰ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.24.

¹⁵¹ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.20.

¹⁵² Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.61

¹⁵³ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.53.

¹⁵⁴ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.65.

1.4. Bahâilik'in Üçüncü Dönemi (1892-1957):¹⁵⁵ Kutsal Bahâi Yazılarının Yegâne Açıklayıcıları Abbas Efendi (Abdulahâ) Ve Şevki Efendi (Şevki Rabbani)

1.4.1. Bahâi Yazılarının Yetkili Müfessiri Abdulahâ (Abbas Efendi)

Bahâullah Mirza Hüseyin Ali ile onun ilk eşi Asiye Hanım'ın iki oğlundan büyüğü olan Abbas Efendi, Bâb Mirza Ali Muhammed'in emrini açıkladığı gece¹⁵⁶ 5 Cemaziyevvel 1260 / 23 Mayıs 1844 tarihinde Tahran'da doğmuş, ¹⁵⁷ 1873 yılında Mirza Muhammed Ali Nehri'nin kızı Fatma (Bahauallah, ona "Münire" adını vermiştir.) ile evlenmiş. Bu evlilikten Ziayiye Hanım (Şevki Efendi'nin annesi), Tuba, Tuba Hanım, Ruha Hanım, Mehdi, Münevver Hanım, Fuadiye, Hüseyin, Ruhengiz olmak üzere dokuz çocuk sahibi olmuştur.¹⁵⁸ 28 Kasım 1921 yılında ise Hayfa'da yetmiş yedi yaşındayken vefat etmiştir.¹⁵⁹

Ömrünün tamamını babası Bahâullah Mirza Hüseyin'e hizmet yolunda geçiren Abbas Efendi, babasının uzun yıllar süren hapis ve sürgün hayatı dolayısıyla, 1852 yılında Bağdat'a, 1863'te İstanbul'a oradan da 1864'te Edirne'ye sürgüne gönderilmiştir. Edirne'den son sürgün yerleri Akka'ya yerleştiklerinde ise bir an olsun yanından ayrılmayan babasına nispetle, kendisi için seçtiği "Abdulahâ" (Baha'nın Kulu) lakabını kullanmayı tercih etmiş¹⁶⁰ ve Bahâiler tarafından davanın önde gelen isimlerinden biri olarak tanınmıştır. Babası Bahâullah Mirza Hüseyin'in, 1892 yılında Akka'da vefatının ardından ise kapsamı babası tarafından çizilen "*ahdin merkezi*" yani "Bahai ilahi planının" uygulayıcısı ve Bahai eserlerinin tek "*yetkili yorumcusu*" olarak hareketin başına babasının vasiyetiyle geçmiştir.¹⁶¹ Böylelikle Bahâi inancını mezheplere bölünmekten de koruyan Bahâullah Mirza Hüseyin, kendisinden sonra dünya üzerinde giderek etkisini artıracak olan davanın devamını sağlamayı başarmıştır.

Bahâullah, ölmeden önce hazırlamış olduğu bu vasiyetnamesi ile Abbas Efendi'yi yerine vekil bırakmış, diğer oğlu "*Gusnu Ekber*" lakaplı Mirza Muhammed Ali'yi ise

¹⁵⁵ Bahauallah Mirza Hüseyin Ali'nin vefatının ardından göreve gelen Abbas Efendi'den, torunu Şevki Efendi'nin 1957 yılında vefatına kadar olan bölümü kapsamaktadır.

¹⁵⁶ Huşmand Fatheazam, a.g.e., s.55.

¹⁵⁷ Ethem Ruhi Fırlalı, Bâbîlik ve Bahâilik, s.83.

¹⁵⁸ Yasin İpek, a.g.e., s.156.

¹⁵⁹ Gloria Faizi, a.g.e., s.23.

¹⁶⁰ Gloria Faizi, a.g.e., s.20.

¹⁶¹ Huşmand Fatheazam, a.g.e., s.56.

ikinci yüce makama tayin ettiğini ilan etmiştir.¹⁶² Bahâullah'ın emrine uyan taraftarları onun ölümünün hemen akabinde açıklanan vasiyetini¹⁶³ de dikkate alarak Abdulbahâ'yı "*Ahdin Merkezi ve Tâlimatının Selâhiyetli Müfessiri*"¹⁶⁴ olarak tanıyıp, ona tabi olmuş, böylelikle Abdulbahâ, 1921 yılında vefat edene kadar tam yirmi dokuz sene Bahai toplumunu idare etmiştir. Bu durumu hazmedemeyen üvey abisi Mirza Muhammed Ali ise babasının ölümün ardından Bahâullah'ın vasiyetnamesinin değiştirildiğini belirterek asıl vekilin kendisi olduğunu ve üvey kardeşi Abdulbahâ'nın sahtekârlık yaptığını iddia etmiştir. Ardından Abdulbahâ'nın liderliğinden memnun olmayan bir kısım Bahâilerin desteğini alarak kendisinin Bahâilerin asıl lideri olduğuna ikna etmeye çabalamış fakat emeline ulaşmada pek başarı gösterememiştir.¹⁶⁵

Bu sebeple Bahâiler, kutsal kitapları Kitabu'l-Akdes'te de Bahâullah'ın Abbas Efendi ile ilgili taraftarlarına şu ikazlarda bulunduğu işaret etmektedirler: "Vuslat denizinin suyu çekildiğinde ve başlangıç kitabı (kitâbu'l-mebde') son hüküm haline geldiğinde/son bulunduğu, Allah'ın istediği kimseye, bu kadîm kökten fişkırın kişiye yönelin."¹⁶⁶ O, önderlik için kendisine yöneleceğiniz kimse Abdulbahâ'dır. Başka bir ayette ise "Ey insanlar! Kumru senâ/övgü dalından uçtuğu ve en uzak ve en gizli amaca yöneldiği zaman, kitaptan anlamadığınız konuda, bu güçlü asıldan çıkan kola (Abdulbahâ'ya) başvurun."¹⁶⁷ Çünkü o, anlaşılmayan konularda özel olarak yetkilendirilmiş kişi ve Mirza Hüseyin'e ait yazı ve vaazların (batınî tevillerini de kapsayan) tek yetkili yorumcusudur.¹⁶⁸

Bahâilerce ilahi işaretlerle görevine başladığı düşünülen Abdulbahâ'nın, tek gayesi "Bâb"ın ve "Bahâullah"ın fikirlerini yaymak ve bu yeni hareketi dünyanın birçok yerinde insanlara tebliğ etmek olmuştur. Özellikle de Bahâilerin Arz-ı Akdes olarak

¹⁶² Ibrahim George Kheiralla and Howard MacNutt, Bahâullah The Glory of God, I.G.Kheiralla Publisher, Chicago 1900, s. 492.

¹⁶³ Bahâullah, En Büyük Levih olarak atıfta bulunduğu bu belgeyi kendi el yazısıyla yazmış ve misak olarak bırakmıştır. Bahâullah'ın yukarıda bahsi geçen bu vasiyetnamesi 7 Haziran 1892 tarihinde vefatının dokuzuncu günü seçilen dokuz kişilik bir heyetin huzurunda mührü açılarak okunmuştur. Detaylı bilgi için Bkn; Abdulbahâ, Bahâullah ve Abdulbaha Kutsal Vasiyetnameler, s.71.; Ruhi Enstitüsü, Hz. Bahâullah'ın Ahdî-Ahdin Merkezi ve O'nun Vasiyetnamesi, Ünite I, Kitap 8, İstanbul 2015, s. 9.

¹⁶⁴ Ethem Ruhi Fığlalı, Bâbîlik ve Bahâîlik, s.83.

¹⁶⁵ Huşmand Fatheazam, a.g.e., s.57.

¹⁶⁶ Ethem Ruhi Fığlalı, Ramazan Şimşek, "Bahâîlik ve El-Kitabu'l-Akdes (Türkçe Çeviri)", e-makâlât Mezhep Araştırmaları, Cilt 3, Sayı 2, Güz 2010, s.107.

¹⁶⁷ Ethem Ruhi Fığlalı, Ramazan Şimşek, "Bahâîlik ve El-Kitabu'l-Akdes (Türkçe Çeviri)", e-makâlât Mezhep Araştırmaları, Cilt 3, Sayı 2, Güz 2010, s.136.

¹⁶⁸ Gloria Faizi, a.g.e., s.19.

isimlendirdikleri Kermil Dağı ve Akka'yı içeren kutsal topraklarda bu yeni hareketin fikirlerinin anlaşılması, olgunlaşması ve yaşanmasında büyük gayretler sarf etmiştir. Onu en çok yoran ve bu hedefine ulaşmada önünde en büyük set olarak duran Üvey kardeşi Mirza Muhammed Ali ise ilk yıllarda muhalefetini sürdürmüş; İran, Irak, Hindistan ve Mısır'a elçiler göndererek Bahâullah'ın yazılarını yorumlamaya yetkili asıl halefin kendisi olduğu haberini yaymakla uğraşmıştır. Bu sebeple Abdulbahâ vazifesinin ilk yıllarında üvey kardeşi Mirza Muhammed Ali'ye karşı mücadele etmek zorunda kalmış, dört yılı aşkın bir süre üvey kardeşiyle giriştikleri mücadelenin neticesinde otoritesini sağlamlaştırmayı ancak başarabilmiştir.¹⁶⁹

Özellikle Abdulbahâ'ya tabi olan Bahâilerden, Batı'da bulunanların faaliyetlerin kısa sürede netice vermesi, Bahâilerin sayısının hızlıca artmasına ve Abdulbahâ'nın elini güçlendirmesine neden olmuştur. Ayrıca Avrupa ve Amerika'dan bazı Bahâilerin Hac ziyareti için Akka'ya gelmesi ve yine Abdulbahâ'nın Kermil Dağı'nda Bâb için türbe inşa ettirmeye başlaması, oluşan muhalefet direncinin her geçen gün azalmasını sağlamıştır.¹⁷⁰ Muhalefetin başını çeken üvey kardeşi Mirza Muhammed Ali başta olmak üzere kardeşi Mirza Bediullah ve kayınbiraderi Mirza Mecdettin'in ise düşmanlıkta daha da ileri giderek, özellikle de Osmanlı yöneticilerine yazdıkları çeşitli mektuplarda Abdulbahâ ve ona inananlar hakkında "Hayfa ve Akka'da Batılılarla gizli işler çevirdiklerini, bölgedeki idarecileri kendi yanlarına çekip Osmanlı hükümeti aleyhine çalışmaya teşvik ettiklerini, ileride gerçekleşecek bir isyan için gizli bir ordu hazırlığı yaptıklarını, Hayfa'da büyük miktarda araziye gasp ederek buraları yeni Mekke ve Medine yapma arzusunda olduklarını, kendilerine Bahâullah tarafından miras olarak bırakılan hak ve malları gasp ettiklerini iddia etmişlerdir."¹⁷¹

İki kardeş arasında yaşanan bu mücadele, karşılıklı suçlamalar yaklaşık dört yıl sürmüş (1892- 1896) ve Bahâiler arasında büyük ayrılıklar çıkmasına sebep olmuştur. Bu uzun mücadele sonrasında Seyit Muhammed Ali iddiasından vazgeçmemişse de kardeşi Abdulbahâ ile çatışmayı bırakıp bir kenara çekilmiş, böylelikle bu önemli tehdit bertaraf edilebilmiştir.¹⁷²

¹⁶⁹ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s. 258; Abid Taherzadeh, Hz. Bahâullah'ın Zuhuru, c. 2, s. 254.

¹⁷⁰ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s. 276-277

¹⁷¹ Yasin İpek, a.g.e., s.157.

¹⁷² Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s. 260.

Mirza Muhammed Ali'nin tehdidi ortadan kalktıktan sonra rahat bir nefes alan Abdulbahâ, ancak üvey kardeşi Mirza Muhammed Ali'nin kendisi aleyhine İstanbul'a yazmış olduğu ihbar mektupları ve Osmanlı'ya Akka bölgesinden gelen istihbarat raporları sebebiyle bu defa Osmanlı idaresinin dikkatini üzerine çekmiş. Bu durumdan rahatsızlık duyan Osmanlı Sultanı II. Abdulhamit Han ise iddiaların araştırılması için bir komisyon kurulması emrini vermiştir. Bu komisyon Abdulbahâ ve iddia sahiplerini dinledikten sonra raporunu hükümdara sunmuş, bu rapor neticesinde Sultan, 10 Haziran 1905'te yayınladığı bir irade¹⁷³ ile Abdulbahâ ve ailesinin Fizan'a sürülmelerine karar vermiştir. Fakat daha sonra bu emir yumuşatılarak şehir surları içinde gözetim altında tutulmaları şeklinde yeniden düzenlenmiştir. Bahâullah Mirza Hüseyin'in, Akka'ya sürgün edildiği ilk günden farksız bir durumla karşı karşıya kalan Bahâiler ise 1907'de Osmanlı Sultanı II. Abdulhamit Han'ın Jön Türk ihtilali neticesinde ortaya çıkan yeni durum karşısında meşrutiyeti ilan etmesini gerekli kılmış. Böylelikle tüm dini ve siyasi hükümlülerin serbest bırakılması kararının alınmasına ve bu kısmi af ile birlikte Abdulbahâ'nın da Akka'daki mahpusluğun sona ermesine neden olmuştur.¹⁷⁴

Böylelikle Abdulbahâ Akka'nın dışında da hissedilmeye başlanan Bahâi hareketin dünya kamuoyuna duyurulmasında büyük kolaylıklar sağlayan 1908 Meşrutiyetin ilanıyla Abdulbahâ'nın tutukluluk hayatı sona ermiş, sonuç olarak Osmanlı toprakları içerisinde daha rahat hareket imkânı ve belki de en önemlisi Hristiyan misyonerlerle kurduğu ikili ilişkilerini daha rahat bir zeminde gerçekleştirme imkânı bulmasını sağlamıştır. Özellikle Hz. İsa'yı insanların kurtarıcısı ve Bahâullah'ı da onun bir zuhuru olarak tanıyan Bahâilerin, Hz. İsa hakkındaki bu düşüncelerinin de etkisiyle Hristiyan Misyonerlerle gerçekleştirilen bu ikili ilişkiler Abdulbahâ'nın ileride gerçekleştireceği yurt dışı seyahatlerinde önemli referans kaynağı oluşturmuştur.¹⁷⁵ Böylelikle Abdulbahâ meşrutiyetin ilanının sağladığı serbest ortamla birlikte, Hristiyan misyonerlerin Akka'ya yapmış olduğu bu ziyaretlerden ziyadesiyle istifade etmiş, Bahâiliğin fikirlerini yaymak için yedisi Mısır'a, on üçü Avrupa'ya ve otuz dokuzu da Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada'ya¹⁷⁶ olmak üzere bu bölgelerde birçok önemli kenti ziyaret etme fırsatı

¹⁷³ Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), İradeyi Hususi, 10. (6 Rebiülahir 1323/ 10 Haziran 1905 tarihli irade) Ayrıntılı bilgi için bkz. Özkaya, a.g.e., s. 85-86.

¹⁷⁴ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s. 282-283; Komisyon, Bahai Dini; Tarihi, Öğretileri ve Toplumsal Çalışmaları, s. 28.

¹⁷⁵ Ethem Ruhi Fırlı, Bâbîlik ve Bahâîlik, s.84.

¹⁷⁶ Yasin İpek, a.g.e., s.160.

yakalamıştır.¹⁷⁷ Bu ziyaretlerinden, 1910 yılında Mısır'da gerçekleştirdiği İskenderiye ve Kahire ziyaretleri, oradan 1911 yılında Avrupa'ya geçerek İsviçre, Londra ve Paris'te gerçekleştirdiği ziyaretler ve ardından bir yıl sonra Amerika'da Newyork, Los Angeles, San Fransisco ve Chicago'da ayrı ayrı gerçekleştirdiği konferans ve buluşmalarla Bahâilik inancının propogandası ile meşgul olmuştur. Hatta bu amaçla ilk defa gittiği Amerika'da Bahâilerin ileride merkezi haline gelecek olan Chicago yakınlarındaki Wilmette şehrinde ilk Bahâi mabedinin temelini de o atmıştır.¹⁷⁸

1910-1913 yıllarını kapsayan bu ziyaretlerin ilkinin, Eylül 1910'da Mısır'a yapmış olduğu deniz yolu seyahatiyle başlatmıştır. Bir ay kadar kalmayı planladığı Mısır'da sağlık durumu seyahatine mani olup rahatsızlanınca bir yıl kadar kalmak zorunda kalmış, bu bir yıl içerisinde Mısır'da çok daha kapsamlı görüşmeler gerçekleştirip, toplantılar ve konferanslar tertip etmiştir. Burada birçok bilim adamı, diplomat, gazeteci ve din adamıyla görüşme fırsatı yakalamış,¹⁷⁹ ardından beraberindeki dört kişiyle birlikte 1911 Ağustos ayına kadar durduğu Mısır'dan, Marsilya'ya (Fransa) geçmiştir. Yaklaşık bir ay kadar kaldığı bu ikinci durağında çok fazla vakit kaybetmeden, batıdaki ilk büyük kongresini 10 Eylül 1911'de City Temple Kilisesi'nde (Londra) yapmak üzere Londra'ya (İngiltere) geçmiştir. Buradaki vaazında, sıklıkla Allah'ın birliğinden bahseden Abdulbahâ, iyiden iyiye ikinci dünya savaşının sancılarının hissedildiği bir ortamda, insanlığı bu kavga ve savaş ortamından çekip kurtaracak evrensel birlik ve barış mesajlarıyla dolu bir konuşma gerçekleştirmiş, bunu sağlayacak yeni bir dini harekete, Bahailiğin öğretilerine olan ihtiyaca değinmiştir.¹⁸⁰ Londra'nın ardından da Ekim 1911'de tekrar Fransa'ya dönem Abdulbahâ, Paris'te Aralık 1911'e kadar yaklaşık dört ay kaldıktan sonra oradan da Mısır'a dönmüş ve kışı burada geçirmiştir.¹⁸¹

İlk batı seyahatine Mısır'dan başlayan ve tekrar Mısır'da sonlandıran Abdulbahâ, 25 Mart 1912 yılında yine Mısır'dan batıya ikinci bir seyahat planı hazırlamış, bu defa 11 Nisan 1912'de Amerika Birleşik Devletleri'nin New York kentine ulaşarak görevinin ilk

¹⁷⁷ Ethem Ruhi Fığlalı, Çağımızda İtikadi İslam Mezhepleri, s.248.

¹⁷⁸ Ethem Ruhi Fığlalı, Bâbilik ve Bahâilik, s.84.

¹⁷⁹ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s. 292; Komisyon, Bahai Dini; Tarihi, Öğretileri ve Toplumsal Çalışmaları, s. 28; Neyir Özşuca, Bahai Tarihi Özeti, s. 79

¹⁸⁰ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s. 295; Shoghi Effendi, God Passes By, Bahai Publishing Trust, Wilmette 1979, s. 177; Neyir Özşuca, Bahai Tarihi Özeti, s. 79-80.

¹⁸¹ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s. 292; Komisyon, Bahai Dini; Tarihi, Öğretileri ve Toplumsal Çalışmaları, s. 28; Yasin İpek, a.g.e., s.160.

yıllarında karşılaştığı olumsuzluklara rağmen Bahâî inancının Kuzey Amerika kıtasına dahi ulaşmasını sağlamıştır. Abdulbahâ'nın çok özel anlamlar yüklediği Amerika ve New York kenti, onun gözünde hakikat ışığının tüm ihtişamıyla parlayacağı “*Misakin Şehri*” ünvanını hak eden bir coğrafya, orada yaşayan Amerikan halkı ise ileride tüm insanlığın barış ve birliğine hizmet edecek, övgülere layık seçkin bir millet olarak görmüştür. Bu sebeple Bahâî İnancının batıdaki en uç noktası olarak belirlenen ve Abdulbahâ'nın Chicago'daki (Amerika Birleşik Devletleri) Michigan Gölü yakınlarında satın alarak inşaa ettirdiği ve etrafında sosyal faaliyetlerin, eğitim çalışmalarının, bilimsel projelerin gerçekleştirileceği, ibadet ve insanlığa hizmet etmek amacıyla yapılacak olan binaların toplanacağı Batı'nın ilk Bahâî mabedinin temelini atmıştır. Abdulbahâ, Amerika'da sekiz aya yakın kalıp birçok şehri ziyaret ettikten sonra ise 5 Aralık'ta tekrar Londra'ya geçmiş, burada da birkaç şehri gezdikten sonra 21 Ocak 1913'te Paris'e, 30 Mart'ta Stuttgart'a (Almanya), 9 Nisan'da Budapeşte'ye (Macaristan), 18 Nisan'da Viyana'ya (Avusturya) geçtikten sonra Paris'e dönmüş ve 12 Haziran'a kadar orada kalmıştır. 13 Haziran'da Marsilya üzerinden geri dönüş yolculuğu başlamış, önce Mısır'a oradan da 5 Aralık 1913'te Hayfa'ya ulaşmıştır.¹⁸²

Abdulbahâ Mısır'dan başlayan ve Amerika'ya kadar uzanan ardı sıra ziyaretlerini gerçekleştirip, 1913 yılında Akka'ya döndüğünde Bahâîler tarafından ana merkez olarak seçilen Hayfa'ya yerleşmiş, batıya yapmış olduğu bu uzun seyahatlar, hem onun hem de davası Bahâî inancı adına önemli kazanımları beraberinde getirmiştir. Seyahatlar sırasında birçok üniversitede, klisede, sinagogda, tiyatro salonlarında toplumun çeşitli kesimlerine hitap etmesine fırsat tanınmış, buluşmalarında özellikle insanlığın eşitliğinden, evrensel bir birliktelikten ve ilahi çağrının son yansıması çağın ihtiyaçlarını ihtiva eden Bahâî İnancı'ndan söz etmiştir. Ayrıca kadın haklarından ve insan haklarına saygının köreldiği, ırkçılığın zirve yaptığı bir dönemde ırk ayrımının nasıl felakete sürükleyeceğinden, toplumda var olan sosyal adaletsizlikler ve ahlaki yozlaşmalar konusunda alınması gereken tedbirlerden bahsetmiş ve birçok insana rehberlik etmiştir. Bu olumsuzluklar karşısında ümitsizliğe kapılmamaları gerektiğini de her fırsatta ifade eden Abdulbahâ, çağın ihtiyaçlarını karşılayacak olan ve insanları tek bir noktadan

¹⁸² Yasin İpek, a.g.e., s.161.

hareket eden dalgalar gibi evrensel bir millet olarak etrafında toplayacak çağrının, beklenen günün geldiğini müjdelemiştir.¹⁸³

Abdulahâ'nın dönemine rastlayan önemli olaylardan bir diğeri ise I. Dünya Savaşı (1914-1918) olmuştur. Herkesi olduğu gibi Bahâileri'de etkileyen bu savaş, Bahâilerin merkezi Filistin'de İngilizlerin işgale hazırlanmaları, siyaseten Osmanlı'ya cephe açan Bahâilerle de yakınlık kurmalarını sağlamış, böylelikle Abdulahâ siyaseten İngilizlerin yanında yer almış, destek ve gayretleriyle Filistin'in işgalinde İngilizlerin çıkarlarını korumuşlardır. Böylelikle İngiliz Hükümeti'nin himayesinde, Hayfa'da varlıklarını sürdürmeyi başaran Bahâiler, hatta bu amaçla İngilizlerin Filistin bölgesi komutanı General Allenby'yi Abdulahâ ve ailesinin her türlü muhafazası için gerekli tedbirleri almakla görevlendirmiştir. Savaşın ardından 1918'de Osmanlı'nın terk etmek zorunda kaldığı Filistin'e giren İngilizler, burada ikamet eden Abdulahâ'ya öncesinde gösterdiği destekten ötürü her türlü kolaylığı sağlamıştır.¹⁸⁴ Abdulahâ'nın İngilizler adına yapmış olduğu bu gayretlerden dolayı 27 Nisan 1920 tarihinde ise Britanya Valisi'nin konutunda düzenlenen bir törenle, ona "*Knighthood*" şövalye unvanı verilmiş ve "*Biritanya Azalığı Madalyası*" ile mükâfatlandırılmıştır.¹⁸⁵

Böylelikle Abdulahâ, sınırları Hayfa'nın çok ötesine uzanan fikirleriyle, davasına ivme kazandırmış. Bahâi inancını başta batı ülkeleri olmak üzere birçok ülkede tanınmasını ve özellikle Bahâullah'ın Akdes Kitabı'nda fikri temellerini attığı Bahâi idari teşkilat yapısının kurulmasına zemin hazırlamıştır. Ayrıca Bahâullah tarafından kutsanan Bâb'ın Şiraz'daki evini, Bağdat'taki "*Beyti Azam (En Yüce Ev)*" ile Akka'daki "*Makamı Âlâ (Bâb'ın Türbesi)*" gibi mekânları inşaa ve restore ettirerek, Bahâiler için önemli ziyaret yerleri haline getirmiştir.¹⁸⁶ Hatta doğudaki ilk Bahâi mabedi olan Türkistan Aşkabat'taki "*Meşriku'l Ezkâr*"¹⁸⁷ ile batıdaki ilk Bahâi mabedi olan Chicago Bahâi ibadet merkezini inşaa ettirmiştir.¹⁸⁸

¹⁸³ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s. 293; Komisyon, Bahai Dini; Tarihi, Öğretileri ve Toplumsal Çalışmaları, s. 26,29; Neyir Özşuca, Bahai Dini; Tarihi, Prensipleri ve Dini Hükümleri, s. 9.

¹⁸⁴ Ethem Ruhi Fırlalı, Bâbilik ve Bahâilik, s.84.

¹⁸⁵ Yasin İpek, a.g.e., s.163.

¹⁸⁶ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s. 313; Komisyon, Bahai Dini; Tarihi, Öğretileri ve Toplumsal Çalışmaları, s. 31; Neyir Özşuca, Bahai Tarihi Özeti, s. 84-85.

¹⁸⁷ Meşriku'l Ezkâr: Bahâilerin ibadet merkezlerine vermiş oldukları isimdir.

¹⁸⁸ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s. 262,309; Komisyon, Bahai Dini; Tarihi, Öğretileri ve Toplumsal Çalışmaları, s. 32-33; Abid Taherzadeh, Hz. Bahâullah'ın Zuhuru, c. 2, s. 414-415.

Abdulahâ, vefatından yaklaşık on altı yıl önce ise Arapça ve Farsça kaleme aldığı vasiyetnamesiyle bu hareketin yeni liderini belirlemiş, yerine büyük torunu Şevki Efendi'yi “*İlahi Emrin Velisi*” sıfatıyla tayin etmiştir.¹⁸⁹ Ayrıca Bâb'ın haber verdiği ve Bahâullah'ın da Kitabı'l-Akdes'te yasalarını belirlemiş olduğu “*Yeni Dünya Düzenini*” sağlayacak olan idari teşkilatlanmanın nasıl olacağına dair görüşlerini yine bu vasiyetiyle açıklamıştır.¹⁹⁰

Ardından 28 Kasım 1921 tarihinde Hayfa'da vefat eden Abdulahâ, Kermil Dağı'nda Bâb'ın mezarı için yaptırdığı “*Makamı Âlâ*” türbesinde “Bâb”ın mezarına bitişik odalardan birine defnedilmiştir. Bugün halen söz konusu yerde mezarı bulunmaktadır.¹⁹¹

1.4.2. İlahi Emrin Velisi Şevki Efendi

Abdulahâ'nın (Abbas Efendi) ikinci kızından en büyük torunu olan Şevki Efendi, Bâb'ın soyundan gelen babası Mirza Hadi ile Abdulahâ'nın en büyük kızı Ziaiye Hanım'ın evladı olarak 1 Mart 1897'de Akka'da dünyaya gelmiştir. Dedesi tarafından kendisine Rabbani soyadı verilen Şevki Efendi, küçük yaşlardan itibaren Abdulahâ'nın en yakınındaki isimlerden biri olmuştur.¹⁹²

İlk eğitimini Hayfa'da Cizvit rahiplerinin yönettiği College de Freres'te ve Beyrut'ta bulunan bir Katolik okulunda tamamlayan Şevki Efendi, lise eğitimi için Suriye Protestan Kolejine gönderilmiş. Buradan mezun olduktan sonra dedesinin özel isteği üzerine İngilizcesini geliştirmek ve Bahâi inancına daha iyi hizmet edebilmek amacıyla 1920 yılında İngiltere'ye geçerek orada Oxford Üniversitesinde öğrenimine devam etmiştir.¹⁹³

¹⁸⁹ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s. 324.

¹⁹⁰ Abdulahâ, Bahâullah ve Abdulahâ Kutsal Vasiyetnameler, s. 15,30; Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s. 280; Komisyon, Bahai Dini; Tarihi, Öğretileri ve Toplumsal Çalışmaları, s. 25,27; Bahâullah ve Abdulahâ, Kutsal Vasiyetnameler, s. iii-iv.

¹⁹¹ Huşmand Fathezam, a.g.e., s.59. Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s. 327-328; Komisyon, Bahai Dini; Tarihi, Öğretileri ve Toplumsal Çalışmaları, s. 30; Neyir Özşuca, Bahai Dini; Tarihi, Prensipleri ve Dini Hükümleri, s. 9; Neyir Özşuca, Bahai Tarihi Özeti, s. 90.

¹⁹² Komisyon, Bahai Dini; Tarihi, Öğretileri ve Toplumsal Çalışmaları, s. 115; Neyir Özşuca, Bahai Tarihi Özeti, s. 92

¹⁹³ Neyir Özşuca, Bahai Dini; Tarihi, Prensipleri ve Dini Hükümleri, s. 10; Komisyon, Bahai Dini; Tarihi, Öğretileri ve Toplumsal Çalışmaları, s. 115; Lowell Johnson, Emrimizin Sevgili Velisi, Çev. Ufuk Celme, Bahai Eserleri Basım Dağıtım, İstanbul 2008. s. 29-31; Neyir Özşuca, Bahai Tarihi Özeti, s. 95-97; Mehmet Marufi, En Büyük Haber (Nebei Azim), s. 197.

İngiltere’de bulunduğu sırada dedesi Abbas Efendi’nin ölüm haberini alan Şevki Efendi, Kasım 1921’de Akkâ’ya geri dönmek zorunda kalmış ve 24 yaşında iken dedesinin vasiyetiyle “*ilahi emrin velisi*” sıfatıyla Bahâilerin başına geçmiştir.¹⁹⁴ 24 Mart 1937 yılında kırk yaşında iken Kanadalı bir Bahâi olan Mary Maxwell¹⁹⁵ ile evlenmiş, Şevki Efendi’nin hiç çocuğu olmamıştır.¹⁹⁶ Böylelikle “*Veliyi Emrullah (Tanrı Emir’inin Velisi)*” ve “*Gusnu Mümtaz (Seçkin Dal)*” lakaplarıyla bilinen Şevki Efendi, ilahi emrin velisi sıfatıyla vazifeyi devraldıktan yaklaşık otuz altı yıl sonra hizmet ettiği bu hareketin lideri olarak 4 Kasım 1957 tarihinde Londra’da vefat etmiş. Bu süreçte Bahâi kimliğinin kurumsallaşması ve dünya üzerindeki etkisinin giderek artmasında büyük gayretleri olmuştur. Bahailere göre kişinin öldüğü yerden en fazla bir saatlik bir mesafeye kadar olan bir alanda defnedilmesi gerektiği inancından ötürü Şevki Efendi, vefat ettiği yer Londra’da geniş katılımlı cenaze merasiminden sonra New Southgate Cemetery Mezarlığı’na defnedilmiştir.¹⁹⁷

Abdulahâ’nın vefatının ardından, sorumluluğu üzerine alan Şevki Efendi, görevi devralma konusunda ilk etapta kararsız kalsa da, Bahâilerin bölünmesinden endişe duyarak yerine bir müddet bakmasını istediği Bahâullah’ın kızı ve Abdulahâ’nın da kız kardeşi olan “*Varakayı Ulya*”¹⁹⁸ lakaplı Behiye Hanım’ı görevlendirmiş. Bu süre zarfında genç yaşta göreve getirilmesinin verdiği ağır sorumluluktan uzaklaşmak ve durumu değerlendirmek adına Avrupa’ya seyahatlerde bulunmuştur.¹⁹⁹ Daha çok iç dünyasında yaşadığı bu çatışma onu ilerleyen aylarda cesaretlendirmiş, yaklaşık sekiz ay boyunca kendisinden haber dahi alamadıkları İsviçre’den Akka’ya dönerek²⁰⁰ Bahailerin idaresini tamamen ele aldığını dünyanın her tarafındaki Bahâilere telgraf çekerek bildirmiştir.²⁰¹ Şevki Efendi’nin Bahai toplumunun yönetimine geçici olarak Varakayı Ulya Behiye Hanım’ı atamış olmasındaki asıl maksadının hareket içerisindeki otoritesini henüz sağlamamış biri olarak, hem Abdulahâ’nın döneminde büyük sorunlar çıkartan

¹⁹⁴ Ethem Ruhi Fırlalı, Bâbilik ve Bahâilik, s.85.

¹⁹⁵ Mary Maxwell, evlendikten sonra Ruhiye Hanım ismini almıştır.

¹⁹⁶ Neyir Özşuca, Bahai Dini; Tarihi, Prensipleri ve Dini Hükümleri, s. 10; Neyir Özşuca, Bahai Tarihi Özeti, s. 109.

¹⁹⁷ Neyir Özşuca, Bahai Dini; Tarihi, Prensipleri ve Dini Hükümleri, s. 10; Komisyon, Bahai Dini; Tarihi, Öğretileri ve Toplumsal Çalışmaları, s. 117

¹⁹⁸ Ezelden Mevcut Kökten Fışkıran Yaprak / En Büyük ve Mukaddes Yaprak

¹⁹⁹ Abid Taherzadeh, Hz. Bahauallah’ın Zuhuru, c. 1, s. 11; Komisyon, Bahai Dini; Tarihi, Öğretileri ve Toplumsal Çalışmaları, s. 115

²⁰⁰ Yasin İpek, a.g.e., s.170.

²⁰¹ Ruhi Enstitüsü, Hz. Bahauallah’ın Ahdi-Emrin Velisi, Ünite 2, Kitap 8, s. 5,6.

kardeşi Mirza Muhammed Ali'nin yeniden Bahâilerin başına geçme teşebbüsünü boşa çıkarmak hem de Bahailerin olası böyle bir durumda dağılarak parçalanmasının önüne geçmek olduğu ayrıca ifade edilmektedir.²⁰²

Öncelikli hedefi Abdulbahâ'nın yarım bıraktığı işleri tamamlamak ve böylelikle Bahâi inancının dünya üzerinde ki etkisini artırmak olan Şevki Efendi, daha önceden de kapsamı belirlenen hedefleri biran önce gerçekleştirmeyi amaçlamıştır. Bu hedeflerden Arz-ı Akdes olarak kabul ettikleri²⁰³ Akkâ ve çevresinin Bahâilerin Dünya Merkezi olarak tanınmasını sağlamak, bunu başarabilmede yol haritası Abdulbahâ'nın vasiyetnamesini yerine getirebilmek ve Bahâi toplumunun küresel çapta büyümesinin talimatlarını içeren yine Abdulbahâ'ya ait "*İlahi Plan Levihleri'ndeki*" hükümleri uygulamaya koymak öncelikleri arasında olmuştur.

Büyük oranda başarılıda olan Şevki Efendi, Bahâiler için önemli hizmetler icra etmiş. Sonuç olarak Bahâilik'in idari teşkilata kavuşmasını sağlayarak, ileride kurulması planlanan Umumî Adâlet Evi'nin seçimleri için Bahâileri hazırlamıştır. Ayrıca bölgede hâkimiyeti iyiden iyiye hissedilmeye başlayan İsrail hükümetinden, Bahâullah'ın Behci'deki makamı ve köşkü, Bâb'ın Kermil Dağı'ndaki makamı, Abdulbahâ'nın Hayfa'daki evi, Rızvan Bahçesi ve yanındaki bahçeler ve Kermil Dağı'ndaki misafirhane gibi yerlerin hukuki mülkiyet haklarını talep etmiş ve her tülü vergiden muaf tutulmasını sağlamıştır. Bu önemli başarılarını Bahâilik'in dünya merkezi sayılacak yapıları da inşaa ederek taçlandırmayı arzu eden Şevki Efendi, Akka ve Hayfa'da Bahâilik'in merkezinin inşasına girişmiş ve bu amaçla Arz-ı Akdes'teki Bahâi mülklerinin sayısını arttırıp alanını genişletmiştir.²⁰⁴ Ayrıca Bahâullah'ın Arapça ve Farsça kaleme almış olduğu birçok temel eseri İngilizceye çevirerek, farklı ülkelerde yaşayan Bahâilerden de bu eserleri yaşadıkları ülkelerin dillerine çevirmelerini istemiş, böylelikle Bahâilik inancından daha çok insanın haberdar olmasını sağlamıştır.²⁰⁵

²⁰² Abid Taherzadeh, Hz. Bahâullah'ın Zuhuru, c. 1, s. 11; Komisyon, Bahai Dini; Tarihi, Öğretileri ve Toplumsal Çalışmaları, s. 115; Neyir Özşuca, Bahai Tarihi Özeti, s. 107,108; Bahai Dünya Merkezi, Işığın Yüzyılı, Bahai Eserleri Basım Dağıtım, İstanbul 2007, s. 57.

²⁰³ Arz-ı Akdes: Kermil Dağı ve Akka'yı içeren topraklardır.

²⁰⁴ Komisyon, Bahai Dini; Tarihi, Öğretileri ve Toplumsal Çalışmaları, s. 116; Neyir Özşuca, Bahai Dini; Tarihi, Prensipleri ve Dini Hükümleri, s. 10; Mehmet Marufi, En Büyük Haber (Nebei Azim), s. 197-198.

²⁰⁵ Komisyon, Bahai Dini; Tarihi, Öğretileri ve Toplumsal Çalışmaları, s. 117; Neyir Özşuca, Bahai Dini; Tarihi, Prensipleri ve Dini Hükümleri, s. 10

Şevki Efendi, çocuk sahibi olmadığı için vefatından altı yıl önce (1951 yılında) hazırladığı vasiyetiyle, kendisinden sonra davasının devamı ve Bahailik'in yeni vazifelilerini belirlemek üzere, yirmi yedi kişilik “*Uluslararası Bahâi Konseyi*” adında bir teşkilat kurmuş ve bu teşkilatta görev alanlara “*Emrin Elleri*” ve “*Baş Koruyucular*” adını vermiştir. Ayrıca 1953 yılında yayınladığı “*On Yıllık Çalışma Planı*” ile Bahâilik'in henüz ulaşamadığı yerlere götürülmesi için özel gayret gösterilmesini istemiş, bu hedef doğrultusunda çalışan Bahâiler ve “*Uluslararası Bahai Konseyi*” Şevki Efendi 1957'de vefat ettiğinde, Bahâilerin yaşadığı ülke sayısını otuz beşden, iki yüz on dokuza çıkarmayı başarmıştır. Şevki Efendi'nin 1957'de vefat etmesinin ardından yönetime geçen Uluslararası Bahai Konseyi, Şevki Efendi'nin talimatları doğrultusunda, “*Umumî Adâlet Evi*” kurulana denk çalışmalarını sürdürmüş, Bahai toplumunun idari düzenini sağlamıştır.²⁰⁶ Böylelikle Milli Ruhani Mahfil sayısı yirmi altıya ulaşmış, Mahalli Ruhani Mahfil sayısı ise bini aşmıştır.²⁰⁷

1.5. Bahâilik'in Dördüncü Dönemi (1957- ...):²⁰⁸ Bahâi İnancının

Kurumsallaşma Çağının Başlaması Uluslararası Bahâi Konseyi (Emrin Elleri) ve Umumî Adâlet Evi

1.5.1. Vasiyetle Bırakılan Bahâi İdaresi: “Uluslararası Bahâi Konseyi (Emrin Elleri)”

Şevki Efendi'nin 1957 yılında vefat etmesinin ardından vasiyetiyle görevi devralan “*Uluslararası Bahâi Konseyi*” onun miras bıraktığı “*On Yıllık Çalışma Planı'nı*” devam ettirmiştir. Kapsamı Şevki Efendi tarafından çizilen ve ilk dört yılı onun nezaretinde tatbik edilen plan, “*Uluslararası Bahâi Konseyi*” eliyle sürdürülmüş, neticesinde Bahâilik inancının dünya üzerindeki etkisini artıracak “*Umumî Adâlet Evi*” nin açılması sağlanmıştır.

Bu amaçla ilk olarak 1961 yılında tüm milli ve bölgesel mahfillerin katılımıyla gerçekleştirilen bir kongre tertip edilmiş, yapılan güven oylamasıyla, Uluslararası Bahâi Konseyi'ne olan inanç tazelenmiş, paydaşların aktif desteği alınarak işe başlanmıştır.²⁰⁹

²⁰⁶ Komisyon, Bahai Dini; Tarihi, Öğretileri ve Toplumsal Çalışmaları, s. 121

²⁰⁷ Huşmand Fatheazam, a.g.e., s. 63; Johnson Lowell, a.g.e., s. 53; Yasin İpek, a.g.e., s.170.

²⁰⁸ 1957 yılında Şevki Efendi'nin vefatıyla başlayan ve günümüze kadar devam eden dönemi kapsamaktadır.

²⁰⁹ Komisyon, Bahai Dini; Tarihi, Öğretileri ve Toplumsal Çalışmaları, s. 121; Bahai Dünya Merkezi, Işığın Yüzyılı, s. 96.

Ardından 1963 yılına kadar çalışmaları devam ettiren bu oluşum, dört bin iki yüzden fazla Bahâi Merkezi kurarak, Bahai hareketine önemli katkılar da bulunmuş, ihtiyaçları karşılamak üzere Bahâi eserlerinin iki yüzden fazla dile tercüme edilmesini sağlamışlardır. Bahâullah'ın emrini ilan edişinin yüzüncü yılı olan 28 Nisan 1963'e kadar hareketi her alanda olgunlaştırmayı başaran “*Uluslararası Bahâi Konseyi*” o tarihte Hayfa'da gerçekleştirilen geniş katılımlı toplantı neticesinde, mevcut olan elli altı Milli Ruhani Mahfil'in delegelerinin tercihleri alınarak Bahâi tarihinde bir ilk olan “*Umumî Adâlet Evi'nin*” üyeleri belirlenmiş ve Uluslararası Bahai Konseyi görevini başarıyla tamamlamıştır. Umumî Adâlet Evi'ne seçilen bu ilk üyelerin görev süreleri şu şekildedir: “Lutfullah Hakim (1963'ten 1968'e), Amoz Gibson (1963'ten 1981'e), Charles Wolcott (1963'ten 1987'ye), David Hofman (1963'ten 1988'e), H. Borrah Kavelin (1963'ten 1988'e), Hugh Chance (1963'ten 1993'e), Hushmand Fatheazam (1963'ten 2003'e), Ali Nakhjavani (1963'ten 2003'e), Ian Semple (1963'ten 2005'e).”²¹⁰

Sonuç olarak Şevki Efendi'nin 1953 yılında hazırlayıp uygulamaya koyduğu “*On Yıllık Çalışma Planı*” ömrü vefa etmeyip “*Uluslararası Bahâi Konseyi*” tarafından devam ettirilmiş, 28 Nisan 1963 yılına kadar yürütülmesi planlanan çalışmalar neticesinde, Bahâiler “*Uluslararası Bahâi Konseyi'nden*” sonra merkezi bir kurum halini alan “*Umumî Adâlet Evi*” tarafından yönetilmeye başlanmıştır.

1.5.2. Seçimle İş Başına Gelen Bahâi İdaresi: “Umumî Adâlet Evi” ve “Mahfiller”

Meşruiyetinin sağlanmasında Abdulbahâ ve Şevki Efendi'nin çalışmalarının önemli payı olan ve günümüz Bahâi inancının bayraktarlığını üstlenen “*Umumî Adâlet Evi*”, Bahâullah'ın emrini ilan edişinin yüzüncü yıl dönümü olan 1963 yılında Hayfa'da kurulmuş, yetkisini Bahâullah'ın en önemli eseri Kitabu'l-Akdes'ten alarak kurumsallaşmayı başarmıştır. Böylelikle sadece teoride kalmayan, özellikle Abdulbahâ'nın vasiyetinde belirttiği açıklama ve izahlarla pratikte uygulanabilir hale gelen bu yeni idare tarzı, Bahâiler için Kitabul Akdes'e kadar, vahyedilmiş hiçbir ilahi kitap ve dinde olmayan ve kaynağını doğrudan doğruya yaratıcıdan alan ilahi yetkilerle donatılmış, hata ve yanılmalardan uzak müstesna bir sistem olarak görülmüştür.²¹¹

²¹⁰ Yasin İpek, a.g.e., s.177; Komisyon, Bahai Dini; Tarihi, Öğretileri ve Toplumsal Çalışmaları, s. 121; Neyir Özşuca, Bahai Tarihi Özeti, s. 123-126.

²¹¹ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s. 342.

Özellikle Şevki Efendi'nin otuz altı yıllık velayetindeki işler, Umumî Adâlet Evi'nin kuruluş yolunu hazırlamış, ilk iş olarak Adâlet Evi'nin ayakta durabilmesi için onu destekleyecek kuvvetli sütunların dünya genelinde bir an önce hayata geçirilmesini arzu etmiştir. Böylelikle Umumî Adâlet Evi'ni bir kubbeye benzeten Şevki Efendi, onu ayakta tutacak dünyadaki Merkezi Ruhani Mahfilleri, vaaz edilen ilahi sistemin sütunları olarak görmüş, hızla bu oluşumların tamamlanmasına çaba harcamıştır. Abdulbahâ'nın vasiyetiyle de paralellik arz eden Şevki Efendi'nin bu çalışmaları, onun “On Yıllık Çalışma Planı'nın” da sonu 1963 yılına gelindiğinde artık Umumî Adâlet Evi'nin kurulabilmesi için dünya genelinde yeterli sayıda Mahfil'i hayata geçirmeyi başarmıştır.

Sonuç olarak Kitabü'l-Akdes'te emredilen, Abdulbahâ tarafından açıklanarak bir vasiyet olarak bırakılan ve ancak Şevki Efendi döneminde tam anlamıyla hayat bulan Bahâî İdari Düzeninin en yetkin organı “Umûmi Adalet Evi”, 1963 yılında dünya genelinde mevcut bulunan elli altı “*Merkezi Ruhani Mahfil*” delegelerinin seçimiyle kurulmuştur. İlk kurulduğu günden, günümüze kadar, olası adayları önceden belirlemeden ve bu konuda herhangi propaganda faaliyetine izin vermeden beş yıl süreyle erkeklerden belirleyen delegeler, seçimleri gizli oy açık tasnif yöntemiyle gerçekleştirmiştir.²¹²

Toplam dokuz kişiden oluşan ve Bahâîlerin idari teşkilat yapısında en üstte son söz sahibi durumunda olan “*Umumî Adâlet Evi*” dünyadaki tüm Bahâîleri idare etmek ve davanın selameti için çalışmakla yükümlüdür. Onun altında ise bölgesel nitelikte “*Millî Mahfiller (beytü'l 'adl-i millî)*” ve ondan daha küçük birimlerde ki teşkilatlanma olarak “*Mahallî Ruhânî Mahfiller (beytü'l-adl-i mahallî)*” bulunmaktadır.

Piramidin basamakları şeklinde organize olan bu üç ayrı kurum, üyelerini birbirini izleyen üç ayrı seçim ile belirlemektedir. Piramidin en alt basamağını ve birinci merhale seçimleri teşkil eden “*Mahallî Ruhânî Mahfiller*” şehir, kasaba veya köy statüsü gibi yerleşim yerlerinde organize edilmekte ve bir mahfilin oluşturulabilmesi için en az yirmi bir yaşından büyük dokuz Bahâî'nin bir araya gelmesi gerekmektedir. Mahallî Ruhânî Mahfiller'in kurulması için gösterilen bu çabayı ilahi bir emir olarak telakki eden Bahâîler, böylelikle kendilerini Kitabul Akdes'te ki emri yerine getirmiş sayarlar. Onların

²¹² Komisyon, Bahai Dini; Tarihi, Öğretileri ve Toplumsal Çalışmaları, s. 119; Neyir Özşuca, Bahai Dini; Tarihi, Prensipleri ve Dini Hükümleri, s. 25; Neyir Özşuca, Bahai Dininde Şer'i Hükümler ve İzahları, Sebat Matbaası, Bursa 1984, s. 60; Mehmet Marufi, Bahai Okyanusundan Damlalar, Sivas 1993, s. 55.

inancına göre; Bahâilerin yaşadığı her yerde Umumî Adâlet Evi'ni temsilen Mahalli Mahfillerin kurulması ve Mahalli Mahfillerin kurulabilmesi için “Bahâ” kelimesini oluşturan harflerin ebced hesabından hareketle en az dokuz kişinin bir araya gelmesi gerektiği Kitabul Akdes'te açıkça emredilmektedir.²¹³

“Allah her şehir halkına orada bir Adâlet Evi (Beytu'l-'Adl) kurmalarını ve Baha sayısı kadar insanın orada toplanmalarını emretmiştir; ama sayı fazla olursa da bir mahzuru yoktur. Onlar (oraya adım atınca) kendilerini sanki Yüceler Yücesi Allah'ın huzuruna giriyormuş gibi görürler. Ve Onu, görülmeyeni görürler. Onların, varlık âlemi arasında Rahmân'ın emîn kulları ve bütün yeryüzündekiler için de Allah'ın vekilleri olmaları gerekir. Ve onlar, kendi işleri hakkında yaptıkları gibi Allah'ın rızası için O'nun kullarının menfaatları konusunda da istişarelerde bulunurlar ve kendileri için seçilmiş/tercih edilmiş olanı da seçerler. Çok güçlü ve çok bağışlayıcı olan Rabbinizin hükmü işte budur. Levh'de yazılı olanları sakın göz ardı etmeyin. Ey nazar/akıl sahipleri Allah'a saygısızlık etmekten sakının!”²¹⁴

Bu çoğunluk sağlandığında ancak oluşturulabilen Mahalli Ruhani Mahfiller böylelikle her yıl “Rıdvan Bayramı”nın birinci günü 21 Nisan'da üyelerini belirlemek için seçim düzenleyebilmekte ve üyelerini oluşturacak dokuz kişiyi gizli oy, açık tasnifle, propagandasız ve önceden aday gösterilmeksizin üye olarak belirlemektedirler.²¹⁵ Çoğunluğun kararıyla seçilen dokuz Mahalli Ruhani Mahfil üyesinin en önemli vazifeleri arasında ise buldukları bölgede Bahâilik inancını yaymak, sağlıklı bir şekilde öğretimini sağlamak, gönüllülük esasına dayalı bağışlardan elde edilen bir yardım fonu kurmak, on dokuz gün ve diğer kutsal günlerin ziyafetlerini organize etmek, mahfilin sorumluluk alanıyla ilgili bir konu varsa meşveret yoluyla karara bağlamak, çocuk ve gençlerin eğitimiyle özel olarak ilgilenmek ve insanlar arasındaki sevgi bağıını ilerletmek olduğu ifade edilmektedir.²¹⁶

²¹³ Ethem Ruhi Fığlalı, Ramazan Şimşek, “Bahâilik ve El-Kitabu'l-Akdes (Türkçe Çeviri)”, e-makâlât Mezhep Araştırmaları, Cilt 3, Sayı 2, Güz 2010, s.60.

²¹⁴ Ethem Ruhi Fığlalı, Ramazan Şimşek, “Bahâilik ve El-Kitabu'l-Akdes (Türkçe Çeviri)”, e-makâlât Mezhep Araştırmaları, Cilt 3, Sayı 2, Güz 2010, s.60.

²¹⁵ Huşmand Fatheazam, a.g.e., s.111.

²¹⁶ Huşmand Fatheazam, a.g.e., s.113; Neyir Özşuca, Bahai Dininde Şer'i Hükümler ve İzahları, s. 65-67.

İkinci merhale seçimleri teşkil eden “*Millî Ruhânî Mahfiller*” ise aynı ülke sınırları içerisinde bulunan tüm “*Mahallî Ruhânî Mahfillerin*” bir araya gelmesiyle oluşmaktadır. Üyeleri ise “*Mahalli Ruhani Mahfiller*” gibi dokuz kişiden oluşmakta ve bu yapıya iki kademeli seçimle atama yapılmaktadır. Milli Ruhani Mahfiller’in üyelerini belirlemek için öncelikle o ülke sınırları içerisinde bulunan tüm mahalli mahfiller belirli sayıda gönderdikleri delegelerle, on dokuz kişiden oluşan bir meclis (konvenşın) oluşturur. Bu meclis “*Rıdvan Bayramı’nın*” on ikinci günü 2 Mayıs’da bir toplantı tertip ederek, o ülkedeki bütün Bahâîler arasından dokuz kişiden oluşan Millî Ruhânî Mahfil üyelerini belirler. Bu seçilen dokuz kişi o ülkede bağlı bulunan tüm Mahallî Ruhânî Mahfillerden mesul olmakla birlikte, üstünde bulunan Umumî Adâlet Evi’ne karşıda sorumlulukları yerine getirirler.²¹⁷ Böylelikle ulusal düzeyde karar ve temsil makamı halini alan Milli Ruhani Mahfiller, Umumî Adâlet Evi’nin üyelerinin tespitinde faal olarak katılım sağlarken, kendi bünyelerindeki mahalli mahfillerin faaliyetlerini yönetme ve koordine etme yetkisine sahip olurlar. Ayrıca Bahâilik inancının ülke genelinde duyurulmasını sağlamak, Bahâilik ile ilgili eserlerin dağıtımını ile ilgilenmek, Kitabu’l-Akdes’e uymak şartıyla kurullar koymak, Bahâi olmak için gerekli olan “Tescil” işlemini gerçekleştirmek ve onaylamak, gerektiğinde “Tard” yetkisini kullanarak, bahâi olan birinden seçme hakkını almak gibi sorumlulukları vardır.²¹⁸

Üçüncü ve son merhale seçimleri teşkil eden “*Umumî Adâlet Evi*” seçimleri ise dünya üzerinde bulunan tüm Millî Ruhânî Mahfillerinin vazifelendirdiği delegelerin Hayfa’da bir araya gelerek oluşturdukları ve adına “*uluslararası konvenşın*” dedikleri seçimleri düzenlemeye yetkili heyet tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu heyet dünya genelindeki tüm erkek Bahâiler arasından özgürce tekliflerde bulunabilmekte ve en çok ismi oylanmış adayların Adâlet Evi’nin dokuz üyesinden biri olarak atamasını gerçekleştirmektedir. Ayrıca her beş yılda bir tekrarlanan oylamayla “*Umumî Adâlet Evi’nin*” dokuz üyesi yeniden seçilmekte ve her seçim önceden belirlenen adaylar olmadan ve propaganda faaliyetlerine izin verilmeden, gizli oylama ve açık sayım metodu kullanılarak organize edilmektedir.²¹⁹ Böylelikle dünyanın farklı bölgelerinden seçilen üyeler varsa, göreve atanmasıyla birlikte Bahâilerin merkezi Hayfa’da ikamet etmesi

²¹⁷ Huşmand Fatheazam, a.g.e., s.135-137.

²¹⁸ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s. 350.

²¹⁹ Neyir Özşuca, Bahai Dini: Tarihi, Prensipleri ve Dini Hükümleri, s.53; Huşmand Fatheazam, a.g.e., s.139.

istenmekte, görev boyunca Kermil Dağı'nda bulunan Umumî Adâlet Evi Binası'ndan faaliyetlerini yürütmektedirler.²²⁰ Bahâilere göre en yetkili organ sıfatını hak eden Adâlet Evi, Kitabu'l-Akdes'de bulunan ayetlerin dışında her kararı vermeye ve onu yürütmeye yetkisi vardır. Fakat Kitabu'l-Akdes'de ki hiçbir hükmü veya Abdulbahâ ve Şevki Efendi'nin tefsir ve açıklamalarını değiştirmeye yetkileri yoktur. Bütün kararlarında masum (yanılmaz) olan, Umumî Adâlet Evi dünya Bahailerinin dini içtimai her alanda karşılaşılan problemlerin tek çözücü kurumudur. Bu sebeple Umumî Adâlet Evi'nin aldığı kararlara uymak zorunlu olup bu hükümlerin tartışılması dahi yasaktır.²²¹ Bu konuda Abdulbahâ şöyle buyurmaktadır: “Herkesin mercii Akdes kitabıdır. Orada kaydedilmemiş olan her mesele Umumî Adâlet Evi'ne racidir. Adâlet Evi'nin oy birliği veya oy çokluğu ile aldığı kararlar haklıdır, Allah'ın irade eylediğidir. Ondan şaşan ayrılığı sevmiş, nifak çıkarmış ve Misakin Rabbinden yüz çevirmiş olur.”²²²

Umumî Adâlet Evi'ne bırakılan önemli vazifelerden bir diğeri ise dünya genelinde kabul görmüş eğitimde, yayın ve tebliğlerde insanlara ulaşmada kolaylık sağlayacak evrensel bir dilin belirlenerek kullanılması ve cemaat üyelerine bu dilin öğretilmesi çalışmalarıdır. Çünkü Bahâiler kullandıkları mevcut dillerinin yanı sıra, tüm Bahâilerin anlayabileceği ortak ve genel bir lisanın da olması gerektiğine inanırlar. Fakat bu seçilen dilin hangisi olması gerektiği önceden belirlenmemiş ve Umumî Adâlet Evi'nin alacağı karara bırakılmıştır. Âdalet Evi'nin bu vazifesiyle ilgili Bahâullah şöyle buyurmaktadır: “...mektuplarımızda Âdalet Evi üyelerine, ya mevcut dillerden birini seçmelerini veya yeni birini yaratmalarını, aynı şekilde evrensel bir yazı kabul etmelerini, bunları tüm dünya okullarında öğretmelerini emrettik. Böylece dünya bir ülke ve bir kıta gibi olacaktır.”²²³

Ayrıca Bahâilerin Dünya genelindeki faaliyetlerini tasarladıkları resmi çalışma planlarını hazırlamakla yetkilendirilen Umumî Adâlet Evi, İlki Abdulbahâ tarafından hazırlanan “*On Yıllık Çalışma Planı'nın*” ardından, yeni hedef ve stratejileri içeren planların devam ettirilmesinin önemi daha iyi anlaşılmış ve bu vazifeyi icra etmesi için

²²⁰ Huşmand Fatheazam, a.g.e., s.148

²²¹ Ethem Ruhi Fıçlalı, Ramazan Şimşek, “Bahâilik ve El-Kitabu'l-Akdes (Türkçe Çeviri)”, e-makâlât Mezhep Araştırmaları, Cilt 3, Sayı 2, Güz 2010, s.30; Neyir Özşuca, Bahai Dini; Tarihi, Prensipleri ve Dini Hükümleri, s.53; Huşmand Fatheazam, Yeni Bahçe, Çev. M. Niyazi, s.139.

²²² Huşmand Fatheazam, a.g.e., s.140.

²²³ Huşmand Fatheazam, a.g.e., s.139.

sorumluluk Umumî Adâlet Evi'ne bırakılmıştır. Böylelikle 1994'ten 2016'ya kadar birçok çalışma planı hazırlayıp tatbik eden Umumî Adâlet Evi, günümüzde 2016-2021 yıllarını kapsayan beş yıllık çalışma planını sürdürmektedir.²²⁴

Sonuç olarak 1963 yılında elli altı ayrı ülkede teşkilatlanarak Umumî Adâlet Evi'ni kuran Bahâiler, birbirini takip eden çalışma planlarıyla kendilerine yeni hedefler belirlemiş, o günden bu güne dünya genelindeki varlığını artırmayı başarmışlardır. Uluslararası araştırma şirketleri tarafından yapılan araştırmalara dayanarak elde edebildiğimiz bu istatistiki bilgilere göre, 1900'lü yıllarda yaklaşık iki yüz bin olan Bahai nüfusunu, günümüzde yüz doksan farklı ülkede altı milyon civarında bir nüfusa ulaştırmayı başarmışlardır. Yüz seksen sekiz milli mahfille Afrika'da elli üç, Amerika'da otuz beş, Asya'da kırk dört, Avustralya'da on dört, Avrupa'da kırk dört ayrı ülkede seçimleri tamamlayarak, temsilcilerini vazifelendirmişlerdir. Böylelikle Mahalli Mahfil sayısını on bir bin yedi yüz kırka yükselterek²²⁵ birçok Bahâi eğitim kurumunu faaliyete almış ve tamamlanan Meşriku'l Ezkâr sayısını Aşkabat ve Wilmette'den sonra Kampala, Sydney, Frankfurt, Yeni Delhi, Panama, Apia ve Santiago ile birlikte dokuza yükseltmişlerdir.²²⁶

²²⁴ 1964'te Dört Yıllık Çalışma Planı, 1974'te Beş Yıllık Çalışma Planı, 1979'da Yedi Yıllık Çalışma Planı, 1986'da Altı Yıllık Çalışma Planı, 1993'te Üç Yıllık Çalışma Planı, 1996'da Dört Yıllık Çalışma Planı, 2000 yılından sonra Bir Yıllık Çalışma Planı ve 2001-2006, 2006-2011, 2011-2016, 2016-2021 Beşer Yıllık Çalışma Planı oluşturulmuştur. Şu anda bu planlar serisinin sonuncusu uygulanmakta olup 2021 yılında sona erecektir.

²²⁵ Todd M. Johnson and Brian J. Grim, *The World's Religions in Figures*, s. 10; Carol S. Matthews, *New Religions (Religions of the World)*, s. 35; Yasin İpek, a.g.e., s.193.

²²⁶ Komisyon, *Bahai Dini; Tarihi, Öğretileri ve Toplumsal Çalışmaları*, s. 116; Neyir Özşuca, *Bahai Tarihi Özeti*, s. 126.

İKİNCİ BÖLÜM

BAHÂİLİK'İN KUTSAL METİNLERİ

1. BAHÂİLİK'TE KUTSAL KİTAP MESELESİ VE BAHÂİLİK'İN KUTSAL METİNLERİ

Bahâiler, Allah'ın tarih boyunca birçok ilahi elçi göndermiş olduğunu istisnasız kabul etmekle birlikte, hâlen bu silsilenin günümüzde devam ettiğine ve gelecekte de devam edeceğine inanmaktadırlar.²²⁷ Onlara göre tanrı mazharları (mezâhir-i ilâhiyye) olarak gördükleri peygamberlerin nihâi amacının, insanlığı en üst mertebeye taşıyacak olan “evrensel inanç birliğinin”²²⁸ sosyo-kültürel koşullarını sağlamak ve “asıl olanı” müjdelemektir. Bu sebeple bir Bahâi, her biri esasen aynı ilahi kaynaktan beslenen bu ilahi sistemlerin tümünü Allah'ın vahyettiği dininin birbirini takip eden aşamaları olarak görmekte ve Bahâi literatüründe “vahyin aşamalı gelişimi” olarak adlandırılan bu sürecin, geçmişte olduğu gibi devam edeceğine inanmaktadırlar.²²⁹ Bahâi inancını da bu sürecin, 19. Yüzyılın ikinci yarısında iki ilahi elçinin Bâb ve Bahâullah'ın zuhuruyla başlayan yeni bir aşaması olarak tanımaktadırlar.

Bu sebeple İslam dininden sonra “vahiy sürecinin” tekrar başladığına inanan Bahâiler, Bâb ve Bahâullah'ın söz ve yazılarıyla her biri ilahi kelam niteliğindeki levihler, asrın yeni kutsal metinlerini oluşturmuş ve tümünün insanlara tebliğ edilmesini sağlamaya çalışmışlardır. Ardından gelen Abdulbahâ ve Şevki Efendi ise ilahi mesajın anlaşılmasına hizmet eden ve kutsal metinlerle paralellik arz eden ikinci dereceden bağlayıcılığı olan yazılar (tefsir çalışmaları) kaleme almış ve günümüzde Umumî Adâlet Evi için bağlayıcılığı olan tüm bu metinler üzerinden Bahâilik inancı, irşad ve tebliğ faaliyetlerini yürütme yetkisini Umumî Adâlet Evi'ne bırakmıştır.

Yaklaşık bir buçuk asırdır²³⁰ dünya üzerinde varlığını sürdürmekte olan Bahâiler, Allah'ın varlığına, O'nun gönderdiği ilahi kitap ve resullerine ve yaşadığımız çağın tanrı

²²⁷ Mehmet Marufi, Makaleler, s.144.

²²⁸ Gloria Faizi, a.g.e., s.43.

²²⁹ Komisyon, Bahai Dini; Tarihi, Öğretileri ve Toplumsal Çalışmaları, İstanbul 2016, s. 9; Gloria FAİZİ, a.g.e., s.34.

²³⁰ Bahâ ehli, Bahâi Tarihini Bahâullah Mirza Hüseyin'in Siyah Çal'da tutuklu bulunduğu sırada ilk vahyi aldığı iddia edilen 1850-1853 yıllarından itibaren başlatmaktadırlar.

tanrı mazharı Bâb ve Bahâ'ya inanmayı iman esaslarından saymış,²³¹ peygamberlerden Bahâullah'ı gelecek bin yılın tanrı mazharı,²³² ilahi kitaplardan Kitabı'l-Akdes'i ise Kur'an'dan sonra onu nesh eden en yetkin ilahi kitap olarak konumlandırmışlardır.²³³ Her ne kadar kutsal metinleri içeren levihlerin sayısı çok daha fazla sayıda olsa da Bahâiler onlar arasından hareketin ana kutsal kitabı (ümmü'l-kitâb) Kitabı'l-Akdes'e, ayrı önem atfetmişlerdir.²³⁴

Bâb Mirza Ali'den Bahâullah Mirza Hüseyin'e kadar kaleme alınan birçok eserin Bahâiler için birer kutsal metin olarak anılmasında, Bahâullah Mirza Hüseyin'in, Kitabı'l-Akdes'te güçlerini doğrudan Allah'a dayandırdığı tanrı mazharlarından bahsederken,²³⁵ onların yanılmaz ve hataya düşmez birer otorite ve geçmişte olanlar kadar gelecekte olacak her şeyi de bilen²³⁶ ilahi yetkilerle donatılmış kişiler²³⁷ oldukları iddiası önemli olmuştur. Çünkü bu durum doğal olarak Allah'ın Mazharı olan kimsenin söz ve eylemlerinin de kutsal kabul edilmesine ve yazdıklarının da kutsal metin olarak anılmasına sebep olmuştur.²³⁸ Ayrıca, Şeyhlik'in "Kamil Şîr" inancında yer alan on ikinci imamdan gelen yanılmaz bilginin rehberliği, sonraki dönemlerde "Beklenen Mehdi'nin" zuhurunun ilanını kolaylaştırdığı gibi... Ardından Bahâilik ile birlikte bu iddianın "*Tanrı Mazharı*" anlayışına dönüşmesi, mehdilik iddiasından, peygamberlik iddiasına; Bâb Mirza Ali Muhammed'ten, Bahâullah Mirza Hüseyin'e kadar kaleme alınan birçok eserin "Kutsal Metin" olarak görülmesine neden olmuştur.

"Sakın Allah ve emri hakkında bir tartışmaya kalkışmayın. Çünkü o, öyle bir gerçeğe zuhur etmiştir ki, olmuş ve olacak her şeyin derin ve geniş bilgisini kucaklamıştır."²³⁹

²³¹ Ethem Ruhi Fırlalı, Bâbilik ve Bahâilik, s.59; Bahai Dini; Tarihi, Öğretileri ve Toplumsal Çalışmaları, İstanbul 2016, s. 10.

²³² Ethem Ruhi Fırlalı, Ramazan Şimşek, "Bahâilik ve El-Kitabu'l-Akdes (Türkçe Çeviri)", e-makâlât Mezhep Araştırmaları, Cilt 3, Sayı 2, Güz 2010, s.64; Ethem Ruhi Fırlalı, Bâbilik ve Bahâilik, s.62.

²³³ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s. 225; Abid Taherzadeh, Hz. Bahauallah'ın Zuhuru, c. 3, s. 333,334; Bahauallah Miza Hüseyin Ali, Kitabı'l-Akdes, s. 12-13; Komisyon, Bahai Dini; Tarihi, Öğretileri ve Toplumsal Çalışmaları, s. 24.

²³⁴ Bahauallah, Kitab-ı Akdes: En Kutsal Kitap, s.53.

²³⁵ Ethem Ruhi Fırlalı, Ramazan Şimşek, "Bahâilik ve El-Kitabu'l-Akdes (Türkçe Çeviri)", e-makâlât Mezhep Araştırmaları, Cilt 3, Sayı 2, Güz 2010, s.141.

²³⁶ Ethem Ruhi Fırlalı, Ramazan Şimşek, "Bahâilik ve El-Kitabu'l-Akdes (Türkçe Çeviri)", e-makâlât Mezhep Araştırmaları, Cilt 3, Sayı 2, Güz 2010, s.138.

²³⁷ Ethem Ruhi Fırlalı, Ramazan Şimşek, "Bahâilik ve El-Kitabu'l-Akdes (Türkçe Çeviri)", e-makâlât Mezhep Araştırmaları, Cilt 3, Sayı 2, Güz 2010, s.114.

²³⁸ Abid Taherzadeh, Hz. Bahauallah'ın Zuhuru, c. 3, s. 360.

²³⁹ Bahauallah Miza Hüseyin Ali, Kitabı'l-Akdes, s.138.

Sonuç olarak Babîler, Seyit Ali Muhammed’i “Gaib İmam’ın vekili, son peygamber ve Bahâullah’ın müjdecisi” olarak görmüş,²⁴⁰ ayrıca Bahâiler de onu bir müjdecî olarak “Hz. İsa’ya” benzeterek²⁴¹ kaleme aldığı yazılarını kendileri için de bağlayıcılığı olan kutsal metinler olarak kabul görmesini sağlamışlardır. Çünkü Bahâiler, Bâb Mirza Ali Muhammed’i Tanrı’nın yeni zuhuru olan Bahâullah’a açılan bir kapı olarak tanır ve bu düşüncelerini Hz. Muhammed’e (s.a.v) atfedilen “Ben ilim şehriyim, Ali de onun kapısı” hadisiyle ilişkilendirerek, bu hadiste bahsi geçen Ali’den kastın Bâb Mirza Ali Muhammed olduğunu iddia ederler.²⁴²

Bu sebeple Bahâî eserlerini incelemeye öncelikle Bâb Mirza Ali’nin kaleme almış olduğu eserlerden başlamayı ve ardından Bahâullah Mirza Hüseyin’in eserlerini ve Bahâilerin iki yetkili müfessiri Abdulbahâ ve Şevki Efendi’nin eserlerini ele aldıktan sonra, günümüzde Umumî Adâlet Evi işleyiş ve yapısını oluşturan ve Bahâilerin hayatlarını düzenledikleri ve içtihadlarını dayandırdıkları ana kutsal metin Kitabü’l-Akdes’in Bahâî literatüründeki yerini tespit etmeye çalışacağız.

1.1. Bahâilik’e Kaynaklık Eden Bâb Mirza Ali Muhammed’in Eserleri

Bâb Mirza Ali Muhammed, vaazlardan bilimsel tezlere, Kur’an ve çeşitli hadislerin yorumundan ziyaretnâmelere kadar hemen hemen hayatının her safhasında çok çeşitli konularda yazılar kaleme almış, beş yüz binden fazla ayet barındıran eserleri olduğundan bahsetmiştir.²⁴³ Her ne kadar bugün bu ifade edilen ayetlerden çok büyük bir kısmı elimizde mevcut olmasa da özellikle 1847 yılı İran’ın en batı ucu Batı Azerbaycan/Maku’ye sürgün edilmesinden, 1850 yılı idamına kadar geçen sürede kendisi ve davası için ayrı öneme sahip eserleriyle, Bahâilik için de temel teşkil edecek yazılar miras bırakmıştır.²⁴⁴ Bahâullah, Kitâb-ı İkan’da Bâb’ın kaleme aldığı eserlerinden şöyle söz etmektedir: “Bugün bu ilahi rahmet bulutundan yağan ayetler öyle bereketlidir ki henüz hiç kimse saymaya dahi muvaffak olamamıştır. Akıbetini kimsenin bilemediği henüz elimize geçmemiş olanlar, müşrikler tarafından yağma edilenler... Bunların dışında bugün (Bâb’a ait) elde yirmi cilt kadar kitap mevcuttur.”²⁴⁵

²⁴⁰ Ethem Ruhi Fırlalı, Bâbilik ve Bahâilik, s. 19.

²⁴¹ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s. X,XI.

²⁴² Ethem Ruhi Fırlalı, Bâbilik ve Bahâilik, s. 16,17.

²⁴³ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s. 19-21.

²⁴⁴ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s.14.

²⁴⁵ Bahauallah, İkan Kitabı, s.140.

Bâb Mirza Ali Muhammed'in elimize ulaşan ve içeriği hakkında bilgi sahibi olduğumuz eserlerini listeleyecek olursak, daha henüz elçiliğinin başlarında iken Şiraz'da kaleme aldığı ve Bahâullah tarafından "bütün kitapların ilki, en büyüğü ve en azametlisi sıfatı verilen"²⁴⁶ dokuz bin üç yüzden fazla ayetten oluşan "*Kayyumul Esma (Yusuf Sûresi'nin Tefsiri)*"²⁴⁷ en başta sayılması gereken eserlerinden biridir. Ardından Muhammed Şah'a yazdığı "*İlk Levih*", Sultan Abdulmecid ve Bağdat Valisi Necip Paşa'ya yazılan Levihler, Mirza Muhit Kirmani'nin sorduğu sorulara cevap niteliği taşıyan ve Mekke-Medine arasında inen "*Sahife-i Beynül Haremeyn*", Mekke Şerifine yazdığı mektup, yedi yüz sûreden oluşan "*Kitabur Ruh*", ezan metninin değiştirilmesi hükmü "*Hasail-i Sabih*", "*Risale-i Furu-i Adliye*", "*Kevser ve Asr Sûresi Tefsiri*", Hz. Muhammed'in elçiliği üzerine Menuçehr Han'ın ricasıyla yazılan levih, Kazvin uleması ve Vezir Ağası'ya yazılan levih ve "*İkinci Levih*" gibi eserler gelmektedir.²⁴⁸ Daha çok Maku ve Çehrik'te ki hapislik yıllarından önce kaleme alınan bu eserlerin yanı sıra, hayatının son üç yılını geçirdiği ve yaklaşık bir sene tutuklu kaldığı Maku kalesinde yazmış olduğu eserlerinden, sekiz bin ayetten oluşan ve Bâbi eserlerinin temelini teşkil eden "*Beyân Kitabı*"²⁴⁹ ve yine burada bulunduğu süre zarfında kaleme aldığı dünyaya hükmeden yedi kudretli hükümdara yönelttiği suçlamaları içeren "*Delail-i Sabih (Yedi Delil)*"²⁵⁰ adlı kitapları da önemli eserlerindedir. Ayrıca Bâb'ın hayatının geri kalan iki yılını geçirdiği Çehrik Kalesin'de, Bâb ile Bahâullah'ın zuhurları arasında geçmesi gereken on dokuz yıldan bahsederek, Bab'ın kendisinden sonra gelecek kimse olarak müjdelediği Müsteğas'ı açıkladığı "*Levh-i Hurufat*" isimli bir eseri de bulunmaktadır.²⁵¹

1.1.1. Yusuf Sûresinin Tefsiri

Yusuf Sûresi'nin Tefsiri, Bâb Mirza Ali Muhammed'in 1844 senesinde Emri'ni açıklaması olayına ışık tutan ve Şeyhiyye Tarikatının önemli temsilcisi Kâzım Reştî'nin talebesi Molla Hüseyin'e "Benden sonra zuhur edecek olan Mehdi, kendi isteğiyle, Yusuf Sûresini tefsir edecektir. Bu onun büyüklük ve azametinin en büyük delili olacaktır."

²⁴⁶ Bahâullah, İkan Kitabı, s.150.

²⁴⁷ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s. 7,24; Abid Taherzadeh, Hz. Bahâullah'ın Zuhuru, c. 1, s. 305; Şevki Efendi, Hz. Bahâullahın Dünya Düzeni Hakkında Mektupları, s. 103; Neyir Özşuca, Bahai Tarihi Özeti, s. 26.

²⁴⁸ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s. 20; Özkaya, a.g.e., s. 15-16.

²⁴⁹ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s.21; Neyir Özşuca, Bahai Tarihi Özeti, s. 26.

²⁵⁰ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s. 28; Neyir Özşuca, Bahai Tarihi Özeti, s. 27.

²⁵¹ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s. 28; Neyir Özşuca, Bahai Tarihi Özeti, s. 27.

dediği ve Mirza Ali Muhammed'in Bâb oluşunun en büyük delili olarak gösterilen eseridir. Ayrıca Bahâullah tarafından da Bâbi zuhurundaki tüm kitapların “ilki, en büyüğü ve en güçlüsü”²⁵² olarak anılan bu kitap, her birinde adı geçen sûrenin bir ayetinin yorumu bulunan yüz on bir bölüm²⁵³ ve İlk bölümünün tamamı Molla Hüseyin’le ilk karşılaşmaları esnasında kaleme alındığı iddia edilen, dokuz bin üç yüzden fazla ayetten oluşmaktadır.²⁵⁴

Kayyumul Esmâ adını da taşıyan bu tefsirinde Bâb, kendisinin tüm peygamberlerin de vaad ettiği “Tanrı Sözcüsü” ve aynı zamanda kendisinden sonra gelecek çok daha yüce bir zatın habercisi olduğunu ilan ederek, dünya genelindeki hükümdar ve liderlerine yapmış olduğu çağrı ve uyarılarla eserine başlamıştır. Özellikle gelecekte ortaya çıkacak olan gerçek Yusuf’un (Bahâullah) hem baş düşmanı hem de kardeşi olan biri tarafından nasıl zulme uğrayacağından bahseden Bâb Mirza Ali Muhammed. Böylelikle İslam’ın önde gelen âlim ve hocalarına öğütlerde bulunarak, gelecekte “Tanrı’nın Bakiyesi” ve “En Ulu Efendisi” olan Bahâullah’ın erdemlerini öven ve geleceğini bildiren metinler kaleme almıştır. Böylelikle Bâbi zuhurunun bağımsızlığını kesin bir dille ilan eden ve İslam dünyasına yeni açıklanan yasadın yüz çevirdikleri takdirde onları bekleyen ateş dolu azabı haber veren Bâb, “Kızıl yüklü yakut gemideki Dostlar” olarak tanıttığı Bahâ ehline nasip kılınan makamı överek, imamlığı gasp edenler ve Fırat topraklarında İmam’a (İmam Hüseyin’e) karşı savaşanlar için “musibet ve ezanın” mukadder olduğunu ilan ettiği eseridir.²⁵⁵

1.1.2. Beyân Kitabı

Bâb Mirza Ali Muhammed’in Batı Azerbaycan / Maku Kalesi’nde hapis tutulduğu dönemde Arapça kaleme aldığı ve Tahire tarafından da tamamı Farsçaya tercüme edilen²⁵⁶ Beyân kitabının yazarı hakkın da çeşitli ihtilaflar olsa da,²⁵⁷ kendisine vahyedildiğini iddia ettiği bu eseriyle, yeni dinin tüm boyutlarıyla aşikâr olduğunu bildirmiş ve Tanrı’nın yasalarının bu kitapla birlikte yeniden şekillendiğini ifade

²⁵² Bahâullah, İkân Kitabı, çev. Mecdettin İnan, İstanbul 1996, s.150.

²⁵³ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s. 19.

²⁵⁴ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s. 19; Muhammed Zerendi, a.g.e., s.33-35.

²⁵⁵ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s. 6-19; Şevki Efendi, Hz. Bahâullahın Dünya Düzeni Hakkında Mektupları, s. 103; Neyir Özşuca, Bahai Tarihi Özeti, s. 26.

²⁵⁶ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s. 20; Neyir Özşuca, Bahai Tarihi Özeti, s. 26.

²⁵⁷ Özkaya, a.g.e., s. 15; Süleyman Nazif, Nasiruddin Şah ve Babiler, Haz. A. Ergun Çınar, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2014, s. 22.

etmiştir.²⁵⁸ Son bölümü hariç her biri on dokuz bölümden oluşan ve toplam on ayrı bölümüyle, içerisinde sekiz bin ayet barındıran eserin tahrifat ve saptırmaya karşı Allah tarafından muhafaza edildiğine inanan Bâbiler, hareketinin kurucusunun doktriner eserleri arasında Beyan Kitabını emsalsiz kabul etmişlerdir.²⁵⁹

Böylelikle Beyân Kitabı'nın gelişiyle, Kur'an'daki birçok hükmün kaldırıldığına da inanan Bâbiler, Hz. Muhammed (s.a.v)'in peygamberliği hakkında ise herhangi bir eleştiri yapmadan onun nübüvvetini desteklemiş, O ve ondan önceki tüm nebilerin varlığını kabul etmişlerdir. Fakat Üçüncü bölümde geçmiş Peygamberlerin de haber verdiği, Mevud'a (vadedilene) atıfta bulunarak, peygamberlerin sonuncusu olarak bilinen Hz. Muhammed'den (s.a.v) sonra, yeni bir zuhurun gerçekleşeceğini ve eski düzenin kaldırılarak yerine yeni ve daha mükemmel bir düzenin inşa edileceğine inanmışlardır. Böylelikle Bâb'ın elçilik döneminin tamamında Beyân kitabı, Babîlerin Kur'an-ı Kerim'i olarak kabul edilmiş ve Bâb Mirza Ali Muhammed'in, Mevud'u müjdeleyen Tanrı Mazharı olduğu düşünülmüştür.²⁶⁰ Ayrıca Bâbilikte kutsal kabul edilen on dokuz sayısı inancına göre, Bâb Mirza Ali Muhammed'in kitabın son bölümününü oluşturan pasajda eksik bıraktığı söylenen sekiz bölümün tamamlanması görevini, vefatından sonra kendi yerine vekil olarak atadığı Bahâullah'ın üvey kardeşi Mirza Yahya'nın (Subhi Ezel) vazifesi olduğu iddia edilmiş, fakat bu bölümler hiçbir zaman kaleme alınmamıştır.²⁶¹

Bâb, Beyân Kitabında Mevud'a atfen şöyle buyurmaktadır: “Beyân başından sonuna kadar O'nun (Bahâullah) bütün vasıflarının mahfazası, O'nun ateşinin ve ışığının hazinesidir.” “Eğer O zuhura (Bahâullah) nail olur ve O'na itaat edersen Beyân meyvesini göstermiş olur, yoksa Tanrı katında zikredilmeye layık olmazsın.” O halde, “Ey Beyân topluluğu! Size açıklanan sınırlara riayet ediniz, çünkü Bâb'ın kendisi bile her şey yaratılmadan evvel Allah'ın zahir edeceği kimseye inanmıştır. Bununla yer ve gök melekûtunda bulunan herkesin önünde övünüyorum.” gibi birçok ayetle Mevud'un gelişini müjdelemiştir. Ayrıca vadedilen zuhurun ortaya çıkacağı tarihi “Bu emrin başlangıcından itibaren dokuz (yıl) geçmedikçe²⁶² yaratılan şeylerin gerçekleri

²⁵⁸ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s. 15.

²⁵⁹ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s. 21; Neyir Özşuca, Bahai Tarihi Özeti, s. 26.

²⁶⁰ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s. 21-24.

²⁶¹ Hüseyin Bal, Bahailik Bir Din midir, Fakülte Kitabevi, Isparta 2011, s.78,124.

²⁶² Bâb Mirza Ali Muhammed 1844 yılından 1853 yılına kadar bu vazifeyi devam ettirmiş. Dokuz yılın sonunda Bahâullah Mirza Hüseyin Ali El-Mazenderani En-Nûrî, Allah'ın ortaya çıkaracağı zât “Men Yûzhirullah” iddiasıyla vadedilenin kendisi olduğunu ilan etmiştir.

açıklanmayacak. Şimdiye kadar gördüklerin nemli tohum safhasından, onu etle giydirmemize kadar olan kısım. Sabret ki yeni bir yaratılışı göresin. Söyle: Yaratanların en mükemmeli olan Allah mukaddestir!” başka bir ayette “Beyân zamanından dokuz (yıl) geçene kadar bekle ve sonra nida et: Yaratanların en mükemmeli olan Allah mukaddestir.” gibi ayetlerle yeni zuhur için beklenilmesi gereken zamana işaret etmiştir.²⁶³

Beyân Kitabı’nın en çok eleştirildiği konulardan birisi ise hiçbir dil bilgisi kuralına uygun olarak kaleme alınmamış olmasıdır ve hatta en çok eleştirildiği konulardan birisi olan bu durum, Bâb Mirza Ali’nin ifadesiyle “Harfler ve kelimeler önceden günah işlemiş ve isyan etmişlerdi. Bu suçlarından dolayı irab zincirine vurularak cezalandırılmışlardır. Şimdi biz âlemlere rahmet olarak gönderilmiş bulunuyoruz. Artık bütün günahlar için af çıkmıştır. Kelimeler ve harfler de buna dâhildir. Artık diledikleri yere gidebilirler.” şeklinde savunulmaya çalışılmıştır.²⁶⁴

1.1.3. Delail-i Sabih (Yedi Delil)

Beyân’ın kaleme alındığı Maku Kalesin’de yazmış olduğu bir diğer eseri olan Delail-i Sabih, kendi vazifesine dair çeşitli deliller ortaya koyduğu ve dünyaya hükmeden güçlü yedi hükümdarı suçlayarak, Hristiyan din adamlarına Hz. Muhammed’in elçiliğini kabul etmemeleri mesuliyetini hatırlattığı önemli bir eseridir. Bâb Mirza Ali Muhammed eserinde, şayet Hristiyan din adamları Hz. İsa’nın uyarılarını dikkate alarak Hz. Muhammed’in (s.a.v) peygamberliğini tanımış olsalardı, bugün müjdelenen hakikatin önündeki en büyük engelin de ortadan kalkacağını ve geniş halk kitlelerinin doğruya ulaşmasını kolaylaştırmış olacaklarını eserinde ifade etmeye çalışmıştır.²⁶⁵

1.1.4. Levh-i Hurufat (Harfler Levhi)

Bâbiler, Bâb’ın hayatının son iki yılını geçirdiği Çehrik Kalesin’de ki tutukluluk günlerinde kaleme aldığı Levh-i Hurufat adlı eserinin Deyyan lakablı Seyyid Asadullah’ın²⁶⁶ onuruna indirildiğine inanmaktadırlar.²⁶⁷ Daha çok Müsteğas’ın zuhurunun yaklaştığına işaret edilen bu eserle, kendisinden daha üstün bir zuhurun sahibi

²⁶³ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s. 25.

²⁶⁴ Ethem Ruhi Fırlalı, Bâbîlik ve Bahâîlik, s. 43.

²⁶⁵ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s. 22; Neyir Özşuca, Bahai Tarihi Özeti, s. 27.

²⁶⁶ Deyyan Lakablı Seyyid Asadullah, Bâb’ın “Tanrı Mazharına iman edecek üçüncü harf” ünvanı verdiği yakın müridlerinden ve ona inananlardan biridir.

²⁶⁷ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s. 55.

hakkında gerekli gördüğü bütün ayrıntıları kaleme almış ve birtakım batını yorumlarla elde edilen bilgiler ışığında Bâb ile Bahâullah arasında geçmesi gereken on dokuz yıla üstü kapalı atıflarda bulunmuştur.²⁶⁸

Bâb Mirza Ali Muhammed'e göre daha önce gizli, muğlak ifadelerle, doğruluğu kanıtlanmamış hadis ve kutsal kitapların parça parça ve zor anlaşılabilir bölümlerinde ima yoluyla zikredilen büyük misakın sahibi "Müsteğas'ın" kendini izhar etme vakti gelmişti. Bu sebeple Bâb Mirza Ali Muhammed'in Allah'ın peygamberler aracılığıyla haber verdiği bu yeni zuhuru her biri ayrı vahiy mahsulü eserleri aracılığıyla Bâbi inancının bir meyvesi olarak tanıtmış ve "Müsteğas'ı" bütün taraftarlarıyla desteklemek mecburiyetinde hissetmiştir.²⁶⁹ Böylelikle Bahâilik içinde meşruiyet kaynağı haline gelen bu eserlerde ifade edildiği gibi Bahâullah'ın kendisini "Men Yûzhîrullah" Allah'ın ortaya çıkaracağı zât olarak tanıtmış, ²⁷⁰ Bâb Mirza Ali'nin büyük misak olarak tanımladığı çağ başlamış ve Bahâi inancıyla vahiy en olgun mertebesine ulaşmıştır.²⁷¹ Bu tarihsel ilişkinin ortaya çıkarılmasında, özellikle bu dört eser "Kayyumul Esma, Delail-i Sabih, Levh-i Hurufat ve Beyân Kitabı" ile Bahâi eserlerinde ele alacağımız "Kitabu'l İkân" önemli yer tutmaktadır.

1.2. Bahâ Ehlinin Tanrı Mazharı Bahâullah Mirza Hüseyin Ali El-Mazenderani En-Nûrî'nin Eserleri

Bâbilik'ten Bahâilik'e "vahyin aşamalı gelişiminin" kemal devrini temsil ettiğine inandıkları Bahâullah'ın eserlerini incelediğimizde Kitabu'l-Akdes'te ümmi²⁷² olduğu iddia edilen Bahâullah Mirza Hüseyin'in ilk vahyi yaklaşık otuz üç yaşlarında Tahran'da Siyah Çal'da ki tutukluluk (1850-1853) yıllarında aldığı ifade edilmektedir.

Bu sebeple Bahâullah Mirza Hüseyin, kendisini hiç görmese de müridi Molla Hüseyin aracılığıyla Bâb Mirza Ali Muhammed'in emrini kabul ettiği 1844 yılından,²⁷³ Bâb'ın Tebriz'de infaz edildiği 1850²⁷⁴ yılına kadar geçen sürede sadece Bâbilik inancına

²⁶⁸ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s. 22.

²⁶⁹ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s. 23.

²⁷⁰ Süleyman Özkaya, a.g.e., s.53.

²⁷¹ Komisyon, Bahai Dini; Tarihi, Öğretileri ve Toplumsal Çalışmaları, İstanbul 2016, s. 9; Gloria Faizi, a.g.e., s.34.

²⁷² Ethem Ruhi Fıçlalı, Ramazan Şimşek, "Bahâilik ve El-Kitabu'l-Akdes (Türkçe Çeviri)", e-makâlât Mezhep Araştırmaları, Cilt 3, Sayı 2, Güz 2010, s.100.

²⁷³ Bahâullah, Kurdun Oğlu Risalesi, s.12; Süleyman Özkaya, a.g.e., s.18.

²⁷⁴ Ethem Ruhi Fıçlalı, "Bahâilik", c. 2, s.465.

hizmet etmekle meşgul olmuş,²⁷⁵ bu tarihten sonra bir kısım Bâbiler'in Kaçar Hükümdarı Nasıruddin Şah'a düzenledikleri başarısız suikastın bir bedeli olarak "Siyah Çal" ismini verdikleri Tahran'da ki bir zindana atılmıştır.²⁷⁶ Burada tutuklu bulunduğu sırada kendisine "ilk vahyin" indirildiğini iddia eden Mirza Hüseyin, sonradan yazmış olduğu bir eseri Kurdun Oğlu Risalesi'nde de "Tanrı'nın Mazharı" makamının ilk işaretlerini burada aldığından söz etmiştir.²⁷⁷ Ardından Tahran'dan Bağdat'a, Edirne'den Akka'ya sürgün edildiği dönemlerde kaleme aldığı ve her biri Bahâiler tarafından Allah kelamı olarak kabul edilen eserleriyle Bahâilik inancının kemâl evresine ulaştığını iddia etmiş. Toplamda yüz elli sekiz kitap ve levih kaleme alan Mirza Hüseyin Bağdat'ta, Edirne ve Akka'da yazmış olduğu bu eserlerle hareketin kutsal metinlerini oluşturmuştur.²⁷⁸

Mirza Hüseyin Ali, Siyah Çal Zindanı'nda tutuklu iken Kaçar Hükümdarı Nasıruddin Şah'a yazmış olduğu mektubunda ilk vahyi alışından şöyle bahsetmektedir: "Ben kullardan biri gibiydim ve yatağımda uyuyordum. Nurlular nurlusunun nesimleri üzerime esti ve bana tüm olmuş şeylerin ilmini öğretti. Bu benim katımdan değildir, güçlüler güçlüsü ve her şeyi bilicinin katındandır. Sesimi yer ile gök arasında yükseltmemi emretti ve bu yüzden başıma, anlayış sahibi her insanın gözyaşlarının dökülmesine neden olan işler geldi."²⁷⁹ Ayrıca "Heykel Sûresi" ve "Rüya Levhi" adlı eserlerinde vahyin ilk kez indirildiği o günü detaylı bir şekilde anlatan Mirza Hüseyin, vahyin kendisine "genç bir kız" olarak tasvir ettiği ilahi bir varlık tarafından indirildiğinden söz etmiş, tıpkı diğer semavi dinlerde olduğu gibi "Melek Cebrail" "Kutsal Ruh" "Kutsal Ateş" "Güvercin" gibi ilahi vahyi ulaştıran bir aracıya atıfta bulunmuştur.²⁸⁰ Bahâullah ilahi vahyin indirilişini Heykel Sûresi'nde şöyle anlatmaktadır: "Üzüntülerle çevrili bulunurken, Başımın üzerinde fevkalade ve son derece tatlı bir sesin çağırıldığını duydum. Yüzümü çevirince bir genç kız gördüm ki, Rabbimin isminin hatırası onda şekillenmişti ve önümde havada asılı duruyordu. Siması

²⁷⁵ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s.107; Günay Tümer ve Abdurrahman Küçük, a.g.e., s.359.

²⁷⁶ Komisyon, Bahai Dini; Tarihi, Öğretileri ve Toplumsal Çalışmaları, s. 20; Neyir Özşuca, Bahai Dini; Tarihi, Prensipleri ve Dini Hükümleri, s. 8; Abid Taherzadeh, Hz. Bahauallah'ın Zuhuru, c. 1, s. 7,15.

²⁷⁷ Bahauallah, Kurdun Oğlu Risalesi, s. 9; Abid Taherzadeh, Hz. Bahauallah'ın Zuhuru, c. 3, s. 319.

²⁷⁸ Yasin İpek, a.g.e., s.131.

²⁷⁹ Yasin İpek, a.g.e., s.90; Yüce Adalet Evi, Abdalbaha'nın Yaşamından ve Mektuplarından Kesitler, Çev. Nusret Önel, Bahai Eserleri Basım Dağıtım, İstanbul, s. 50; Şevki Efendi, Vaat Edilen Gün Geldi, Bahai Eserleri Basım Dağıtım, İstanbul 2010, s. 52; Bahauallah, Ordular Rabbi'nin Çağırısı, Bahai Eserleri Basım Dağıtım, İstanbul 2010. s. 62.

²⁸⁰ Abid Taherzadeh, Hz. Bahauallah'ın Zuhuru, c. 3, s. 271.

Tanrı hoşnutluğun süsü ile aydınlanıyor. Yanakları Rahman'ın parlaklığı ile parlıyordu. Yer ile gök arasında insanların yüreklerini ve akıllarını çelen bir nida ile sesleniyordu. İç ve dış varlığıma Benim ruhumu ve Tanrı'nın şerefli kullarının ruhlarını sevindiren haberler veriyordu.”²⁸¹

Bahâiler tarafından Allah kelamı olduğu iddia edilen Bahâullah'a ait eserlerden önemli bir kısmı şunlardır; 1. Bağdat'ta indirilenler: *Kitab-ı İkan, Saklı Sözler (Kelimat-ı Meknune), Dört Vadi, Yedi Vadi, Kullut Ta'am (Tüm Yiyecekler) Levhi, Levh-i Manikçi Sahip, Sahifeyi Şattiyye (Büyük Nehir) Levhi, Medinetür Rıza Levhi, Medinetût Tevhid (Birlik Şehri) Levhi, Sûre-i Kadir Levhi, Hurufatı Allin (Yüce Harfler) Levhi, Levh-i Huriye, Levh-i Aiyeyi Nur, Levh-i Fitne, Sûre-i Nuş, Şikkar Şikar Sevend Levhi, Cevahirul Esrar (Sırların Özü) Levhi, Sûratullah (Tanrı Sûresi) Levhi, Levh-i Mallahul Kuds (Kutsal Denizci Levhi), Levh-i Bülbülü Fîrak.*²⁸² 2. Edirne'de indirilenler: *Eshab (Dostlar) Sûresi, Ahmed Levhi, Müluk (Krallar) Sûresi, Sultan Levhi, Hevdec (Tahtirevan) Levhi, Nakus Levhi (Subhaneke Ya Hu), Mesnevi Levhi, Bahâ Levhi, Ruh Levhi, Leylatu'l Kuds Levhi, Eşref Levhi, Damm Sûresi, Hac Sûresi, Nasır Levhi, Halil Levhi, Sirac Levhi, İbad Sûresi, Selman Levhi,*²⁸³ *Napolyon III'e Levih, Bedi Kitabı, Gusn Sûresi ve Reis Sûresi.*²⁸⁴ 3. Akka'da İndirilenler: *Fuad Levhi, Napolyon III'e İkinci Levih, Papa Pius IX'a Levih, Çar Alexander II'ye Levih, Kraliçe Viktorya'ya Levih, Heykel Sûresi, Levh-i Peser-i Ammi, Rüya Levhi, Ateş Levhi, Levh-i Ahbab, Levh-i Tıb, Hikmet (Filozoflar) Levhi, Şehitlerin Sultanına ve Şehitlerin Mahbubuna Levih,*²⁸⁵ *Burhan (Delil) Levhi, Tecelliyat (Görünenler) Levhi, İşrakat (Parıltı) Levhi, Beşarat (Müjde) Levhi, Terazat (Süsler) Levhi, İttihad Levhi, Kelimatı Firdevsiye (Cennet Sözleri), Levh-i Akdes (Hristiyanlara Levih), Levh-i Maksud, Dünya Levhi, The Times Levhi, Kermil Levhi, Kurdun Oğlu (İbni Zib) Risalesi ve Akdes Kitabı (Kitabu'l-Akdes).*²⁸⁶

²⁸¹ Abid Taherzadeh, Hz. Bahauallah'ın Zuhuru, c. 3, s. 177-178.

²⁸² Adip Taherzadeh, Hz. Bahauallah'ın Zuhuru, c. 1, s. 64-282.

²⁸³ Şeyh Selman'ın adına nazil olduğuna inanılan aynı adda birkaç levih bulunmaktadır. Bahâiler bunlardan Selman Levhi I olarak bilinenin Edirne'de, Selaman Levhi II olarak bilinenin ise Akka'da indirildiğine inanmaktadırlar.

²⁸⁴ Adip Taherzadeh, Hz. Bahauallah'ın Zuhuru, c. 1, s. 16-428.

²⁸⁵ Şehitlerin Sultanı olarak tanınan Mirza Muhammed Hasan ve Şehitlerin Mahbubu olarak bilinen Mirza Muhammed Hüseyin onuruna kaleme alınan iki ayrı eserdir.

²⁸⁶ Adip Taherzadeh, Hz. Bahauallah'ın Zuhuru, c. 3, s. 111-167; Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s. 146; Adip Taherzadeh, Hz. Bahauallah'ın Zuhuru, c. 1, s. 157,161; Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s. XIII; Adip Taherzadeh, Hz. Bahauallah'ın Zuhuru, c. 4, Çev. Süreyya Güler, Kazancı Matbaacılık, İstanbul 2005, s. 38-366.

1.2.1. Bahâullah Mirza Hüseyin Ali'nin Bağdat'ta Kaleme Aldığı Eserleri

1.2.1.1. Kitab-ı İkan

Bahâullah Mirza Hüseyin'in "Siyah Çal" da ilk vahyi aldığı (1851-1853) iddia etmesinin üzerinden yaklaşık on iki yıl geçmiş ve Bağdat'ta Rızvan Bahçesi toplantılarında 1863 yılında bütün milletlere vaad olunan şahsın, yani Mev'ud'un kendisi olduğunu bildirmişti.²⁸⁷ İşte bu tarihten yaklaşık iki yıl önce kaleme aldığı Kitabı'l-Akdes'ten sonraki en önemli eseri olan Kitabı'l İkan ile de nazil olan ilk kitabını Bahâülere armağan etmiştir. On dokuz diri harften sonra Bâb'ın emrini kabul eden en büyük dayısı Hacı Mirza Seyyid Muhammed'e atfen Bağdat'ta nazil olduğuna inanılan bu eser,²⁸⁸ yaklaşık iki yüz sayfa olup daha çok Hacı Mirza Seyyid Muhammed'in sorularına verdiği cevaplardan oluşmaktadır.²⁸⁹ Kırk sekiz saat içerisinde, Hacı Mirza Seyyid Muhammed'in daha önceden hazırlamış olduğu sorulara verilen cevaplardan oluşan bu eser önceleri Risaley-i Kahal (Dayıya Risale) olarak tanınırken, daha sonra Bahâullah Mirza Hüseyin bu eseri "*Kitab-ı İkan*" olarak isimlendirmiştir.²⁹⁰

Hacı Mirza Seyyid Muhammed için kaleme alınan İkan Kitabı'nın orijinal kopyası, o dönemde on sekiz yaşında olan Abdulbahâ tarafından yazıya geçirilmiş, Bahâullah Mirza Hüseyin'de kendi el yazısı ile birkaç sayfasının kenarına düzeltmeler yapmıştır. Ardından Kitabı'nın bu orijinal kopyası uzun yıllar Hacı Mirza Seyyid Muhammed'in ailesinde kalmış, 1948 yılında aile üyelerinden Fatıma Afnan kitabı Şevki Efendi'ye teslim ederek, Hayfa'da bulunan uluslararası arşiv binasına kaldırılmasını sağlamıştır.²⁹¹ Günümüzde birçok dile çevrili yapılan eser, emrin velisi Şevki Efendi tarafından ise bizzat İngilizceye tercüme edilmiştir.

Bahâullah, ortaya koyduğu delillerle güçlü, üslubuyla eşsiz nazma sahip ve Tanrı emrinin nasıl tebliğ edilmesi gerektiğini gösteren en güzel örneklerle dolu olduğu ifade edilen bu eserine daha önce gönderilen Peygamberlerden bahsederek başlamış, onların

²⁸⁷ Ethem Ruhi Fırlalı, Bâbilik ve Bahâilik, s.53.

²⁸⁸ Bahâullah, İkan Kitabı, s. 2.

²⁸⁹ Adip Taherzadeh, Hz. Bahâullah'ın Zuhuru, c. 1, s. 168.

²⁹⁰ Adip Taherzadeh, Hz. Bahâullah'ın Zuhuru, c. 1, s. 173.

²⁹¹ Adip Taherzadeh, Hz. Bahâullah'ın Zuhuru, c. 1, s. 174-175.

çektikleri sıkıntıları ifade etmiş ve getirdiği mesajların ortak yönlerini açıklamaya çalışmıştır. Böylece yeni zuhurun anlaşılmasını ve yeni hareketin hedeflerinin kabul edilmesini kolaylaştırmayı amaçlayan Bahâullah, eserinde Allah'ın bugüne kadar ki en büyük kurtarıcı planını açıkladığını ve daha önce hiçbir peygamberin tam olarak anlayamayan mesajının, İkan kitabının inzal olmasıyla anlaşılır hale geldiğini ortaya koymaya çalışmıştır.²⁹² Ayrıca kitabın sonuna ilave ettiği “Bütün bunların yanında, canımız elimizde, büyük bir teslimiyet içerisinde durup beklemekteyiz. Belki Allah'ın inayeti ve süphanın fazlı ile bu anılmış ve ünlenmiş Harf, Nokta'nın (Bâb) ve Yüce Kelime'nin (Bahâullah) yolunda feda olup can verir. Kendi emriyle Ruhu söylettirene yemin olsun ki, Ruhumuzdaki bu iştihak olmasaydı, bir dakika bile bu şehirde durmazdım.”²⁹³ sözleriyle İkan kitabının kendisine açıkça vahyedildiğini bildirmiştir.

Bahâullah Kitab-ı İkan'da kendisine yöneltilen sorulara cevap verirken daha çok Kur'an ve Hadis'ten deliller getirdiği dikkat çekmektedir.²⁹⁴ Ayrıca peygamberlere yapılan eleştirilere en büyük itirazların din adamları tarafından yapıldığını²⁹⁵ özellikle vurgulayan Bahâullah, Kur'an ve İncil'e yapmış olduğu atıflarla Hz. İsa'nın yeniden zuhuru bahsini “her günün nasıl ki bir sonraki günden farkı yoksa ya da her doğan güneşin nasıl bir sonraki doğumla benzerlikleri varsa”²⁹⁶ peygamberlerinde birbiri ardınca gelmelerini öyle kabul ederek, Hz.İsa'nın geçmişte geldiği gibi gelecekte de isimleri, zuhurları ve tebliğ ettikleri farklı olsa da aynı kökten beslenen bu vahiy sürecinin kesintiye uğramayacağını ve Allah'ın mazharlarının gelmeye devam edeceğini ifade etmiştir. Böylelikle bu konuya yapmış olduğu atıflarla aslında Bahâullah'ın vadedilen kişi Allah'ın mazharı olduğunun birer delili olarak ortaya konmaya çalışılmıştır.

1.2.1.2. Saklı Sözler (Kelimat-ı Meknune)

Bahâullah Mirza Hüseyin'in ifadesine göre Saklı Sözler kitabı, 1858 yılında Süleymaniye inzivasından sonra Dicle yakınlarında nazil olmuş, içeriğini oluşturan bir kısım ayetler tek levih olarak bir kerede indirilmiş, bazı kısımlar ise eklemelerle sonradan tamamlanmıştır. İçeriği sebebiyle, “*Hz. Fatıma'nın Saklı Kitabı*” olarak ta bilinen eser, Şîi Gulat fırkaların iddiası olan Hz. Muhammed'in (s.a.v) vefatıyla üzüntüye gark olan

²⁹² Adip Taherzadeh, Hz. Bahauallah'ın Zuhuru, c. 1, s. 176.

²⁹³ Bahauallah, İkan Kitabı, s. 163.

²⁹⁴ Bahauallah, İkan Kitabı, s.7,10,12,27.

²⁹⁵ Bahauallah, İkan Kitabı, s.12,26,58.

²⁹⁶ Bahauallah, İkan Kitabı, s.16.

Hız. Fatıma'yı teskin etmek üzere Cebrail'in indirdiği sözleri ihtiva ettiğine inanılmaktadır.²⁹⁷ Aynı zamanda Bahâiler için tüm peygamberlere indirilen vahiylerin özü olarak kabul ettikleri bu eserde, insanlarla yaratıcı arasındaki ilişkinin nasıl tesis edileceğinden, Allah'a olan sadakatlerini nasıl koruyacaklarından ve insanlığın nasıl saadete erişeceğinden söz edilmektedir.²⁹⁸ Daha çok insanın doğası, ruh ve nefsin işleyişi üzerine felsefi akıl yürütmelerine dayanan eser, insanlar için hedeflenen en yüksek makamın o devir için gelen Tanrı Mazharı'nı tanımak ve O'nun emirlerine itaat etmek üzere emrin (Bahâiliğın) ruhuyla aydınlanmak olduğu ifade edilmektedir.²⁹⁹

Çünkü Saklı Sözler'de ifade edildiği gibi Ruhani gelişim ancak Bahâullah'a yönelmekle ve inanan kişinin kendisini Tanrı Mazharı'nın iradesine bırakmasıyla gerçekleşebilir. Böylelikle ham ruh, mistik bir birleşmenin sonucunda hakiki ruha meyleder ve sonunda “İman Ruhı” tüm hakikatiyle ortaya çıkar. İnsandaki bu cevheri besleyip büyüten ise iman ruhunun gıdası Bahâullah'ın sözleri ve zuhurudur.³⁰⁰

1.2.1.3. Yedi Vadi ve Dört Vadi

Bahâullah Mirza Hüseyin Ali'nin Süleymaniye inzivasından döndükten sonra Bağdat'ta kaleme aldığı bu iki eseri de tıpkı Kitab-ı İkan da olduğu gibi kendisine yöneltilen sorulara cevaplardan oluşmaktadır. Her biri vahiy içeren, Kadiri Şeyhi Muhiddin'in sorularını cevaplandırdığı eseri Yedi Vadi³⁰¹ ve Nakşi Şeyhi Abdurrahman Kerkuki'nin sorularını cevaplandırdığı eseri Dört Vadi adıyla anılmaktadır.³⁰²

Ruhun dünyadan ukbâya yolculuğu anlatılan Yedi Vadi adlı eserde, ruhun ulaşması gereken her bir aşamayı bir vadi olarak isimlendiren Bahâullah, kitabını bu yedi aşama üzerinden ele almıştır. Birinci aşama olan “Arayış Vadesi'nde”³⁰³ Allah'ın mazharını arayıp bulması öğütlenen kulun gitmesi gereken yol tarif edilmekte, bu yolu aşmak isteyen dünyevi tüm hırslardan arınması ve geçmişten gelen eski inançlarını terketmesi öğütlenmektedir. Ancak bu şekilde ikinci aşamaya ulaşacak olan kul “Aşk

²⁹⁷ Adip Taherzadeh, Hz. Bahauallah'ın Zuhuru, c. 1, s. 74.

²⁹⁸ Adip Taherzadeh, Hz. Bahauallah'ın Zuhuru, c. 1, s. 74.

²⁹⁹ Bahauallah, Saklı Sözler (Kelimat-ı Mekkune), çev. Mecdi İnan, Bahâi Eserleri Basım Yayın Dağıtım, İstanbul 2009, s.27.

³⁰⁰ Adip Taherzadeh, Hz. Bahauallah'ın Zuhuru, c. 1, s. 77.

³⁰¹ Adip Taherzadeh, Hz. Bahauallah'ın Zuhuru, c. 1, s. 103.

³⁰² Adip Taherzadeh, Hz. Bahauallah'ın Zuhuru, c. 1, s. 111.

³⁰³ Bahauallah, Yedi Vadi ve Dört Vadi, s.11.

Vadisi'nde"³⁰⁴ Tanrı Mazharı'nın ihtişamına şahitlik eder ve kendisinden dahi vazgeçer halde Mezâhir-i İlâhiyye'ye teslim olur.³⁰⁵ Böylelikle "Birlik Vadisi'ne"³⁰⁶ ulaşan kul, her şeye Tanrı'nın nazarıyla bakar ve her yerde O'nu görür. Artık sadrı öyle genişlemiştir ki ne kendi benliğiyle ne de dünya ile ilgilenmekte, ruhunu dördüncü aşama olan "İrfan Vadisi'ne"³⁰⁷ hazırlamakla meşgul olmaktadır. Bilir ki bu vadede irfan sahibi olmak için öğrenilecek bir bilgi değil, kalbe doğacak bir ilham gerekir. Çünkü kalbe doğan nur ile hakikat anlaşılır ve o andan itibaren kul yaratıcısıyla doğrudan konuşmaya başlar. Böylelikle "Hoşnutluk Vadisi'ne"³⁰⁸ de ulaşan kişi görünüşte fakir de olsa ruhunun elde ettiği lezzetlerle zengin, elem ve keder içinde de olsa Rabbinden razı ve büyük hoşnutluk içerisinde. Çünkü Bahâullah'a göre bu hoşnutluğa eren kişi için artık Tanrı Zuhuru'nun ihtişamıyla büyülenen gözlerdeki perdenin kalkacağı ve hakikatin görülmeye başlanacağı "Hayret Vadisi"³⁰⁹ kapılarının açılma vakti de yakındır. Sonunda da ruh, "Gerçek Hiçlik ve Tam Bir Yokluk Vadisi'ne"³¹⁰ ulaşır ki oraya ulaşabilen en üst merteye, Allah'ta yaşama mertebesine de varmış olur.³¹¹

Temelde aynı konuyu ele alan Dört Vadi eserinde de Bahâullah'a iman etmiş kişileri dört ayrı gruba ayıran Mirza Hüseyin Ali, bu risalesinde ise Bahâi olmanın meşakkatlerini ve ulaşılabilecek en yüksek mertebeyi ele almış,³¹² ona inananları "özlenen, övülen, cezbeden ve sevilen" olarak isimlendirmiştir.³¹³

1.2.1.4. Bağdat'ta Kaleme Aldığı Diğer Önemli Eserler

Bahâullah Mirza Hüseyin'in çeşitli zamanlarda Bağdat'ta kaleme aldığı bu dört temel eserin dışında, birçok kitap ve levihleri daha bulunmaktadır. Bu eserlerden tespit edebildiklerimiz; Kullut Ta'am (Tüm Yiyecekler) Levhi, Manikçi Sahip Levhi, Sahifeyi Şattiyye (Büyük Nehir) Levhi, Medinetûr Rıza Levhi, Medinetût Tevhid (Birlik Şehri) Levhi, Sûre-i Kadir Levhi, Hurufatı Allin (Yüce Harfler) Levhi, Levh-i Huriye, Levh-i Ayiyeyi Nur, Levh-i Fitne, Sûre-i Nuş, Şikkar Şikar Sevend Levhi, Cevahirul Esrar

³⁰⁴ Bahâullah Mirza Hüseyin Ali, Yedi Vadi ve Dört Vadi, s.12.

³⁰⁵ Adip Taherzadeh, Hz. Bahâullah'ın Zuhuru, c. 1, s. 104.

³⁰⁶ Bahâullah, Yedi Vadi ve Dört Vadi, s.14.

³⁰⁷ Bahâullah, Yedi Vadi ve Dört Vadi, s.16.

³⁰⁸ Bahâullah, Yedi Vadi ve Dört Vadi, s.18.

³⁰⁹ Bahâullah, Yedi Vadi ve Dört Vadi, s.19.

³¹⁰ Bahâullah, Yedi Vadi ve Dört Vadi, s.20.

³¹¹ Adip Taherzadeh, Hz. Bahâullah'ın Zuhuru, c. 1, s. 105-107.

³¹² Adip Taherzadeh, Hz. Bahâullah'ın Zuhuru, c. 1, s. 110.

³¹³ Bahâullah, Yedi Vadi ve Dört Vadi, s.2.

(Sırların Özü) Levhi, Levh-i Eyyub, Sûratullah (Tanrı Sûresi) Levhi, Levh-i Mallahul Kuds (Kutsal Denizci) Levhi, ve Levh-i Bülbülü Fîrak'tır.³¹⁴

Kullut Ta'am (Tüm Yiyecekler) Levhi: Bağdat'ta Süleymaniye Dağlarına inzivaya çekilmeden çok kısa bir süre önce nazil olduğuna inanılan bu eser, Hz. Hüseyin'in şehadetinin tarihçesini kaleme alan Hacı Molla Mehdi'nin torunu Hacı Mirza Kemaleddin'e hitaben Kur'an'da geçen "Tevrat'ın indirilmesinden önce, İsrail'in kendisine haram kıldıkları dışında, yiyeceğin her türlü İsrailoğullarına helâl kılındı..."³¹⁵ ayetine cevap araması üzerine Bahâullah tarafından kaleme alınmıştır. Bu Levih sayesinde bütün bilgilerin kaynağını bulduğuna inanan Mirza Kemaleddin, Bahâullah'ın Allah Mazharı makamını tanıyarak, ona inanmıştır.³¹⁶

Levh-i Manikçi Sahip: Hindistan doğumlu Zerdüş Manikci Limci Hatarya adına nazil olan bu eser, O'nun Bağdat'a yapmış olduğu bir yolculuğunda Bahâullah ile tanışması inanç hayatını etkilemiş, yaşamının büyük bir bölümünü Zerdüş olarak geçiren Manikçi, bu karşılaşmalarından sonra Bahâilik'i kabul etmiştir. Manikçi Sahip lakablı Limci Hatarya'nın Bahâullah Mirza Hüseyin'e ilettiği sorulara verilen cevaplardan oluşan bu eser, Bahâullah'ın peygamberlik iddiasının evrensellik yönüne yaptığı vurgu ile öne çıkmaktadır.³¹⁷

Sahifeyi Şattiyye (Büyük Nehir) Levhi: Bahâullah Mirza Hüseyin Ali'ye nazil olduğuna inanılan bu Levih'te, Allah'ın emrinin sürekli bir ilerleyiş içerisinde olduğundan bahseden Bahâullah, Farsça kaleme aldığı eseriyle Dicle Nehrinin akışına benzettiği Tanrı saltanatının karşı konulmaz kudretini ortaya koymaya çalışmıştır. Her dönem Peygamberlerin yaşadıkları zorluklara dikkat çekerek eserine başlayan Bahâullah, kendilerinin de benzer bir durumla karşı karşıya olduklarını aktarmış, her ne kadar ilahi vahyin yeniden doğuşunu başlatan Bâb Mirza Ali Muhammed şehit edilip, emrin kurucusu Bahâullah Mirza Hüseyin Ali ve ailesi yaklaşık yarım asır boyunca hapse mahkum edilerek türlü eziyetlere maruz kalsa da ilahi emrin kuşatılmaz gücü karşısında düşmanlarının karşı koyamayacaklarını belirtmiş, mutlaka emrin galip geleceğini bu eserinde vurgulamıştır.³¹⁸

³¹⁴ Adip Taherzadeh, Hz. Bahâullah'ın Zuhuru, c. 1, s. 112-161.

³¹⁵ Âl-i İmrân Suresi, 2/93.

³¹⁶ Adip Taherzadeh, Hz. Bahâullah'ın Zuhuru, c. 1, s. 60.

³¹⁷ Bahâullah, Birlik Çadırı, Bahai Eserleri Basım Dağıtım, İstanbul 2009, s. ii.

³¹⁸ Adip Taherzadeh, Hz. Bahâullah'ın Zuhuru, c. 1, s. 112.

Medinetûr Rıza Levhi: Bağdat'ta Bahâullah'a Arapça nazil olduğuna inanılan bir başka eserde Medinetûr Rıza Levhi'dir. Bu Levihte “Memnuniyet, Aydınlık ve Razılık” sıfatlarını çeşitli yönleriyle ele alan Bahâullah, memnuluk yolundan yürüyebilmenin ilk şartı olarak Bâb'ın kaleminden nazil olan her şeyi kabullenmek ve Allah'a tevekkül etmek olduğu açıklanmıştır.³¹⁹

Medinetût Tevhid (Birlik Şehri) Levhi: Bahâullah Mirza Hüseyin Ali'nin tutsak olduğu dönemlerde kitap ve levihlerini İran'da ki Bahâiler'e ulaştırmakta önemli görevler üstlenen sadık müritlerinden Şeyh Salman için nazil olduğuna inanılan bu Arapça eser, Şeyh Salman'ın merakını celbeden Allah'ın vahid oluşuyla ilgili detaylı açıklamalar barındırmaktadır.³²⁰ İsminden anlaşılacağı gibi Allah'ın bir oluşundan ve evrensel inanç birliğinden bahsedilen eser de, Allah'a tapanlar her ne kadar çeşitli gelenek ve kültüre sahip olsalar da ve yine farklı ibadetlerle ona yaklaşmaya çalışsalar da, tüm bu fiillerin gerçekte tek bir dinin sahibi olan Allah'a erişeceği ifade edilmektedir. “Ey Tanrı birliğine inananlar! Tanrı Mazharlarına veya onların zuhurlarına öncülük veya eşlik eden alametler arasında sakın seçim yapmayınız. Bu gerçeği görmek isteyenler için tevhidin asıl manası işte budur. Emin olunuz ki Tanrı Mazharlarının edip eyledikleri ve eyleyecekleri ve hatta onlarla ilgili her şey Tanrı'dandır. Tanrının idaresinin tecellisidir. Onların arasında en ufak bir fark gözetenler Tanrı'yı inkar, ayetlerini ret ve elçilerinin emrine ihanet etmiş olurlar.”³²¹

Tevhid kaidesi içerisinde, “Tanrı Mazharlarından” da bahseden Bahâullah, Allah'ın zatının hiçbir şekilde kavranamayacağını ifade etmiş olsa da yarattıklarına karşı şefkatli olan Allah'ın peygamberler aracılığıyla kendisini tanıttığını ve her bir sıfatının tecelli etmesine imkan tanıdığını belirtmiştir. Böylelikle Allah'ın seçmiş olduğu “tanrı mazharları” ile kendisini izhar etmiş olduğunu ve ancak O'nun göndermiş olduklarını (mezâhir-i İlâhiyye) tanımakla Allah'ın tanınmış olacağını ifade etmiştir. Böylelikle Tanrı mazharlarına itaat etmekle Allah'a itaatin gerçekleşeceğini³²² eserinde ifade eden Bahâullah, tanrı mazharları arasında temelde bir fark olmadığını çeşitli yazılarında ifade etmiş, açıklamalarının derinliklerinde ise farklılaştıklarını, bu sebeple bazılarının diğerlerine göre üstün kılındığını eserinde ayrıca vurgulamıştır. Örneğin Bâb Mirza Ali

³¹⁹ Adip Taherzadeh, Hz. Bahâullah'ın Zuhuru, c. 1, s. 115.

³²⁰ Adip Taherzadeh, Hz. Bahâullah'ın Zuhuru, c. 1, s. 121.

³²¹ Şevki Efendi, Bahâullah'ın Sesi (Gleanning From The Writings of Bahâullah), s. 33.

³²² Şevki Efendi, Bahâullah'ın Sesi (Gleanning From The Writings of Bahâullah), s. 28.

Muhammed'in kendisinden önceki hiçbir zuhura benzemediğini ifade ederek makamının azemetini anlatmaya çalışan Bahâullah, kendi dönemi için “Nebilerin Mührü”, cennet kapılarının tüm insanlığa açılacağı Tanrı günü olarak bahsederek zuhurunun biricikliğine eserin çeşitli ayetlerinde vurgu yapmıştır.³²³ “Her mazharın yaşadığı asır Allah'ın ezelden mukadder miad günüdür. Fakat şu bulunduğunuz gün eşsizdir, bundan önceki günlere benzemez. “Nebilerin Mührü” tabiri bugünün üstünlüğünü anlatmaya yeter. Şu gerçek ki nübüvvet devri sona ermiş, hakikat güneşi doğmuş, Celal ve Azamet kendi bayrağını açmış ve şimdi zuhurunun göz kamaştırıcı ışıklarını cihana saçmıştır.”³²⁴

Sûre-i Kadir Levhi: Bahâullah, Allah'ın “el-kadir” sıfatının izahını yapmış olduğu bu eserinde, bütün dünya ilahi emre karşıda çıksa Allah'ın kudretiyle, her bir güçlüğü üstesinden gelineceğini ve tüm düşmanların O'nun kudretine sığınanlar tarafından bertaraf edileceğini bildirmiştir. Bu sebeple bu güce erişenleri bu eserinde ikaz eden Bahâullah, kendilerini gurur ve beğenmişlikten uzak tutmalarını istemiş ve bu hataya düşen üvey kardeşi Mirza Yahya Nuri'yi işaret ederek kendisine inananları uyarmıştır.³²⁵

Hurufatı Allin (Yüce Harfler) Levhi: Bir başka adı Musibat-i Hurufat-i Aliyat olan ve Arapça kaleme alınmış sekiz ayrı bölümden oluşan bu Levhi'te ölüm ve ölümden sonraki hayattan bahsedilmektedir. Bu sebeple ölüm yıl dönümlerinde Bahâiler tarafından sıklıkla okunan bu eser, Bahâullah'ın da bir yakınına kaybettiği, Kuzeni Mirza Muhammed Vezir'in ölümü üzerine, kız kardeşi Meryem'i ve eşi Havva'yı teselli etmek için kaleme aldığı eseridir. Bu eserinde yaratılışın her aşamasını kaleme almaya çalışan Bahâullah, Allah'ın insana sunmuş olduğu nimetleri, ölümsüz ve sonsuz Ruh nimetini hatırlatarak inananların dikkatine sunmaya çalışır. O'na göre ölüm sadece beden için bir eziyettir. Bu sebeple yakınlarını kaybedenlerden isteği Tanrı'nın ruhani alemi yani ruhun ölümsüzlüğünü düşünmeleridir.³²⁶

Levh-i Huriye: Bahâullah'a Bağdat'ta Arapça nazil olduğuna inanılan bu eserde iki ayrı konuşmacının hitabına yer vererek daha çok Bahâullah'ın ulu makamına atıflarda bulunmuş ve ilahi zuhurun mahiyeti kaleme alınmaya çalışılmıştır. Eserde Allah'ın en

³²³ Adip Taherzadeh, Hz. Bahâullah'ın Zuhuru, c. 1, s. 129.

³²⁴ Şevki Efendi, Bahâullah'ın Sesi (Gleaning From The Writings of Bahâullah), s. 33.

³²⁵ Adip Taherzadeh, Hz. Bahâullah'ın Zuhuru, c. 1, s. 131.

³²⁶ Adip Taherzadeh, Hz. Bahâullah'ın Zuhuru, c. 1, s. 134.

yüce mazharını temsil eden Bahâullah, şimdiye kadar insanoğlundan gizlenmiş sıfatları ortaya koyan ve “Cennet Kızı” olarak tarif ettiği kişiyle arasında geçen diyaloglara yer vermiştir.³²⁷

Levh-i Ayyeyi Nur: Diğer bir ismi “Tefsir-i Hurufat-ı Mukattaa” olan bu eser, Bahâullah Mirza Hüseyin’in davası için hayatını feda eden, önemli bir Bahâi Mirza Rikab Saz’ın Bahâullah’tan Kur’anda ki bazı sûrelerin başında bulunan harflerin (hurûf-i mukattaa) önemini ve iç anlamını açıklamasını istemesi üzerine Arapça nazil olduğuna inanılan eseridir.³²⁸

Levh-i Fitne: Bahâullah tarafından varakatu’r rızvan (cennet yaprağı) lakabı verilen Prenses Şems-i Cihan onuruna kaleme alınmış Arapça bir eser olan Levh-i Fitne (Sınavlar Levhi), Bahâullah’ın gelişiyle “Allah’ın gününün” başladığına ve insanlığın topyekün sınava tabii tutulacağına işaret etmektedir. Eserinde yaşadığımız çağı “Allah’ın günü” olarak kabul eden Bahâullah, zuhurunun yüceliğine yüklemiş olduğu anlamdan dolayı “takva sahibi insanlar, nebiler ve peygamberler” de dahil olmak üzere tüm insanların çetin bir sınava tabi tutulacağını ve karşılaştıkları imtihan ve zorlukların geçmiş dönemlere göre çok daha meşakkatli olacağından bahsetmiştir.³²⁹

Sûre-i Nuş: Bağdat’ta Yezd halkının itibar ettiği tanınmış bir ulema olan Seyyid Cafer-i Yezdi adına Arapça nazil olduğuna inanılan bu eserde Bahâullah, Hz. Adem’den başlayarak Bâb Mirza Ali Muhammed’e kadar gelmiş tüm peygamberlerden söz etmekte, her birinin görevini tarif etmektedir.³³⁰

Şikkar Şikar Sevend Levhi: Bahâullah bu levhinde, her peygamberin devrinde olduğu gibi kendilerini bekleyen büyük sıkıntıların gelmekte olduğunu haber vermiş, eserinde Seyyid Hüseyin ile aralarında geçen diyaloglara yer vererek, kendisine inananlardan amansız düşman karşısında nasıl sabırla mücadele etmeleri gerektiği belirtilmiştir. Özellikle Hz. Muhammed’in (s.a.v) çekmiş olduğu sıkıntıları örnek gösteren Bahâullah, Bahâilerden de bu konu üzerinde çokça düşünmelerini ve gereğini yapmalarını öğütlemiştir.³³¹

³²⁷ Adip Taherzadeh, Hz. Bahâullah’ın Zuhuru, c. 1, s. 135.

³²⁸ Adip Taherzadeh, Hz. Bahâullah’ın Zuhuru, c. 1, s. 136.

³²⁹ Adip Taherzadeh, Hz. Bahâullah’ın Zuhuru, c. 1, s. 140.

³³⁰ Adip Taherzadeh, Hz. Bahâullah’ın Zuhuru, c. 1, s. 155.

³³¹ Adip Taherzadeh, Hz. Bahâullah’ın Zuhuru, c. 1, s. 161.

Cevahirul Esrar (Sırların Özü) Levhi: İslamiyet'te vaadedilen kişinin zuhuru ile ilgili bazı soruları derleyen Yusuf Sidihi'ye cevaben Bahâullah Mirza Hüseyin tarafından yazılmış Arapça bir eser olan Sırların Özü Levhi ayrıca Yedi Vadi kitabıyla da benzer yönleri bulunmaktadır. Eserde insanoğlunun erişebileceği en son ruhani makama ulaşabilmek için sırasıyla “araştırma, sevgi, birlik, hayret, tam bir hiçlik ve ölümsüzlük” hâllerinden geçmesi gerektiğini belirten Bahâullah, onu bir isimle dahi isimlendirmenin zor olduğu hususi bir makama işaret ederek, insan için nihai amacın bu makama ulaşmak olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca pek çok başka konunun işlendiği eserde, Kutsal kitaplarda gizli kalmış, tam olarak anlaşılammış birçok ayetin açıklamalarını barındırdığına da inanılmaktadır.³³²

Sûratullah (Tanrı Sûresi) Levhi: Muhammed Ali isimli bir inanan için nazil olduğuna inanılan bu eserde, Bahâullah bu defa Bâb'a inananlara seslenerek, hakikat güneşinin yeniden ve çok daha güçlü bir şekilde doğduğunu ilan ederek, Allah'ın emrini açıklamanın bir suç olduğunu düşünenlere, bunu ilk yapanın kendisi olmadığını hatırlatmış. Eserinde, Bâb Mirza Ali Muhammed'in yaptığı ve ondan önce de Hz. Muhammed (s.a.v), Hz. İsa ve Hz. Musa gibi nice elçilerin Allah'ın emrini açıkladıkları gibi bu hakikati izhar etmenin bir zorunluluk olduğunu ifade etmiştir. Bu Levhi'te, özellikle Bâb Mirza Ali Muhammed'in vefatıyla, Mirza Yahya Nuri'nin peşinden giden “Beyan Ehline” Bahâullah'ın makamının yüceliği açıklanmış ve asıl hakikatin kendisi olduğu ortaya konmaya çalışılmıştır.³³³

Levh-i Mallahul Kuds (Kutsal Denizci Levhi): 1863 yılı Nevruz'unun beşinci günü Bağdat'ta indirildiğine inanılan, Arapça ve Farsça iki ayrı bölümden oluşan bu Levhi'le, yeni bir sürgün haberinin gelmekte olduğu Bahâullah'a bildirilmiş, nazil olmaz Bahâullah'ın vahiy katibi olarak bilinen Mirza Ağa Can etrafında bulunan Bahâilere bu levhi okumuştur. Bahâullah'a inananlar Kutsal Denizci Levhi ile Bağdat sayfasının artık kapanmış olduğunu anlayarak, bu hazin haber karşısında derinden yıkılmış ve levihte yer alan ikazlarla Bahâullah'a inananlardan da bu duruma karşı hazırlıklı olmaları istenmiştir. Bu levihte insanoğlunun sadakatsizliğinin bir öyküsünün anlatıldığını ifade eden Bahâiler, Levhin sadece Bahâullah'ın dönemini kapsamadığını, ikaz ve uyarılarıyla Abdulbahâ, Şevki Efendi hatta günümüz içinde geçerliliğini

³³² Adip Taherzadeh, Hz. Bahâullah'ın Zuhuru, c. 1, s. 166.

³³³ Adip Taherzadeh, Hz. Bahâullah'ın Zuhuru, c. 1, s. 263.

koruyacak derecede gelecekteki olayları tasvir eden bir eser olduğuna inanılmaktadır.³³⁴ Bu eser için Abdulbahâ şöyle demiştir: “Kutsal Denizci Levhi’ni iyice inceleyin ki, gerçeği tam olarak bilesiniz. Cemal-i Mübarek bu levihte tamamen gelecekteki olayları anlatmıştır. Anlayanlar ibret alsınlar!”³³⁵

Levh-i Bülbülü Fîrak: Bahâullah Mirza Hüseyin Ali’nin kendisine inananlara topluca hitap ettiği bu Levih’te, artık sürgün yerinin kesinleştiği ve Bağdat’tan ayrılış vaktinin geldiğinden bahseden Bahâullah, taraftarlarının yese düşmemesi için adeta bir daldan başka bir dala yuvasını kurmak üzere göç etmeye mahkum edilen “Cennet Bülbülü” olarak tasvir ettiği hicretinden, eserinde söz etmektedir.³³⁶

1.2.2. Bahâullah Mirza Hüseyin Ali’nin İstanbul ve Edirne’de Kaleme

Aldığı Eserleri

1.2.2.1. Eshab (Dostlar) Sûresi

Edirne’de Bahâullah Mirza Hüseyin’e nazil olan ilk levihten birisi de Arapça kaleme alınan Eshab (Dostlar) Sûresidir. Bahâullah, Mirza Ağa Münip’e hitaben kaleme aldığı eserinde muhatabına “Dost” olarak seslendiği için bu adla anılan eser, özellikle İran bölgesinde ki Mirza Yahya Nuri’ye tabi Bâbilere karşı etkin mücadele yürütmek ve Tanrı’nın yeni zuhuru Bahâullah Mirza Hüseyin’in öğretilerini tebliğ etmek amacıyla Mirza Ağa Münip’i özel olarak vazifelendirdiği eseridir.³³⁷

“Rıdvan Bahçesi’nde” Bâbililerden çok dar bir halkaya açıkladığı Allah’ın en yüce mazharının kendisi olduğu iddiasını, bu eserinde açıkça ilan eden Bahâullah, Bâb’ın “dokuz yıl geçmedikçe”³³⁸ ile ilgili kehanetinin gerçekleştiğini Bâbilere haber vermiş, aradan geçen dokuz yıldan sonra kendisinin Allah tarafından gönderildiğini ilan etmiştir.³³⁹ Eserinde, Bâb’ın geleceğini müjdelediği Tanrı mazharı olduğuna özel vurgu yapan Bahâullah, özellikle bu Levih ile birlikte İran’a hareket etmesi emredilen Mirza Ağa Münip’in tebliğ çalışmalarında büyük kolaylık sağlamış ve İran’da Mirza Yahya

³³⁴ Adip Taherzadeh, Hz. Bahauallah’ın Zuhuru, c. 1, s. 247.

³³⁵ Shoghi Effendi, God Passes By, s.147.

³³⁶ Adip Taherzadeh, Hz. Bahauallah’ın Zuhuru, c. 1, s. 263.

³³⁷ Adip Taherzadeh, Hz. Bahauallah’ın Zuhuru, c. 2, s. 83.

³³⁸ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s. 25.

³³⁹ Bâb Mirza Ali Muhammed 1844 yılından 1853 yılına kadar bu vazifeyi devam ettirmiş. Dokuz yılın sonunda Bahâullah Mirza Hüseyin Ali El-Mazenderani En-Nûrî, Allah’ın ortaya çıkaracağı zât “Men Yûzhirullah” iddiasıyla vadedilenin kendisi olduğunu ilan etmiştir.

Nuri'nin Bâbiler üzerindeki etkisinin 1864 yılından itibaren giderek azalmasını kolaylaştırmıştır.³⁴⁰

1.2.2.2. Ahmed Levhi

Bahâullah'ın birçok dile çevrilmiş, en çok bilinen levihlerinden birisi olan Ahmed Levhi, 1865 yılında Yezd eyaletinin zengin ve nüfuslu ailelerinden Ahmed adında bir Bahâi için nazil olduğuna inanılmaktadır. Levih'te kendisini “*Cennet Bülbülü, En Büyük Güzellik, Hayat Ağacı*” olarak tanıtan Bahâullah, Ahmed'in şahsında kişinin hizmet ve imanının gerekçeleri ortaya konmaya çalışılmış ve daha çok Bahâiler, zor ve sıkıntılı zamanlarında bu levhi okumalarını birbirlerine tavsiye etmişlerdir.³⁴¹

Bahâullah Bağdat'tan İstanbul'a sürgün edilince, arkada kalması ve Bahâi inancına hizmet etmesi emredilen Ahmed, Tanrı Mazharından uzakta ilk yıllar Bahâullah'ın bu isteğini yerine getirmeye çalışmış fakat bir müddet sonra “Allah Mazharı'ndan” daha fazla ayrı kalmaya dayanamayacağını düşünerek, Bahâullah Mirza Hüseyin'in arkasından Edirne'ye doğru yola çıkmıştır. Bu yolculuğun ilk durağı İstanbul'a vardığında ise işte bu meşhur levih, Ahmed Levhi indirilmiş ve Bahâullah tarafından kendisine ulaştırılmıştır. Ahmed bu levhi okuduğun da kendisinden istenenin bu olmadığını ve yapmış olduğu hatayı anladığını ifade ederek Edirne'ye gitmekten vazgeçmiştir. Levih'te inananlara, Bahâi inancına olan hizmetin, kendi nefislerinin isteklerinden üstün tutulması gerektiği ikazını yapan Bahâullah, yeni bir emirle Ahmed'ten de İran'a hareket etmesi ve orada Bahâi inancına hizmet etmesi istenmiştir. Böylelikle daha önce İran'a gönderilen Mirza Ağa Münip ve Nebil-i Azam'ın izinden giden Ahmed, İran'da çok sayıda Bâbi'ye “Allah'ın zahir edeceği kimsenin” geldiği müjdesini iletmiştir.³⁴²

1.2.2.3. Müluk (Krallar) Sûresi

Bahâullah Mirza Hüseyin Ali'ye Edirne'de Arapça olarak indirilen Krallar Sûresi, Bahâullah'ın doğunun ve batının tüm hükümdar ve din adamlarına seslendiği, makamlarından vaz geçmelerini istediği, kendisini “*sultanların sultanı*” olarak tanıttığı ve Bahâi inancının hükümlerine rıza göstermelerini istediği önemli bir eseridir.

³⁴⁰ Adip Taherzadeh, Hz. Bahauallah'ın Zuhuru, c. 2, s. 84.

³⁴¹ Adip Taherzadeh, Hz. Bahauallah'ın Zuhuru, c. 2, s. 118, 126

³⁴² Adip Taherzadeh, Hz. Bahauallah'ın Zuhuru, c. 2, s. 124.

Bilindiği üzere Bahâullah, “Allah’ın Mazharı” olduğu emirini, ilk kez Bâbilerden çok dar bir halkaya Rıdvan Bahçesi adı verilen, veda toplantılarını tertip ettiği Bağdat’ta ilk kez ilan etmiş, ardından Bahâullah Edirne’ye sürgün edilince bu defa çeşitli Levih ve mübelliğler aracılığıyla Bağdat, Tebriz, Tahran gibi farklı şehirlerde Bahâi inancını açıktan yaymaya çalışmıştır. Bunu tebliğ sürecinde ikinci aşama olarak gören Bahâiler, Krallar Sûresi’nin kaleme alınmasıyla birlikte “Milletlerin Arzusu” “Allah Mazharı” Bahâi inancının tüm dünyada duyurulması arzu edilmiştir. Bu amaçla Bahâullah Mirza Hüseyin, “Allah’ın mazharı” olduğu inancını geniş kapsamda ilk kez ortaya koyduğu ve görevinin beşer ırkını tek evrensel bir dinde birleştirmek olduğunu açıkladığı Krallar Sûresini kaleme almıştır.³⁴³

Eserinde Osmanlı Sultanı Abdülaziz ve yöneticilerine, Hristiyanlık âleminin krallarına, Fransız ve İran Sefirlerine, İstanbul’un Müslüman din liderleri, bilginleri ve ahalisine, İran Halkı ve dünya filozoflarına ayrı ayrı seslenen Bahâullah. Her birine yapmış olduğu uyarılarla, elçiliğinin mahiyetini açıklamış, Bâbi zuhurunun doğruluğunu teyyid etmiş, kendi haberini kabul etmelerini öğütlemiş, emrine karşı kayıtsız kalmaları halinde kınanacaklarını bildirmiş, adil ve uyanık olmalarını ve hükümdarlardan aralarındaki anlaşmazlıkları çözüp silahlanmayı azaltmalarını istemiştir. Öğütlerini yerine getirmedikleri takdirde ise “ilahi mücazatin her yönden onları kaplayacağını” bildiren Bahâullah, hiçbir hükümdarın himayesine mecbur olmadığını ve kendisine yönelmeseler dahi “yeryüzünde muzaffer” olacağını ilan etmiştir.³⁴⁴

1.2.2.4. Sultan Levhi

Bahâullah Mirza Hüseyin’in Edirne’de, Bâb Mirza Ali’nin kurşuna dizilerek öldürülme emrini veren ve binlerce Bâbi taraftarını ortadan kaldıran İran hükümdarı Nasıruddin Şah hakkında özel olarak kaleme aldığı ve Akka’da bulunduğu dönemde Şah’a gönderdiği Levhi’dir. Arapça-Farsça kaleme aldığı bu mektubunda Nasıruddin Şahı türlü eylemlerle itham eden Bahâullah, halkına karşı şefkatli olmaya ve adaletle hükmetmeye çağrıda bulunmuş, zengin ile fakir, hükümdar ile tebaası arasında bir fark olmadığını ortaya koymaya çalışmış, her türlü şiddet ve kötülüğün karşısında olduğunu bildirmiştir. Yine aynı Levih’te elçiliğinin meşruiyetini ispat etmeye çalışan Bahâullah,

³⁴³ Adip Taherzadeh, Hz. Bahâullah’ın Zuhuru, c. 2, s. 315.

³⁴⁴ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s.137.

“devrin ulemasıyla karşı karşıya gelip, Şah’ın huzurunda delil ve bürhanlarını” göstererek emrinin hakikatini ortaya koymak arzusunu dile getirmiş, Hz. İsa ve Hz. Muhammed (s.a.v) devirlerinde olduğu gibi kendi dönemindeki din adamlarının içerisine düştüklerini yanlışlıkları açıklamıştır.³⁴⁵

“Ey Şah! Bu gence insan gözüyle bak. Başına gelenlerden ötürü dürüst olarak karar ver. Allah seni gerçekten insanlar arasında gölgesi ve yeryüzünde yaşayanlara işareti kılmış. Hiçbir delil ve herhangi bir aydınlatıcı kitap olmadan Bizi suçlayanlarla bizim aramızda karar ver. Senin etrafında toplananlar kendi çıkarları için seni severler. Bu genç ise seni sen olduğun için sever, seni izzet tahtına yakınlaştırmaktan ve seni adaletin sağ kolu yapmaktan başka bir isteği yoktur. Şu sözlerime Allah tanıktır.”³⁴⁶

1.2.2.5. İstanbul ve Edirne’de Kaleme Aldığı Diğer Eserler

Bahâullah Mirza Hüseyin, İstanbul’ ulaştığı 1863 yılı³⁴⁷ ile sırasıyla Edirne ve Akka’ya sürgün edildiği 1868 yılları arasında kaleme aldığı bu dört önemli eserin dışında, kendisine daha birçok kitap ve levhin vahyedildiğini iddia etmiştir.³⁴⁸ Hatta Bahâiler, Edirne’de kaldığı sürede bile yüz binden fazla ayetin Bahâullah’a indirildiğini iddia etmiş, ayetlerin bolluğunu ondan önceki peygamberlere vahyedilenlerle mukayese ederek, sadece Bahâullah’a indirilen ayetlerin tüm peygamberlere gönderilenden daha fazla olduğunu düşünmüşlerdir. Yukarıda bahsetmiş olduğumuz bu döneme ait dört temel eserin dışında, Bahâullah’a ait tespit edebildiğimiz diğer Levih’ler şunlardır: *Hevdec (Tahtirevan) Levhi, Nakus Levhi (Subhaneke Ya Hu), Mesnevi Levhi, Bahâ Levhi, Ruh Levhi, Leylatu’l Kuds Levhi, Eşref Levhi, Damm Sûresi, Hac Sûresi, Nasır Levhi, Halil Levhi, Sirac Levhi, İbad Sûresi, Selman Levhi,*³⁴⁹ *Napolyon III’e Levih, Bedi Kitabı, Gusn Sûresi ve Reis Sûresi*’dir.³⁵⁰

³⁴⁵Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s.138.

³⁴⁶ Adip Taherzadeh, Hz. Bahauallah’ın Zuhuru, c. 2, s. 351

³⁴⁷ Ethem Ruhi Fığlalı, Bâbilik ve Bahâilik, s.53.

³⁴⁸ Gloria Faizi, a.g.e., s.18.

³⁴⁹ Şeyh Selman’ın adına nazil olduğuna inanılan aynı adda birkaç levih bulunmaktadır. Bahâiler bunlardan Selman Levhi I olarak bilinenin Edirne’de, Selaman Levhi II olarak bilinenin ise Akka’da indirildiğine inanmaktadırlar.

³⁵⁰ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s. 178,214; Adip Taherzadeh, Hz. Bahauallah’ın Zuhuru, c. 2, s. 286,318,419.

Hevdec (Tahtirevan) Levhi: Bahâullah Mirza Hüseyin'in İstanbul'a yolculuğu sırasında Samsun Limanı'nda Arapça nazil olduğuna inanılan bu levih, bilindiği kadarıyla Bağdat'tan ayrıldıktan sonra kendisine indirilen ilk Levih olmuştur. Daha önceki birkaç levhinde de bahsettiği gibi bu levihte de ileride karşılaşıacağı zorlukların kendisine haber verildiğini iddia eden Bahâullah, isim vermese de üvey kardeşi Mirza Yahya'nın türlü tuzaklarıyla geçecek, "keder ve cefa dolu kötülüklerin" kendilerini beklediği haberini vermiştir.³⁵¹ Bu uyarılarından sonra şefkatle inananlarına seslenen Bahâullah, kendilerini her türlü vehimden koruyacak ve dünyevi arzulardan nefislerini temizleyecek olan Allah'ın inayetinin Bahâilerle beraber olduğunu açıklamış ve makamlarının yeryüzünde yaşayanların üstünde tutulduğu "Hıfsedilmiş Levih'e"³⁵² kaydedildiğini bildirmiştir.

Bedi Kitabı: Bâbilerden Mirza Mehdi Gilani'nin Bahâullah'ın "Allah'ın izhar edeceği Zat (Men Yûzhiruhullah)" olduğu iddialarını yalanlamaya yönelik yazdığı mektubuna cevaben Bahâullah Mirza Hüseyin tarafından kaleme alınan Bedi Kitabı, Mirza Mehdi'nin suçlamalarını çürütmek maksadıyla, emrinin ispatına dair kendi makamını savunduğu Arapça ve Farsça ayrı ayrı pasajlardan oluşan eseridir.³⁵³

Gusn Sûresi: Edirne'de Arapça nazil olduğuna inanılan Gusn (Dal) Sûresi, Horasanın hükümet çevrelerinde önemli bir mevkie sahip Mirza Ali Rıza Mûstavfi onuruna indirilmiş ve Bahâullah'tan sonra Bahâi inancının devamı için önemli bir Levih olarak görülmüştür. Çünkü bu Levih'te ilk kez halefi Abdulbahâ'dan bahseden Bahâullah, "Tanrı'nın emini, Kutsal varlık, En yüce Lütuf, En mükkemmel ihsan" gibi taltif edici sıfatlarla övmüştür. Böylelikle Abdulbahâ'yı, Bahâullah Mirza Hüseyin'in vefatından sonra hareketin "tek yetkili müfessiri" olarak tanıyan Bahâiler, Abdulbahâ'nın vazifesine dair ilk işaretlerin bu Levih'le açıklandığına inanmışlardır.³⁵⁴

"Ne mutlu o kimseye ki; O'nun (Abdulbahâ) himayesini aramış ve gölgesi altına girmiştir. (Ya) Dalın gölgesinden kendisini mahrum edenler, hatalar çölünde kaybolur giderler ve mutlaka telef olanlardan olurlar."³⁵⁵

³⁵¹ Adip Taherzadeh, Hz. Bahauallah'ın Zuhuru, c. 2, s. 16.

³⁵² Hıfsedilmiş Levih: Hiç kimsenin bilmediği ve her şeyi bilen Allah'a ait (hususî) bilgidir.

³⁵³ Adip Taherzadeh, Hz. Bahauallah'ın Zuhuru, c. 2, s. 386.

³⁵⁴ Adip Taherzadeh, Hz. Bahauallah'ın Zuhuru, c. 2, s. 403.

³⁵⁵ Shoghi Effendi, The World Order of Bahá'u'lláh Selected Letters, Bahâi Publishing Trust, US 1993, s.135.

Reis Sûresi:³⁵⁶ Bahâullah Mirza Hüseyin, Reis olarak adlandırdığı Osmanlı Sadrazamı Ali Paşa'ya hitaben kaleme aldığı ve Bahâiler tarafından Hacı Muhammed İsmail Kaşani adına Arapça nazil olduğuna inanılan bu eser, Edirne'den ayrıldıktan kısa bir süre sonra Gelibolu yolu üzerinde indirilmiştir. Eserde Bahâi inancının kudretini “Bugün Allah'ın elçisi Hz. Muhammed (s.a.v) sağ olsaydı, “Ey gönderilmişlerin maksudu! Seni tanıdım” diye nida ederdi.”³⁵⁷ şeklinde tarif eden Bahâullah, tıpkı Firavun'un Hz. Musa'ya saldırması veya Nemrud'un Hz. İbrahim'in dinine karşı gelmesi gibi, Sadrazam Ali Paşa'dan da aynı hataya düşmemesini ve bütün bir insanlığı kendisine çağıran Allah mazharına itaat etmesini emrettiği ve ağırlıklı olarak “Tanrı Mazharı'nın güc ve kudretinden” söz ettiği eseridir.³⁵⁸

1.2.3. Bahâullah Mirza Hüseyin Ali'nin Filistin / Akka'da Kaleme Aldığı Eserleri

Bahâullah Mirza Hüseyin ve ailesi Osmanlı Sultanı Abdülaziz'in fermanıyla Edirne'den Akka'ya sürgün edildikleri 12 Ağustos 1868 tarihinden³⁵⁹ vefat tarihi 29 Mayıs 1892'ye kadar³⁶⁰ Bahâilik hareketinin kurumsallaşması adına hayatının önemli bir kısmını geçirdiği bu yeni sürgün yeri Akka'da birçok eser kaleme almış, hareketin ana kutsal kitabı Kitabu'l-Akdes'te dahil olmak bu bölgede onlarca kitap ve levih yazmıştır.

Tespit edebildiğimiz kadarıyla bu dönemde kaleme alınan eserler şunlardır: *Fuad Levhi*, *Napolyon III'e İkinci Levih*, *Papa Pius IX'a Levih*, *Çar Alexander II'ye Levih*, *Kraliçe Viktorya'ya Levih*, *Heykel Sûresi*, *Levh-i Peser-i Ammi*, *Rüya Levhi*, *Ateş Levhi*, *Levh-i Ahbab*, *Levh-i Tıb*, *Hikmet (Filozoflar) Levhi*, *Şehitlerin Sultanına ve Şehitlerin Mahbubuna Levih*,³⁶¹ *Burhan (Delil) Levhi*, *Tecelliyat (Görünenler) Levhi*, *İşrakat (Parıltı) Levhi*, *Beşarat (Müjde) Levhi*, *Terazat (Süsler) Levhi*, *İttihad Levhi*, *Kelimatı Firdevsiye (Cennet Sözleri)*, *Levh-i Akdes (Hristiyanlara Levih)*, *Levh-i Maksud*, *Dünya*

³⁵⁶ Bahâullah Mirza Hüseyin'in Edirne'den ayrıldıktan kısa bir süre sonra Osmanlı Sadrazamı Ali Paşa'ya hitaben kaleme aldığı bu eserin ikincisini Akka'da hapis tutulduğu dönemde yazmıştır. Aynı kişiye hitaben yazılan bu iki ayrı levih aynı adla anılmaktadırlar.

³⁵⁷ Shoghi Effendi, *The Dispensation Of Bahá'u'lláh*, Bahá'í Publishing Trust, US 1991, s.106

³⁵⁸ Adip Taherzadeh, *Hiz. Bahauallah'ın Zuhuru*, c. 2, s. 429.

³⁵⁹ Süleyman Özkaya, a.g.e., s.60.

³⁶⁰ Gloria Faizi, a.g.e., s.19.

³⁶¹ Şehitlerin Sultanı olarak tanınan Mirza Muhammed Hasan ve Şehitlerin Mahbubu olarak bilinen Mirza Muhammed Hüseyin onuruna kaleme alınan iki ayrı eserdir.

Levhi, The Times Levhi, Kermil Levhi, Kurdun Oğlu (İbni Zib) Risalesi ve Kitabu'l-Akdes (En Kutsal Kitap)'dır.

1.2.3.1. Hikmet (Filozoflar) Levhi

Hikmet Levhi, 1873 yılında Bahâullah Mirza Hüseyin'i ziyaret etmek için Akka'ya gelen Nebil-i Ekber lakaplı Ağa Muhammed-i Kâini onuruna Arapça nazil olduğuna inanılan eseridir. Bu Levhi'te ilahiyat ilimleriyle ilgilenen Nebil-i Ekrem'e hitaben eski Yunan filozoflarından bahseden Bahâullah, felsefi düşünce ile Allah kelamının etkisi, yaratılışın sebepleri ve tabiatın gizemli işlevleri³⁶² gibi çeşitli konuları izah etmeye çalışmış ve bu sayede Nebil-i Ekber'i etkilemeyi arzu etmiştir.³⁶³ Eserinde, "Yaratılışın bir başlangıcı olduğunu reddederek, Allah'ın ebediliği ile yaratılışın ebediliği arasında bir fark olduğunu açıklayan Bahâullah, mevcut olan her şeyin ise daha önceden de mevcut olduğunu fakat bugün bizim gördüğümüz şekillerde olmadıklarını ifade etmiştir.³⁶⁴ Ayrıca ruhun ölümsüzlüğü, varlık dünyasının mahiyeti ve duyuların algılayabileceğinden çok daha yüksek, "lafsız ve sessiz" olarak zuhura gelmiş olan ilahi kelamın mevcudiyetine dair birçok farklı görüşlerine de eserinde yer vermiştir.³⁶⁵

1.2.3.2. Burhan (Delil) Levhi

İsfahan'da yaşayan iki Müslüman müçtehit "Rakşa (Yılan)" lakaplı İsfahan Cuma İmamı Mir Muhammed Hüseyin ve "Zib (Kurt)" lakaplı Şeyh Muhammed Bakır'ın kürsüden halka yaptıkları sohbetlerde Bahâullah Mirza Hüseyin'i küfürle itham etmelerinden ötürü, bu iki şahsa hitaben Bahâullah'a nazil olduğuna inanılan eseridir.³⁶⁶ Eserinde, yapmış oldukları bu kötülüğe karşılık Allah'ın gazabının üzerlerinde olacağını bildiren Bahâullah, daha önceki tüm peygamberler gibi kendisine düşmanlık besleyenlerin muhakkak çıkacağını bildirmiştir.³⁶⁷

1.2.3.3. İşrakat (Parıltı) Levhi

İşrakat Levhi, Bahâullah Mirza Hüseyin'e Azerbaycan'lı Celil Hoi'nin ismet sıfatı ile ilgili sorusuna cevaben Arapça nazil olduğuna inanılan eserdir. Her biri bir işrakat

³⁶² Bahauallah, Tablets of Bahá'u'lláh Revealed After the Kitáb-i-Aqdas, Trans. Habib Taherzadeh, Bahá'í Publishing Trust, Wilmette 1988, s.139,140.

³⁶³ Adip Taherzadeh, Hz. Bahauallah'ın Zuhuru, c. 4, s. 46.

³⁶⁴ Bahauallah, Tablets of Bahá'u'lláh Revealed After the Kitáb-i-Aqdas, s.141.

³⁶⁵ Bahauallah Tablets of Bahá'u'lláh Revealed After the Kitáb-i-Aqdas, s.142.

³⁶⁶ Adip Taherzadeh, Hz. Bahauallah'ın Zuhuru, c. 4, s. 105.

³⁶⁷ Bahauallah, Tablets of Bahá'u'lláh Revealed After the Kitáb-i-Aqdas, s.214.

(parıltı) olarak adlandırılan dokuz madde ile Bahâî inancının temel öğretilerinin açıklandığı eserde, Bahâullah Mirza Hüseyin Bâb ve ona tabi olan Beyan ehlinden övgüyle bahsetmiş, Allah'ın elçilerinin gelişini sınava tabi tutulan öğrencilerin durumuna benzeterek ancak Allah'ın mazharını tanıyan ve hakikati seçenlerin bu imtihanı kazanabileceklerini ifade etmiştir. Eserin yazılma amacı olan Celil Hoi'nin Peygamberlere mahsus ismet sıfatı ile ilgili sorusuna ise “Bil ki ismetin (yanılmazlığın) çeşitli anlamları ve dereceleri vardır. Öyle ki Allah suç ve günahattan küfür ve şirkten ve buna benzer şeylerden koruduğu kimselerin her biri hakkında da bu sıfat doğru gelir. Ancak mutlak ismet, makamı emir ve nehiylerden hata ve isyanlardan münezze olan kimseye (Bahâullah'a) mahsustur.”³⁶⁸ şeklinde açıklamasıyla eserinde kendisinin mutlak ismet (en üst mertebede yanılmazlık) makamına sahip olduğunu iddia etmiş ve Bahâilerden de vefatının ardından yetkilendirdiği Abdulbahâ'yı, bu makamın sahibi olarak tanımalarını istemiştir. Böylelikle Bahâiler tarafından Abdulbahâ'dan sonra Şevki Efendi ve ardından Umumî Adâlet Evi'nin de bu makamı elinde bulunduranlar olduğu kabul edilmiştir.³⁶⁹

1.2.3.4. Beşarat (Müjde) Levhi

Her bir başlığı “Beşarat” olarak adlandırılan ve on beş ayrı bölümden oluşan bu Levhi’te “Ey insanlar, Ey Tanrı'nın İnsanları veya Ey Dünyada ki İnsanlar” gibi benzer hitap cümleleriyle tüm insanlığa uyarılarda bulunan Bahâullah Mirza Hüseyin, eserinde daha çok mevcut inançlarla geçmişte o inançları uygulayanların bir karşılaştırmasına yer vermiştir. Örneğin İslam'daki Cihat kavramı gibi farklı dinlere ait birçok hükmü eserinde kaldırdığını bildiren Bahâullah,³⁷⁰ yine başka bir bölümünde münzevi bir hayat yaşamanın ruhaniyetle bağdaşmadığını ve bu sebeple inziva hayatını reddettiğini ve her ne kadar bir kimse gününün büyük bir kısmını Allah'a ibadetle geçirse dahi eğer hayırlı bir işle meşgul olmamış ve insanlığın hayrına çalışmamışsa, Allah nazarında bu ibadetin bir değeri olmadığını ifade etmiştir.³⁷¹

“Tanrı'nın selam ve Bahâsı üzerine olsun, Hz. İsa milletine mensup rahip ve keşişlerin amelleri Tanrı katında anılmıştır. Fakat bugün inzivayı bırakıp halka

³⁶⁸ Bahâullah, Tablets of Bahá'u'lláh Revealed After the Kitáb-i-Aqdas, s.109

³⁶⁹ Adip Taherzadeh, Hz. Bahâullah'ın Zuhuru, c. 4, s. 159.

³⁷⁰ Bahâullah, Tablets of Bahá'u'lláh Revealed After the Kitáb-i-Aqdas, s.22.

³⁷¹ Adip Taherzadeh, Hz. Bahâullah'ın Zuhuru, c. 4, s. 175.

karişmaları, gerek kendilerine gerek başkalarına faydası dokunacak şeyler ile meşgul olmaları gerektir.”³⁷²

Ayrıca Levih’te Bahâ ehlini de tarif eden Bahâullah, diğer dinlerden olanları kendilerinden uzak tutmamalarını ve ancak tüm insanlık için dua eder ve iyi niyet besleyebilirlerse Bahâ ehlinden sayılabileceklerini ifade etmiş³⁷³ ve bütün inananlardan aralarında anlaşabilecekleri ortak bir dil belirlemelerini ve dünya üzerinde okullar aracılığıyla çocuklara bu dili öğretmelerini emretmiştir.³⁷⁴ Levhin son bölümü on beşinci beşarat bölümünde ise cumhuriyet rejimi ile ilgili kanaatlerini belirten Bahâullah Mirza Hüseyin, “Anayasal Monarşı’nin” Tanrı’nın işaretlerinden biri olduğunu ifade ederek, tüm dünyanın bu yönetim biçimiyle idare edilmesini arzu ettiğini belirtmiştir.³⁷⁵

1.2.3.5. Terazat (Süsler) Levhi

Eserine “İsimler üzerine müheymin olan ismim ile...”³⁷⁶ hitabıyla başlayan Bahâullah Mirza Hüseyin, inananlardan “Mele-i Ala’dakilerin azizane sıfat ve karakterleriyle”³⁷⁷ kendilerini süslemelerini istemiş ve altı ayrı Terazat bölümünden oluşan Levih’te, Bahâilere birçok yerde adaletten ayrılmamalarını tembihleyerek, “adalet libasıyla süslenmeleri” için teşvik etmiştir. Ayrıca eserinde “Bahâ halkının en büyük süsü”³⁷⁸ Allah mazharı olduğuna dair tüm deliller ortada ve ayetlerinin gücü tüm dünyayı kaplamışken insanların gaflet uykusunda olmalarını eleştiren Bahâullah, kutlu bir ağaca benzettiği emrinin yok edilmesi için çaba sarf edenlere, Allah’ın yardımının Bahâilerle olduğunu hatırlatarak, bu çabanın beyhude olduğunu iddia etmiştir.³⁷⁹

1.2.3.6. Kelimatı Firdevsiye (Cennet Sözleri)

Bahâullah Mirza Hüseyin’in yakın müridlerinden Mirza Haydar Ali adına nazil olduğuna inanılan bu Levih, on bir bölümden oluşmaktadır. Eserin en dikkat çeken yanı Umumî Adâlet Evi’ne Kitabu’l-Akdes’te olmayan hükümler için meşveret yoluyla yeni kararlar alabilme yetkisinin verilmesidir.³⁸⁰ Ayrıca Terazat Levhi’nde açıkladığı gibi bu

³⁷² Bahauallah, Tablets of Bahá’u’lláh Revealed After the Kitáb-i-Aqdas, s.25.

³⁷³ Bahauallah, Tablets of Bahá’u’lláh Revealed After the Kitáb-i-Aqdas, s.23.

³⁷⁴ Bahauallah, Tablets of Bahá’u’lláh Revealed After the Kitáb-i-Aqdas, s.23.

³⁷⁵ Bahauallah, Tablets of Bahá’u’lláh Revealed After the Kitáb-i-Aqdas, s.29.

³⁷⁶ Bahauallah, Tablets of Bahá’u’lláh Revealed After the Kitáb-i-Aqdas, s.30.

³⁷⁷ Bahauallah, Tablets of Bahá’u’lláh Revealed After the Kitáb-i-Aqdas, s.37.

³⁷⁸ Bahauallah, Tablets of Bahá’u’lláh Revealed After the Kitáb-i-Aqdas, s.39.

³⁷⁹ Adip Taherzadeh, Hz. Bahauallah’ın Zuhuru, c. 4, s. 181.

³⁸⁰ Bahauallah, Tablets of Bahá’u’lláh Revealed After the Kitáb-i-Aqdas, s.69.

eserinde de inziva hayatını onaylamadığını belirten Bahâullah, daha önceler çok defa ikazlarda bulunduğu Mirza Yahya Nuri ve Beyân ehline de seslenerek onları “Şii’lerin yolundan gitmekle”³⁸¹ suçlamıştır.³⁸²

1.2.3.7. Levh-i Akdes (Hristiyanlara Levih)

Levh-i Akdes, Bahâullah Mirza Hüseyin tarafından “Oğulun Taraftarları”³⁸³ diye hitap ettiği Hristiyan kökenli bir inanıra yazılan ilk büyük Levih’tir. Bahâullah bu levihle Hristiyanlara karşı açıkça emrini ilan etmiş ve Hz. İsa’nın geleceğini müjdelediği makamın sahibinin kendisi olduğunu ifade etmiştir. Böylelikle zuhurunu ilan ettiği Hristiyanlara seslenirken daha çok papazlara, piskoposlara ve keşişlere seslenen Bahâullah, ilahi emrin din adamları eliyle kabul edilmesini arzu etmiştir.³⁸⁴

“Ey papazlar topluluğu! Çanları bir yana bırakınız ve kiliselerinizden çıkınız. Bugün size yüksek sesle İsm-i Azamı (Bahâullah) ilan etmek düşer. Her taşın ve her ağacın yüksek sesle: “Rab büyük ihtişamıyla geri geldi” diye haykırırken siz susmayı mı tercih edersiniz?”³⁸⁵

1.2.3.8. Dünya Levhi

1891 yılında Nuru’d Din lakabıyla tanınan Ağa Mirza Afnan’ın oğlu Mirza Buzurg onuruna Farsça nazil olduğuna inanılan bu eserde, Bahâullah taraftarlarına kendisini “Allah’ın En Yüce Ruhu/Kalemi”³⁸⁶ olarak takdim etmiş ve inananlara bir kısmı tekrarlardan oluşan önemli nasihatlerde bulunmuştur.³⁸⁷ Özellikle Bahâilerden, insanlar arasındaki kavga ve husumeti sonlandıracak dinsel birliğin sağlanması için gayret etmelerini istemiş, gelen vahiy ile bütün ayrılıkların sonlandırıldığı bildirilmiştir.³⁸⁸

“Bütün dinlerde olanlarla dostluk ve arkadaşlık ruhuyla muşeret ediniz. (Biliniz ki) insanları birbirinden ayıran ve bölünmelere iten her ne var ise vahyimizle sıfırlanmış ve yok olmuşlardır.” “Eskiden şöyle nazil olmuştu: “İnsanın ülkesini

³⁸¹ Bahauallah, Tablets of Bahá’u’lláh Revealed After the Kitáb-i-Aqdas, s.80.

³⁸² Adip Taherzadeh, Hz. Bahauallah’ın Zuhuru, c. 4, s. 227.

³⁸³ Bahauallah, Tablets of Bahá’u’lláh Revealed After the Kitáb-i-Aqdas, s.10.

³⁸⁴ Adip Taherzadeh, Hz. Bahauallah’ın Zuhuru, c. 4, s. 240.

³⁸⁵ Bahauallah Tablets of Bahá’u’lláh Revealed After the Kitáb-i-Aqdas, s.14.

³⁸⁶ Bahauallah, Tablets of Bahá’u’lláh Revealed After the Kitáb-i-Aqdas, s.88,90.

³⁸⁷ Adip Taherzadeh, Hz. Bahauallah’ın Zuhuru, c. 4, s. 343,351.

³⁸⁸ Bahauallah, Tablets of Bahá’u’lláh Revealed After the Kitáb-i-Aqdas, s.88.

sevmesi Allah'ın dininin bir ögesidir.” Ancak azamet lisanı Onun (Bahâullah) gününde ise şöyle buyrulmaktadır: “İnsan kendi ülkesini sevmekle değil bütün dünyayı sevmekle övünmelidir.”³⁸⁹

Ayrıca eserinde beşer toplumunun yeniden yapılanması gerektiğine vurgu yapan Bahâullah, beynelmilel bir lisanın tesis edilmesini,³⁹⁰ insanlar arasındaki dostluk bağının güçlendirilmesini ve çocukların bu doğrultuda eğitimine önem gösterilmesini emretmiştir. Tarıma gereken önemin verilmesi³⁹¹ gibi farklı alanlardaki fikirlerini de açıklayan Bahâullah, özellikle anayasal hükümetlerin biran önce kurulmasını tavsiye etmiş, hem monarşi barındıran, hem de halk istişaresine dayalı hükümet sistemlerini örnek olarak göstermiştir.³⁹²

1.2.3.9. Kermil Levhi

Bahâullah Mirza Hüseyin'e Arapça nazil olduğuna inanılan bu levih, Bahâi inancının dünya üzerindeki merkezi “Hayfa / Kermil Dağı'na” işarette bulunması sebebiyle Bahâiler tarafından önemli görülmüş ve Bahâi hareketinin uluslararası merkezinin nerede teşkilatlanması gerektiği konusunda önemli derecede kaynaklık etmiştir. Bu sebeple Filistin sınırları içerisinde ve Akka'ya yakın bir nokta olan Kermil Dağı, günümüz Bahâileri tarafından kutsal kabul edilmekte ve bugün dünyanın birçok noktasından Bahâi, hac ibadetini yerine getirebilmek için bu seçilmiş yere ziyaretler gerçekleştirmektedir.³⁹³

“Ey Kermil, Siyon'a seslen ve şu müjdeyi ver! Sakın durma duraklama... Koş, gökten inen Tanrı Şehri'ni tavaf et.” “...meleklerin secde ederek tavaf ettikleri bu semavi Kâbe'nin çevresini dön dolaş.”³⁹⁴ “Koş ey Kermil koş! İşte isimler ülkesinin Sultanı ve göklerin yaradanı olan Rabbin cemali senin üzerine oturdu.”³⁹⁵

1.2.3.10. Kurdun Oğlu (İbni Zib) Risalesi

³⁸⁹ Bahâullah, Tablets of Bahá'u'lláh Revealed After the Kitáb-i-Aqdas, s.88.

³⁹⁰ Bahâullah, Tablets of Bahá'u'lláh Revealed After the Kitáb-i-Aqdas, s.90.

³⁹¹ Bahâullah, Tablets of Bahá'u'lláh Revealed After the Kitáb-i-Aqdas, s.91.

³⁹² Bahâullah, Tablets of Bahá'u'lláh Revealed After the Kitáb-i-Aqdas, s.94.

³⁹³ Adip Taherzadeh, Hz. Bahâullah'ın Zuhuru, c. 4, s. 366.

³⁹⁴ Bahâullah, Tablets of Bahá'u'lláh Revealed After the Kitáb-i-Aqdas, s.5.

³⁹⁵ Bahâullah, Tablets of Bahá'u'lláh Revealed After the Kitáb-i-Aqdas, s.4.

İran’da Bahâî taraftarlarına karşı girişimlerde bulunan “Kurt” lakaplı Şeyh Muhammed Bakır’ın oğlu İsfahanlı din âlimlerinden Şeyh Muhammed Taki’ye hitaben Bahâullah Mirza Hüseyin tarafından kaleme alınan bu eserin, Bahâullah’ın vefatından kısa bir süre önce (yaklaşık 1892 tarihinde) nazil olduğuna inanılmaktadır.³⁹⁶ Bu risalede makamını sarih bir şekilde³⁹⁷ ifade etmeye çalışan Bahâullah, içtihatlarıyla birçok Bahâî’nin öldürülmesinde rol oynayan Şeyh Muhammed Taki’den³⁹⁸ indirilen vahyi kabul etmesini istemiş ve bundan önceki türlü günahları için nedamet getirip Allah’tan af dilemesini emretmiştir. Özellikle Şeyh Muhammed Taki için risalede genişçe yer alan duayı örnek gösteren Bahâîler, inananlara hatada ve darda bu duayı okumaları tavsiye edilmiş ve günahlardan yüz çevirerek Allah’ın kutsal çadırı Kermil Dağı’na yönelmeleri emredilmiştir.³⁹⁹

“Tanrı’ya yemin olsun ki, Bahâ (Mirza Hüseyin) kendiliğinden konuşmamıştır. O’nu konuşuran bütün eşyayı kendi zikir ve senasıyla söyletendir. O’ndan başka tek, güçlü ve muhtar (dilediği gibi davranan) ilah yoktur.”⁴⁰⁰

1.2.3.11. Kitabu’l-Akdes (Akdes Kitabı)

Kitabu’l-Akdes, Bahâullah Mirza Hüseyin Ali’ye Akka’ya sürgününün beşinci yılı olan 1873’te Udi Hammar’ın evinde ikamet ettiği dönemde⁴⁰¹ Allah tarafından Arapça nazil olduğuna inanılan ve Bahâullah’ın “ümmü’l kitap (zuhurumun ana kitabı)” “sefinetu’l ahkam (hükümlerin gemisi)” “mişkatu’l felah (kurtuluş lambası)” “hucetu’l uzma (en büyük delil)”⁴⁰² olarak övdüğü eseridir.⁴⁰³ Toplamda dört yüz seksen yedi ayet⁴⁰⁴ ve bazı ayetlerin birlikte değerlendirildiği yüz doksan ayrı pasajdan oluşan bu eser⁴⁰⁵ Bahâîler tarafından ilahi kitapların en üstünü olarak kabul edilmiş ve genellikle “mukaddes” ortak adını almış önceki ilahi kitaplara atfen “Kitabu’l Akdes (En Mukaddes Kitap) olarak isimlendirilmiştir.⁴⁰⁶ Kitabu’l-Akdes’in nüzulünden iki-üç yıl kadar sonra

³⁹⁶ Adip Taherzadeh, Hz. Bahauallah’ın Zuhuru, c. 4, s. 382.

³⁹⁷ Bahauallah, Kurdun Oğlu Risalesi, s.4

³⁹⁸ Bahauallah, Kurdun Oğlu Risalesi, s.2.

³⁹⁹ Bahauallah, Kurdun Oğlu Risalesi, s.5.

⁴⁰⁰ Bahauallah, Kurdun Oğlu Risalesi, s.5.

⁴⁰¹ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s.171.

⁴⁰² Mehmet Marufi, Makaleler, s.22.

⁴⁰³ Adip Taherzadeh, Hz. Bahauallah’ın Zuhuru, c. 4, s. 333.

⁴⁰⁴ Mehmet Marufi, Makaleler, s.23.

⁴⁰⁵ Bahauallah Miza Hüseyin Ali, Kitabu’l-Akdes, s.s. 1-180.

⁴⁰⁶ Mehmet Marufi, Makaleler, s.21.

ise Bahâullah, Akdes kitabının tamamlayıcısı “mutemmem” olarak adlandırdığı 107 soru ve cevaptan oluşan⁴⁰⁷ bir ek bölüm daha kaleme almıştır.⁴⁰⁸ Böylelikle Bahâ ehlinin inanç akidesini bütünsel anlamda ortaya koyan Bahâullah, Kitabı’l-Akdes ile bugün Bahâî inancını temel altı maddede şekillendirmiştir.

1. Tanrı’nın birliğine ve Tanrı mazharı’na (mezâhir-i ilâhiyye) inanmak.
2. Tanrı Mazharı’nın halefi, yetkili müfessir Abdulbahâ’yı kabul etmek.
3. Umûmi Adalet Evi kurumunu oluşturmak, içtihatlarını kabul etmek.
4. Tanrı’dan gelen yeni yasa hüküm ve öğütleri uygulamak.
5. Çağın ihtiyaçlarını karşılayacak ve sosyal düzeni yeniden tesis edecek dini içtimai hükümleri hayata geçirmek.
6. Çeşitli konuları kapsayan evrensel inanç ve evrensel dünya düzeni hakkındaki hükümlere hizmet etmek.

Kitabu’l-Akdes ilk olarak Bahâullah Mirza Hüseyin tarafından 1890–1891 yılında Hindistan/Bombay’da yayınlanmıştır.⁴⁰⁹ Ardından Şevki Efendi kitabın bu ilk baskısını dikkate alarak, hem eserin farklı dillere çevirisini kolaylaştırmak hem de Kitabı’l-Akdes’in yasa ve hükümlerinin özet ve derlemesini hazırlamak amacıyla 1953 yılında İngilizce çevirisine başlamış, fakat 1957 yılında Şevki Efendi’nin vefatıyla bu çalışma yarım kalmıştır. Daha sonra bu görev Şevki Efendi’nin çalışmalarına bağlı kalınarak sırasıyla “Emrin Elleri” ve “Umûmi Adalet Evi” tarafından sürdürülmüş böylelikle Kitabı’l-Akdes’in bazı bölümlerini içeren İngilizce baskısı ancak 1973 yılında yayımlanabilmiştir. 1986 yılına gelindiğinde ise Umûmi Adalet Evi (The Universal House of Justice) bu defa Kitabı’l-Akdes’in bir önceki baskısından farklı olarak tümünün İngilizceye çevrilmesi gerektiği kararını almış ve 1986-1992 yıllarını kapsayan çalışmalar neticesinde Kitabı’l-Akdes’in tamamı İngilizceye çevirilerek yayınlanmıştır.⁴¹⁰ Kitabın bu İngilizce baskısı, kısa zamanda diğer dillere yapılan çevirileri hızlandırmış ve Türkiye

⁴⁰⁷ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.92.

⁴⁰⁸ Mehmet Marufi, Makaleler, s.23; Adip Taherzadeh, Hz. Bahâullah’ın Zuhuru, c. 3, s. 337.

⁴⁰⁹ Mehmet Marufi, Makaleler, s.21; Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s.157.

⁴¹⁰ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.vii.

Bahaileri Ruhani Mahfili'nce de Kitabu'l-Akdes 1992 yılı İngilizce baskısı esas alınarak, 2003 yılında "Kitab-ı Akdes: En Kutsal Kitap" adıyla Türkçeye kazandırılmıştır.⁴¹¹

⁴¹¹ Bahá'ulláh, Kitab-ı Akdes: En Kutsal Kitap, s.vii; Adip Taherzadeh, Hz. Bahá'ulláh'ın Zuhuru, c. 3, s. 334.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KİTABU'L-AKDES'İN BAHÂİ LİTARATÜRÜNDEKİ YERİ

1. BAHÂİLİK'İN ANA KUTSAL METNİ KİTABU'L-AKDES

Bahâullah Mirza Hüseyin Ali, ilk vahyi aldığı iddia edilen Siyah Çal'da ki tutukluluk (1850-1853) yıllarından, Akka'ya sürgün edilmesinin beşinci yılı olan 1873'te Kitabı'l-Akdes'in nazil olmasına kadar geçen sürede birçok kitap ve levih kaleme almış, ayrıca Bahâi inancının ana kutsal metni olarak kabul gören Kitabı'l-Akdes'ten sonrada kendisine birçok vahyin indirildiğini iddia etmiştir.⁴¹² Bu sebeple Bahâi inancına göre ayetler Kitabı'l-Akdes'le birlikte indirilmeye başlanmadığı gibi son ayetin nüzülü de Kitabı'l-Akdes'le sınırlı değildir. Çünkü Bahâiler, Bahâullah Mirza Hüseyin'in vefatına kadar kaleme aldığı yazılarının tümünü kutsal metin olarak kabul etmiş, her birini “ilahi vahiy” olmaları konusunda birbirine denk saymıştır.⁴¹³ Fakat Bahâiler, aralarından “Ümmü'l-Kitap” olarak tayin ettikleri Kitabı'l-Akdes'i ise diğer Bahâi kaynak eserlerine nazaran daha önemli görmüş, içtihat ve kararlarda, ibadet ve muamelatta ilk başvurulacak eser olarak kabul etmişlerdir. Günümüzde de bu durum devam etmekte, Bahâiler Bahâullah'ın yüz ciltten fazla eserinin tümünü “nass” olarak değerlendirmekte ve aralarından Kitabı'l-Akdes'i ilk müracaat kaynağı olarak kabul etmektedirler.

Bunun yanı sıra Bahâi inancında “hadis” olarak değerlendirilen yazıların bulunmaması⁴¹⁴ veya farklı yetkilerle birden fazla merciinin Bahâi inancında yer alması, Kitabı'l-Akdes'in Bahâi literatüründe ki yerinin tespitini önemli kılmakta ve Bahâi inancı içerisinde şekillenen otorite sağlayıcı şahsiyet ve kurumların Kitabı'l-Akdes'te ki konumunu tayin etmekle ancak mümkün görünmektedir. Çünkü Bahâullah, tebliğ ettiği inancı bir piramidin üç ayrı basamağı şeklinde tasarladığı düşünülürse, her bir

⁴¹² Kitabı'l-Akdes'ten sonra nazil olduğuna inanılan eserler Bahâullah ve Abdulbahâ'nın beyanlarıyla şunlardır: “İşrakat, Beşarat, Terazat, Tecelliyat, Kelimatı Firdevsiye, Levh-i Akdes (Hristiyanlara Levih), Dünya Levhi ve Maksud Levhi.” Kitabı'l-Akdes'in hükümlerine ek nitelikte bölümler içerdiğine inanılan bu levihler “Tablets of Bahâ'u'llâh revealed after the Kitab-i-Aqdas” isimli kitapla yayınlanmıştır.

⁴¹³ Mehmet Marufi, Makaleler, s.20.

⁴¹⁴ Mehmet Marufi, Makaleler, s.20.

basamaktaki yetkililerin bir üst konumda yer alan merciinin görüş ve yazıları ile sınırlandırıldığı bu yapıda, en altta Umûmi Adalet Evi, bir üstte Abdulbahâ ve Şevki Efendi'nin görüş ve açıklamaları, en üstte ise Tanrı Mazharı Bahâullah Mirza Hüseyin ve Kitabı'l-Akdes'in bulunduğu görülecektir. Bu yapıya göre örneğin "Umûmi Adalet Evi" açığa kavuşturulması gereken bir konuda hüküm ortaya koyarken, öncelikle Kitabı'l-Akdes'te o konu ile ilgili bir ayetin olup olmadığına bakar. Şayet Akdes Kitabı'nda ilgili bir ayete rastlayamaz ise bu defa Bahâullah'a ait diğer "Levih ve Kitaplar" incelenir, eğer oralarda da doyurucu bir bilgiye ulaşılamaz ise bir alt derecede yer alan Abdulbahâ ve Şevki Efendi'nin açıklamaları ve eserlerine geçilir. Ardından tüm bu araştırmalar neticesinde Umûmi Adalet Evi konuya dair bir bilgiye ulaşırsa, ulaştığı sonuç kendisi için bağlayıcıdır. Fakat çözüme kavuşturulması gereken konuya dair bir bilgiye ulaşılamaz ise Kitabı'l-Akdes'ten aldığı yetkiyle Bahâ ehlinin kutsal kitabı Akdes ile tezatlık içermeyen, Bahâiler tarafından sorgulanamaz ve tam itaat gerektiren yeni bir içtihatla bulunarak konuyu karara bağlar. Böylelikle en alt basamakta yer alan Umûmi Adalet Evi'nin aldığı bu karar, Kitabı'l-Akdes'in ortaya koymuş olduğu hükümler gibi değer kazanır ve Tanrı buyruğu olarak kabul edilir.⁴¹⁵ Ayrıca Bahâullah Mirza Hüseyin'in bizzat yetkilendirdiği Abdulbâha dahi hiçbir Bahâi Kitabı'l-Akdes'te yer alan hükümlerle tezat teşkil eden yeni bir hüküm irad edemez. Bu kâide Bahâullah Mirza Hüseyin'e ait Kitabı'l-Akdes'in dışında ki kitap ve levihlerde yer alan ayetler için de geçerlidir. Bu sebeple mutlak otoriteye sahip olan Bahâullah gibi Kitabı'l-Akdes'te diğer levih ve Kitaplara göre mutlak hüküm kaynağı olarak görülür ve her türlü ihtilafta nihai karar mercii olarak kabul edilir.⁴¹⁶

Görüldüğü gibi özetle açıklamaya çalıştığımız Kitabı'l-Akdes'in bu her üç basamaktaki yerini ayrı ayrı ele almak - özellikle Kitabı'l-Akdes'e göre diğer kutsal kitap ve Levihlerin Bahâi inancındaki yerini tespit etmek, yetkili müfessirler Abdulbahâ ve Şevki Efendi'nin yazı ve içtihatlarının konumu ile Umûmi Adalet Evi'nin içtihat ve kararlarının Bahâi inancındaki bağlayıcılığını ortaya koymak ve Bahâi inancına göre ibadetlerde Kitabı'l-Akdes'in yeri gibi konuları açıklamaya kavuşturmak - Kitabı'l-Akdes'in Bahâi literatüründe ki yerini tam olarak tespit etmemizi kolaylaştıracaktır.

⁴¹⁵ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.4.

⁴¹⁶ Adip Taherzadeh, Hz. Bahâullah'ın Zuhuru, c. 3, s. 336.

1.1. Kitabı'l-Akdes'in Diğer Kutsal Kitap ve Levih'lere Göre Bahâi İnanıcındaki Yeri

Bahâullah Mirza Hüseyin, Kitabı'l-Akdes'te Allah'ın insanlara ilk emrinin “vahyin doğuş yeri ve yasaların kaynağı” olarak görülen “Allah'ın makamını temsil eden kimseyi” yani Bahâullah'ı tanımak ve ona iman etmek olarak açıklamıştır.⁴¹⁷ Böylelikle Bahâilik'in kurucusunun yüce makamını ortaya koymaya çalışarak eserine başlayan Bahâullah, “*en büyük yanılmazlık (el-ismetu'l-kübrâ)*”⁴¹⁸ doktrinine veya “*Ezeli kökten filizlenen Kimse*”⁴¹⁹ halefi Abdulbahâ dair görüşlere yer vererek Bahâ'ya karşı mutlak teslimiyeti tesis etmiş ve Bahâi inancının devamı için önemli derecede kaynaklık edecek bir kitap meydana getirmiştir.⁴²⁰

Nitekim Kitabı'l-Akdes'te belirtilen geçmiş ilahi dinlerden farklı olarak vasinin (Abdulbahâ) senetli olarak tayini ve yetkilerinden söz etmesi⁴²¹ veya Teşri' (Kanun koyma) yetkisini devrettiği Adalet Evi'ne dair açıklamalarda bulunması ve resmi olarak kurulmasını emretmesi, Kitabı'l-Akdes'in diğer eserlere nazaran önemini ortaya koymada taraftarları için yeterli ölçüde sebep teşkil etmiştir.⁴²² Bahâilik için önemli bu iki konu dışında çeşitli yasa, hüküm ve öğütlerden de bahseden Bahâullah. Özellikle insanın toplumdaki yeri, davranışları, sosyal yaşamın sağlıklı işleyebilmesinin yolları, uluslararası hukukun üstünlüğünün tanınması, köleliğin kaldırılması, kadın-erkek eşitliği ibadetlerin tayini, orucun zaman ve süresinin belirlenmesi, cenaze namazı dışında toplu namazın yasaklanması, kıblenin tespit edilmesi, Hukukullah'ın açıklanması, Meşriku'l Ezkâr kurumunun takdir edilmesi, miras hukukunun düzenlenmesi, ruhbanlık kurumunun kaldırılması, inziva hayatının terkedilmesi, minbere çıkmanın ve el öpmenin yasaklanması gibi insanın kendisiyle, toplumla ve Tanrı'yla olan ilişkisine dair birçok konu ele alınmış. Bahâ ehli, Kitabı'l-Akdes'i sadece bir inancı ortaya koyan şer'i hükümler kitabı olarak değil, aynı zamanda Bahâi Felsefesini farklı yönleriyle ele alan ve geniş yelpazeye sahip Bahâullah'ın en kapsamlı eseri olarak kabul etmişlerdir.⁴²³

⁴¹⁷ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.19.

⁴¹⁸ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.34.

⁴¹⁹ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.58.

⁴²⁰ Adip Taherzadeh, Hz. Bahâullah'ın Zuhuru, c. 3, s. 352.

⁴²¹ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.58,75.

⁴²² Mehmet Marufi, Makaleler, s.27.

⁴²³ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s.223; Mehmet Marufi, Makaleler, s.28; Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.12.

Bu sebeple Bahâiler, Bahâullah'ın yaklaşık 1873 yılında Udi Hammar'ın evine nakledilmesinden kısa bir süre sonra indirildiğine inandıkları Kitabü'l-Akdes'i,⁴²⁴ zuhurunun en önemli eseri olarak görmüş, telkin ettiği prensipler, emrettiği idari kurumlar ve Bahâullah'ın atanmış halefine verdiği görev nedeniyle dünyanın Kutsal Kitapları arasında da eşsiz ve kıyaslanamaz olduğu iddia edilmiştir. Çünkü Bahâiler, Kitabü'l-Akdes'i önceki peygamberlerin bizzat ifade ettiği gerçek hükümleri içermeyen ve gelecekteki yönetim hakkında da açık bir rehberlik sağlamayan İncil ve Tevrat'ın aksine, başından sonuna kadar Bahâi inancının kurucusu tarafından bizzat kaleme alınan ve ilahi dünya düzenine dair yasa ve hükümleri içeren Kitabü'l-Akdes'i üstün görmüş. Hatta Allah tarafından Hz. Muhammed'e (s.a.v.) vahyedilen ve içerdiği hükümler bakımından açık olmakla birlikte "halef" konusunda sessiz kalan Kur'an-ı Kerim'e nazaran, Kitabü'l-Akdes'te Bahâullah'ın kendisinden sonra yerine halefi Abdulbahâ'yı tayin etmesi ve inancın mezheplere bölünmesinin önüne geçmesi sebebiyle Bahâiler, Kitabü'l-Akdes'i Kuran-ı Kerim'in de üstünde en müstesna örnek olarak kabul etmişlerdir.⁴²⁵

Bahâilere göre bir anlamda da "vahyin aşamalı gelişimi" olarak tarif ettikleri bu durumu;⁴²⁶ nasıl ki Hz. Musa'nın emirleri Hz. İsa gelinceye kadar devrin ruhuna uygun ve Hz. İsa gelince o emirler geçerliliğini yitirdiyse... Hz. Muhammed'in (s.a.v) Kuran-ı Kerim ile koyduğu İslam kanunlarının da, öncelikle Bâb Mirza Ali Muhammed ve ardından Bahâullah Mirza Hüseyin'in gelişiyi son bulduğu düşünülmüş ve Bâbiler Beyan Kitabı'nın nüzülü ile Kur'an-ı Kerim'in nesh edildiğine inanmışlardır. Fakat Bahâiler, Beyan kitabı ile Bâb Mirza Ali Muhammed'e vahyolunduğuna inanılan ayetlerin "Allah'ın vadettiği kimsenin" gelmesine bir dayanak olmaktan ibaret kaldığını ve sadece onun gelişine bir hazırlık evresi olarak kısa dönemli olduğunu ayrıca ifade etmişlerdir. Bu sebeple Bahâiler, "Allah'ın vadettiği kimse" yani Bahâullah Mirza Hüseyin'in zuhuruyla birlikte, Bâb Mirza Ali Muhammed'in de döneminin son bulduğuna inanmış ve bu zuhurun ana kitabı "Kitabu'l-Akdes'in nüzülüyle Bâb'ın Beyan Kitabı'nda dâhil olmak üzere o ve ondan önceki peygamberlere gönderilmiş tüm ilahi kitapların nesh edilerek, koymuş oldukları hükümlerin ortadan kaldırıldığını iddia

⁴²⁴ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s.171; Mehmet Marufi, Makaleler, s.22.

⁴²⁵ Shoghi Effendi, God Passes By, s. 214; Bahauallah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.13.

⁴²⁶ Komisyon, Bahai Dini; Tarihi, Öğretileri ve Toplumsal Çalışmaları, İstanbul 2016, s. 9; Gloria FAİZİ, a.g.e., s.34.

etmişlerdir.⁴²⁷ Böylelikle Bahâiler, en mukaddes kitap olarak kabul ettikleri Akdes Kitabı ile Umumî Adâlet Evi'ne bırakılan beşeri gelişmelere bağlı kanun koyma yetkisinin dışında, dini ve içtimai tüm alanların kitapta düzenlendiğini iddia etmiş,⁴²⁸ Akdes Kitabı'na aykırı düşmediği sürece Bahâullah'a diğer levih ve kitaplarda nazil olan hükümleri geçerli saymışlardır. Çünkü Bahâiler için hiçbir vahiy Kitabı'l-Akdes'le tezatlık içeremez ve hiçbir mercii, Kitabı'l-Akdes'te belirlenen hükmü iptal edemez.⁴²⁹

Kitabı'l-Akdes'in ortaya koymuş olduğu hükümleri geçersiz sayacak tek durumu da yine Bahâullah'ın kendisi Kitabı'l-Akdes'te "bin yıl şartına" bağlayarak: " Her kim (Bahâullah'ın zuhurundan) tam bin yıl geçmedikçe Allah'tan vahiy aldığını iddia ederse, o kişi kesinlikle müfteri bir yalancıdır" şeklinde açıklamıştır.⁴³⁰ Böylelikle bu ayete göre Bahâiler, 1853 yılından günümüze yüz elli yıldan fazla bir zamandır varlığını sürdüren Bahâilik'in, Bahâullah Mirza Hüseyin'in zuhuruyla bin yıl boyunca geçerli olacak bir inanç vaaz ettiğine inanmış. Bahâi İncancını süreyle sınırlı tutarak, bu sürenin tamamlanmasıyla yeni bir ilahi yasanın vahyedileceğini iddia etmişlerdir.⁴³¹

Özetle ifade etmek gerekirse; Tanrı-Peygamber ilişkisi gereği vahyin dışında İslam'da yer alan hadislere benzer ikincil bir kaynak kabul etmeyen Bahâiler, Bahâullah Mirza Hüseyin'in Kitabı'l-Akdes'ten öncede sonrada birçok vahiy aldığını iddia etmiş.⁴³² Şekil itibariyle bir farklılık bulunmasa da, Kitabı'l-Akdes'in diğer nazil olunan eserlerin üstünde bir konuma sahip olduğu açıklanmıştır. Ayrıca Kitabı'l-Akdes ile birlikte önceki ilahi kitapların tümünün neshedildiğini ve emirlerinin hükümsüz olduğu ilan edilmiş ve bu sebeple hüküm ortaya koymada sırasıyla en yetkin ilahi kitabın Kitabı'l-Akdes, sonra Bahâullah'a ait diğer eserlerin olduğu ifade edilmiştir.

1.2. Kitabı'l-Akdes'e Göre Yetkili Müfessirler Abdulbahâ ve Şevki Efendi'nin Yazı ve İçtihatlarının Bahâi İncancındaki Yeri

Bahâi incancına göre Kitabı'l-Akdes incelendiğinde, onu diğer kutsal kitap ve levhilerden ayıran en önemli özelliğin vasinin senetli olarak tayin edilmesi ve halifelik

⁴²⁷ Adip Taherzadeh, Hz. Bahauallah'ın Zuhuru, c. 3, s. 335-336.

⁴²⁸ Adip Taherzadeh, Hz. Bahauallah'ın Zuhuru, c. 3, s. 341.

⁴²⁹ Shoghi Effendi, Principles of Bahá'í Administration, Bahá'í Publishing Trust, London 1973, s.7

⁴³⁰ Bahauallah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.30.

⁴³¹ Adip Taherzadeh, Hz. Bahauallah'ın Zuhuru, c. 3, s. 341.

⁴³² Mehmet Marufi, Makaleler, s.20.

müessesine dair çeşitli açıklamaların⁴³³ olduğu görülecektir. Çünkü Bahâiler kendileri için bir tehlike olarak gördükleri inancın mezheplere bölünmesini engelleyecek en önemli noktanın, vasinin senetli olarak tayini ve ayetlerin yorumlanması yetkisinin devredilmesiyle mümkün olabileceğine inanmış ve Bahâullah Mirza Hüseyin'e ait kitap ve levihlerde de sıklıkla bu konulara değinilmiştir. Örneğin ilk olarak Gusn (Dal) Sûresi'nde rastladığımız halifelik müessesenin varlığına dair ilk işaretler, Kitabı'l-Akdes'in kaleme alınmasıyla kurumsal bir forma büründürülmüş ve Bahâullah'ın vasiyetnamesi niteliğindeki Kitab-ı Ahit'te yerine geçecek vasinin ilk kez ismi açıklanarak,⁴³⁴ bu makamın Bahâiler tarafından tanınması sağlanmıştır. Böylelikle Bahâullah Mirza Hüseyin 29 Mayıs 1892 tarihinde vefat edince, yerine Bahâullah Mirza Hüseyin'e nazil olan tüm ayetleri açıklamak ve yorumlamakla yetkilendirilen büyük oğlu Abdulbahâ geçmiştir.⁴³⁵

Bahâullah Mirza Hüseyin, kendisine Edirne'de nazil olduğunu iddia ettiği Gusn (Dal) Sûresi'nde halefi olacak kişiyi, “Tanrı'nın emini, kutsal varlık, en yüce lütuf, en mükemmel ihsan” gibi taltif edici sıfatlarla tanıtmış.⁴³⁶ Ardından Akka döneminde indirildiğine inanılan Kitabı'l-Akdes'te ismini açıklamasa da o kişinin yüce soydan⁴³⁷ ve ezeli kökten⁴³⁸ gelen biri olacağını belirtmiştir. Ancak vefatından iki yıl kadar önce, yaklaşık 1890 yılında kaleme alıp mühürlediği “Kitab-ı Ahit” ile birlikte vekili olarak tayin ettiği kişinin ismini de belirten Bahâullah, bu makama büyük oğlu Abdulbahâ'yı atadığını Bahâilere açıklamıştır.⁴³⁹ Böylelikle “Kitab-ı Ahit” ile birlikte Bahâullah'ın vazifesinin de tam anlamıyla nihayete erdiğine inanan Bahâiler, Bahâullah Mirza Hüseyin'in zuhurunun amacını bir kez daha tekrarladığı bu kitaba dayanarak; Bahâullah'ın kendi soyundan gelen erkek akrabaları (Ağsan) ile Bâb'ın soyundan gelen akrabalarına (Afnan) yardımcı olunması emrini yerine getirmiş.⁴⁴⁰ Bahâullah Mirza

⁴³³ Mehmet Marufi, Makaleler, s.27.

⁴³⁴ Bahâullah, Tablets of Bahá'u'lláh Revealed After the Kitáb-i-Aqdas, s.222.

⁴³⁵ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s. 232; Adip Taherzadeh, Hz. Bahâullah'ın Zuhuru, c. 4, s. 411; Komisyon, Bahai Dini; Tarihi, Öğretileri ve Toplumsal Çalışmaları, s. 24.

⁴³⁶ Adip Taherzadeh, Hz. Bahâullah'ın Zuhuru, c. 2, s. 403; Shoghi Effendi, The World Order of Bahá'u'lláh Selected Letters, s.135.

⁴³⁷ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.75.

⁴³⁸ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.58.

⁴³⁹ Bahâullah, Tablets of Bahá'u'lláh Revealed After the Kitáb-i-Aqdas, s.222.

⁴⁴⁰ Bahâullah, Tablets of Bahá'u'lláh Revealed After the Kitáb-i-Aqdas, s.223.

Hüseyin'in kendisinden sonra yerine ilahi kelâmın tek yetkili müfessiri olarak tayin ettiği vekili Abdulbahâ'yı vasiyetine de uyarak kabul etmişlerdir.⁴⁴¹

Her ne kadar Bahâullah Mirza Hüseyin hayatta iken kendisine soru sorulmasına izin vermiş ve birçok Kitap ve Levhi'ni Bahâi inancına sahip kişilerin vasfı ve sorularına hitaben kaleme almış olsa da, Bahâullah eserlerinin Bahâiler tarafından tefsir edilmesini hoş görmemiş. Bahâ ehlinin ekseriyeti için yasaklanan bu yetki, Kitabı'l-Akdes'te yer alan "Kitapta anlamadığımız her şeyi bu güçlü ağacın dalı olan kimseye (Abdulbahâ) sorun."⁴⁴² veya "Her kim vahiy göğünden gönderileni tefsir eder ve açık olan anlamını değiştirirse, o gerçekten de Allah'ın yüce Kelâm'ını tahrif edenlerden ve Apaçık Kitap'ta hüsrana uğrayanlardandır."⁴⁴³ gibi benzer ayetlerle bu vazife, yorumlarına "Allah tarafından rehberlik edildiğine inanılan" Abdulbahâ ve sonrasında Abdulbahâ'nın torunu Şevki Rabbani'ye bırakıldığı iddia edilmiştir. Böylelikle Kitabı'l-Akdes ve diğer Levhilerde yer alan ayetlerin açıklandığı ve içerisinden özellikle kapalı ve anlaşılamayan ayetlerin izah edildiği yetkili müfessirler tarafından kaleme alınan Bahâilik için bir başka kaynak çeşidi ortaya çıkmıştır. Fakat Bahâiler, yetkili müfessirlerin yorumlarının mevcudiyeti, bireyi ayetleri incelemekten veya kişisel bir anlayışa ulaşmaktan alıkoymadığını da belirtmiş, yetkili müfessirlerin yorumlarının bağlayıcılığı ile bireyin ayetleri incelemesi sonucunda ulaştığı anlayış arasında kesin bir ayırım olduğunu ifade etmişlerdir. Bu sebeple her ne kadar bir Bahâi, bireysel akıl gücünün çabasıyla Bahâi inancının daha iyi kavranmasına katkıda bulunabilirse de, bu tür bir çaba Allah'ın rehberliğinden yoksun kulun belirli sınırlılıkları içerisinde kalacağı için, bir Bahâi öncelikle Abdulbahâ ve Şevki Rabbani'ye ait yetkili yorumu inkâr etmeden kabul etmeli veya onlara karşı bir yorumda bulunmamalıdır. Özellikle bu konuda münakaşadan uzak durmayı tavsiye eden Bahâilik, nazil olunan ayetlerin içeriğini aşmamayı (tevil) ve yetkili müfessirin yorum ve açıklamalarını inkâr etmemeyi temel kaide olarak benimsemiştir.⁴⁴⁴

Sonuç olarak Bahâiler ilahi bir emir gereği Abdulbahâ'yı Bahâullah'a nazil olduğuna inanılan ayetlerin tek yetkili müfessiri olarak tanımış, ortaya koymuş olduğu içtihat ve açıklamaları doğrudan kabul edilmesi gereken vahyin kuşatıcı kelimeleri olarak

⁴⁴¹ Adip Taherzadeh, Hz. Bahâullah'ın Zuhuru, c. 2, s. 402.

⁴⁴² Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.75.

⁴⁴³ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.53

⁴⁴⁴ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.210.

görmüşlerdir.⁴⁴⁵ Günümüzde de tüm içtihatlarını Kitabı'l-Akdes'e dayandırmaya çalışan Bahâiler, Bahâullah Mirza Hüseyin'e nazil olan ayetlerden sonra, Abdulbahâ'nın yorum ve açıklamalarını kendileri için bağlayıcı ilahi bir emir olarak görmektedirler. Ayrıca Abdulbahâ da vefat etmeden yaklaşık on altı yıl önce (1905)⁴⁴⁶ kaleme aldığı vasiyetiyle yerine büyük torunu Şevki Efendi'yi "ilahi emrin velisi" olarak atadığını Bahâilere bildirmiş, Şevki Efendi'ye karşı gelenlerin Allah'a da karşı gelmiş olacaklarını iddia etmiştir. Ardından Abdulbahâ'nın 1921 yılında vefat etmesiyle Şevki Efendi'nin dönemi başlamış, genç sayılabilecek bir yaşta dedesinin vasiyetiyle Bahâilerin başına geçmiştir.⁴⁴⁷ Bahâiler tarafından "*Veliyi Emrullah (İlahi Emrin Velisi)*" ve "*Gusnu Mümtaz (Seçkin Dal)*" lakaplarıyla bilinen Şevki Efendi, dedesi Abdulbahâ'nın yetkilerine benzer bir konumda vazifesini sürdürmüş, Abdulbahâ'nın söz ve fiillerinin Bahâiler için değeri neyse, Şevki Efendi'nin de o olmuştur.

"Ey sevecen dostlarım! Bu mazlumun (Abdulbahâ) dünyadan ayrılışından sonra Mübarek Sidre'nin Ağsan ve Afnan'ı, Tanrı Emri'nin elleri, Cemal-i Ebha'nın kulları, iki kutsal ve mübarek Sidre'den biten taze dala ve rahmani iki ağacın birleşmesinin meyvesine yani Şevki Efendi'ye yönelmelidirler. Çünkü O, Allah'ın ayetidir. Seçilmiş daldır. Tanrı Emri'nin velisidir. Tüm Ağsan'ın, Afnan'ın, Tanrı Emri'nin Elleri'nin ve O'nun sevgililerinin yönelmesi gereken kişidir. O Tanrı sözünün açıklayıcısıdır ve kendisinden sonra sülalesinden doğan ilk erkek çocuk onun halefi olacaktır."⁴⁴⁸

1.2.1. Abdulbahâ'nın Eserlerinin Değerlendirmesi

23 Mayıs 1844 tarihinde Tahran'da doğan Abdulbahâ,⁴⁴⁹ 29 Mayıs 1892 tarihinde Bahâullah Mirza Hüseyin vefatıyla Bahâilerin başına geçmiş, yaklaşık otuz yıllık bir hizmetin ardından, 28 Kasım 1921 yılında Hayfa'da yetmiş yedi yaşındayken vefat etmiştir.⁴⁵⁰ Bu dönem zarfında geçmiş dinlerin ilahi kitaplarına kıyasla birçok eser kaleme aldığı iddia eden Bahâiler,⁴⁵¹ Abdulbahâ'nın eserlerinin ekseriyetinin, ona sorulan sorulara vermiş olduğu cevaplardan, Batı'dan gelen ziyaretçilere yapmış olduğu

⁴⁴⁵ Adip Taherzadeh, Hz. Bahauallah'ın Zuhuru, c. 3, s. 342.

⁴⁴⁶ Gloria Faizi, a.g.e., s.23.

⁴⁴⁷ Ethem Ruhi Fırlalı, Bâbîlik ve Bahâîlik, s.85.

⁴⁴⁸ Abdulbahâ, Will And Testament Of 'Abdu'l-Bahá, Baha'i Publishing Trust, US 2006, s.5.

⁴⁴⁹ Ethem Ruhi Fırlalı, Bâbîlik ve Bahâîlik, s.83

⁴⁵⁰ Gloria Faizi, a.g.e., s.23.

⁴⁵¹ Mehmet Marufi, En Büyük Haber (Nebei Azim), s. 196.

konuşmalardan ve batının birçok farklı şehrinde gerçekleştirdiği vaazlarının birer derlemesinden oluştuğu görülmektedir.⁴⁵²

Önemli gördüğümüz kitaplarından bazıları; Mufavezat-ı Abdulbahâ (Bazı Soruların Cevapları), Mekatibi Abdulbahâ (Abdulbahâ'nın Mektupları), Risaleyi Medeniyye (İlahi Medeniyetin Sırrı), Levihi Hezar Beyti (Bin Beyitli Levih), Hitabatı Abdulbahâ, Münacatlar ve Elvahı Vesaya (Vasiyetname)'dir.

Bu eserlerin ilki olan Mufavezat-ı Abdulbahâ (Bazı Soruların Cevapları) Kitabı'nda; Peygamberlerin insan ırkının yükselmesi ve ilerlemesinde, terakki ve eğitiminde en önemli etken olduğunu izah etmeye çalışan Abdulbahâ, Hz. İbrahim'den Hz. İsa'ya, Hz. Muhammed'den Bahâullah'a kadar peygamber olarak kabul ettikleri şahsiyetlerin dönemini ayrı ayrı incelemiştir. Özellikle bu eserinde Hristiyanlığa dair; teslis inancı, Mesih'in ikinci kez gelişi, Ruhulkudüs'ten maksadın ne olduğu gibi önemli meselelerle ilgili görüşlerine de yer veren Abdulbahâ, eserinde ayrıca Tanrı Mazharları'nın alametlerini ele almış, insan ırkının ilki ve sonu, ruh kavramı, nefsin varlığı, ahiret hayatı gibi çeşitli konulara dair izahlar geliştirmiştir.⁴⁵³ Bahâi inancına kaynaklık eden bir diğer önemli eseri Mekatibi Abdulbahâ (Abdulbaha'nın Mektupları) Kitabın da ise "Emrin Yetkili Müfessiri" olarak tayin edildiği 1892 tarihinden itibaren kendisine yöneltilen soru ve cevapların derlemesine yer verilmiştir.⁴⁵⁴

Bu iki önemli eserinin dışında Abdulbahâ'nın 1875 yılında Farsça kaleme aldığı Risaleyi Medeniyye (İlahi Medeniyetin Sırrı) kitabında ise genel olarak İran tarihine dair değerlendirmelerine yer veren Abdulbahâ, bu eserinde İran toplumunun sosyoekonomik kalkınmasını desteklemiştir. Özellikle, İran'ın geçmiş parlak dönemlerine atıfta bulunarak, on dokuzuncu yüzyıl İran'ının kültürel, ekonomik, politik, manevi ve ahlaki birçok problem içerisinde olduğunu düşünen Abdulbahâ, İran hükümdarı Nasıruddin Şah'ın ülkesinde başlattığı reformları bir ivme olarak kabul etmiş, bazı çözülmesi gereken acil meseleler hakkında açıklamalarda bulunmuştur.⁴⁵⁵ Ayrıca Levihi Hezar Beyti'nde (Bin Beyitli Levih), Ahdi bozanlar ve onların yaptıkları kötülüklerden bahseden

⁴⁵² Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s. 279; Shoghi Effendi, God Passes By, s. 168; Komisyon, Bahai Dini; Tarihi, Öğretileri ve Toplumsal Çalışmaları, s. 33; Neyir Özsuca, Bahai Dini; Tarihi, Prensipleri ve Dini Hükümleri, s. 9.

⁴⁵³ Abdulbaha, Mufavezat-ı Abdulbahâ, Çev. Mecdi İnan, Bahâi Eserleri, İstanbul 1996, s.IV.

⁴⁵⁴ Neyir Özsuca, Bahai Dini; Tarihi, Prensipleri ve Dini Hükümleri, s. 66; Neyir Özsuca, Bahai Tarihi Özeti, s. 87-88.

⁴⁵⁵ Abdulbaha, İlahi Medeniyetin Sırrı, Bahâi Eserleri, İstanbul 2014, s.6.

Abdulahâ, 1910-1913 yılları arasında yapmış olduğu Avrupa ve Amerika gezileri sırasında icra ettiği konferans bildirimlerini ise Hitabatı Abdulahâ (Avrupa ve Amerika Gezilerindeki Bildiriler) adıyla iki ciltte toplayarak yayınlamıştır. Münacatlar adlı eseri de Abdulahâ'nın Arapça, Farsça ve Türkçe olarak yazmış olduğu Bahâî dualarını kapsamaktadır.⁴⁵⁶

Bahâî inancının seyri açısından Abdulahâ'nın eserleri arasından bize göre en mühimi ise hiç şüphesiz Elvahı Vesaya (Vasiyetname) adlı eseridir.⁴⁵⁷ Çünkü O, üç bölümden müteşekkil bu eseriyle hem Bahâî inancının seyrine etki edecek Adalet Evi'ne dair vasiyetini ortaya koymuş hem de kendisinden sonra vazifeyi devralmasını istediği torunu Şevki Rabbani'yi bu eserinde açıklamıştır.

“Kutsal ve gencecik dal (Şevki Rabbani), yani Tanrı Emri'nin velisi ve evrensel şekilde seçilecek ve kurulacak olan Yüce Adalet Evi, her ikisi de Cemal-i Ebha'nın (Bahâullah) gözetim ve koruyuculuğu ve Hz. Âlâ'nın muhafazası ve şaşmaz kılavuzluğu altındadır. Verdikleri her karar Tanrı katındandır. Ona ve onlara itaat etmeyen Allah'a itaat etmemiştir. Ona ve onlara isyan eden Allah'a isyan etmiştir. Onlarla çekişen Allah ile çekişmiştir, ona inanmayan Allah'a inanmamıştır.”⁴⁵⁸

1.2.2. Şevki Efendi'nin Eserlerinin Değerlendirmesi

1 Mart 1897'de Akka'da dünyaya gelen ve dedesi Abdulahâ tarafından kendisine Rabbani soyadı verilen Şevki Efendi, küçük yaşlardan itibaren Abdulahâ'nın en yakınındaki isimlerden biri olmuş ve vefat etmeden yaklaşık on altı yıl önce (1905)⁴⁵⁹ kaleme aldığı vasiyetiyle yerine büyük torunu Şevki Efendi'yi “ilahi emrin velisi” sıfatıyla atadığını Bahâîlere bildirmiştir. Ardından Abdulahâ'nın vefat tarihi olan 1921 yılından itibaren yaklaşık otuz altı yıl boyunca Bahâîlerin idaresinde bulunan Şevki Rabbani, bu dönem zarfında birçok eser kaleme almıştır.⁴⁶⁰

⁴⁵⁶ Neyir Özşuca, Bahai Dini; Tarihi, Prensipleri ve Dini Hükümleri, s. 66; Neyir Özşuca, Bahai Tarihi Özeti, s. 87-88.

⁴⁵⁷ Neyir Özşuca, Bahai Tarihi Özeti, s. 88; Abdulahâ, Bahâullah ve Abdulahâ Kutsal Vasiyetnameler, Bahai Eserleri Basım Dağıtım, İstanbul 2011, s. ii-iv.

⁴⁵⁸ Abdulahâ, Will And Testament Of 'Abdu'l-Bahá, s.5.

⁴⁵⁹ Gloria Faizi, a.g.e., s.23.

⁴⁶⁰ Komisyon, Bahai Dini; Tarihi, Öğretileri ve Toplumsal Çalışmaları, s. 115; Neyir Özşuca, Bahai Tarihi Özeti, s. 92.

Bu eserleri arasında, Amerika'daki Milli Mahfil'e yazmış olduğu, "Hz. Bahâullah'ın Dünya Düzeni (27 Şubat 1929)", "Hz. Bahâullah'ın Emir'inin Altın Çağı (21 Mart 1932)" ve "Amerika ve En Büyük Barış (21 Nisan 1933)" adlı üç mektup ile Batılı ülkelerde bulunan Bahâilere hitaben kaleme aldığı, "Yeni Bir Dünya Düzeninin Amacı (23 Kasım 1931)", "Dünya Uygarlığının Gözler Önüne Serilişi (11 Mart 1936)" ve vasiyeti niteliğinde gördüğü "Hz. Bahâullah'ın Devri (8 Şubat 1934)" başlıklı üç ayrı mektubu bulunmaktadır. Yine yazmış olduğu bu mektuplar arasından en kapsamlıları olarak bilinen ve daha sonra kitap haline de getirilen, "İlahi Adaletin Gelişi (1938)" ve "Vaat Edilen Günün Gelişi (1941)" başlıklı iki ayrı mektubu daha bulunmaktadır. Ayrıca Şevki Efendi tarafından müstakil bir eser olarak kaleme alınan ve Bahâilik'in en önemli kaynaklarından biri olan "Bahâi Dini'nin I. Yüzyılı" adlı eseri de o kaleme almış ve Bahâullah Mirza Hüseyin'e ait Bahâi kutsal metinlerini içeren birçok kitap ve levhi asıllarından İngilizceye tercüme etmiştir.⁴⁶¹

Genellikle eserlerinde Bahâi idari düzeninden bahseden⁴⁶² Şevki Efendi, insanlığın içine düştüğü karmaşa ve çatışma ortamından kurtaracak tek çözümünün Bahâi inancını yaşatmaktan geçtiğini her fırsatta dile getirmiş, Hristiyanlık ve İslamiyet gibi dinlerin miatlarını doldurduğunu ve insanlığın yeni zuhurla bir an önce tanıştırılması gerektiğini vurgulamıştır.⁴⁶³ Özellikle Bahâilerden, yaşadıkları ülkelerdeki hiçbir siyasi oluşuma katılmamalarını isteyen Şevki Efendi, dünya barışının tesis edilmesinde Amerikalıların önemine vurgu yapmış ve Amerikalı inananların Bahâilik'e vermiş oldukları desteği övmüştür.⁴⁶⁴ Ayrıca "Hz. Bahâullah'ın Devri" başlıklı kitabında, kendisinden sonra vazifeyi devralacak "Emrin Elleri ve Umumî Adâlet Evi" kurumlarının hayata geçirilmesini sağlayacak planlardan bahseden Şevki Efendi, vasiyeti niteliğindeki bu eseriyle Bahâilere, Bâb Mirza Ali Muhammed'den itibaren vadedilen "Altın Çağın" yaklaştığını müjdelemiştir.⁴⁶⁵

⁴⁶¹ Yasin İpek, a.g.e., s.173-175.

⁴⁶² Shoghi Effendi, Bahá'í Administration Selected Messages 1922–1932, Bahá'í Publishing Trust, US 1998, s.34.

⁴⁶³ Lowell Johnson, a.g.e., s.83.

⁴⁶⁴ Lowell Johnson, a.g.e., s.85.

⁴⁶⁵ Lowell Johnson, a.g.e., s.87.

1.3. Kitabı'l-Akdes'e Göre Umûmi Adalet Evi İctihat ve Kararlarının Bahâi İncındaki Yeri

Bahâullah Mirza Hüseyin Ali, vefat etmeden yaklaşık iki yıl önce (1890) kaleme alıp mühürlediği “Kitab-ı Ahit”te vekili olarak tayin ettiği kişinin büyük oğlu Abdulbahâ olduğunu Bahâilere açıklamış,⁴⁶⁶ Bahâullah’ın ardından vazifeyi devralan Abdulbahâ’da Bahâullah’ın bu sünnetine uyararak, kendisinden sonra Bahâilerin idaresine torunu Şevki Efendi’yi atadığını vasiyetinde bildirmiştir. Böylelikle kendisinden sonra yaklaşık otuz altı yıl Bahâi idaresini devralacak kişiyi tayin eden Abdulbahâ, Şevki Efendi’den sonrada “soyundan gelecek ilk erkek çocuğun” halefi olacağını açıklamıştır.⁴⁶⁷ Fakat Şevki Efendi vefat ettiğinde soyunu devam ettirecek bir erkek çocuğa sahip olmadığı gibi hayatı boyunca da hiç çocuk sahibi olmamıştır. Bu sebeple Abdulbahâ’nın vasiyetini düzenleme gereği hisseden Şevki Efendi, “Emir’in Elleri” ya da “Baş Koruyucular” adını verdiği ve üyeleri arasından “Uluslararası Bahâi Konseyini” organize ettiği özel olarak seçilmiş yirmi yedi kişiden oluşan bir Bahâi zümresine vazifesini tevdi ettiğini açıklamış ve 1951 yılında hazırladığı vasiyetinde bunu belirtmiştir.⁴⁶⁸ Böylelikle 1953 yılında “Uluslararası Bahâi Konseyi” ile birlikte ilk on yıllık çalışma planını hazırlayan Şevki Efendi, dört yıl süren refakatinin ardından 1957 yılında vefat etmiştir.⁴⁶⁹

Şevki Efendi’nin vefatının ardından, hem Bahâilerin idaresini ele almak hem de devam eden “*On Yıllık Çalışma Planı’nda*” yer alan Bahâi incancının en yetkili organı Umumî Adâlet Evi’nin kurulmasını sağlamak üzere Uluslararası Bahâi Konseyi, Bahâi idaresini devralmış, 1963 yılına kadar bu on yıllık plan çerçevesinde hareket etmişlerdir. Bahâullah’ın Emir’ini ilan edişinin yüzüncü yılı olan 28 Nisan 1963’te, o gün mevcut olan elli altı Milli Ruhani Mahfil’in katılımıyla Hayfa’da gerçekleştirilen seçim sonucunda Bahâi tarihinde bir ilk olan Umumî Adâlet Evi’nin kurulması sağlanmış ve Şevki Efendi’nin atadığı “*Uluslararası Bahai Konseyi*” görevini başarıyla tamamlamıştır.⁴⁷⁰

⁴⁶⁶ Bahâullah, Tablets of Bahá'u'lláh Revealed After the Kitáb-i-Aqdas, s.222.

⁴⁶⁷ Abdulbahâ, Will And Testament Of ‘Abdu’l-Bahá, s.5.

⁴⁶⁸ Komisyon, Bahai Dini; Tarihi, Öğretileri ve Toplumsal Çalışmaları, s. 121.

⁴⁶⁹ Komisyon, Bahai Dini; Tarihi, Öğretileri ve Toplumsal Çalışmaları, s. 121; Bahai Dünya Merkezi, Işığın Yüzyılı, s. 96.

⁴⁷⁰ Komisyon, Bahai Dini; Tarihi, Öğretileri ve Toplumsal Çalışmaları, s. 121; Neyir Özşuca, Bahai Tarihi Özeti, s. 123-126.

28 Nisan 1963'ten günümüze kadar Bahâî inancının tek yetkili organı olarak hareket eden bu kurum, Bahâullah Mirza Hüseyin'in vaaz ettiği inancın idare şekli açısından ulaşılmaması gereken nihai amaç olarak görülmüş, hem Abdulbahâ hem de Şevki Efendi bu kurumun biran önce kurulabilmesi için çalışmışlardır. Ayrıca Kitabü'l-Akdes'te hangi metot ve usullerle kurulması gerektiği, görevlerinin neler olduğu ve ne tür gelirlere sahip olduğu da tam anlamıyla açıklanmıştır. Bu sebeple Şevki Efendi otuz altı yıl süren görevi sırasında seçimle belirlenen ve Kitabü'l-Akdes'te "Adalet Evleri" olarak geçen Ruhani Mahfillerin yapısını kurmuş ve bu kurumların iş birliği ile Bahâî İnancının tüm dünyaya yayılması için Abdulbahâ tarafından belirlenen İlahi Plan'ın düzenli bir biçimde uygulanmasını başlatmıştır. Ömrü vefa etmese de atadığı "Uluslararası Bahâî Konseyi" bu vazifeyi 1963 Nisan'ına kadar sürdürmüş ve tüm dünyadaki yetişkin Bahâîler tarafından gizli oy ve oy çokluğu yöntemiyle gerçekleştirilen üç aşamalı bir seçimle "Umumî Adâlet Evi'nin" kurulması sağlanmıştır.⁴⁷¹

"Allah her şehir halkına orada bir Adâlet Evi (Beytu'l-'Adl) kurmalarını ve Bahâ sayısı kadar insanın orada toplanmalarını emretmiştir ama sayı fazla olursa da bir mahzuru yoktur. Onlar (oraya adım atınca) kendilerini sanki yüceler yücesi Allah'ın huzuruna giriyormuş gibi görürler. Ve O'nu, görülmeyeni görürler. Onların, varlık âlemi arasında Rahmân'ın emin kulları ve bütün yeryüzündekiler için de Allah'ın vekilleri olmaları gerekir. Ve onlar, kendi işleri hakkında yaptıkları gibi Allah'ın rızası için O'nun kullarının menfaatleri konusunda da istişarelerde bulunurlar ve kendileri için seçilmiş/tercih edilmiş olanı da seçerler. Çok güçlü ve çok bağışlayıcı olan Rabbinizin hükmü işte budur."⁴⁷² "Ey Adalet Evi'nin adamları! Allah'ın memleketinde O'nun koyunlarının çobanı olun ve tıpkı çocuklarınızı koruduğunuz gibi, onları da insan kılığına girmiş kurtlardan koruyun. İşte güvenilir öğütçü, size böyle öğüt veriyor."⁴⁷³

Bugün Umumî Adâlet Evi'nin "toplumla ilgili güncel yasaların" düzenlenmesi konusunda inananlara karşı sorumluluğu olduğu gibi, inancın muhafazası ve birliğini sağlama konusunda da kurucusu Bahâullah Mirza Hüseyin ve onun yetkili müfessirleri

⁴⁷¹ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.4.

⁴⁷² Ethem Ruhi Fığlalı, Ramazan Şimşek, "Bahâîlik ve El-Kitabu'l-Akdes (Türkçe Çeviri)", e-makâlât Mezhep Araştırmaları, Cilt 3, Sayı 2, Güz 2010, s.60.

⁴⁷³ Ethem Ruhi Fığlalı, Ramazan Şimşek, "Bahâîlik ve El-Kitabu'l-Akdes (Türkçe Çeviri)", e-makâlât Mezhep Araştırmaları, Cilt 3, Sayı 2, Güz 2010, s.73.

Abdulahâ ve Şevki Efendi'ye karşıda sorumluluğu bulunmaktadır.⁴⁷⁴ Çünkü Umumî Adâlet Evi'nin aldığı kararlar her ne sebeple olursa olsun Bahâullah'a indirilen Kelâm'a aykırı ve Misak'ın Yetkili Müfessiri Abdulahâ ve Şevki Efendi'nin yorum ve açıklamalarına tezat teşkil etmemesi ilahi bir kural olarak kabul edilmiştir.⁴⁷⁵ Bunun yanı sıra kitapta ve onun haleflerinin yorum ve açıklamalarında bir bilgi bulamadıkları konularda, bağımsız içtihatla bulunabilme yetkisine sahip olan Umumî Adâlet Evi, Bahâiler tarafından ilahi bir kurum olarak görülmüş ve oy çokluğuyla aldığı tüm karar ve içtihatların inananlar tarafından ilahi bir emir olarak kabul edilmesi sağlanmıştır.

Bu sebeple bir Bahâî bilgin Umumî Adâlet Evi'nin kararlarına aykırı bireysel yorum ve açıklamalarda bulunamayacağı gibi Adalet Evi tarafından onaylanmadıkça da hiçbir bireysel içtihat, karar veya yorumun Bahâiler tarafından bağlayıcılığı bulunmadığı kabul edilmiştir. Böylelikle Bahâiler İslam hukukunda görülen farklı yasa ve içtihatların neden olduğu hizip ve bölünmelerin Bahâî inancında olmayacağını savunmuş ve bu yetkinin sadece bir kuruma tevdi edilmesiyle Kelâm'ın tekliği ve inancın birliğinin sağlanmış olacağını ve ancak bu şekilde Allah'ın indirmiş olduğu inancın yapısının korunabileceğini iddia etmişlerdir.⁴⁷⁶

Ayrıca Umumî Adâlet Evi, kendi çıkardığı yasaları koşullar değiştikçe değiştirme veya yürürlükten kaldırma yetkisine sahipse de, kutsal kitapları Akdes'te açıkça belirtilen yasaların herhangi birini iptal edemeyeceği veya değiştiremeyeceği kesin olarak belirtilmiş, Umumî Adâlet Evi Kitabı'l-Akdes'in Bahâî inancındaki bu etkin konumunu devam ettirmiştir.⁴⁷⁷ Böylelikle inancın temel kaidelerinin muhafazasında Kitabı'l-Akdes'in ortaya koymuş olduğu hükümleri temel alan Umumî Adâlet Evi, çağın değişen ve gelişen meselelerine dair çözümler ortaya koymada önemli işleve sahip ilahi bir kurum olarak görülmüş. Kitabı'l-Akdes'in sınırlarını çizmiş olduğu Bahâî inanç yapısını değiştirme veya mevcut hüküm ve yasaları iptal etme, askıya alma gibi bir yetkisi bulunmadığı, Bahâ ehli tarafından da yaygın görüş olarak kabul edilmiştir.

Umumî Adâlet Evi'nin, 30 Nisan 1963 yılından, 7 Mayıs 2019 yılına kadar yayınlanan karar ve açıklamaların yer aldığı "Selected Messages of the Universal House

⁴⁷⁴ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.4.

⁴⁷⁵ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.4.

⁴⁷⁶ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.5.

⁴⁷⁷ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.5.

of Justice” adlı eserde, alınan bazı kararların bireysel sorulara cevaben kaleme alındığı gibi geneli ilgilendiren konulara dair verilen cevapların ise belli bir grup veya cemaat üyesine veya sadece gençlere ya da belli bir bölgedeki Bahâilere hitaben kaleme alındığı görülmektedir. Ayrıca dünya genelindeki Bahâileri ilgilendiren önemli gün ve geceler ile ilgili paylaşımların yapıldığı yayınların yanı sıra, çeşitli yılları kapsayan çalışma planlarının duyurulması, mabetlerin inşası ve açılışı, yerel manevi meclislerinin çalışmaları, Bahâi fonların çeşitlendirilmesi, kıta müşavirlik kurulları veya Uluslararası Eğitim Merkezleri gibi kurulların oluşturulması gibi birçok farklı içtimai konularda mektuplar yayınlanmıştır. Adalet Evi’nin yanılmazlığı gibi Kitabu’l-Akdes’in yasalarına dair izahlar getiren ya da Kitabu’l-Akdes’te yer alan fakat batıda bazı bölgelerde uygulanması kısıtlanan durumları izah eden, fihhi ve itikâdi konulara dair de bugüne kadar çeşitli yüzlerce karar yayınlanmıştır.⁴⁷⁸

1.4. Bahâi İncasına Göre İbadetlerde Kitabu’l-Akdes’in Yeri

Bahâiler, 1873 yılında Bahâullah Mirza Hüseyin’e nazil olan Kitabu’l-Akdes’in, ilk vahyi aldığı iddia edilen Tahran - Siyah Çal’daki tutukluluk yıllarından⁴⁷⁹ yaklaşık yirmi yıl sonra indirildiğine inandıkları gibi, Kitabu’l-Akdes’ten öncede sonrada Bahâullah’a birçok ayetin indirildiğine inanmış, her birini semadan indirilen yüce hakikatler olarak kabul etmişlerdir.⁴⁸⁰ Bu sebeple her ne kadar Bahâiler içtihat ve alınan kararlarda Kitabu’l-Akdes ile diğer Levihlerde yer alan ayetler arasında Bahâilik inancına kaynaklık etmesi açısından bir fark olduğu düşünülse de, ibadet maksadıyla okunmasında herhangi bir ayırım yapılmamış, Bahâullah’a nazil olduğuna inanılan tüm ayetlerin bu anlamda bir tutulması gerektiğine inanmışlardır.⁴⁸¹

Özellikle Tanrı’nın bir emri olarak kabul ettikleri bu durum ile ilgili olarak Kitabu’l-Akdes’te yer alan “Allah’ın ayetlerini her sabah ve akşam okuyun”⁴⁸² emrini yerine getirebilmeyi ibadet sayan Bahâiler, Bahâullah’a nazil olduğuna inanılan eserlerden ibadet maksadıyla her gün sabah ve akşam, bir miktar okunması gerektiğine inanmışlardır. Bunu yapmayan inananları yine Kitabu’l-Akdes’te “Allah’ın misakına ve

⁴⁷⁸ <https://www.bahai.org/library/authoritative-texts/the-universal-house-of-justice>

⁴⁷⁹ Bahâullah, Kurdu Oğlu Risalesi, s. 9; Adip Taherzadeh, Hz. Bahâullah’ın Zuhuru, c. 3, s. 319.

⁴⁸⁰ Mehmet Marufi, Makaleler, s.20.

⁴⁸¹ Neyir Özsuca, Bahai Dininde Şer’i Hükümler ve İzahları, s.52.

⁴⁸² Ethem Ruhi Fığlalı, Ramazan Şimşek, “Bahâilik ve El-Kitabu’l-Akdes (Türkçe Çeviri)”, e-makâlât Mezhep Araştırmaları, Cilt 3, Sayı 2, Güz 2010, s.123.

ahdine sadakat göstermemiş”⁴⁸³ olanlardan sayan Bahâullah, böylelikle ibadetler bahsinde detaylandıracağımız namaz oruç zekât gibi ibadetlerin düzenlenmesindeki konumu bilinen Kitabu’l-Akdes’in, başlı başına okunmasının da bir ibadet olarak değerlendirilmesi sağlanmıştır.⁴⁸⁴

Bahâullah Mirza Hüseyin’e ait eserlerin namaz gibi birtakım ibadetlerde okunması konusunda da hemen hemen benzer görüşlere sahip olan Bahâiler, ibadetlerde Kitabu’l-Akdes’te yer alan “Okumayı bilen birinin daha önce indirilmiş ayetlerden herhangi birini okuması câizdir. Ancak Allah okuma bilmeyeni, affetmiştir. Şüphesiz mutlak güçlü, günahları bağışlayıcı ancak O’dur.”⁴⁸⁵ ayeti ile ibadetlerde okunması gereken ayetler ile ilgili sınırlar belirlenmiş, Kitabu’l-Akdes ile birlikte Bahâullah’a ait diğer eserlerinde ibadetlerde okunması caiz görülmüştür.⁴⁸⁶

2. BAHÂİLİK’İN ANA KUTSAL METNİ KİTABU’L-AKDES’İN MAHİYETİ

Sayıları yüzlerle ifade edilen Bahâullah Mirza Hüseyin’e ait yazılar içerisinde Bahâilere göre eşsiz bir önem taşıyan Kitabu’l-Akdes, içerdiği mesajla gayesini “Bütün dünyayı yeniden kurmak” olarak özetleyen Bahâullah. Bahâi inancının ana kitabı olarak belirlediği Kitabu’l-Akdes’in, en az bin yıl sürmesi mukadder olduğunu iddia ettiği⁴⁸⁷ yasalarını, “geleceğin dünya uygarlığının bir fermanı”⁴⁸⁸ olarak ilan etmiştir.⁴⁸⁹

Akdes Kitabı, Bahâi inancının şer’i hükümlerini kapsayan ve Allah tarafından Bahâullah’a 1873 yılında Akka şehrinde Abbud’un evinde iken vahyedildiğine inanılan ilahi bir kitaptır. Bütün Bahâiler bu kitapta yer alan şer’i hükümleri yerine getirmekle mükelleftir ve bu emirleri yerine getirdikleri nispette Bahâi sayılmışlardır. Bu sebeple bir Bahâi Kitabı’l-Akdes’i sadece ilahi bir kitap olduğuna inanmakla kalmaz, içerisinde yer alan emirleri uygulamaya, “Zekât, Hac, Hukukullah” gibi mükellefiyetlerini yerine getirmeye çalışır. Bu konuyla ilgili Tecelliyat Levhi’nde Bahâullah şöyle buyurur:

⁴⁸³ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.67.

⁴⁸⁴ Neyir Özsuca, Bahai Dininde Şer’i Hükümler ve İzahları, s.52.

⁴⁸⁵ Ethem Ruhi Fığlalı, Ramazan Şimşek, “Bahâilik ve El-Kitabu’l-Akdes (Türkçe Çeviri)”, e-makâlât Mezhep Araştırmaları, Cilt 3, Sayı 2, Güz 2010, s.49.

⁴⁸⁶ Ethem Ruhi Fığlalı, Ramazan Şimşek, “Bahâilik ve El-Kitabu’l-Akdes (Türkçe Çeviri)”, e-makâlât Mezhep Araştırmaları, Cilt 3, Sayı 2, Güz 2010, s.34.

⁴⁸⁷ Ethem Ruhi Fığlalı, Ramazan Şimşek, “Bahâilik ve El-Kitabu’l-Akdes (Türkçe Çeviri)”, e-makâlât Mezhep Araştırmaları, Cilt 3, Sayı 2, Güz 2010, s.64.

⁴⁸⁸ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.21.

⁴⁸⁹ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.1.

“Allah’a iman ancak kitabında emrolunan şer’i hükümleri yerine getirmekle ölçülür.” yine Saklı Sözler Kitabı’nda “Ey varlık oğlu! Sevgimin hatırı için yasalarım göre yaşa, hoşnutluğum için kendi isteklerini kendine yasak et!” şeklinde inananlara seslenen Bahâullah “Ey toprak oğlu! Kendinizi sözle değil işle süsleyiniz.” gibi farklı levihlerde iman ve amelin birlikte değerlendirildiği çeşitli izahlarda bulunmuştur.⁴⁹⁰ Bu sebeple bir Bahâî, Allah’tan başka ilah olmadığına ve Allah Mazharı Bahâullah’ın onun yeryüzündeki temsilcisi olduğuna iman etmenin yanı sıra Kitabı’l-Akdes’te yer alan şer’i hükümleri yerine getirdiğinde ancak Bahâî inancına sahip iman etmiş bir kişi sayılmıştır.

Bahâullah Kitabı’l-Akdes’in hükümlerinin geçmiş dinlerin de vaaz ettiği konular üzerine bina edildiğini savunmakla kalmamış, geçmiş dinlere ait birçok kavramın yine Bahâî inancında da yer aldığını bildirmiştir. Tek farkla ki Bahâîler, Kitabı’l-Akdes ile birlikte tebliğ edilen Bahâî inancını içinde yaşanan yirmi birinci yüz yılın tüm gereksinimlerini de taşıyan yeni daha mükemmel ilahi bir form olduğunu iddia etmiş, eski ilahi kitaplarda yer alan birçok hükmün ise vadinin olduğundan söz etmişlerdir. Bu sebeple Bahâîlerin inancına göre Hz. Adem’den Bâb Mirza Ali Muhammed’e kadar süre gelen uzunca bir dönemi sonlandırıp yeni bir dönemi başlattığı iddia edilen Kitabı’l-Akdes, hem içeriği hem de temel prensipleri açısından Bahâîlik inancı içerisinde özel olarak değerlendirilmeyi hak eden bir eser olarak durmaktadır.

Konuların dizilişi bakımından belli bir düzende kaleme alındığı görülen Kitabı’l-Akdes’te, Allah’ın inanlara ilk emrinin “Vahyin doğuş yeri ve yasalarının kaynağı olan Tanrı Mazharını tanımak”⁴⁹¹ olarak açıklayan Bahâullah, tüm insanlığa çağrıda bulunarak insanlığı yeni ilahi emre uymaya davet etmiş,⁴⁹² Bahâîlere ilk namaz ibadetini farz kılmıştır.⁴⁹³ Ardından zekat,⁴⁹⁴ oruç,⁴⁹⁵ abdest gibi çeşitli ibadetlere değinen Bahâullah,⁴⁹⁶ Bahâîler için önemli konulardan biri olan halefi Abdulbahâ⁴⁹⁷ ve Adalet Evi’ne dair hükümlerin⁴⁹⁸ yer aldığı ayetlerin yanı sıra, Meşriku’l Ezkâr’ların (ibadethâne) inşası,

⁴⁹⁰ Neyir Özşuca, Bahai Dininde Şer’i Hükümler ve İzahları, s.5.

⁴⁹¹ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.19.

⁴⁹² Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.20.

⁴⁹³ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.21.

⁴⁹⁴ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.66.

⁴⁹⁵ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.22.

⁴⁹⁶ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.25-27.

⁴⁹⁷ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.75.

⁴⁹⁸ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.26,28,33,35.

Allah'ın ayetlerini okumanın önemi,⁴⁹⁹ dünya Bahâileri arasında tek bir dil ve ortak yazının kabulü,⁵⁰⁰ kutsal evin belirlenmesi, hac ziyaretinin farz kılınması,⁵⁰¹ kiblenin tayini,⁵⁰² bütün dinlerle dostluk ve uyum içinde olmanın önemi,⁵⁰³ sanat ticaret veya benzeri bir işle uğraşmanın zorunlu tutulması,⁵⁰⁴ miras taksimi,⁵⁰⁵ bayram günlerinin belirlenmesi,⁵⁰⁶ on dokuz Bâbî aylarından ilki olan Bahâ ayının önemi,⁵⁰⁷ ölü merasimleri,⁵⁰⁸ gibi farklı konularda birçok ayete yer vermiş; el öpme,⁵⁰⁹ dilenme,⁵¹⁰ kumar oynama, afyon kullanma,⁵¹¹ silah taşıma,⁵¹² kutsal ayetlerin sokaklarda okunması,⁵¹³ minbere çıkma⁵¹⁴ ve inziva hayatı⁵¹⁵ gibi çeşitli konulara dair de pek çok yasaklar getirmiştir.⁵¹⁶ Farklı ayetlerde din adamlarına da seslenen Bahâullah, onlardan “Ebha ufkunun üzerinde parlayan güneşi (Bahâullah)” tanımalarını istemiş,⁵¹⁷ En büyük yanılmazlık (el-‘ismetu’l-kübrâ) ilkesi ile ona verilen makamın üstünlüğü tarif edilmiştir.⁵¹⁸ Hakiki manada özgürlüğün ise “Ebedi ve Ezeli hakikat olan Allah’a kulluk” olduğunu ifade eden Bahâullah,⁵¹⁹ sosyal hayata dairde birçok hüküm ortaya koymuştur. Örneğin İslamiyet’tekine benzer kisası geçerli sayan Bahâullah, Beyan ehlinden başkasıyla evlenmeyi haram kılmış,⁵²⁰ iki den fazla kadınla evlenmeyi yasaklamış, mihir miktarını belirlemiş, köleliği kaldırmıştır.⁵²¹ Hükümdarlara, İmparatorlara, Krallara seslendiği çeşitli ayetlerde ise arzusunun ülkeler ele geçirmek değil, kalplere yerleşmek olduğunu ifade etmiştir.⁵²²

⁴⁹⁹ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.67.

⁵⁰⁰ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.80

⁵⁰¹ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.28.

⁵⁰² Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.63.

⁵⁰³ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.65.

⁵⁰⁴ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.28.

⁵⁰⁵ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.25.

⁵⁰⁶ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.24,55.

⁵⁰⁷ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.55,59.

⁵⁰⁸ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.60.

⁵⁰⁹ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.29.

⁵¹⁰ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.66.

⁵¹¹ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.68.

⁵¹² Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.70.

⁵¹³ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.54.

⁵¹⁴ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.68.

⁵¹⁵ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.30.

⁵¹⁶ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.28-30.

⁵¹⁷ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.33.

⁵¹⁸ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.35.

⁵¹⁹ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.59.

⁵²⁰ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.64.

⁵²¹ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.38-42.

⁵²² Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.46.

2.1. Kitabu'l-Akdes'e Göre Tanrı ve Tanrı Mazharı (Mezâhir-i İlâhiyye)

Tek tanrılı (monoteist) inanç geleneğine sahip olan Bahâilik; Yahudilik, Hristiyanlık veya İslam'a dair birçok farklı itikâdi ve amelî şer'i konularda benzerlikler barındırmaktadır. Bu sebeple görüşlerini daha çok Kitabu'l-Akdes'e dayandırdıklarını her fırsatta ifade eden Bahâiler, özgün bir form olarak değerlendirdikleri Bahâi inancını, Yahudilik'ten Hristiyanlık'a, İslamiyet'ten Bahâilik'e "vahyin aşamalı" gelişimine paralel en mükemmel inanç olduğunu iddia etmektedirler.⁵²³ Özellikle Kitabu'l-Akdes'te yer alan ve diğer din ve mezheplerden ayrıldıklarını iddia ettikleri Allah'ın varlığı meselesi ve O'nun dünyadaki yansıması Mezâhir-i İlâhiyye'nin (Tanrı Mazharı) zarureti Bahâilik için önemli derecede farklılık arz eden itikâdi meseleler olarak kabul edilmiştir. Çünkü her ne kadar bir Bahâi, İslam Dini ile benzerlikler içeren zâtı ve sıfatları itibariyle ezeli ve ebedi olan Allah'ı bir kabul edip iman etmişse de,⁵²⁴ insan idrakinin üstünde, aklen kavranması mümkün görünmeyen yaratıcının varlık âlemindeki bir tezahürü olarak kabul ettikleri, Tanrı Mazharlarının geçmişte olduğu gibi günümüzde de devam etmesi gerektiğini iddia etmiş. İlâhi emrin elçileri olarak gördükleri bu kişilere birçok açıdan ulûhiyeti çağrıştıracak sıfatlar nispet etmişlerdir.⁵²⁵

Bu sebeple Tanrı Mazharını, her türlü hatadan berî ve her sözünü Allah kelâmı olarak tasavvur eden Bahâiler, itikâdi açıdan her ne kadar Allah ile mazharını özdeş bir varlık olarak kabul etmeseler de "yaradılış âleminin hakikat güneşi ve yaratıcının dünyadaki aynası" gibi Tanrı Mazharı Bahâullah'a bakan bir kimsenin aslında Allah'ı müşahede ettiği izlenimi uyandıran iddialarda bulunmuşlardır.⁵²⁶ Bu durum ise mevcudatın tek hâkimi olan Allah'ın Kur'an'da kendini vafettiği isimleri ve sıfatlarından ibâret mutlak bir vücudu olmadığını ve bu anlamda Tanrı'nın kâinattaki varlığını temsil eden mezâhirine (zuhura) muhtaç olduğunu iddia etmelerine neden olmuştur.⁵²⁷ Özellikle Allah'ın gayb (emr) ve yaratılış (halk) âlemindeki (âlemu'l-emr ve'l-halk)⁵²⁸ makamını

⁵²³ Mehmet Marufi, Makaleler, s.144; Komisyon, Bahai Dini; Tarihi, Öğretileri ve Toplumsal Çalışmaları, İstanbul 2016, s. 9; Gloria Faizi, a.g.e., s.34.

⁵²⁴ Komisyon, Bahai Dini; Tarihi, Öğretileri ve Toplumsal Çalışmaları, Bassaray Matbaası, İzmir 2016, s. 35; Neyir Özşuca, Bahai Dini; Tarihi, Prensipleri ve Dini Hükümleri, s. 13.

⁵²⁵ Abdalbaha, Sevgiden Birliğe, Çev. Muhsin Mecidi, Fuat Kuçani, Bahâi Eserleri, Adana 1984, s.14; Süleyman Özkaya, a.g.e, s. 25-26; Ethem Ruhi Fığlalı, Babilik ve Bahailik, s. 60-61; Bahauallah, Birlik Çadırı, s. 28; Bahauallah, İkan Kitabı, s.58,59,79.

⁵²⁶ Shoghi Effendi, The Dispensation of Bahauallah, s. 17.

⁵²⁷ Ethem Ruhi Fığlalı, Babilik ve Bahailik, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1994, s. 60.

⁵²⁸ Ethem Ruhi Fığlalı, Ramazan Şimşek, "Bahâilik ve El-Kitabu'l-Akdes (Türkçe Çeviri)", e-makâlât Mezhep Araştırmaları, Cilt 3, Sayı 2, Güz 2010, s. 44.

temsil eden Tanrı Mazharları hakkında Kitabu'l-Akdes'te de gaybı bilmesi,⁵²⁹ küçük veya büyük bütün hatalardan münezze sayılması (el-ismetu'l-kübrâ)⁵³⁰ ve konuşmasının vahiy olarak değerlendirilmesi⁵³¹ gibi bir takım aşırı fikirlerin mevcudiyeti, Bahâî tevhit akidesini anlamayı zorlaştırmıştır.

Bu nedenle Bahâîler, Kitabu'l-Akdes'e göre "olmuş ve olacak her şeyin hâkimi" eşi ve benzeri bulunmayan Allah'ın varlığını bilmenin tek yolunun yine Tanrı Mazharını tanımak ve kâinatın ilmi hakikatlerini açığa çıkarmakla mümkün olacağını ifade etmişlerdir. Çünkü Bahâîler her ne kadar "ilimlerin ulaşacağı en yüce ve en son noktanın"⁵³² Allah'ı tanımak olduğunu ve ancak Allah'ın akli delillerle ispatının mümkün olduğunu düşünmüşlerse de,⁵³³ yaratılmış aciz insan aklının çabasıyla ortaya konan akli delillerin Allah'ı kavramada tam anlamıyla yeterli olamayacağını da ifade etmişlerdir.⁵³⁴ Bu sebeple ilmi hakikatlerin peşinde koşan bir Bahâiden aynı zamanda Tanrı Mazharını tanınması istenmiş ve bir Bahâî nihai anlamda hiçbir zaman Allah'ın kavranamayacağını bilse de, Tanrı Mazharını tanıyarak Allah'a dayanabileceği öğütlenmiştir.⁵³⁵ Çünkü insan zihninin kuşatıcı bir anlayışla Allah'ı idrak etmekten aciz kalacağını düşünen Bahâîler, nasıl ki câmidât alemi, nebâtât alemi, nebâtât alemi ise hayvânât alemi idrak etmekte aciz ise yaratılmış insan aklının da ezeli hakikat olan Allah'ı tam anlamıyla kavrayabilmesini mümkün görmemişlerdir.⁵³⁶

Bahâîler bu sebeple Allah'ı tanımak, bilmek, hüküm ve öğütlerini açığa çıkarmak ve O'na ibadet edebilmek için Allah'ın yeryüzündeki temsilcisi elçilerin⁵³⁷ her dönemde bu vazifeyi ifa etmek üzere gönderileceğine inanmışlardır. Günümüzde ise Bâb Mirza Ali Muhammed'den sonra Bahâullah Mirza Hüseyin'in bu görevi icra eden en son elçi olduğu kabul edilmiş, zuhurunun üzerinden "bin yıl geçmeden"⁵³⁸ ise yeni bir elçinin gönderilmeyeceği ifade edilmiştir.

⁵²⁹ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.31.

⁵³⁰ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.34.

⁵³¹ Bahâullah, Kurdu Oğlu Risalesi, s.5.

⁵³² Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.52.

⁵³³ Abdalbaha, Sevgiden Birliğe, s.11.

⁵³⁴ Abdalbaha, The Promulgation of Universal Peace, Bahai Publishing Trust, Wilmette 2007, s. 422.

⁵³⁵ Neyir Özsuca, Bahai Dini; Tarihi, Prensipleri ve Dini Hükümleri, s. 5; Ethem Ruhi Fığlalı, Ramazan Şimşek, "Bahâîlik ve El-Kitabu'l-Akdes (Türkçe Çeviri)", e-makâlât Mezhep Araştırmaları, Cilt 3, Sayı 2, Güz 2010, s. 32.

⁵³⁶ Abdalbaha, Sevgiden Birliğe, s.12; Komisyon, Bahai Dini; Tarihi, Öğretileri ve Toplumsal Çalışmaları, s. 39.

⁵³⁷ Peygamberler ve Tanrı Mazharları (Bâb ve Bahâullah).

⁵³⁸ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.30.

“Eğer bir kimse bütün insanların ayaklarını yıkasa ve Allah’a ormanlarda, vadilerde ve dağlarda, yüksek tepelerde ve yüce doruklarda ibadet etse ve onun tapınmasına tanık olmayan hiçbir taş ve ağaç, bir toprak parçası kalmasa bile, ondan Benim (Bahâullah Mirza Hüseyin) razılığımın güzel kokusu yayılmıyorsa, onun amelleri Allah katında hiçbir zaman kabul edilmez. Herkesin Rabbi Allah böyle takdir buyurmuştur.”⁵³⁹

Bahâullah Mirza Hüseyin Bahâi inancının ana kitabı⁵⁴⁰ Kitabu’l-Akdes’te Allah’ın zât ve sıfatları hakkında da İslam’la benzer ifadelerde bulunmuştur. Akdes Kitabı’nda özellikle yaratıcının bir ve tek olduğundan sıklıkla bahseden Bahâullah, çeşitli ayetlerde “istediği gibi davranan, eşi ve benzeri bulunmayan, her şeyi bilen, mutlak hâkim, kudretiyle dilediğini yapan, aziz ve cömert, rahman ve rahim olan, ezeli ve ebedi mâlik, emredici ve güçlü, eli açık ve kerim, bağışlayan, hesap soran, kendi kendine var olan, âlemlerin Rabbi, ihsanda bulunan, tövbe edenleri affeden...” gibi ifadelerde bulunmuştur.⁵⁴¹

2.2. Kitabu’l-Akdes’e Göre Tanrı Mazharı’nın Halefi, Yetkili Müfessir

Abdulbahâ

Kitabu’l-Akdes’te Allah’ın gayb ve yaratılış âlemindeki (âlemu’l-emr ve’l-halk)⁵⁴² makamını temsil eden Tanrı Mazharı Bahâullah Mirza Hüseyin, kendisinden sonra yerine geçecek olan vasinin, ilahi bir emirle tayini meselesini önemsemiş, çeşitli kitap ve yazılarında ilahi plan çerçevesinde bu makamı izah eden Bahâullah, birçok ayette isim ve sıfatlarından bahsetmiştir.⁵⁴³ Çünkü Bâb Mirza Ali Muhammed’in vefatının ardından yaşananların bir benzerini kendisinden sonrada yaşanmasından endişe eden Bahâullah, Bahâiler arasında olası muhtemel tefrikayı önlemek ve Bahâi inancının mezheplere bölünerek parçalanmasını engellemek için kendisinden sonra Bahâi idaresinin başına oğlu Abdulbahâ’yı atamıştır. Kitabu’l-Akdes’te bu konuya özel ihtimam gösteren Bahâullah, daha henüz vefat etmeden önce kendisinin yerine kimin

⁵³⁹ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.30.

⁵⁴⁰ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.53.

⁵⁴¹ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.20-43.

⁵⁴² Ethem Ruhi Fığlalı, Ramazan Şimşek, “Bahâilik ve El-Kitabu’l-Akdes (Türkçe Çeviri)”, e-makâlât Mezhep Araştırmaları, Cilt 3, Sayı 2, Güz 2010, s. 44.

⁵⁴³ Bahâullah, Tablets of Bahá’u’lláh Revealed After the Kitáb-i-Aqdas, s.222; Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s. 232; Adip Taherzadeh, Hz. Bahâullah’ın Zuhuru, c. 4, s. 411; Komisyon, Bahai Dini; Tarihi, Öğretileri ve Toplumsal Çalışmaları, s. 24.

gececeğini,⁵⁴⁴ görev ve vazifesinin neler olduğunu ve Bahâî akidesi içerisindeki konumunu⁵⁴⁵ Bahâîlere açıklamış ve böylelikle Allah tarafından gönderilen diğer ilahi dinlerden farklı olarak Bahâî akidesi içerisinde önemli görülen bu mesele, Bahâîlik'in diğer dinlerden üstün vasfını temsil ettiğini iddia etmişlerdir. Çünkü Bahâullah, bir inancın karşılaşılabileceği en büyük felaketin, o hareketin mezheplere bölünmesi olarak görmüş. Hiçbir zaman onaylamadığı bu tarz kırılmalarının önüne geçebilmek için Kitabı'l-Akdes'te ayetleri yorumlama yetkisini tek bir kişiye bırakarak, Bahâî inancının ilahi bir emirle “kâdim kökten fıskıran kimse”⁵⁴⁶ olarak tarif ettiği halefi Abdulbahâ eliyle devam etmesini sağlamıştır.⁵⁴⁷

Bu sebeple Bahâî inancının temelini oluşturan önemli yasa ve hükümler her ne kadar Bahâullah Mirza Hüseyin'in kaleme aldığı ayetlerden müteşekkil olsa da, bu ayetlerin muhafazası ve anlaşılması ilahi bir vazife olarak, yetkili müfessir ünvanıyla halefi Abdulbahâ'ya bırakılmış. Bahâîlik, Bahâullah Mirza Hüseyin'den sonra Kitabı'l-Akdes'te sınırları çizilen Abdulbahâ'nın idaresiyle devam etmiştir. Böylelikle yetkisini doğrudan Kitabı'l-Akdes'ten alan Abdulbahâ, 1892 yılında göreve gelmesiyle Bahâî idaresini, kendisinden sonra yerine atadığı torunu Şevki Efendi'nin eliyle 1957 yılına kadar yaklaşık atmış beş yıl dede-torun idaresinde devam ettirmişlerdir. Ayrıca bu süreç içerisinde Kitabı'l-Akdes'te emredilen ve demokratik seçimlerle iş başına gelen Adalet Evi'nin kurulması sağlanmış, böylelikle Bahâî idaresinin kurumsal yapısını oluşturmayı başaran Bahâîler, sınırları ve yetkileri Kitabı'l-Akdes'te belirtilen kişi ve kurulların eliyle Bahâî inancını günümüze kadar taşımışlardır.

Bugün, dönemleri itibariyle Abdulbahâ'dan, Şevki Efendi'ye, Uluslararası Bahâî Konseyi'nden, Adalet Evi'ne kadar Bahâullah'tan sonra en yetkin organlar olarak görev alan bu kişi ve kurullar. Bahâî idaresini en üst mertebede temsil etmiş, Kitabı'l-Akdes'in dışında kalan tüm dini ve içtimai meselelere dair içtihatla bulunma, ayetlerin anlaşılması ve inananlara açıklanması, Bahâîliğin etkin tebliği ve idaresinin kesintisiz devri gibi özel bir takım sorumluluklarla hareket etmişlerdir.

⁵⁴⁴ Ethem Ruhi Fığlalı, Ramazan Şimşek, “Bahâîlik ve El-Kitabu'l-Akdes (Türkçe Çeviri)”, e-makâlât Mezhep Araştırmaları, Cilt 3, Sayı 2, Güz 2010, s. 107.

⁵⁴⁵ Ethem Ruhi Fığlalı, Ramazan Şimşek, “Bahâîlik ve El-Kitabu'l-Akdes (Türkçe Çeviri)”, e-makâlât Mezhep Araştırmaları, Cilt 3, Sayı 2, Güz 2010, s. 132.

⁵⁴⁶ Ethem Ruhi Fığlalı, Ramazan Şimşek, “Bahâîlik ve El-Kitabu'l-Akdes (Türkçe Çeviri)”, e-makâlât Mezhep Araştırmaları, Cilt 3, Sayı 2, Güz 2010, s. 107.

⁵⁴⁷ Mehmet Marufi, Makaleler, s.27.

Ayrıca her ne kadar Abdulbahâ yetkisini doğrudan Kitabu'l-Akdes'ten almış olsa da Abdulbahâ'nın atamış olduğu torunu Şevki Efendi'nin konumu için aynı şeyi söylemek pek mümkün görünmemektedir. Fakat içtihat ve kararları bağlamında yine de ikisi arasında bir fark görmeyen Bahâiler, Bahâullah'ın oğlu Abdulbahâ'nın Bahâi inancında ki üstün konumuyla torunu Şevki Efendi'nin konumunu bir tutmuşlardır.

Sonuç olarak, Kitabu'l-Akdes'te Bahâullah Mirza Hüseyin, kendisinden sonra Bahâi idaresini ele alacak ve her biri ilahi eser olarak kabul edilen kitapları hakkında açıklama ve tefsirlerde bulunacak tek yetkilendirdiği kişiyi Abdulbahâ olarak belirlemiştir. Bahâi akidesi içerisinde kalma şartıyla, Bahâullah'ın emir ve yasaklamaları kadar önemli içtihatla bulunma ve “Kitapta anlamadığımız her şeyi bu güçlü ağacın dalı olan kimseye (Abdulbahâ) sorun”⁵⁴⁸ ayetinde yer aldığı gibi ilahi yasaları anlaşılır kılma yetkisine sahip olduğu ilan etmiştir. İnancın mezheplere bölünüp parçalanma tehlikesine karşı ise özellikle Adalet Evi'nin kurulması vazifesine dair bir takım görev ve sorumluluklar Abdulbahâ'ya tevdi edilmiştir.⁵⁴⁹

2.3. Kitabu'l-Akdes'e Göre Umûmi Adalet Evi Kurumu

2.3.1. Adalet Evi'nin Kurulması, Görevleri ve Gelirleri

Bahâullah Mirza Hüseyin'in vefatının ardından, Kitabu'l-Akdes'te belirtilen “Umumî Adâlet Evi'nin” kurulmasında 1892-1957 yıllarını kapsayan Abdulbahâ ve Şevki Efendi dönemlerinin önemli payı olmuştur.⁵⁵⁰ Çünkü Bahâullah'ın emrini ilan edişinin üzerinden ancak bir asır sonra, 1963'te Kitabu'l-Akdes'te bahsedilen en yetkin Bahâi idari yapısını (Adâlet Evi) kurmayı başaran Bahâiler. Abdulbahâ'nın vasiyetinde belirttiği düzenlemelere de dayanarak, Şevki Efendi'nin başlatmış olduğu ilk “On Yıllık Çalışma Planı” kapsamında, “ilahi idari düzen” geçiş süreci yürütülmüş ancak Şevki Efendi'nin 1957 yılında vefat etmesiyle, yerine görevlendirdiği “Uluslararası Bahâi Konseyi” 1963 yılında çalışma planını doğrultusunda bu geçiş sürecini başarılı bir şekilde nihayete erdirmiştir. Böylelikle Şevki Efendi'nin vefatının ardından yaklaşık altı yıl kadar daha süren çalışmaların tamamlanmasıyla, 1963 yılında Hayfa'da gerçekleştirilen ilk Adalet Evi seçimleriyle Bahâi idaresi kurumsal yapıya kavuşturulmuş. 1963 yılından

⁵⁴⁸ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.75.

⁵⁴⁹ Ethem Ruhi Fıçlalı, Ramazan Şimşek, “Bahâilik ve El-Kitabu'l-Akdes (Türkçe Çeviri)”, e-makâlât Mezhep Araştırmaları, Cilt 3, Sayı 2, Güz 2010, s. 60.

⁵⁵⁰ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s. 342.

günümüze kadar beş yıl arayla yapılan seçimlerle iş başına gelen üyeler; Bahâî akidesinin muhafazası, çeşitli içtihat ve kararların alınması ve uluslararası tebliğ çalışmaları gibi çeşitli görev ve sorumlulukların yürütülmesi bu kurumsal yapı eliyle gerçekleştirilmiştir.
551

Kitabu'l-Akdes'te "Adalet Evi'nin" kurulmasını Allah'ın açık bir emri olarak kabul eden Bahâîler, Bahâ sayısı⁵⁵² kadar üyeden oluşan kurulun Bahâî olsun veya olmasın yeryüzünde bulunan tüm kulların menfaatini gözetme ve Allah'ın rızasına uygun hareket etme sorumluluğu olduğu vurgulanmıştır.⁵⁵³ Ayrıca Kitabu'l-Akdes'te sadece erkek üyelere⁵⁵⁴ seçilmesi emredilen Umumî Adâlet Evi üyeleri, tüm dünyadaki Bahâîlerin eğitiminden de sorumlu tutulmuş,⁵⁵⁵ Allah'ın Kitabu'l-Akdes'te belirlemiş olduğu hükümleri uygulamak, tamamlayıcı yeni hüküm ve kararlar çıkarmak ve örneğin hırsızlık ile ilgili hükümlerde olduğu gibi gerektiğinde cezanın detaylarını düzenlemekle yetkilendirilmişlerdir.⁵⁵⁶

Bahâullah Mirza Hüseyin, Kitabu'l-Akdes'te Adalet Evi'nin ihtiyaç ve çalışmalarında kullanılmak üzere birçok açıdan maddi gelir sağlayacak kaynaklarda belirlemiştir. Örnek olarak vermek gerekirse, ardında mirasçı bırakmadan ölen Bahâîlerin tüm mal varlıklarının Adâlet Evi'ne (Beytu'l-'Adl) devredilmesinin emredilmesi⁵⁵⁷ veya mirasçısının cinsiyet ve yakınlığına göre üçte bir oranında mirastan pay olarak Adalet Evi'ne de ayrılması⁵⁵⁸ bu düzenlemelerden bir kısmıdır. Ayrıca tüm vakıf mallarının Adâlet Evi tasarrufunda bulundurulması⁵⁵⁹ veya zina gibi birtakım cezaların diyeti olarak Adâlet Evi'ne belli oranlarda mâl cinsinden ödeme yapılması inananlar üzerine farz kılınarak Adalet Evi için ciddi miktarda gelir kaynakları oluşturulmuştur.⁵⁶⁰

⁵⁵¹ Komisyon, Bahai Dini; Tarihi, Öğretileri ve Toplumsal Çalışmaları, s. 119; Neyir Özşuca, Bahai Dini; Tarihi, Prensipleri ve Dini Hükümleri, s. 25; Neyir Özşuca, Bahai Dininde Şer'i Hükümler ve İzahları, s. 60; Mehmet Marufi, Bahai Okyanusundan Damlalar, s. 55.

⁵⁵² Bahâ kelimesinin ebced hesabı olan dokuz sayısı.

⁵⁵³ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.28.

⁵⁵⁴ Ethem Ruhi Fırlı, Ramazan Şimşek, "Bahâîlik ve El-Kitabu'l-Akdes (Türkçe Çeviri)", e-makâlât Mezhep Araştırmaları, Cilt 3, Sayı 2, Güz 2010, s. 73.

⁵⁵⁵ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.35.

⁵⁵⁶ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.35.

⁵⁵⁷ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.26.

⁵⁵⁸ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.26.

⁵⁵⁹ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.33.

⁵⁶⁰ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.36.

Sonuç olarak Kitabı'l-Akdes'te emredilen, Abdulbahâ tarafından açıklanarak bir vasiyet olarak bırakılan ve ancak Şevki Efendi döneminde tam anlamıyla hayat bulan Bahâî İdari Düzeninin en yetkin organı “*Umûmi Adalet Evi*”, 1963 yılında dünya genelinde mevcut bulunan elli altı “*Merkezi Ruhani Mahfil*” delegelerinin seçimiyle kurulmuş. İlk kurulduğu günden, günümüze kadar, olası adaylar önceden belirlenmeden ve bu konuda herhangi propaganda faaliyetine izin verilmeden beş yıl süreyle erkeklerden belirlenen delegeler, seçimle ve gizli oy açık tasnif yöntemiyle vazifeye getirilmiştir. Toplam dokuz kişiden oluşan ve Bahâîlerin idari teşkilat yapısında en üstte son söz sahibi durumunda olan “*Umumî Adâlet Evi*” dünyadaki tüm Bahâîleri idare etmek ve davanın selameti için çalışmakla yükümlüdür. Onun altında ise bölgesel nitelikte “*Millî Mahfiller (beytü'l 'adl-i millî)*” ve ondan daha küçük birimlerde ki teşkilatlanma olarak “*Mahallî Ruhânî Mahfiller (beytü'l-adl-i mahallî)*” bulunmaktadır.⁵⁶¹

2.4. Kitabı'l-Akdes'in Emrettiği Yasa, Hüküm ve Öğütler

Bahâî inancının itikâdi ve ameli temel inanç değerlerini ortaya koyan Kitabı'l-Akdes, büyük oranda konu konu ayet dizilimine sahip bir eser olmanın yanı sıra farklı konuda ayetlerin iç içe veya arka arkaya geldiği durumlarda bulunmaktadır. Örneğin bir ile beşinci ayetler arasında Bahâullah'a iman konusunu işleyen eser, altı ile on dördüncü ayetler arasında namaz bahsi, ardından oruç, zekat ve miras gibi konular genellikle sıralı ayetlerle kitapta yer almış, çeşitli yasaklamalar ve emirler ise diğer ilahi kitap formlarına benzer yapıda farklı farklı pasajlarda kayıt altına alınmıştır. Büyük oranda siyak ve sibak bütünlüğünü sağlamak için belli paragraflara ayrılarak düzenlenmiştir. Böylelikle toplamda yüz doksan ayrı pasajdan oluşan eserle Bahâullah Mirza Hüseyin, daha önceki ilahi kitaplarda yer alan hükümlere atıfta bulunarak Bahâî akidesini tanzim etmeye çalışmış, eski birçok hükmün kaldırıldığını ve yerine birçok yeni yasa ve hükümlerin getirildiğini ilan etmiştir.

Bu sebeple Kitabı'l-Akdes'in getirdiği yeni hüküm ve yasalar kadar, Kitabı'l-Akdes'in kaldırdığı eski hüküm ve yasalar Bahâî akidesinin bina edildiği dini ve içtimai yapının yeniden ele alınmasını gerekli kılmış, Kitabı'l-Akdes ile birlikte yapılması emredilen ibadetler ve “*Hukukullah*” gibi diğer bazı önemli başlıklar Bahâîlere

⁵⁶¹ Ethem Ruhi Fığlalı, Ramazan Şimşek, “Bahâilik ve El-Kitabu'l-Akdes (Türkçe Çeviri)”, e-makâlât Mezhep Araştırmaları, Cilt 3, Sayı 2, Güz 2010, s. 29.

açıklanmıştır. Biz tüm bu konuları Kitabı'l-Akdes ile ihdas edilen yeni hüküm ve yasalar ile ilga edilen eski hüküm ve yasalar başta olmak üzere bütüncül bir bakış açısıyla izah edeceğimiz dört ana başlıkta toplamayı uygun gördük.

2.4.1. Kitabı'l-Akdes'in Getirdiği Yeni Hüküm ve Yasalar

Kitabı'l-Akdes'te “vahyin onda doğduğu kimse”⁵⁶² olarak tarif edilen Bahâullah Mirza Hüseyin, esasen Şeyhiyye Tarikatıyla özdeş “Kamil Şîî” inancı etrafında olgunlaşan beklenen Mehdi'nin kendisi olarak görülürken, Bâb Mirza Ali Muhammed'e vahyedildiğine inanılan Beyan eserinde, Mehdi'ye yüklenen özel mana ile peygamberlik müessesesi Bâbiler arasında canlılık kazanmış. Bâb Mirza Ali Muhammed'in ardından Bahâullah'ın döneminde ise beklenen Mehdi inancı, Kitabı'l-Akdes'te ki açık hükümlerle Allah'ın elçisi anlamında Tanrı Mazharı kavramına evrilmesine neden olmuştur. Bu sebeple Bahâiler, temelde bir olan Allah'a imanın yanı sıra yaratılış ve gayb âlemindeki temsili Tanrı Mazharı'nın varlığını kabul etmeyi iman esaslarından sayarak, vahiy sürecinin devam ettiğini ve bugün olduğu gibi gelecekte de peygamberlerin geleceğini iddia etmişlerdir.

Bugün Akdes kitabına baktığımızda, emredilen bütün şer'i hüküm ve amelleri yerine getirmeyi özünde Bahâullah'ın hoşnutluğunu kazanmak⁵⁶³ olarak gören Bahâiler, en az bin yıl sürecek bu inancın müntesiplerine, Allah'ın varlık âleminde ki tecellisi Bahâullah “bütün dinlerin inananlarıyla dostluk kurun”⁵⁶⁴ emrine uygun hareket etmeye davet etmiş. Bahâiler de her şehirde bir “*Adalet Evi*” kurulması emrini yerine getirmeye çalıştıkları gibi bütün dinlerle dostluk kurmayı ve uyum içinde olmayı vazife edinmişlerdir.⁵⁶⁵

Özellikle Kitabı'l-Akdes'te “Ey Dünya İnsanları, Ey Bahâ Ehli, Ey Beyân Ehli, Ey Din adamları” gibi çeşitli hitaplarla uyarılarda bulunan Bahâullah Mirza Hüseyin, insanları ikaz ederken, bu tür hitap cümleleriyle yeni hüküm ve yasalardan da muhataplarını haberdar etmiştir. Örneğin tüm dünya insanlarına hitaben kaleme aldığı bir pasajda kendi cismani makamını “Kutsal Nokta” olarak tarif eden Bahâullah, kıblegâh

⁵⁶² Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.33.

⁵⁶³ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.30.

⁵⁶⁴ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.44.

⁵⁶⁵ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.65.

olarak kendisine dönülmesini emretmiş,⁵⁶⁶ her ülkede mabetler inşa edilmesini ve mabetlerin resim ve heykelden uzak, manevi ortamın ruhuna uygun şekilde süslenmesini emretmiştir.⁵⁶⁷ Bahâ ehline hitaben kaleme aldığı ayetlerde ise dini ve içtimai birçok farklı konuda yeni hükümler ortaya koyan Bahâullah, çalışma hayatını mutlak anlamda farz kıldığı bir ayetinde, insanlığa fayda sağlayan sanat, ticaret veya benzeri bir işle uğraşmayı ibadet saymış,⁵⁶⁸ köleliği kaldırarak el öpmeyi kitapta yasaklamıştır.⁵⁶⁹ Miras konusunda da farklı düzenlemeler getiren Bahâullah; ebeveyne, çocuklara, erkek ve kız kardeşlere, eşlere ve öğretmenlere mirası pay edilecek şekilde farklı oranlarda yedi ayrı sınıfa bölmüş,⁵⁷⁰ vasiyetname yazmayı⁵⁷¹ ve ayrıca her yüz kazançtan on dokuzunun Allah'a ait olduğunu ve bu konuda Hukukullah'a ihanet edilmemesi gerektiğini emretmiştir.⁵⁷²

Kutsal ayetlerin, mabetlerin dışında okunmasını da yasaklayan Bahâullah.⁵⁷³ Her Bahâî'den günde bir defa abdest alarak ve kibleye yönelerek doksan beş defa “Allahu Ehbâ (Nurlular Nurlusu olan Allah)”⁵⁷⁴ zikrini tekrar etmeyi farz kılmış,⁵⁷⁵ minbere çıkmaktan Bahâîleri men etmiş,⁵⁷⁶ alkollü içkileri kullanmayı yasaklamış, kumarı ve afyonu ise kitabın son ayetinde haram kılmıştır.⁵⁷⁷ Saçın tamamen kazıtılması veya kulak hizasını geçecek şekilde uzatılması gibi şeklen kısıtlamalar getirilmiş,⁵⁷⁸ giysileri görünür bir şekilde kirli olan kişilerin dualarının dahi kabul edilmeyeceğini bildirerek, temizlik ile ilgili çeşitli uyarılarda bulunulmuştur.⁵⁷⁹

Temizlik konusuna ayrı bir parantez açmak gerekirse, Kitabı'l-Akdes'te haftada en az bir kez banyo yapmayı ve tırnakları kesmeyi emreden Bahâullah,⁵⁸⁰ yazın her gün kışın ise üç günde bir ayakların yıkanmasını emretmiş,⁵⁸¹ hamamlara girmeyi

⁵⁶⁶ Bahauallah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.21.

⁵⁶⁷ Bahauallah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.28.

⁵⁶⁸ Bahauallah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.28.

⁵⁶⁹ Bahauallah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.29.

⁵⁷⁰ Bahauallah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.25.

⁵⁷¹ Bahauallah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.54.

⁵⁷² Bahauallah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.51.

⁵⁷³ Bahauallah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.54.

⁵⁷⁴ Bahauallah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.25.

⁵⁷⁵ Neyir Özşuca, Bahai Dininde Şer'i Hükümler ve İzahları, s.23.

⁵⁷⁶ Bahauallah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.68.

⁵⁷⁷ Bahauallah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.68.

⁵⁷⁸ Bahauallah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.33.

⁵⁷⁹ Bahauallah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.44.

⁵⁸⁰ Bahauallah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.53.

⁵⁸¹ Bahauallah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.68.

yasaklayarak,⁵⁸² sandalyeye oturarak masada yemek yemeği ve on dokuz yılda bir evdeki tüm eşyaları yenilemeyi gücü yeten her Bahâî'ye farz kılmıştır.⁵⁸³

Evlenme ve nikâh bahsi ile alakalı ayetlerde evlenmeyi makbul sayıp teşvik eden Bahâullah, erkek veya kadının on beş yaşından önce evlenmesini ise caiz görmemiş, erkeğe iki ayrı eş almasına ruhsat vermiş ve anlaşmazlıklarda boşanma yolunu açık bırakmıştır.⁵⁸⁴ Ayrıca Bahâî olmayanlarla yapılan evlilikleri de onaylayan Bahâullah, evlilikte aranan iki şarttan birincisini ebeveynin rızası, ikincisini ise miktarı 19 miskalden az 95 miskalden fazla olmamak kaydıyla kadına nikah esnasında verilen mihir olarak belirlemiştir.⁵⁸⁵ Nişan ile nikah arasında olması gereken makul süreyi de doksan beş günle sınırlayan Bahâullah, evlenmede acele edilmesini tavsiye etmiş, evlilik sonrası seyahatlerde ise erkeğin yolculuğa çıkmadan önce döneceği zamanı eşine bildirmesini,⁵⁸⁶ sadakatsizlik sonucunda gerçekleşen boşanmalarda nafaka şartının kaldırılmasını,⁵⁸⁷ çocukları olduğunda her babanın evlatlarına okuma ve yazmayı öğretmesini,⁵⁸⁸ gerekli olmadıkça silah taşınmamasını,⁵⁸⁹ sadece bir bardak su ikramından ibaretle olsa ayda bir kez evlerde zorunlu ziyafet yemeği verilmesini Bahâîlere farz kılmıştır.⁵⁹⁰

Cenaze merasimi ile ilgili yeni bir takım hükümler de ortaya koyan Bahâullah, Bahâîlerden cenazelerini su ile yıkamalarını ipek veya pamuk kumaşla kefenlenmelerini istemiştir. Ayrıca defin esnasında “Allah’tan geldim, O’ndan başka her şeyden uzaklaşarak, Rahman ve Rahîm olan ismine tutundum ve Allah’a döndüm” hükmünün yazılı olduğu yüzükle defnedilmeyi farz kılmış, cemaatle cenaze namazı kılınarak tabut içerisinde defnedilmesi gerektiği emredilmiştir.⁵⁹¹

Ayrıca Bahâîleri siyasi meselelerden uzak tutan Bahâullah, siyasetle uğraşmayı, parti işine girmeyi ve politik konularda açıklamalar yapmayı yasaklamış, hiçbir Bahâîye içinde yaşadığı toplumun yasa ve idarecilerine itiraz etme hakkı tanımamış, siyasetin terkedilip, kalplere tesir edilmesi emredilmiştir. “Biz kesin naslar gereğince hükümet

⁵⁸² Bahauallah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.53.

⁵⁸³ Bahauallah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.68.

⁵⁸⁴ Neyir Özşuca, Bahai Dininde Şer’i Hükümler ve İzahları, s.44.

⁵⁸⁵ Bahauallah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.39,40.

⁵⁸⁶ Bahauallah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.40.

⁵⁸⁷ Bahauallah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.41.

⁵⁸⁸ Bahauallah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.35.

⁵⁸⁹ Bahauallah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.70.

⁵⁹⁰ Bahauallah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.37.

⁵⁹¹ Bahauallah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.60.

işlerine karışmaktan ve eleştirmekten yasaklanmışız. Bu hususları Ahbablar'a iyice anlatınız ve açıklayınız. Bu gibi işler Gaffur olan Allah'ın rızasına tamamen aykırıdır.”⁵⁹²

2.4.2. Kitabu'l-Akdes'in Kaldırdığı Eski Hüküm ve Yasalar

Kitabu'l-Akdes'te Allah'ın emretmiş olduğu işlerin/amellerin özünde, kendi hoşnutluğunun arandığını ve her kabul olan amelin kendi rızasına bağlı olduğunu⁵⁹³ dile getiren Bahâullah, Allah'a olan itaatte ve amellerin yerine getirilmesinde öncelikle Bahâullah'a olan sadakat ön plana çıkarılmış. Bunu “Beni tanıyan maksudu tanımış olur ve bana yönelen Allah'a yönelmiş olur”⁵⁹⁴ ayetiyle veya “ (Bahâullah eğer size) haram olan bir şeyin artık helal olduğunu emreder ve her zaman helal olan bir şeyi şimdi haram ederse O'nun yetkisine itiraz etme hakkı hiç kimseye verilmemiştir.”⁵⁹⁵ ayetleriyle ortaya koymuştur. Bu sebeple Bahâullah, yeni bir hüküm koymada veya var olan bir hükmü kaldırmada ya da bir hükmün uygulanıp uygulanmamasında başat rol teşkil etmiş, Bahâiler bir düstur olarak benimsedikleri bu ilke doğrultusunda hareket etmeyi ve işlerinde Bahâullah'ın rızasını aramayı, Bahâi inanç esası olarak kabul etmişlerdir.

Bu sebeple namaz, zekat, oruç gibi ibadetlerin yeniden düzenlenmesinde, Kible'nin değiştirilerek Hayfa'da ki “Kutsal Ev'in” kible olarak tayin edilmesinde,⁵⁹⁶ adam öldürme, zina, hırsızlık gibi bir takım günahların işlenmesi halinde getirilen cezalarda,⁵⁹⁷ gümüş, altın gibi değerli madenlerden yapılan eşyaların ve ipek elbisenin günlük hayatta kullanılmasında,⁵⁹⁸ evlenme ve evlilik ile alakalı (mehir, boşanma, nafaka vb.) düzenlemelerde⁵⁹⁹ ve sosyal düzeni sağlayan aile hayatı, iş hayatı ve kölelik gibi konularda getirilen çeşitli yasa ve kararlarda⁶⁰⁰ Bahâullah'ın eski hükümleri kaldırarak yeni düzenlemeler getirdiğini ve eskiden helal kabul edilen bir şeyi haram veya haram olan bir şeyi helal kılarak bu yetkisini kullandığını görmekteyiz.

Örneğin “Kunduz'a ait ipekli, sincap derisi veya başka hayvanların kürkünü giydiğiniz gibi samur da giyebilirsiniz. Bunların kullanılmasının yasak edilmesi aslında

⁵⁹² Neyir Özşuca, Bahai Dininde Şer'i Hükümler ve İzahları, s.53.

⁵⁹³ Ethem Ruhi Fığlalı, Ramazan Şimşek, “Bahâilik ve El-Kitabu'l-Akdes (Türkçe Çeviri)”, e-makâlât Mezhep Araştırmaları, Cilt 3, Sayı 2, Güz 2010, s. 63.

⁵⁹⁴ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.63.

⁵⁹⁵ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.70.

⁵⁹⁶ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.62.

⁵⁹⁷ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.34,35.

⁵⁹⁸ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.22.

⁵⁹⁹ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.41.

⁶⁰⁰ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.39,40,42.

Kur'an'dan değil ulemanın yanlış fikirlerinden gelmektedir. Ancak bilginler bu hususlarda şüpheye düşmüşlerdir.” ayetinde olduğu gibi önceleri yasak olduğu bilinen ipek kullanımını Bahâiler helal saymış,⁶⁰¹ altın ve gümüş kaplarda yemek yenmesi yasağının kaldırılması, belli bir ölçü dairesinde kalınması şartıyla faizin meşru görülmesi Kitabu'l-Akdes'in şer'i emri gereğince helal sayılmıştır.

“Bugün kendi soydaşına, yurttaşına, kardeşine faizsiz ödünç para verecek kimselere az rastlanır. Onun için insanlara fazlımızın bir eseri olarak faizi de halk arasında elde edilen diğer alış veriş niteliğine soktuk ve ödünç paranın faizini size helal, iyi ve temiz kıldık.”⁶⁰²

Hristiyanlıktaki birçok uygulama ile ilgilide reddiyelerde bulunan Bahâullah, özellikle “Kimse kimseden (günahları için) bağışlanma dileyemez.”⁶⁰³ emri gereğince Hristiyanlıkta mevcut bulunan günahların affedilmesinde aracılardan varlığı Bahâiler tarafından reddedilmiş, günahların ancak Allah huzurunda, kişi ile Allah arasında O'na yönelerek bağışlanabileceğini dile getirmişlerdir.

Ayrıca birçok konuda cezaları yeniden düzenleyen Bahâullah, hırsız için sürgün ve hapis, ikiden fazla kadınla evlenme yasağı veya zina suçuna karşılık 9 miskal altın ödenmesi hükmü gibi farklı uygulama ve cezai müeyyideler de getirmiştir.⁶⁰⁴

2.4.3. Kitabu'l-Akdes'te Emredilen Çeşitli İbadetler

Kitabu'l-Akdes'te ağırlıklıla fıkhi konuları ön plana çıkaran Bahâullah, özellikle ibadetler konusuna değindiği çok sayıda ayette; namaz, oruç, zekât, hac, kutsal kitapların okunması, abdest gibi ibadetlerde kısmen Bâb Mirza Ali Muhammed'in görüşlerini takip etmekle birlikte çoğunlukla İslam ile benzer hükümler getirmiş, ibadetlerin içeriği bağlamında bir takım yeni düzenlemelere gitmiştir. Bu sebeple bir Bahâi, Allah'a ve mazharına iman edip Bahâi inancını kabul ettikten sonra bir takım aylara mahsus oruç, hac gibi ibadetlerin yanı sıra abdest almak, namaz kılmak, “Allahu Ebha” zikriyle meşgul olmak, Kitabu'l-Akdes'ten bir bölüm okumak gibi her gün yapılması farz olan vakte bağlı ibadetlerden de sorumlu tutulmuştur.

⁶⁰¹ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.22.

⁶⁰² Bahâullah, Tablets of Bahá'u'lláh Revealed After the Kitáb-i-Aqdas, s.134.

⁶⁰³ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.29.

⁶⁰⁴ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.34,35.

Bir Bahâî'nin her gün yapması gereken ibadetlerin başında ise Namaz gelmektedir. Kitabu'l-Akdes'te üç ayrı namazdan⁶⁰⁵ bahseden Bahâullah, "Namaz ve oruç, bülûğa ermenizin ilk gününden itibaren size, Rabbiniz ve atalarınızın da Rabbi olan Allah tarafından farz kılındı."⁶⁰⁶ ayeti gereğince yerine getirilmesi gereken şer'i bir yasa olarak kutsal kitaplarında yer almış. Bu şer'i emri 15 ile 70 yaş arasındaki her Bahâî kadın ve erkek yerine getirmekle mükellef tutulmuştur. Ayrıca cenaze namazı hariç, namazlarının tümünü bireysel ve ezan gibi bir çağrıya ihtiyaç duymadan yerine getiren Bahâîler, Bahâullah'ın naşının gömülü bulunduğu Akka şehrine yönelmeyi, Kitabu'l-Akdes'ten ayetlerle kıyam secde ve tekbirlerden ibaret namazlarını, temiz elbiselerle ve bireysel olarak kılmayı farz kılmışlardır.⁶⁰⁷

Namaz ibadetinde olduğu gibi Oruç ibadetinde de Kitabu'l-Akdes'i referans alan Bahâîler, sorumluluk çağında bulunan (15 ile 70 yaş arası) her Bahâî'nin orucu belirlenmiş bir ayda yerine getirmesi gereken farz bir ibadet olarak kabul etmişlerdir.⁶⁰⁸ Her bir yılı on dokuz aydan ve her ayı on dokuz günden ibaret hesaplayan⁶⁰⁹ Bahâullah, orucun Bahâî senesinin son ayı, Âlâ ayında (2 Mart - 20 Mart) tutulmasını emretmiş, oruca yüklenen anlam ve ibadetin gerçekleştirilme kâideleri itibariyle İslam ile benzer anlayış ve hükümler ortaya konmuştur. Bugün güneşin doğuşundan batışına kadar geçen süre içerisinde oruç tutan tüm Bahâîler, senede on dokuz gün boyunca bu ibadeti yerine getirmekte ve orucu farz bir ibadet olarak kabul etmektedirler.⁶¹⁰ Ayrıca orucun bitimiyle takvimin son ayı olan Âlâ ayının da son bulduğunu ifade eden Bahâîler, yeni yılın ilk ayı olan Bahâ ayının başlamasıyla, aynı Ramazan Bayramında olduğu gibi Kitabu'l-Akdes'te belirtilen Nevruz Bayramının da kutlanılması gerektiğini vurgulamaktadırlar.⁶¹¹

Bahâîler için bir diğer önemli ibadetlerden biri olan zekât konusunda da Kitabu'l-Akdes'te yer alan "Mallarınız – mülkleriniz, geçim kaynaklarınız ve benzeri diğer şeyleri zekât vererek temizlemek emredilmiştir" ayeti referans alınmıştır. Farz kılınan bu ibadet

⁶⁰⁵ Ethem Ruhi Fığlalı, Ramazan Şimşek, "Bahâîlik ve El-Kitabu'l-Akdes (Türkçe Çeviri)", e-makâlât Mezhep Araştırmaları, Cilt 3, Sayı 2, Güz 2010, s. 47.

⁶⁰⁶ Ethem Ruhi Fığlalı, Ramazan Şimşek, "Bahâîlik ve El-Kitabu'l-Akdes (Türkçe Çeviri)", e-makâlât Mezhep Araştırmaları, Cilt 3, Sayı 2, Güz 2010, s. 50.

⁶⁰⁷ Neyir Özsuca, Bahai Dininde Şer'i Hükümler ve İzahları, s.7,9.

⁶⁰⁸ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.24.

⁶⁰⁹ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.59.

⁶¹⁰ Neyir Özsuca, Bahai Dininde Şer'i Hükümler ve İzahları, s.16.

⁶¹¹ Ethem Ruhi Fığlalı, Ramazan Şimşek, "Bahâîlik ve El-Kitabu'l-Akdes (Türkçe Çeviri)", e-makâlât Mezhep Araştırmaları, Cilt 3, Sayı 2, Güz 2010, s. 53.

için her ne kadar nisap miktarı, kimlerin vereceği, kimlere vereceği veya ne kadar oranla verileceği gibi ayrıntılar belirtilmemişse de ayetin devamında yer alan Allah'ın dilemesi ve istemesi takdirinde inananlara açıklanacağı bildirilmiştir.⁶¹² Bu sebeple zekât konusunda genel itibariyle Bâb Mirza Ali Muhammed'in Beyan Kitabı'nda ki hükümler ve İslam Dininin ortaya koymuş olduğu oranlar çerçevesinde hareket eden Bahâiler,⁶¹³ daha sonraları alınan içtihat ve kararlarla zekâtı bir çeşit vergilendirme olarak düşünmüş ve %19 oranında uygulanan Hukukullah⁶¹⁴ emri gereğince zekât bahsi, bu konu ile birlikte ele alınmıştır.⁶¹⁵

Bahâi inancında sadece erkeklere farz olan Hac ibadeti için ise kişilerin ömründe bir defa da olsa Bâb Mirza Ali Muhammed'in Şiraz'da ki evi veya Bahâullah Mirza Hüseyin'in Bağdat'ta ki evini ziyaret etmesi olarak açıklanmış ve gücü yeten erkek inananlara emredilmiştir.⁶¹⁶

Bu temel ibadetlerin dışında, çocukların eğitim ve öğretiminin ebeveyne ibadet düzeyinde farz kılınması gibi⁶¹⁷ Bahâi olan herkesin ticaret, sanat vb. bir işle uğraşması, tebliğ ile ilgili yükümlülüklerini yerine getirmesi,⁶¹⁸ Bahâi mabetleri olan Meşriku'l Ezkâr'ların inşa edilmesine yardımcı olması, her gün sabah ve akşam Allah tarafından Bahâullah'a indirilen ayetlerden okuması⁶¹⁹ ya da mirasını hayatta iken belirleyip vasiyetname düzenlemesi kişisel sorumlulukların çok ötesinde, birer ibadet olarak sayılmışlardır.⁶²⁰ Bu ibadetler arasından 2.520 ayrı paya bölünerek belli oranlarla hesaplanan mirasın kişinin; çocuklarına, eşine, babası ve annesine, erkek kardeşine ve kız kardeşine ve öğretmenine pay eden Bahâiler... Özellikle miras kapsamına aldıkları öğretmenlere de mirastan pay ayırmaları, onların eğitim ve öğretime verdikleri önemi dikkat çekici bir şekilde ortaya koymaktadır.⁶²¹

⁶¹² Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.66.

⁶¹³ Neyir Özşuca, Bahai Dininde Şer'i Hükümler ve İzahları, s.26.

⁶¹⁴ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.51.

⁶¹⁵ CL. Huart, "Bâb", c.2, s.164.

⁶¹⁶ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.28.

⁶¹⁷ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.35.

⁶¹⁸ Neyir Özşuca, Bahai Dininde Şer'i Hükümler ve İzahları, s.32.

⁶¹⁹ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.67.

⁶²⁰ Neyir Özşuca, Bahai Dininde Şer'i Hükümler ve İzahları, s.27.

⁶²¹ Bahâi inancına sahip olan bir kimse eğer ölmeden önce mirasını ile ilgili vasiyet düzenlememişse, kişinin üzerinde sabit olan Hukukullah ödendikten, varsa borç ve alacakları tahsil edildikten ve cenaze/defin masrafları karşılandıktan sonra kalan malı toplamda 2.520 ayrı paya ayrılarak, öğretmenlerin hakkı olan 180 pay miras olarak devredilmektedir. Miras ile ilgili detaylı bilgi için Bkz. Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.27; Neyir Özşuca, Bahai Dininde Şer'i Hükümler ve İzahları, s.30.

2.4.4. Kitabu'l-Akdes'te Yer Alan Diğer Önemli Başlıklar

Bahâullah Mirza Hüseyin yukarıda ifade etmeye çalıştığımız gibi Kitabu'l-Akdes'te yer alan çeşitli yasa hüküm ve öğütlerle Bahâilerin dini ahlaki ve içtimai hayatını düzenlemeye çalışmış, bu anlamdaki en önemli eseri olan Kitabu'l-Akdes'le de bu hedefini büyük oranda gerçekleştirmiştir. Bahâullah'ın ardından gelenler ise O'nun kitaplarından yola çıkarak içtihad ve kararlarda bulunmuş, dünyada tesis edilmesi emredilen “Adalet Evi” kurumu ile birlikte, Bahâiler için önemli görülen konular aydınlatılmaya devam edilmiş ve inananların aklındaki sorulara cevap aranmıştır.

Bu sebeple Bahâiler için Kitabu'l-Akdes kadar önemli olan onun yorumlanması meselesi de bazı diğer önemli başlıkların oluşmasına neden olmuştur. Bugün “Bahâi takvimi adında bir takvimin bulunması, Bahâi takvimine göre çalışılması haram günlerin tespit edilmesi, her on dokuz günde bir yapılan “On Dokuz Gün Ziyafeti” gibi bazı kurumsal meşveret heyetlerin varlığı, insanın Allah ile ilişkisini düzenleyen “hukukullah” akdi ile inananların diğer insanlarla olan dostluk ilişkisinin boyutu ve derinliğine dair görüş ve uygulamalar, bunlardan yalnızca birkaçını oluşturmaktadır.

Bahâi Takviminin Düzenlenmesi: Bâb Mirza Ali Muhammed'in ortaya koymuş olduğu güneş yılı hesabına dayanan takvimi olduğu gibi esas alan Bahâiler, Bâb'ın emrini açıkladığı yılın ilk Nevruz'u miladi 1844 yılını başlangıç kabul etmektedirler. Her ayın on okuz günden ibaret olduğunu⁶²² Kitabu'l-Akdes'te ortaya koyan Bahâullah, toplam on dokuz aydan oluşan bir seneyi 361 gün olarak kabul etmekte, “Hâ” ve “Ata” günleri olarak isimlendirdikleri arta kalan dört günü ise oruç ayı öncesinde ziyafetlerin tertip edildiği günler olarak kutlamaktadırlar. Sırasıyla, Bahâ, Celâl, Cemal, Azamet, Nur, Rahmet, Kelimat, Kemal, Esmâ, İzzet, Müşîyyet, İlim, Kudret, Kavl, Mesail, Şeref, Sultan, Mülk ve Âlâ olarak isimlendirilen bu aylardan... Bahâ Nevruz bayramıyla başlayan senenin ilk ayı,⁶²³ Âlâ ise oruç tutulan ay olarak kabul edilmekte, Hâ ve Ata günleri de Âlâ ayından öncesine rastlayan ilk dört gün olarak bilinmektedir.⁶²⁴

Çalışılması Yasaklanan Günler: Bahâullah Mirza Hüseyin, Kitabu'l-Akdes'te çalışmayı zorunlu bir ibadet kıldığı gibi Bahâiliğin tarihi teşekkül süreci içerisinde önemli

⁶²² Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.59.

⁶²³ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.55.

⁶²⁴ Neyir Özsuca, Bahai Dininde Şer'i Hükümler ve İzahları, s.92-93.

görülen gün ve gecelerde inananlardan da o günlerde çalışma yükümlülüğünü kaldırmış, toplam dokuz güne denk gelen bu gecelerde dini ibadetlere yoğunlaşılmasını veya bu günlerin birer bayram olarak kutlanılmasını emretmiştir. Bu günler sırasıyla şunlardır: Bahâ ayının ilk günü olan ve Bahâilerin yılbaşı günü olarak kutladıkları 21 Mart Nevruz Bayramı.⁶²⁵ Bahâullah'ın emrini açıkladığı 21 Nisan Rızvan Bayramı⁶²⁶ ve 29 Nisan ile 2 Mayıs'a tekabül eden Rızvan Bayramının 9. ve 12. Günleri. 23 Mayıs Bâb'ın emrini açıkladığı gün. 29 Mayıs Bahâullah'ın vefatı. 9 Temmuz Bâb'ın idam edildiği gün. 20 Ekim Bâb'ın doğduğu ve 12 Kasım Bahâullah'ın doğduğu gün olmak üzere toplamda dokuz gündür.⁶²⁷

On dokuz gün Ziyafeti: Her bir ayı on dokuz günden oluşan Bahâi ayına göre her ay bir defa bir araya gelmek suretiyle Bahâilerin birbirleriyle meşveret etmelerini imkân sağlayan bu toplantılar, Bahâullah'ın Kitabı'l-Akdes'te ortaya koymuş olduğu Bahâi yönetim düzeni Adalet Evi'nin bir parçası olarak yerine getirilmektedir. En küçük idari birimlerde bölgesel olarak yapılan bu toplantılara, on beş yaşını doldurmuş ve oy verme yetkisine sahip her Bahâi katılabilmekte ve kutsal eserlerin okunması gibi dini bilgilerin artırılmasına yönelik inananların istifade ettiği çalışmalar bu toplantıda icra edilmektedir. Temelde Bahâiler arasında idari düzeni, dayanışma ve iletişimi sağlayan bu toplantıların girişinde kutsal olduğu kabul edilen Bahâullah'a ait eserler okunmakta, akabinde Mahalli Ruhani Mahfil'lerin çalışmalarından, iletilmesi istenen notlardan bahsedilmekte ve varsa duyurulması gereken ilanlar Bahâilere iletdikten sonra konu hakkında ki görüş ve düşünceler not alınmaktadır. Ardından ikramlarla ağırılan misafirlerin sorunları dinlenilmekte, yapılması gerekenler kararlaştırıldıktan sonra, bir sonraki toplantının günü ile ilgili görüşler alınmaktadır.⁶²⁸

Vasiyetname ve Miras: Kitabı'l-Akdes'te birbiriyle ilişkilendirilerek ele alınan bu iki kavram ancak birinin yokluğunda bir diğerini geçerli kılan iki ayrı şer'i hüküm olarak geçmektedir. Her ne kadar Kitabı'l-Akdes'te Bahâullah Mirza Hüseyin vasiyetname hazırlamayı inananlara farz kılmışsa da vasiyetnamenin hazırlanmaması

⁶²⁵ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.24.

⁶²⁶ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.44.

⁶²⁷ Neyir Özşuca, Bahai Dininde Şer'i Hükümler ve İzahları, s.72; Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.55.

⁶²⁸ Neyir Özşuca, Bahai Dininde Şer'i Hükümler ve İzahları, s.57; Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.37.

durumunda mirasın kitaba göre taksimini emretmiş bu vazifeyi geride kalanlara sorumluluk olarak yüklemiştir.⁶²⁹ Bu sebeple Kitabı'l-Akdes'e göre vasiyetname hazırlamayı ihmal eden bir Bahâî'nin malı üzerindeki borç ve alacaklar düştükten ve defin ile ilgili harcamalar karşılandıktan sonra malının yedi ayrı hisseye bölünmesi emredilmiş,⁶³⁰ en büyük paya sahip olan çocuklara toplam maldan 540 hissenin düşeceği belirtilmiştir. Ardından sırasıyla eşine 480 hissenin, babasına 420 hissenin, annesine 360 hissenin, erkek kardeşine 300 hissenin, kız kardeşine 240 hissenin ve öğretmenine 180 hissenin pay olarak ayrıldığı açıklanmıştır.⁶³¹ Ayrıca vefat eden kişinin Kitabı'l-Akdes'te belirtilenlerden herhangi bir mirasçısı bulunmaz ve bir vasiyette bırakmaz ise mal varlığının Adalet Evi'ne ait olduğu belirtilmiştir.⁶³²

2.5. Kitabı'l-Akdes'le Ortaya Konan Bahâiliğin Ahlâkî ve İctimaî Esasları

Bahâullah Mirza Hüseyin, ilk vahyi aldığı iddia edilen Siyah Çal'da ki tutukluluk (1850-1853) yıllarından, Akka'ya sürgün edilmesinin beşinci yılı olan 1873'te Kitabı'l-Akdes'in nazil olmasına kadar geçen sürede birçok kitap ve levih kaleme almış. Bahâî inancının ana kutsal metni kabul edilen Kitabı'l-Akdes'ten sonrada kendisine birçok ayetin nazil olduğunu iddia etmiştir.⁶³³ Bu sebeple çeşitli eserlerinde rastladığımız Bahâî toplumunun sosyo kültürel yapısını düzenleyen yüzlerce açık emrini farklı kitap ve levihlerinde kayıt altına alan Bahâullah, bir inancın en önemli vazifelerinden birisinde, yaşanan çağın anlayış kabiliyet ve dinamiklerine uygun sosyo-kültürel ortamı inancın sağlayabilmesi olarak tanımlamıştır.

Bu açıdan Bahâullah'ın Tanrı Mazharı emrini ilan edişiyle başlayan sürece baktığımızda, Kitabı'l-Akdes'in hükümlerinin önümüzdeki bin yıl geçerliliğini sürdüreceği iddia edilmiş.⁶³⁴ Bu yeni inancın ana kutsal kitabında; devletlerin nasıl idare edilmesi gerektiğinden, insanların genel eğitimine, toplum adaletini sağlayacak kadın-erkek eşitliğinden, uluslararası hukukun üstünlüğüne, evrensel bir dilin belirlenmesinden,

⁶²⁹ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.54.

⁶³⁰ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.27.

⁶³¹ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.25.

⁶³² Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.27.

⁶³³ Kitabı'l-Akdes'ten sonra nazil olduğuna inanılan eserler Bahâullah ve Abdulbahâ'nın beyanlarıyla şunlardır: "İşrakat, Beşarat, Terazat, Tecelliyat, Kelimatı Firdevsiye, Levh-i Akdes (Hristiyanlara Levih), Dünya Levhi ve Maksud Levhi." Kitabı'l-Akdes'in hükümlerine ek nitelikte bölümler içerdiğine inanılan bu levihler "Tablets of Bahâ'u'llâh revealed after the Kitab-i-Aqdas" isimli kitapla yayınlanmıştır.

⁶³⁴ Ethem Ruhi Fığlalı, Ramazan Şimşek, "Bahâilik ve El-Kitabu'l-Akdes (Türkçe Çeviri)", e-makâlât Mezhep Araştırmaları, Cilt 3, Sayı 2, Güz 2010, s. 64.

dindaşlar veya farklı dinden insanlar arasında dostluğun tesisine veya dini milli ırki vb. her türlü taassubun reddedilmesine varıncaya kadar Kitabu'l-Akdes'te birçok farklı düzenlemelere temas edilmiştir.

Bahâiliğin ahlâki ve içtimaî esaslarını oluşturan ve Abdulbahâ'nın temelde on iki prensip olarak tasnif ettiği bu konular, genel başlıklar halinde şunlardır: “Dünyada birliği tesis edici yegâne gücün din olması. Tek bir yaratıcının kulları olan insanlık âleminin de tek ve dinlerinin de bir sayılması. Bu birliği yeniden tesis edecek, milletlararası yardımlaşmayı ve dayanışmayı güçlendirecek ortak bir dilin belirlenmesi ve öğretilmesi. Eğitimin genel ve mecburi olması. Belli bir dinin ırkın veya milletin yüceltilmesine sebep, vatan toprakları arasında ayırım yapan ve siyasi görüşleri üstünlük meselesi kabul eden her türlü taassubluğun reddedilmesi. Aşırı zenginlik ve fakirliğin önlenmesi. Dünya barışının desteklenmesi. Milletlerarası evrensel hukuk kurallarına dayalı mahkemelerin kurulması. Kadın-erkek eşitliğinin sağlanması. Gerçeklerin araştırılması ve din ile bilimin birbirini desteklemesi.” Bahâullah Mirza Hüseyin'in vaaz ettiği inancın, sosyo-kültürel konularını düzenleyen temel on iki prensip olarak belirlenmiştir.⁶³⁵

2.5.1. Kitabu'l-Akdes'te Farklı Dinden İnananlarla Dost Olmak (Bütün Dinlerin Birliği İnancı)

Kendi elçilik dönemini savaş ve kıtlıklarla mücadele eden insanlık âleminin birliğini tesis etmek olarak gören Bahâullah Mirza Hüseyin, bu hedefin gerçekleştirilmesinin önündeki en büyük engelin farklı dinden insanların birbirlerine olan düşmanlıkları olduğunu ve bu durumun ancak yaratıcının emri olan yeni inanç etrafında tesis edilebilecek dayanışma ile aşılabileceğini iddia etmiştir.⁶³⁶ Bu sebeple “en yüksek çare ve en kuvvetli vasitanın, bütün milletlerin tek bir evrensel emir etrafında ve tek bir ortak dinde” buluşturulabilmesini ana gaye sayan Bahâullah, bu hedefi gerçekleştirecek her türden hizmeti en yüce amel saymış ve insan âleminin birliği (ümmetlerin birliği)⁶³⁷ meselesini bütün peygamberlerinde vadinin yerine gelmesi olarak görmüştür.⁶³⁸ Özellikle Hz. Âdem'den Hz. İsa'ya, Hz. Muhammed'ten Bahâullah Mirza Hüseyin'e kadar gönderildiğine inandıkları bütün elçilerin aynı ortak mesajı paylaştığına inanan

⁶³⁵ Huşmand Fatheazam, a.g.e., s.67-85; Ethem Ruhi Fığlalı, Ramazan Şimşek, “Bahâilik ve El-Kitabu'l-Akdes (Türkçe Çeviri)”, e-makâlât Mezhep Araştırmaları, Cilt 3, Sayı 2, Güz 2010, s. 36.

⁶³⁶ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, Bahai Eserleri Basım ve Dağıtım, İstanbul, s.4.

⁶³⁷ Mehmet Marufi, Makaleler, s.137.

⁶³⁸ Gloria Faizi, a.g.e., s.43.

Bahâiler, vahyin sürekli bir aşama kaydettiği Tanrı Mazharları eliyle dinlerinde gelişmekte olduğunu ve birbirlerini takip eden bu yasaların, Allah, peygamber ve insan ilişkisinin sürekliliğini sağlayan inanç gelenekleri olduklarına inanmışlardır. Bu sebeple hiçbir inancı ve hiçbir inanana birbirinden farklı görmeyen Bahâiler, Allah'ın bu yüzyıldaki son emri olan Bahâiliğin çağrısına kulak verilmesi gerektiğini iddia etmiş, içinde yaşadığımız bu yüzyılda Bahâullah ile birlikte vahyin kemal evresine ulaştığını ve dini gelenekler içerisinde Bahâiliğin çağın ihtiyaçlarını karşılayacak en mükemmel forma sahip inanç olduğunu iddia etmişlerdir.⁶³⁹ Özellikle ilk peygamber Hz. Âdem'den, Bâb Mirza Ali Muhammed'ten önce gönderilen son peygamber Hz. Muhammed'e (s.a.v) kadar bütün elçilerin vazifesinin belli bir dönemi kapsayan ilahi mesajlara sahip, sınırları önceden çizilmiş belirli bir ümmete hâs tebliğ edilen dinler olduğunu iddia eden Bahâullah. Kendi dönemiyle birlikte artık yeni bir çağın başladığını ve bu çağda da asıl önemli olanın, zaman içerisinde farklılaşan ve firkalara bölünen ümmetlerin birliğini tesis etmek olduğunu ifade etmiştir.⁶⁴⁰

“Dostlar! Birlik çadırı kuruldu. Birbirinize yabancı gözüyle bakmayınız. Hepiniz bir ağacın meyveleri ve bir ağacın yapraklarıdır.”⁶⁴¹

Bu konu ile ilgili düzenlemelerin başında Kitabu'l-Akdes'le birlikte Bahâullah'ın inziva hayatını yasaklaması ve insanlar arasındaki dayanışmayı artıracak çalışma hayatını teşvik ederek, uyum içinde çalışmayı bu dünya hayatının temel amacı haline getirmesi⁶⁴² insan ırkının birliği meselesinin filizlenmesinde temel rol oynamıştır diyebiliriz. Ayrıca Bahâiler, insanların birbirlerine olan ilgi ve alakalarının ancak dinler arası diyalog veya dini çoğulculuk/hoşgörü sayesinde artırılabilirliğini iddia etmişlerdir.

Özellikle Bugün, Bahâi hüküm ve yasaları yerine evrensel hukuk kurallarının ikame edilebildiği bir takım esnek hükümlerden yola çıkarak⁶⁴³ Bahâi toplum düzenini “dünya insanlığı” anlayışına oturtmak isteyen Bahâiler, Allah'ın bu çağdaki planını bütün insan ırkının birleşmesi olarak açıklamış. Öncelikle bu birliğin sağlanması gerektiğini ve bu birlik tesis edilmedikçe de günümüz dünyasının karşılaştığı karmaşık sorunların çözülemeyeceğini iddia etmişlerdir. Bu sebeple her Bahâiden bulunduğu ülkelerde

⁶³⁹ Akdes Kuçani, Aranan Gerçek, s.35.

⁶⁴⁰ Mehmet Marufi, Makaleler, s.137.

⁶⁴¹ Bahâullah, Birlik Çadırı, s. 8.

⁶⁴² Gloria Faizi, a.g.e., s.57.

⁶⁴³ Gloria Faizi, a.g.e., s.91.

hükümete ve kanunlarına kayıtsız itaati öncelikle emreden Bahâullah, farklı dinlere mensup insanlarla kurulacak dostluk ilişkilerini ve bunu kolaylaştırmaya hizmet edecek yeni diller öğrenmeyi inananlarına farz kılmıştır.⁶⁴⁴

Bugün bu hedefler doğrultusunda çalışmayı inancın bir gereği kabul eden Bahâiler; her türlü ekonomik engellemeleri ortadan kaldıran, sermaye ve emeği ölçülülük esasları içerisinde dengede tutan, dini fanatizmi ve kavmiyetçiliği kökten reddeden ve tek bir uluslararası yasaya bağlı devlet yapılarının hayata geçirilmesi gerektiğine inanılan bir toplum hayali kurmuş. Ancak bu sayede milliyetçiliğin baskın olduğu toplumlar yerine, daimi bir dünya vatandaşlığı bilincinin ikâme edildiği bir toplum düzenine geçişin sağlanabileceğine inanmışlardır.⁶⁴⁵

Bu hedeflerin gerçekleştirilmesinde çocukların eğitimine ise ayrı bir başlık açan Bahâullah, Kitabı'l-Akdes'te çocuğun Babası üzerindeki haklarından biri olan zorunlu eğitim hakkını babanın yerine getirmesi gereken sorumluluklar arasında zikretmiş, eğitim ve öğretimin yaygınlaştırılmasını teşvik ederek, buldukları bölgelerde okullar açılmasını ve Bahâî öğretilerinin bu kurumlar aracılığıyla farklı toplumlara ulaştırılmasını sağlamışlardır.⁶⁴⁶

Sonuç olarak bugün Kitabı'l-Akdes'in açık hükümleri gereğince, cinsiyet ayrımı gözetmeksizin eğitilmiş bir dünya toplumu hayalini kuran Bahâiler, “insanlığın aile, kabile, şehir hayatı ve millet aşamalarından”⁶⁴⁷ geçtiğini ileri sürerek, Bahâî inancı gereği evrensel bir dine inanan “*Birleşik Dünya Devleti*” kurma vaktinin geldiğini iddia etmişlerdir.⁶⁴⁸ Bu yeni dünya düzeninin en basit ifadeyle “Vatanımı seven övünmesin, dünyayı seven övünsün” sözüyle özetleyen Bahâullah, zayıf veya güçlü millet tanımının aksine dünya uluslarının eşit temsiline dayanan bu yapıyı; dil, din, cinsiyet, ırk, sınıf ve statü gibi farklılıklardan soyutlanmış kabul etmekte ve bütün milletlerin refahı için ortak çalışmalar

⁶⁴⁴ Gloria Faizi, a.g.e., s.64; Ethem Ruhi Fırlalı, Ramazan Şimşek, “Bahâilik ve El-Kitabu'l-Akdes (Türkçe Çeviri)”, e-makâlât Mezhep Araştırmaları, Cilt 3, Sayı 2, Güz 2010, s. 120.

⁶⁴⁵ Bahai Dünya Merkezi, Vaat Edilen Dünya Barışı, Çev. Türkiye Bahaileri Ruhani Mahfili, Ümit Reprodüksiyon, İstanbul 1985, s.11.

⁶⁴⁶ Ethem Ruhi Fırlalı, Ramazan Şimşek, “Bahâilik ve El-Kitabu'l-Akdes (Türkçe Çeviri)”, e-makâlât Mezhep Araştırmaları, Cilt 3, Sayı 2, Güz 2010, s. 71.

⁶⁴⁷ Mehmet Marufi, Makaleler, s.137.

⁶⁴⁸ Komisyon, Bahai Dini; Tarihi, Öğretileri ve Toplumsal Çalışmaları, s. 45; Neyir Özsuca, Bahai Dini; Tarihi, Prensipleri ve Dini Hükümleri, s. 20.

yürüten, her ulusu özerk, her milletide tercihlerinde özgür kabul eden bir sistemin parçası olarak tanımlamaktadır.⁶⁴⁹

Bugün bu konuyla alakalı üç temel noktaya temas eden Bahâiler, öncelikle evrensel bir dilin belirlenmesini, ardından aynı lisanı paylaşan insanlar aracılığıyla evrensel bir inancın tesisini ve onu muhafaza edecek evrensel bir yönetim modelini yani “Birleşik Dünya Devleti” anlayışını tebliğ etmektedirler. Bu sayede de bütün dinlerin birliğini müşahhas hale getirecek kaynağı ilahi “Dünya Devleti” ile Bahâiler, bütün bir dünyanın “tek bir ülke”, bütün insanlığın ise “o ülkenin tek bir şehri” halini alacağına inanmaktadırlar.⁶⁵⁰

2.5.2. Kitabı’l-Akdes’te Bütün Dünya Bahâilerinin Kullanacağı Ortak Bir Lisan Belirlemenin Önemi (Milletlerarası Dilin Kullanılması İnancı)

Bahâullah Mirza Hüseyin, nazil olduğuna inanılan ilahi davet etrafında tesis edilecek birliğin nedeni olarak gördüğü insanlar arasında ortak bir yazının kabul edilmesi ve öğretilmesi meselesini Kitabı’l-Akdes’te inananlara farz kılmış, hangi dilin seçilmesi gerektiği konusunu ise Umumî Adâlet Evi’nin alacağı karara bırakmıştır. Bu sebeple Bahâiler, Allah’ın dünyayı aydınlatan lambası⁶⁵¹ olarak gördükleri Kitabı’l-Akdes’in açık emri gereğince aralarında birliği sağlayacak “ortak bir dil seçmeyi” ve aynı şekilde inananlar arasında iletişimi sağlıklı kılacak “ortak bir yazı kabul etmeyi” bir ödev olarak görmüş, çocukların eğitimini ve kutsal yazıların tercüme ve tefsirlerini bu doğrultuda gerçekleştirmişlerdir.⁶⁵²

Tek bir evrensel dil ve yazının kabulünü, “insan hangi kente giderse gitsin kendisini vatanında gibi hissedecektir”⁶⁵³ sözüyle izah eden Bahâullah. Aslında milletlerarası dilin kullanılmasını evrensel fikirlerin yaygınlaşmasında bir araç olarak görmüş, Bahâilere göre taassubluk barındıran birçok düşüncenin bastırılmasında ve milliyetçilik, ümmetçilik gibi kavramların yeniden düzenlenmesinde en etkili silah olarak kullanmışlardır. Çünkü farklı dillere sahip milletlerin birbirlerini anlamada da güçlük çekeceklerini dile getiren Bahâiler, dünyadaki anlaşmazlıkların en önemli

⁶⁴⁹ Gloria Faizi, a.g.e., s.70,71.

⁶⁵⁰ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, Bahai Eserleri Basım ve Dağıtım, İstanbul, s.176; Mehmet Marufi, Makaleler, s.138.

⁶⁵¹ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.79.

⁶⁵² Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.80.

⁶⁵³ Gloria Faizi, a.g.e., s.67.

nedenlerinden biri olarak görülen yabancı dillerin insanların birbirlerini tanımalarını sağlayan birleştirici yönüyle değil, birbirinden uzaklaştırıcı vasfıyla ön plana çıktıklarına inanmaktadırlar. Bahâullah ise dünyanın tüm insanlarını birleştirmek ve onları aynı ailenin üyeleri yapmak için gelmiştir. Bu sebeple insanlığın birliğinin tesis edici bu amaca hizmet edecek kanunlarından birisinininde, evrensel bir dilin belirlenerek dünyanın her tarafından insanlara bu dilin öğretilmesi olduğuna inanılmaktadır.⁶⁵⁴

“Ey Dünyanın her yerindeki meclislerinin üyeleri! Dünya üzerinde herkesin kullanması için tek bir dil seçin ve aynı şekilde de ortak bir yazı kabul edin. Allah, gerçekten de, sizin yararınıza olacak ve sizi başkalarından bağımsız kılacak şeyi sizin için basitleştirdi. O, gerçekten de, Kerim, her şeyi bilen ve her şeyden haberdardır. Bu, birliğin nedeni olacaktır.”⁶⁵⁵

2.5.3. Kitabı'l-Akdes'te Evrensel Ulus ve Evrensel İnanç Fikrinin İnşası (Dinî, İrkî, Millî, Vatanî, Siyasi vb. Her Türü Taassubun Terk Edilmesi İncası)

Birleşik Dünya Devleti anlayışını tebliğ ederek, Hz. Âdem'den bugüne sağlanamayan dünya dinlerinin birliğini tesis etmek isteyen Bahâullah, bu amaç etrafında toplanan insanlardan öncelikle her türlü taassubluğa yol açacak fikir ve düşüncelerden uzak durmalarını istemiş. Geçmiş dönemlerde, Allah'ın göndermiş olduğu elçilerinin de muradının bu olduğunu iddia etmiş ve her dinin ilahi kitaplar aracılığıyla kendisinden sonra gelmesi beklenen Mev'ud'u açıklamasını da toplum içerisinde ki bu taassubiyeti ortadan kaldırma girişimi olarak görmüştür. Çünkü dini taassubluk başta olmak üzere, Allah'ın yasalarının ikame edilmesine zarar veren her türlü aidiyet duygusunun bastırılması gerektiğini düşünen Bahâiler, Yahudilerin kendilerine Tevrat'ta vaadedilen zuhur Hz.İsa'yı tanımamaları gibi Hıristiyanlarında İncil'le müjdelenen Hz.Muhammed'e inanmamalarının başlıca nedeninin bu olduğunu dile getirmişlerdir.⁶⁵⁶

Özellikle vahiy sürecini sonlandıran, İslam'ın son peygamber inancına tamamen muhalif bir anlayış ortaya koyan Bahâiler, her ne kadar dinlerin birliği konusunda Kur'an'ın “İslam” tanımlamasına özel bir vurgu yapmış olsalarda, vahyin tekâmülü

⁶⁵⁴ Huşmand Fatheazam, a.g.e., s.73.

⁶⁵⁵ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.80.

⁶⁵⁶ Mehmet Marufi, Makaleler, s.143.

ilkesine göre hiçbir zaman son bulmayacak olan çağrının bu çağın Tanrı Mazharı Bahâullah'la devam ettiğini dile getirmişlerdir. Bu sebeple Mehdi'nin geçmiş birçok dinde olduğu gibi Kur'anı Kerim'de de vaadedildiğini iddia ederek, kendisini izhar eden Bahâullah'a, Hz.Muhammed'ten (s.a.v) sonra iman edilmesi gerektiğini dile getiren Bahâiler, bu çağrıya kulak vermemeleri sebebiyle Müslümanları da taasublukla eleştirmiş, geçmiş dönemlerde olduğu gibi Yahudi ve Hristiyanlarla aynı hataya düşmekle suçlamışlardır.⁶⁵⁷

Bugün, dünya barışının tesisini mümkün kılmayan ve savaş gibi hasmi duyguların sebebi olarak görülen taassubun, ortadan kaldırılması gerektiğine inanan Bahâiler, taassuplukların ve düşmanlıkların sebebi din olarak görülüyorsa, dinlerin birliği ilkesinin ikame edilmesi gerektiğine veya irki meselelere dair konularda taasubluk hâkim ise tüm insanların bir millet olduğu anlayışının yayılması gerektiğine vurgu yapmışlardır. Ayrıca kavmi meseleler, devletlerarası çekişmeler ve milliyetçiliğe dayalı problemlerin ancak bu tür bir mensubiyet duygusunun terk edilmesiyle aşılabileceğini iddia etmiş, siyasi meseleler konusuna da ayrı bir parantez açarak dünya üzerindeki taraftarlarının birliğine zarar verir endişesiyle siyasetle ilgilenilmesini yasaklamışlardır.⁶⁵⁸

Böylelikle evrensel bir ulus inşaa etmeyi hedefleyen Bahâiler, toplumun görevinin gerçeği araştırmak, dini milli siyasi her türlü taassubluğu ortadan kaldırmak ve bütün insanlığın aynı dili, aynı dini ve aynı devlet anlayışını paylaştığı toplum düzenini ortaya koymak olduğunu dile getirmişlerdir. Çünkü Bahâullah'a göre evrensel ulus fikrinin inşasında dinin tek oluşu gibi gerçekte tektir. Bu sebeple sadece Bahâiliğe inananlar değil tüm insanlar içinde buldukları toplum dayatmalarını terk edip gerçeği araştırmalıdır. Bahâullah'a göre bu çabayı ortaya koyan tüm toplumlar aynı sonuca ulaşacak ve Bahâi toplum düzeni tüm dünyada hâkim olacaktır.⁶⁵⁹

2.5.4. Kitabı'l-Akdes'te Yönetim Anlayışı (Anayasal Monarşiye Dayalı Bir Düzenin Kurulması İnancı)

Bahâullah Mirza Hüseyin'e 1873 yılında nazil olduğuna inanılan Kitabı'l-Akdes,⁶⁶⁰ Tanrı Zuhuru'nun bu çağdaki en önemli eseri olarak görülmüş, telkin ettiği

⁶⁵⁷ Akdes Kuçani, Aranan Gerçek, s.115.

⁶⁵⁸ Huşmand Fatheazam, a.g.e., Işık Yayınevi, Adana 1995, s.68.

⁶⁵⁹ Huşmand Fatheazam, a.g.e., s.70.

⁶⁶⁰ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s.171; Mehmet Marufi, Makaleler, s.22.

prensipler, emrettiği idari kurumlar ve Bahâullah'ın atanmış halefi Abdulbahâ'ya verdiği yetkiyle dünyada ki Kutsal Kitaplar arasında eşsiz ve kıyaslanamaz olduğu iddia edilmiştir. Çünkü insanların nasıl yönetilmesi gerektiği hakkında açık bir rehberlik sağlamayan İncil ve Tevrat'ın aksine, ilahi düzenin nasılına dair yasa ve hükümlerin Kitabı'l-Akdes'le ön plana çıkarılmasına özel bir anlam yüklenmiş ve Bahâullah'tan sonra bu düzeni sağlayacak olan halefi Abdulbahâ'dan veya Umumî Adâlet Evi gibi kurulların işleyişinden kitapta açıkça bahsedilmesini önemsemişlerdir. Hatta Kitabı'l-Akdes'in Hz. Muhammed'e (s.a.v.) vahyedilen Kur'an-ı Kerim'den de üstün olduğuna inanılmış. Bu konuda özellikle, Kur'an-ı Kerim'in Hz. Muhammed'den (s.a.v) sonra yerine geçecek vasinin seçimi konusunda sessiz kalması hatırlatılarak, yenedünya düzeni adı altında bugüne kadar vahyedilen en mükemmel idarenin ancak vasinin senetle tayin edildiği kişiler eliyle gerçekleşeceğine inanmışlardır.⁶⁶¹ Bu sebeple ilahi yetkilerle donatılan kişiler eliyle, inancın Kitabı'l-Akdes'te belirtildiği şekliyle kurumsallaşmasını sağlayan Abdulbahâ ve Şevki Efendi, Umumî Adâlet Evi'ni tüm Bahâilerin yöneldiği bir merkez haline getirmeyi başarmış. Bahâullah Mirza Hüseyin'in 1873 yılında kaleme aldığı Kitabı'l-Akdes ışığında, kurullarını oluşturma gayreti içerisinde olunmuş ve ekseriyetle Bahâullah'ın döneminden sonra, Bahâi yönetim anlayışını yaklaşık yüz yıla yakın bir süre içerisinde faaliyete geçirmeyi başarmışlardır.⁶⁶²

Bugün merkezleri Akka'da bulunan ve 28 Nisan 1963'den beri Umumî Adâlet Evi çatısı altında idare edilen bu yapı, Bahâilerin kutsal kitabı Kitabı'l-Akdes'ten güç almakta ve Bahiliğin en yetkin organı olarak kabul edilmektedir.⁶⁶³ Özellikle Kitabı'l-Akdes'te yer alan hükümleri uygulama ve kitapta açıklanmayan konularda içtihatla bulunma gibi özel sorumluluklarla iş başına getirilen⁶⁶⁴ Umumî Adâlet Evi üyeleri, demokratik seçimlerle belirlenmekte ve başlıca amacının Bahâullah'ın öğretilerini yaymak olduğu ifade edilmektedir. Bu sebeple bugün dünyada Bahâullah'a inananların birliğini sağlayarak, Bahâi devlet anlayışını ve idare düzenini tüm dünyaya ulaştırmayı hedefleyen Umumî Adâlet Evi, bu gerçekleşinceye kadar ülkelerin yasalarına sadakatle bağlı kalınması gerektiğini inananlarına emretmekte ve yakın bir gelecekte Bahâi

⁶⁶¹ Shoghi Effendi, *God Passes By*, s. 214; Bahâullah, *Kitab-ı Akdes: En Kutsal Kitap*, s.13.

⁶⁶² Komisyon, *Bahai Dini; Tarihi, Öğretileri ve Toplumsal Çalışmaları*, s. 121; Neyir Özşuca, *Bahai Tarihi Özeti*, s. 123-126.

⁶⁶³ Bahâullah, *Kitab-ı Akdes: En Kutsal Kitap*, s.4.

⁶⁶⁴ Şevki Efendi, *Bahai Dininin I. Yüzyılı*, s. 350.

inancının ortaya koymuş olduğu idare tarzının bütün dünyada kabul göreceğine inanmaktadırlar.⁶⁶⁵

Bugün tek bir inanç etrafında bir araya getirilecek dünya insanlığının şer'i yasalara göre⁶⁶⁶ ve demokratik düzen içerisinde yönetilmesi gerektiğini vaaz eden Bahâiler. Özellikle de Abdulbahâ ve Şevki Efendi dönemlerinden sonra Kitabu'l-Akdes'te açıklanan ve seçimlerle iş başına getirilen Umumî Adâlet Evi üyelerinden bütün dünya insanlığının çıkar ve manfaatlerini gözetmesi istenmiş ve Bahâiliğin insanlığın ortak dini haline gelmesi arzu edilmiştir. Bunu sağlamak için bazı uygulamaları hayata geçiren Bahâiler, Budistler arasında Bhikusların, Hristiyanlar arasında Papazların veya Müslümanların arasında İmamların bulunması gibi din adamları eliyle sağlanan idari düzenin ortadan kaldırılması gerektiğine inanmış, demokratik yollarla seçilmiş kurumlar aracılığıyla insanlığın ortak işlerini yürütmüşlerdir.⁶⁶⁷ Ayrıca gereğinden fazla silahlanmayı ve cihadı yasaklayarak, dini taassuplukla yapılan savaş ve rekabetin ortadan kaldırılması gerektiğini savunmuşlardır.

Bugün insanlığın, siyasetten uluslararası ilişkilere, dünya zenginliklerinden ekonomik refaha kadar tüm dünya toplumlarının birbirine denk sayıldığı bir anlayışla ve kadın-erkek eşitliğine dayalı dini düzen içerisinde yönetilmesi gerektiğine inanan Bahâiler, kadınların Umumî Adâlet Evi hariç tüm Bahâi kurumlarında görev alabilmesinde sakınca görmemiş. Böylelikle şer'i yasalarla idare edilmesini arzu ettikleri toplumların, evrensel Bahâi İnancı etrafında bir araya getirilmesiyle, eşit paylaşım dayalı "Birleşik Dünya Devletleri" düzenini kurmayı, şer'i hukuka bağlı evrensel mahkemeler yoluyla adalet dağıtmayı ve bu sayede dünya barışını tesis etmeyi ana gâye edinmişlerdir. Ayrıca silahtan arındırılmış bir dünyada, Birleşik Dünya Devleti etrafında şekillenecek uluslararası bir mahkeme eliyle de caydırıcı bir güç olarak insanlığın ortak menfaatini gözetken silahlı bir birlik bulundurulmasını ise asgari düzeyde zorunlu görmüşlerdir.⁶⁶⁸

Sonuç olarak Bahâullah, insanlığın birliğini sağlayacak küresel bir toplum oluşturma hedefini inananlarına vaaz ederken; bunu sağlayacak olan en güçlü yapının din olduğunu iddia etmiş, her inanca saygı duyulması gerektiğini, fakat insanlığın Bahâi

⁶⁶⁵ Gloria Faizi, a.g.e., s.91; Bahauallah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.50.

⁶⁶⁶ Bahauallah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.58-59.

⁶⁶⁷ Huşmand Fatheazam, a.g.e., s.105.

⁶⁶⁸ Bahai Dünya Merkezi, Tek Bir Ortak İnanç, Bahai Eserleri Basım Dağıtım, İstanbul 2007.s.15-16; Bahauallah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.70.

inancı etrafında bir araya getirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Böylelikle Bahâî şer’i yasalarının dünyaya hâkimiyetini sağlamayı arzu eden Bahâîler, bunu gerçekleştirme yolunda yardımcı bir takım evrensel kurumlar oluşturulması gerektiğini düşünmüş. Özellikle de bu yolla, her türlü etnik, kültürel, toplumsal ve dini kökenden insana ulaşmayı hedefleyen Bahâullah, onların ortak işlerini bir din adamlığı sınıfı olmadan, demokratik yollarla seçilmiş kurumlar aracılığıyla gerçekleştirme yolunu seçmişlerdir.⁶⁶⁹

2.6. Bahâîlere Göre Kitabı’l-Akdes’in Diğer İlahi Kitaplardan Farkı

Yaklaşık bir buçuk asırdır⁶⁷⁰ dünya üzerinde varlığını sürdürmekte olan Bahâîler, Allah’ın varlığına, O’nun gönderdiği ilahi kitap ve resullerine ve yaşadığımız çağın tanrı zuhuru Bâb ve Bahâ’ya inanmayı, iman esaslarından saymış.⁶⁷¹ Peygamberlerden Bahâullah’ı gelecek bin yılın tanrı zuhuru,⁶⁷² ilahi kitaplardan Kitabı’l-Akdes’i ise Kur’an’dan sonra onu nesh eden en yetkin ilahi kitap olarak konumlandırmışlardır.⁶⁷³ Her ne kadar kutsal metinleri içeren levihlerin sayısı çok daha fazla sayıda olsa da, Bahâîler onlar arasından hareketin ana kutsal kitabı olan Kitabı’l-Akdes’e ayrı önem atfetmiştir.⁶⁷⁴ Özellikle Bahâullah Mirza Hüseyin henüz hayatta iken, Kitabı’l-Akdes’le birlikte ortaya koymuş olduğu Peygamber otoritesine benzer teşri’ (kanun koyma) yetkisinin devredildiği Adalet Evi kurumuna dair düzenlemeler ile kendisinden sonra yerine geçecek vasinin senetle tayin edilmesi meselesini... Mevcut diğer dinlere ait ilahi kitaplardan farklı görmüş ve Bahâîliği diğer ilahi dinlere nazaran, mükemmelleştiren iki kural olarak kabul etmişlerdir.⁶⁷⁵ Çünkü Bahâî inancına ve Kitabı’l-Akdes’e baktığımızda inancın mezheplere bölünmesini ve diğer dinlerin insanlar arasında ayırım sebebi halini almasını eleştiren Bahâullah, Kitabı’l-Akdes ile birlikte Allah’ın son Tanrı Mazharı Bahâullah Mirza Hüseyin’e yüklemiş olduğu vazifeye dinlerin birliğinin tesis edileceğini ve Adalet Evi’nin varlığıyla inanç içerisinde mezhepleşmenin önleneceği

⁶⁶⁹ Huşmand Fatheazam, a.g.e., s.105.

⁶⁷⁰ Bahâ ehli, Bahâî Tarihini Bahâullah Mirza Hüseyin’in Siyah Çal’da tutuklu bulunduğu sırada ilk vahyi aldığı iddia edilen 1850-1853 yıllarından itibaren başlatmaktadırlar.

⁶⁷¹ Ethem Ruhi Fırlalı, Bâbilik ve Bahâîlik, s.59; Bahai Dini; Tarihi, Öğretileri ve Toplumsal Çalışmaları, İstanbul 2016, s. 10.

⁶⁷² Ethem Ruhi Fırlalı, Ramazan Şimşek, “Bahâîlik ve El-Kitabu’l-Akdes (Türkçe Çeviri)”, e-makâlât Mezhep Araştırmaları, Cilt 3, Sayı 2, Güz 2010, s.64; Ethem Ruhi Fırlalı, Bâbilik ve Bahâîlik, s.62.

⁶⁷³ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s. 225; Adip Taherzadeh, Hz. Bahauallah’ın Zuhuru, c. 3, s. 333,334; Bahauallah Miza Hüseyin Ali, Kitabı’l-Akdes, s. 12-13; Komisyon, Bahai Dini; Tarihi, Öğretileri ve Toplumsal Çalışmaları, s. 24.

⁶⁷⁴ Bahauallah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.53.

⁶⁷⁵ Şevki Efendi, Hz. Bahauallahın Dünya Düzeni Hakkında Mektupları, s. 20.

iddia edilmiştir. Bugüne kadar hiçbir dinin başaramadığı bu ilahi birlik düzeninin Kitabı'l-Akdes'le başarılacağı fikri ise, onu diğer ilahi kitaplardan üstün kılan vasfı olarak kabul edilmiştir.⁶⁷⁶

Fakat her dönemde olduğu gibi Tanrı Mazharı Bahâullah'ın döneminde de ona inanmayanların çıkacağından bahseden Bahâullah, bu birliğin kolay tesis edilemeyeceğini ve ilahi birlik düzeni sağlanıncaya kadarda diğer dinden olanlarla dostluk ilişkisi içerisinde olunması gerektiği açıklanmış. Gerektiğinde ise uluslararası hukuku şer'i kanunlara tercihi mümkün kılan düzenlemeler getirerek, bu konudaki tutumuyla Kitabı'l-Akdes'in, ondan önce gönderilen ilahi kitaplardan ayrıldığı ifade edilmiştir. Bahâullah'ın vefatının ardından ise hareketin mezheplere bölünmesini engellemek ve tüm kurumlarıyla evrensel düzeyde bir dini topluluk oluşturabilmek için daha önceki dönemlerde yaşanan hataların tekrar edilmemesi gerektiğine inanan Bahâiler, içtihadlarda farklılaşmalara neden olacak ve ayetlerin farklı yorumlanmasını engelleyecek bir dizi önlemler almıştır. Örneğin, Kitabı'l-Akdes'le birlikte ayetlerin tevil edilmesini açık bir şekilde yasaklayan Bahâullah, sadece vekili Yetkili Müfessir Abdulbahâ'ya vermiş olduğu özel yetkiyle ayetlerin yorumlanmasına izin verilmiş ve bu sayede birbirine tezat teşkil edecek farklı yorum ve açıklamaların önünü keserek, inanç birlikteliğinin zedelenmesinin engellendiği düşünülmüştür.⁶⁷⁷ Bugün, özellikle bu konuyla ilişkilendirilen din adamlılığının müessesesini de kökten reddeden Bahâiler, içtihad ve kararların meşveret yoluyla, seçilmiş Adalet Evi üyeleri arasında alınan ortak kararlarla işler hale getirilmesini ve Adalet Evi'nin aldığı kararların sorgulanamaz olmasını, diğer dinlerde eksiklik olarak gördükleri içtihad boşluğunu dolduran önemli bir fark olarak belirtmişlerdir.⁶⁷⁸

“Son Peygamber” konusunda da, Bahâiliğin diğer dinlerden farklılaştığını iddia eden Bahâullah, insanların önceki her devirde, ayetleri tahrif veya tevil etmek suretiyle kendilerine indirilen kitabın bir bölümüne dayanarak, son peygamber inancı geliştirdikleri iddia edilmiş ve başkaca bir peygamberin gelmeyeceği inancı, birbirlerin devamı olan Tanrı Mazharları'na imanı zorlaştırdığı ifade edilmiştir.⁶⁷⁹ Özellikle Bahâullah'ın İkan Kitabı'nda toplumsal sorunları tetikleyen saplantılı bir inanç olarak

⁶⁷⁶ Mehmet Marufi, Makaleler, s.158.

⁶⁷⁷ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.209.

⁶⁷⁸ Gloria FAİZİ, a.g.e., s.80,91; Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.50.

⁶⁷⁹ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.233.

bahsettiği bu durumdan,⁶⁸⁰ toplumların biran önce kurtulması gerektiğine inanan Bahâiler, Kitabu'l-Akdes'te Allah'ın her dönem peygamber göndermeye devam edeceği ve Bahâiliğin Kitabu'l-Akdes'te belirtilen bin yıl esasına⁶⁸¹ göre yürürlükte kalacağı inananlara kesin bir dille açıklanmıştır.⁶⁸²

Sonuç olarak Bahâiler, Bahâi inancının: Kendilerinden önceki tüm dinlerde var olduğu iddia edilen son peygamber inancını taşıması. Hz. Muhammed'den sonra Bâb Mirza Ali Muhammed'in müjdelediği Bahâullah'ın, bu çağdaki Allah'ın elçisi olduğunu kabul etmeleri. Bahâullah'tan sonra yerine geçecek vasinin senetle tayin edildiği ve o kişinin Abdulbahâ olması. Bahâullah'ın yokluğunda, Peygamber otoritesine benzer teşri' (kanun koyma) yetkisine sahip makamın bulunması. Gerektiğinde şer'i kanunların yerine geçerli sayılacak uluslararası hukukun üstünlüğüne vurgu yapılması. Köleliğin tamamen kaldırılarak, dinde kadın-erkek eşitliğinin savunulması. Son olarak dinlerin birliğini amaç edinen ilahi kanunlara dayalı "Birleşik Dünya Devletleri" düzenini hedeflemesi yönleriyle Bahâilik'in diğer din ve inançlardan farklılaştığı, Kitabu'l-Akdes'in diğer ilahi kitaplara nazaran en mükemmeli olduğu iddia edilmiştir.

⁶⁸⁰ Bahâullah, İkan Kitabı, s.138.

⁶⁸¹ Bahâullah, Kitab-ı Akdes: En Kutsap Kitap, s.30.

⁶⁸² Mehmet Marufi, Makaleler, s.159-168.

SONUÇ

Bahâîliğin kurucusu Bahâullah Mirza Hüseyin Ali el-Mâzenderânî en-Nûrî, 12 Kasım 1817 (20 Muharrem 1233) tarihinde Tahran'da, İran sarayının maliye işlerinden sorumlu önemli bir mevkiye sahip Mirza Abbas Büzürg'ün oğlu olarak dünyaya gelmiştir.⁶⁸³ Gençlik yıllarının tamamını sarayda geçiren Bahâullah, babasının vefatının ardından, saraydan ayrılmaya karar vererek çeşitli seyahatlerde bulunma fırsatı yakalamış, bu seyahatlerin birinde Bâb Mirza Ali Muhammed'in kıymet verdiği müritlerinden Molla Hüseyin ile Tahran'da karşılaşmıştır. O dönemlerde büyük oranda “Şîi- İmâmî” karaktere sahip Şeyhiyye hareketinin mehdilik fikirlerini paylaşan, Bâb Mirza Ali Muhammed'in görüşlerini ilk defa dinleyen Bahâullah, miladi 1844 yılında yirmi yedi yaşındayken, Bâbiliğin kurucusu Mirza Ali Muhammed'i şahsen hiç görmemişse de, onun hâs müridi Molla Hüseyin vasıtasıyla Bâbilerin çağrısını kabul etmiştir.⁶⁸⁴ Bu tarihten dört yıl kadar kısa bir süre geçmesine rağmen, kendisini Bâbilerin reisi olarak adlandıracak kadar hareket içerisinde fikirleri ve açıklamaları itibariyle önemli görülen Bahâullah, Bahâilik fikirlerinin temelini atıldığı, Bâbiliğin manifestosu sayılabilecek, Bedeşt Toplantısı (1848) ile Bâbiler arasındaki şöhretini iyiden iyiye artırmış. Bâb Mirza Ali Muhammed'in, Beyân Kitabı'na dair bazı örtülü ifade ve açıklamalarına dayanarak, Bâbiliğin İslam'ın hükmünü sonlandıran yeni bir hareket olarak algılanması gerektiğini açıktan dile getirmiştir.⁶⁸⁵ Özellikle toplantıda alınan bir kararda, İslam şeriatının Beyân Kitabının nüzulüyle nesh olunduğunu, Bâb Mirza Ali Muhammed'in zuhuruyla yeni bir şeriatın geldiğini iddia eden Bahâullah, dolayısıyla dinde yeni bir dönemin başladığını ilan etmiş, toplantıya katılan birçok Bâbi arasında huzursuzlukların yaşanmasına ve Bâbiler arasında derin fikir ayrılıkları çıkmasına neden olmuştur.⁶⁸⁶ Esasen İslam inanç esaslarına göre Hz. Muhammed (s.a.v) ile son bulan vahiy sürecini, Şeyhiyye Hareketi içerisinde görmediğimiz, Bâbilik hareketi içerisinde

⁶⁸³ İrfan Arıbaş, a.g.e., s. 20; Ethem Ruhi Fırlalı, “Bahâilik”, c.2, s.466; Mehmet Marufi, En Büyük Haber (Nebei Azim), s. 174; Komisyon, Bahai Dini; Tarihi, Öğretileri ve Toplumsal Çalışmaları, s. 19; Neyir Özşuca, Bahai Dini; Tarihi, Prensipleri ve Dini Hükümleri, s. 8.

⁶⁸⁴ Bahâullah, Kurdun Oğlu Risalesi, s.12; Süleyman Özkaya, a.g.e., s.18; Adip Taherzadeh, Hz. Bahâullah'ın Zuhuru, c. 1, s. 5.

⁶⁸⁵ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s.33; Ethem Ruhi Fırlalı, Bâbilik ve Bahâilik, s. 22; Neyir Özşuca, Bahai Tarihi Özeti, s. 29; Sufi A. Q. Niyaz, The Babi and Bahai Religion, Islam International Publications, Surrey 1960, s. 28.

⁶⁸⁶ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s. 33-36; Muhammed Zerendi, a.g.e., s. 198

neşet eden bir takım aşırı fikirlerle yeniden başlatan Bahâullah Mirza Hüseyin, İslami hareket olma özelliğinden ilk kopuş sürecini vahiy eksenli başlatmış olduğu anlaşılmıştır.

Ardından, Bâb Mirza Ali Muhammed'in tutukluluk halinin yeterli bir tedbir olmadığı endişesiyle Tebriz'de infaz edilmesine karar veren Kaçar Hanı Nasıruddin Şah,⁶⁸⁷ Bâbiliğin halifelik tartışması içerisine girmesine neden olmuş, Bâb Mirza Ali Muhammed'ten sonra hareketin liderinin kim olacağı konusunda farklı fikirler öne sürülmüştür. Bu konuda Bahâullah Mirza Hüseyin, üvey kardeşi Mirza Yahya Nuri ile uzun yıllar sürecek bir mücadele içerisine girmiş.⁶⁸⁸ Fakat Bâb'ın halifesi olmakla yetinmemeyi daha en başından planlayan Bahâullah, "Rızvan Bahçesi" adı verilen yerde buluşmalar tertip ederek, 1863 yılı Bağdat'ta Bâb'ın halifesi olmanın da ötesinde, Beyân kitabında açıklanan, bütün milletlere vadedenin, esasen kendisi olduğunu ilan etmiştir. Böylelikle Hz. Muhammed (s.a.v)'den sonra Bâb Mirza Ali Muhammed ile başlatılan vahiy sürecini, yeniden planladığı görülen Bahâullah'ın, kendisine vahyedildiğini iddia ettiği eserleriyle bu defa Bâb'ın ortaya koymuş olduğu birkaç hükmün dışında, Beyân kitabı da dâhil olmak üzere, tüm kutsal kitapların nesh edildiğini iddia etmiş. Bahâilik'in Bâbilik'ten ayrı bir hareket olarak tanınmasının yolunu, yine kutsal kitap eksenli ortaya koyduğu anlaşılmıştır.⁶⁸⁹

Günümüzde iki ayrı tanrı mazharı Bâb ve Bahâullah ile iki ayrı kutsal kitap Beyân ve Akdes Kitabı ile şekillenen Bahâilik, tezimizin konusu "Kutsal Kitap" anlayışları çerçevesinde incelendiğinde, Bâbilik inancının doğmasına neden olan Şeyhiyye Hareketinden, Bâbiliğin parçalanmasıyla ortaya çıkan Bahâilik hareketine kadar, bu tarihi süreçte fikirlerin büyük değişim geçirdiği görülmüştür. Özellikle Şeyh Ahmed el-Ahsâi'nin, imamların yanılmaz bilgisine sahip "Kâmil Şîî" doktrinden hareketle, fikir ve içtihadlarını müçtehidlerin yanılabilir akıl yürütmelerinden üstün görerek, "Kamil Şîî" vasfına sahip kişileri farklı bir noktaya taşıyan Şeyhiler, Bâb Mirza Ali Muhammed ile birlikte başlayan süreçte, bu iddiayı daha da ileri bir safaya taşımış. Beyân gibi Bâb Mirza Ali Muhammed tarafından kaleme alınan eserlerin, Bahâullah Mirza Hüseyin'in etkisiyle

⁶⁸⁷ Şevki Efendi, Bahai Dininin I. Yüzyılı, s. 54; Komisyon, Bahai Dini; Tarihi, Öğretileri ve Toplumsal Çalışmaları, s. 17; Mehmet Marufi, En Büyük Haber (Nebei Azim), s. 174.

⁶⁸⁸ Hacı, "Bahâilik, Bahâiliğin Görüşleri, İslâm Düşüncesindeki Yeri ve Ona Dair Bazı Yorumlar", Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt 3, Sayı 6, Kilis 2017, s. 138; Saffet Sarıkaya, a.g.e., s. 233.

⁶⁸⁹ Ethem Ruhi Fırlalı, Bâbilik ve Bahâilik, s.53.

ilk defa vahiy olarak kabul edilmesi gerektiği iddia edilmiştir. Sonuç olarak Kur'an-ı Kerim'den sonra Bâb Mirza Ali Muhammed'in dönemiyle vahiy sürecini yeniden başlatan Bahâullah, Bâb'ın vefatının ardından yeni bir Peygamberlik iddiasında da bulunarak Bahâilik hareketinin doğmasına neden olduğu görülmüştür.

Böylelikle Bâb Mirza Ali Muhammed'in fikirleri çerçevesinde hareket eden Bahâullah, imamların yanılmaz bilgisine sahip Kâmil Şiî anlayışına dayanan Bâbiliğin kurucusu Bâb Mirza Ali Muhammed'in birtakım eserlerinin, O'na vahyedilmiş eserler olarak kabul edilmesi gerektiğini iddia etmiş. Ardından İslam'ın şer'î iki ana kaynağını (Kur'an ve Sünneti) devre dışı bırakarak, Bahâilik hareketi içerisinde, günah işlemeyen, yanılmayan ve bu iki konuda hiçbir ortağı bulunmayan (el-ismetü'l-kübrâ) yeni bir "Peygamberlik" iddiasının gelişmesine zemin hazırladığı görülmüştür.⁶⁹⁰

Sonuç olarak bugün, Kitabu'l-Akdes'te yer alan emir ve yasaklara göre dini kurullarını, çalışma hayatlarını, eğitim planlamalarını ve yaşantılarını düzenleyen Bahâiler, yüzüncü yılları olan 1963 yılında elli altı ayrı ülkede teşkilatlanarak Kitabu'l-Akdes'te belirtilen "Umumî Adâlet Evi'ni" kurmayı başarmış. Bu tarihten günümüze kadar, Bahâullah Mirza Hüseyin'den sonra en yetkin dini organın demokratik seçimlerle belirlenen bu kurulla sağlandığı fikrinin, Kitabu'l-Akdes'le kurumsal yapıya kavuşturulduğu anlaşılmıştır.

⁶⁹⁰ Ethem Ruhi Fığlalı, Ramazan Şimşek, "Bahâilik ve El-Kitabu'l-Akdes (Türkçe Çeviri)", e-makâlât Mezhep Araştırmaları, Cilt 3, Sayı 2, Güz 2010, s.70.

KAYNAKÇA

- ABDULBAHA, *Mufavezat-ı Abdulbahâ*, Çev. Mecdi İnan, İstanbul: Bahâi Eserleri, 1996.
- ABDULBAHA, *Will And Testament Of 'Abdu'l-Bahá*, US: Baha'i Publishing Trust, 2006.
- ABDULBAHA, *Bahau'llah ve Abdulbahâ Kutsal Vasiyetnameler*, İstanbul: Bahai Eserleri Basım Dağıtım, 2011.
- ABDULBAHA, *Sevgiden Birliğe*, Çev. Muhsin Mecidi, Fuat Kuçani, Adana: Bahâi Eserleri, 1984.
- ABDULBAHA, *The Promulgation of Universal Peace*, Wilmette: Bahai Publishing Trust, 2007.
- ABDULBAHA, *İlahi Medeniyetin Sırrı*, İstanbul: Bahâi Eserleri, 2014.
- ABDULHAMİD, Muhsin, *İslam'a Yönelen Yıkıcı Hareketler*, Çev. Saim Yeprem, Hasan Güleç, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 1973.
- ACAR, Ali, "Sosyolojik Açıdan Bahailik", *Istanbul Journal of Sociological Studies*, Sayı 21, İstanbul 1986, s.s. 209-229.
- AKGÜN, M. Zerrin, *İslamiyet Bakımından Bâbilik ve Bahâilik*, Ankara: Kalite Matbaası, 1975.
- ARIBAŞ, İrfan, *Kutsal Aileler: Hz. Bab ve Hz. Bahau'llah'ın Aileleri*, Ankara 2009.
- BAHAİ MERKEZİ, *Işığın Yüzyılı*, İstanbul: Bahai Eserleri Basım Dağıtım, 2007.
- BAHAİ MERKEZİ, *Tek Bir Ortak İnanç*, İstanbul: Bahai Eserleri Basım Dağıtım, 2007.
- BAHAİ MERKEZİ, *Vaat Edilen Dünya Barışı*, Çev. Türkiye Bahaileri Ruhani Mahfili, İstanbul: Ümit Reprodüksiyon, 1985.
- BAHAULLAH, Mirza Hüseyin Ali, *Kurdun Oğlu Risalesi*, Çev. Necmettin İnan, İstanbul: Bahai Eserleri Basım Dağıtım, 1976.
- BAHAULLAH, Mirza Hüseyin Ali, *Yedi Vadi ve Dört Vadi*, Çev. Atilla Bahçuvan, Adana: Işık Yayınevi, 1985.
- BAHAULLAH, Mirza Hüseyin Ali, *Tablets of Bahá'u'lláh Revealed After the Kitáb-i-Aqdas*, Trans. Habib Taherzadeh, Wilmette: Bahá'í Publishing Trust, 1988.
- BAHAULLAH, Miza Hüseyin Ali, *Kitabu'l-Akdes*, Çev. Kad Pasez Bay, Haifa: Bahai World Centre, 1995.

- BAHAULLAH, Mirza Hüseyin Ali, *İkan Kitabı*, Çev. Mecdettin İnan, İstanbul: Kazancı Matbaacılık, 1996.
- BAHAULLAH, Mirza Hüseyin Ali, *Kitab-ı Akdes: En Kutsal Kitap*, İstanbul: Türkiye Bahaileri Ruhani Mahfili, 2003.
- BAHAULLAH, Mirza Hüseyin Ali, *Saklı Sözler (Kelimat-ı Meknune)*, Çev. Mecdi İnan, İstanbul: Bahâi Eserleri Basım Yayın Dağıtım, 2009.
- BAHAULLAH, Mirza Hüseyin Ali, *Birlik Çadırı*, İstanbul: Bahai Eserleri Basım Dağıtım, 2009.
- BAHAULLAH, Mirza Hüseyin Ali, *Ordular Rabbi'nin Çağrısı*, İstanbul: Bahai Eserleri Basım Dağıtım, 2010.
- BAL, Hüseyin, *Bahailik Bir Din midir*, Isparta: Fakülte Kitabevi, 2011.
- BOZKUŞ, Metin, "Bahailiğin Arka Planı ve Söylemi Üzerine Bir Değerlendirme (Sivas Örneği)", Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt 4, Sayı 2, Sivas 2002, s.s. 139-156.
- ÇİCEK, Hacı, "Bahâilik, Bahâiliğin Görüşleri, İslâm Düşüncesindeki Yeri ve Ona Dair Bazı Yorumlar", Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt 3, Sayı 6, Kilis 2017, s.s. 135-156.
- DEMİRCİ, Mehmet, "Ahsâi", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, Cilt II, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1989.
- DEMİRDAĞ, Muhammet Fatih, "Dini Hareketlerin Bir Çeşidi Bahailik", Journal of Islamic Research, Volume 28, Number 3, December 2017, s.s. 389-399.
- FAİZİ, Gloria, *Bahai Dini Hakkında Açıklamalar*, Çev. Suna Bozkır, İstanbul: Bahai Eserleri Basım Dağıtım, 1994.
- FATHEAZAM, Huşmand, *Yeni Bahçe*, Çev. Mehmet Niyazi, Adana: Işık Yayınevi, 1995.
- FIĞLALI, Ethem Ruhi, *Bâbilik ve Bahâilik*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1994.
- FIĞLALI, Ethem Ruhi, Ramazan Şimşek, "Bahâilik ve El-Kitabu'l-Akdes (Türkçe Çeviri)", e-makâlât Mezhep Araştırmaları, Cilt 3, Sayı 2 (Güz 2010), s.s. 7-144.
- FIĞLALI, Ethem Rûhi, "Bahâilik", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, Cilt IV, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1991.
- FIĞLALI, Ethem Ruhi, *Çağımızda İtikadi İslam Mezhepleri*, İzmir: İzmir İlahiyat Vakfı Yayınları, 2004.

- FIĞLALI, Ethem Ruhi, *İmâmiyye Şîası*, İstanbul: Kent Basımevi, 1984.
- GÖLPINARLI, Abdulkaki, *Tarih Boyunca İslam Mezhepleri ve Şiilik*, İstanbul: Der Yayınevi, 1979.
- HAKKI, İzmirli İsmail, *Yeni İlmi Kelam*, Ankara: Umran Yayınları, 1981.
- HUART, Clément Imbault, “Bâb”, *İslam Ansiklopedisi*, Cilt II, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1979.
- İPEK, Yasin, *İran ve Osmanlı Coğrafyasında Gelişen Bir Dini Hareket Olarak Babîlik- Bahailik ve Günümüz Türkiye'sindeki Faaliyetleri*, (Doktora Tezi), Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018.
- JOHNSON, Lowell, *Emrimizin Sevgili Velisi*, Çev. Ufuk Celme, İstanbul: Bahai Eserleri Basım Dağıtım, 2008.
- JOHNSON, Todd M., Brian J. Grim, *The World's Religions in Figures*, West Sussex: Wiley-Blackwell, 2013.
- KHEİRALLA, İbrahim George, Howard MacNutt, *Behaullah The Glory of God*, Chicago: I.G.Kheiralla Publisher, 1900.
- KUÇANI, Akdes, *Aranan Gerçek*, İstanbul: Bahâi Eserleri Basım Dağıtım, 1999.
- KUTLU, Sönmez, *Tarihsel Din Söylemleri Üzerine Zihniyet Çözümlemeleri*, Ankara: Otto Yayıncılık, 2016.
- KOMİSYON, *Bahai Dini; Tarihi, Öğretileri ve Toplumsal Çalışmaları*, Haz. Türkiye Bahai Toplumu Dış İlişkiler Temsilciliği, İzmir: Bassaray Matbaası, 2016.
- MARUFİ, Mehmet, *En Büyük Haber (Nebei Azim)*, İkinci Baskı, Adana: Işık Yayınları, 2006.
- MARUFİ, Mehmet, *Makaleler*, İstanbul: Kazancı Yayıncılık, 2000.
- MARUFİ, Mehmet, *Tahire*, İstanbul: Kazancı Yayıncılık, 2000.
- MARUFİ, Mehmet, *Bahai Okyanusundan Damlalar*, Sivas, 1993.
- MATTHEWS, Carol S., *New Religions (Religions of the World)*, Philadelphia: Chelsea House Publishers, 2005.
- NAZİF, Süleyman, *Nasıruddin Şah ve Babiler*, Haz. A. Ergun Çınar, İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2014.
- NİYAZ, Sufi A. Q., *The Babi and Bahai Religion*, Surrey: Islam International Publications, 1960.

- ÖZ, Mustafa, *Türkiye’de Misyonerlik Faaliyetleri*, İstanbul: Ensar Neşriyat, 2005.
- ÖZ, Mustafa, “Şeyhiyye”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt 39, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2010.
- ÖZKAYA, Süleyman, *Osmanlı Arşiv Belgeleri Işığında Bahailik Hareketi*, İzmir: Akademi Kitabevi, 2000.
- ÖZŞUCA, Neyir, *Bahai Tarihi Özeti*, İstanbul: Özdemir Basımevi, 1987.
- ÖZŞUCA, Neyir, *Bahai Dini; Tarihi, Prensipleri ve Dini Hükümleri*, Ankara: Başnur Matbaası, 1967.
- ÖZŞUCA, Neyir, *Bahai Dininde Şer’i Hükümler ve İzahları*, Bursa: Sebat Matbaası, 1984.
- PAKALIN, Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, Cilt 1, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul 1971.
- RUHİ ENSTİTÜSÜ, Hz. Bahaullah’ın Ahdi-Ahdin Merkezi ve O’nun Vasiyetnamesi, Ünite 1, Kitap 8, İstanbul 2015.
- RUHİ ENSTİTÜSÜ, Hz. Bahaullah’ın Ahdi-Emrin Velisi, Ünite 2, Kitap 8, İstanbul 2012.
- SARIKAYA, Saffet, *İslam Düşünce Tarihinde Mezhepler*, İstanbul: Rağbet Yayıncılık, 2009.
- SHOGHİ EFFENDİ, *Principles of Bahá’í Administration*, London: Bahá’í Publishing Trust, 1973.
- SHOGHİ EFFENDİ, *God Passes By*, Wilmette: Bahai Publishing Trust, 1979.
- SHOGHİ EFFENDİ, *The Dispensation Of Bahá’u’lláh*, US: Bahá’í Publishing Trust, 1991.
- SHOGHİ EFFENDİ, *The World Order of Bahá’u’lláh Selected Letters*, US: Bahâi Publishing Trust, 1993.
- SHOGHİ EFFENDİ, *Bahá’í Administration Selected Messages 1922–1932*, US: Bahá’í Publishing Trust, 1998.
- ŞAPOLYO, Enver Behnan, *Mezhepler ve Tarikatlar Tarihi*, İstanbul: Elif Kitabevi, 2004.
- ŞEVKİ EFENDİ, *Bahai Dininin I. Yüzyılı*, Çev. Suna Bozkır, İstanbul: Baha Yayınları, 1995.
- ŞEVKİ EFENDİ, *Vaat Edilen Gün Geldi*, İstanbul: Bahai Eserleri Basım Dağıtım, 2010.

- ŞEVKİ EFENDİ, *Hz. Bahauallahın Dünya Düzeni Hakkında Mektupları*, İstanbul: Bahai Eserleri Basım Dağıtım, 2012.
- ŞEVKİ EFENDİ, *Bahauallah'ın Sesi (Gleanning From The Writings of Bahauallah)*, Çev. Mecdi İnan, İstanbul: Baha Basım Dağıtım, 1987.
- TAEF, *Menucehr, 9 Kutsal Gün*, Ön-Mat Öner Matbaacılık, Bursa.
- TAHERZADEH, *Abid, Hz. Bahauallah'ın Zuhuru*, Cilt 1, Çev. Süreyya Güler, İstanbul: Kazancı Matbaacılık, 1995.
- TAHERZADEH, *Abid, Hz. Bahauallah'ın Zuhuru*, Cilt 2, Çev. Süreyya Güler, İstanbul: Kazancı Matbaacılık, 1998.
- TAHERZADEH, *Abid, Hz. Bahauallah'ın Zuhuru*, Cilt 3, Çev. Süreyya Güler, İstanbul: Kazancı Matbaacılık, 2001.
- TAHERZADEH, *Abid, Hz. Bahauallah'ın Zuhuru*, Cilt 4, Çev. Süreyya Güler, İstanbul: Kazancı Matbaacılık, 2005.
- TÜMER, *Günay, Abdurrahman Küçük, Dinler Tarihi*, Ankara: Ocak Yayınları, 1997.
- ÜNAL, *Mehmet Ali, Osmanlı Tarih Sözlüğü*, İstanbul: Paradigma Yayıncılık, 2011.
- ÜNSAL, *Mustafa, Ali Muhammed Şirazi ve Bâbilik Hareketi*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2003.
- ADALET EVİ, *Abdulbaha'nın Yaşamından ve Mektuplarından Kesitler*, Çev. Nusret Önel, Bahai Eserleri Basım Dağıtım, İstanbul.
- ZERENDİ, *Muhammed, Nebil Tarihi*, Çev. Minu Derahşan Sabet, İstanbul: Baha Basım Dağıtım, 2001.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı	Muhammet Ali	DİLMAÇ		
Doğum Yeri ve Yılı	Körfez	1989		
Eğitim Durumu	Başlama ve Bitirme Yılı	Kurum Adı		
Lise	2003	2007	Bursa İpekçilik Anadolu İmam Hatip Lisesi	
Lisans	2008	2013	Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi	
Yüksek Lisans	2016		Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü	
Çalıştığı Kurumlar	Başlama ve Ayrılma Yılı	Çalışılan Kurumun Adı		
	1.	2013	2014	DİB, İmam Hatip
	2.	2014	2015	MEB, Öğretmen
	3.	2015	2017	Uludağ Üniversitesi, Genel Sekreterlik, Bil. İşl.
	4.	2017		Uludağ Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, Bil. İşl.
İletişim	dilmac.tr@gmail.com			
	Tarih	25 / 09 / 2019		
	İmza			
	Adı Soyadı	Muhammet Ali Dilmaç		

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

TEZ ÇOĞALTMA VE ELEKTRONİK YAYIMLAMA İZİN FORMU

Yazar Adı Soyadı	Muhammet Ali DİLMAÇ
Tez Adı	Kitabu'l-Akdes'e Göre Bahâilik ve Kitabu'l-Akdes'in Bahâi Literatüründeki Yeri
Enstitü	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	Temel İslam Bilimleri / İslam Mezhepleri Tarihi
Tez Türü	Yüksek Lisans Tezi
Tez Danışman(lar)ı	Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ÇELENK
Çoğaltma(Fotokopi Çekim) İzni Kısıtlama	☐ Genel Kısıt (6 ay) ☒ Tezimin elektronik ortamda yayımlanmasına izin veriyorum.

Hazırlamış olduğum tezimin belirttiğim hususlar dikkate alınarak, fikri mülkiyet haklarım saklı kalmak üzere Bursa Uludağ Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı tarafından hizmete sunulmasına izin verdiğimi beyan ederim.

Tarih ve İmza

